

РЕЧНИК ЈЕЗИЧКИХ НЕДОУМИЦА

- Речник језичких недоумица Ивана Клајна више од двадесет година представља свакодневни саветник свима који настоје да правилно говоре и пишу.
- Одабрани су они изрази, облици и конструкције који стварно задају тешкоће у језичкој пракси нашег доба.
- Речник се не ограничава на правопис и изговор, него се бави и питањима значења, граматике и употребе речи.
- Посебно су корисни примери који се односе на писање великог и малог слова, састављеног и растављеног писања речи или транскрипцију страних речи и имена.
- Речник указује и на фразеолошке изразе који нису у духу нашег језика, а све чешће се користе (нпр. *назвати телефоном, оженити девојку*), или на погрешну употребу предлога и прилога (нпр. *у вези писма, обзиром на и сл.*).
- Посебна пажња поклоњена је новијим речима и именима која се често јављају.
- Већина одредница дата је у облику засебне речи, али има и таквих које се односе на поједини глас или слово, на почетак или завршетак речи.
- Известан број појмова обрађен је под општим називом, који је штампан великим словима.
- Ово, шесто издање, обogaћено је с преко осамдесет нових одредница.

6.
ИЗДАЊЕ

СРПСКА ШКОЛСКА КЊИГА

МАЛА ЛЕКСИКОГРАФСКА БИБЛИОТЕКА

Уредник
Видак Перић

МАЛА ЛЕКСИКОГРАФСКА БИБЛИОТЕКА

Уредник
Видак Перих

Издање приредила
Анђелка Секулић

Рецензенти
Др Миодраг Игњатовић,
књижевник и педагог

Милица Шутвић,
професор Земунске гимназије

ISBN 86-83565-12-2

© Copyright: аутор и Српска школска књига

Иван Клајн

РЕЧНИК
ЈЕЗИЧКИХ НЕДОУМИЦА

Шесто, допуњено и измњено издање

СРПСКА ШКОЛСКА КЊИГА

Београд, 2004

Водич за писменост (Уз пето издање)

Често смо у недоумици како да уобличио своју мисао, да ли се нека реч изговара или пише овако или онако. Мај Тордијев чвор разрешава већ дуго низ година чувени поилошта и лингвиста професор др Иван Ђајн, познати научник, високо ценен и ван граница наше земље.

Речник језичких недоумица је поздрав водич за писменост, почев од ђака у основној школи па до врхунских научника. Једном речју, то је књига за целу породицу.

Исправан говор и писменост — обавеза је за све нас. С овом књигом као да у рукама држимо кључеве животног успеха. Зато ну, од свега срца, препоручујем свима, посебно нашим младим школарцима и просветарима свих старука.

*Мр Миодраг Ђ. Ђукановић, саветник
министра просвете Републике Србије*

Ово је прво ћирилично издање *Речника језичких недоумица*, по саставу једнако четвртом (1997). У односу на ранија издања додато је близу 500 нових одредница, а многе друге су прерађене и допуњене. Избачене су одреднице које су се односиле искључиво на хрватску варијанту.

Правописна тумачења усклађена су с новим Правописом Матице српске (1993), уз извесна мала одступања која су назначена као таква. За поједине речи и даље се упућује на Правопис из 1960. године (скраћеница П 60), будући да је он имао знатно обимнији речник, а да су његова основна начела задржана и у новом Правопису.

НАПОМЕНА УЗ ШЕСТО ИЗДАЊЕ

У овом издању додато је око осамдесет нових одредница. У педесетак досадашњих одредница начињене су мање измене и допуне, а избачено је неколико одредница које су изгубиле сваку актуелност.

О НАМЕНИ И УПОТРЕБИ РЕЧНИКА

Циљ је овог речника да на што сажетији и прегледнији начин помогне у тешкоћама и дилемама које се јављају при свакодневном изражавању. Састављен је на основу постојеће норме и предлога изнетих у стручној лингвистичкој литератури. За разлику од неких ранијих приручника, речник се не ограничава на правопис и изговор, него се бави и питањима значења, граматике и употребе речи. Отуда нису систематски пописиване речи са одређеним „тешким” гласовима (ч и ђ, х, ј и слично), међу којима је подоста ретких и непотребних, већ се тежило да се одаберу они изрази, облици и конструкције који стварно задају тешкоће у језичкој пракси нашег доба. Посебна пажња поклоњена је новијим речима и именима која се редовно јављају у штампи. Акценти нису бележени, будући да је њихово нормирање и теоријски и технички неизводљиво у приручницима овог обима. Ијекавски облици давани су само у оним случајевима кад постоји колебање, или кад се у истом слогу јављају и друкчије обличке неизвесности.

Тип употребљених слова (обична, полуцрна, курзивна, црвена) нема везе с правилношћу или неправилношћу поједине речи. За сваки облик треба сматрати да је добар уколико није друкчије речено.

Известан број појмова обрађен је под општим називом, који је штампан великим црвеним словима, нпр. ДАТУМИ, ГЕНИТИВ МНОЖИНЕ, ИМЕНА НАРОДА и сл. Већина одредница дата је у облику засебне речи, али има и таквих које се односе на поједини глас или слово, на почетак или завршетак речи. Стога, ако се у речнику не нађе одређена реч, треба потражити њен суфикс или завршни део: *дерматитис* под *-итис*, *купрешки* под *-шки*, *пренети* под *-нети*, итд.

СКРАЋЕНИЦЕ

в. — види

ген. — генитив

гр. — грчки

дат. — датив

енгл. — енглески

ж. — женски

изг. — изговара се

ијек. — ијекавски

итал. — италијански

књиж. — књижевни

лат. — латински

м. — мушки

мн. — множина

нем. — немачки

П — *Правопис српскога језика*, приредили М. Пешикан, Ј. Јерковић и М. Пижурица, Матица српска, Нови Сад 1993.

П 60 — *Правопис српскохрватскога књижевнога језика*, Нови Сад — Загреб 1960.

порт. — португалски

ПР — *Правописни речник* (у *Правопису* из 1993)

ПР 60 — *Правописни речник* (у *Правопису* из 1960)

ср. — средњи

сх. — српскохрватски

ум. — уместо

уп. — упореди

фр. — француски

шп. — шпански

А

а, непостојано: в. НЕ-ПОСТОЈАНО *а*.

-а (ИМЕНА). Имена као Пера, Ива, Бора, Миша итд. мењају се као именице ж. рода на *-а*: од Пере, Пери, за Перу итд. У ијек. крајевима ова имена гласе Перо, Иво итд. и имају двојаку промену (в. *-о*). Француска мушка имена на *-а* боље је мењати као именице м. рода: Мара (*Marat*), Мараа (*Marata*), Марау (*Maratu*) итд. Ипак се за поједина имена убицајила промена као у ж. роду: Дима, Диме, Дими, Димин. В. и ИМЕНИЦЕ МУШКОГ РОДА НА *-а*.

аа. Двоструко *а* јавља се у именима као Баас (в. то), Баал (фенички бог), Варлам (из средњовековне књижевности), „Хаарец“ (израелски лист), Чаадајев (руски књижевник: неоправдано П 60 сажима ово име у Чадајев).

Абдулах: в. **ВОКАТИВ**.

аболирати значи укинути, **аболиција** је укидање. Могу се односити на судски поступак или пресуду, али не на човека. Није добро „био је аболиран“ уместо „био је ослобођен пресуде“.

Аборигини (не Аборигани: енгл. *Aborigines*). Потребан израз, под условом да се не употребљава као заједничка именица уместо **урођеник** или **староседелац**, него с великим словом као национално име аустралијских домородаца.

АВС: в. **Еј-Би-Си**.

Авар и Аварин; мн. Авари.

Авганистан, итд.: в. **Афганистан**.

авио-карте, **авио-механичар**, **авио-саобраћај** итд. У неким речима, нпр. **авиофлота**, **авиопарк**, П прописује састављено писање, „зависно од обједињености акцента и значења“.

АВНОЈ, АВНОЈ-а и Авној, Авноја; **авнојски**, боље него **авнојевски**.

ага и **бег**. За праве аге и бегове (историјске личности) титула се после имена пише с цртицом: *Смаил-ага, Мехмед-ага, Ибрахим-бег, Гази Хусрев-бег* итд. Ако се додаје само из поштовања или у шали, пише се састављено с именом: *Авдага, Суљага, Омерага, Мехмедбег* итд.

Агилар, Агире (шп. *Aguilar, Aguirre*).

агро- спојено: *агрокомбинат, агротехника* итд.

ад (подземни свет), *адски*: боље *хад, хадски*.

адресант значи *пошљалац* (писма и сл.); прималац је *адресат*.

адхезија, адхезиван, адхезиони, адхерентан (не *атх*).

аеро- увек састављено: *аероклуб, аеромитинг, аерозагађење* итд.

азбестни.

Азија: Азијац, Азијка, *азијски* (данас обичније) и Азијат, Азијаткиња, *азијатски* (обично с призвуком примитивности, варварства и сл.).

Аиша и **Ајша**.

ајатолах, мн. ајатоласи.
ајвар, обичније него *хајвар*.

ајде, ајд (без апострофа). В. *хајде*.

Ајзенштајн, не Ејзенштејн. В. *РУСКА ИМЕНА*.

а камоли.

акваријум и **аквариј.**

Акира (Куросава, јапански редитељ): не Акиро.

акорд: ген. мн. *акорда* и *акорада*.

аксиом и **аксиома.**

акт: множина је *актови* у значењу „слика нагог тела”, *акти* у (ретком) значењу „чин, поступак”, *акти* (м.) или *акта* (ср.) у значењу „списи”. Понеки граматичари су без стварног разлога забрањивали облик *акта*, преузет из латинског, захтевајући да се каже „ставити у *акте*” и сл.

актуелан, актуелност, обичније него *актуалан, актуалност*.

ала (аждаја, чудовиште) обичније и боље него *хала*.

алапљив не него *халапљив*.

алатка, дат. *алатки*, ген. мн. *алатки*.

алва: в. *х*.

алга, дат. *алги*, ген. мн. *алги* и *алгá*.

Алексије. Руски патри-

јарх зове се **Алексије** II, што је црквенословенски облик имена (у руском *Алексий*). Друго је **Алексеј** (*Алексей*, руско народно име).

алиби (мн. *алибији*) значи првенствено „доказ да се у време извршења кривичног дела окривљени налазио на другом месту”. Проширено значење „изговор” или „оправдање” настало је у америчком енглеском и данас се пренело и у друге језике, али га строги стилисти не одобравају.

алијанса; Света алијанса.

Алиталија (*Alitalia*, ваздухопловна компанија): не Ал Италија.

алка (дат. *алци*, ген. мн. *алки*), обичније него *халка*; *Сињска алка*, *алкар* увек без *х*.

алко-тест (с цртицом према П).

ало и **хало** (телефонски позив).

алтернатива. Ову реч у начелу треба употребљавати само кад су посреду две могућности, нпр.: „Друга алтернатива изгледа

нам прихватљивија”. У реченицама као „Постоји још неколико алтернатива”, а поговору у споју „једина алтернатива”, боље је употребити другу именицу: *могућност, решење, излаз, пут*, или одскора популарни англицизам *опција*.

алфа: *алфа зраци, алфа честице* (цртица необавезна); *алфа, бета* и *гама зраци* (без цртице). В. *ЦРТИЦА* 5, 6.

Аљехин (уобичајено, мада је руски изговор *Аљохин*).

ам, амајлија, амал, амам: в. *х*.

Амазонка, дат. *Амазонки* (у грчкој митологији), с малим *а* у значењу „ратоборна жена”.

амбар, боље него *хамбар*.

амерички: в. *Индијанци*.

амино-киселина, аминокиселина, *амино-група*.

аморалан значи „коме недостаје осећање морала”; није исто што и *неморалан* (порочан, покварен).

Амундсен, не *Амунд-зен*.

аналгезија, *аналгетик*; *аналгетички* (не *аналгезички*).

анали. Ова именица има само множину; погрешно је „анал” у укрупштеним речима.

анализирати и *анализовати* подједнако су добри облици.

ангажман: у преносном значењу (политички, друштвени а., а. писца и сл.) боље је рећи *ангажованост* или *ангажовање*.

англизам и *англицизам* (реч или израз енгл. порекла).

Англо-Американци (= Енглези и Американци); *англо-амерички* и *англо-американски*. Састављено писање *Англоамериканци*, *англоамерички*, *-икански* допушта се кад је значење „Американци енглеског порекла”.

Англосаксонци, *англосаксонски*. Поред основног значења (некадашњи становници Енглеске), код нас и у другим европским језицима употребљава се и у значењу „народи енглеског језика”.

англофон (који говори енглески), боље не-

го *англофонски*. Уп. *франкофон*.

Андалузија, *андалуски* (боље него *андалузијски*), *Андалужанин*, *-анка* (не *Андалузијац*, *-ијка*).

анђелски и *анђеоски*.

анексија: глагол је *анектирати*.

анкетни одбор је израз у политичком речнику, настао буквалним превођењем француског *commission d'enquête*. Код нас треба рећи *истражни одбор* (фр. *enquête* значи истрага).

ансамбл, ген. мн. *ансамбала*.

Антарктик, *антарктички*.

Антверпен (фламандски) и *Анверс* (француски) равноправне су варијанте, мада је код нас прва обичнија.

антедатирати и *антидатирати* (ставити ранији датум од правог).

анти- се пише састављено: *антиалкохоличар*, *антиаленат*, *антиисторијски* итд. С цртицом само испред имена (*Анти-Диринг*) и испред поновљеног префикса, нпр. *анти-антинуклеарци*.

антивладин в. *међувладин*.

Антихрист, с малим *а* у општем значењу „безбожник, неверник”.

Антоан (фр. *Antoine*), не *Антуан*. В. *-оа*.

Антоанет(а) (фр. *Antoinette*), *Антонијета* (итал. *Antonietta*) и *Антонела* (итал. *Antonella*). Не постоји име *Антоанела*.

Антонио, *Антониом*, *Антониов* (не *-ијем*, *-ијев*): в. *-ио*.

Анчица, *Анчицин*: в. *-чица*.

ао и *-о:* в. **САЖЕТИ САМОГЛАСНИЦИ**.

-аоц погрешно, треба *-алац* (*слушалац*, *гледалац*, *читалац*, *познатељ*, *прегалац* итд.; генитив мн. *слушалаца*, *гледалаца*, *читалаца* итд.) Уп. *-иоц*.

апендицитис, не *апендицит*.

АПОСТРОФ се ставља уместо једног или више изостављених слова: *ал', ил', је л', 'оћу, ви'ш, гос'н, извол'те*, итд. Не ставља се у речима *с, к, нек*, у крњим облицима инфинитива (*радит, читат, доћ*) и глаголског прилога садаш-

њег (*тражећ, знајућ*), нити у старинским облицима као *међ* (од *међу*), *нит* (од *нити*), *рад* (од *ради*). Не употребљава се ни при сажимању самогласника (в. то). Види и: *де; ле*.

а приори (две речи у латинском; по ПР састављено, *априори*); *априоран*, *априорност*, *априористички*, *априоризам*. Супротно: *а постериори*.

апсцес, не *апсес*.

апсциса, не *апциса*.

Апулија, покрајина на југоистоку Италије; не треба код нас употребљавати итал. облик *Пуља* (*Puglia*) или *Пуље* (*Puglie*).

арабеска: као *гротеска* (в. то).

Арагон, боље него *Арагонија*; *арагонски*.

арбитар, *арбитра* (злоупотребљава се у спортским извештајима уместо обичнијег „судија”). Не *арбитер*, осим као латинизам: *Петроније Арбитер* (римски писац), *arbitrator elegantiarum* (изг. елегандијарум), назив за отменог човека или кичоша.

Аргонаут и *аргонаут*:

В. МИТОЛОШКА ИМЕНА

Арканзас (*Arkansas*): у енглеском се изговара Аркенсо, али је код нас уобичајен изговор Арканзас (какав је некада постојао и у САД).

Арктик, арктички.

Арлекин или Арлекино (лик из итал. комедије); **арлекин** или **харлекин** (лакрдијаш).

Армен итд. : в. **Јермен**.

артериосклероза.

артески (бунар), боље него **артешки**; погрешно је **артерски**.

артикл и **артикал**; ген. множине **артикала**.

артиљерија (не **артилеррија**), **артиљеријски**, **артиљерац**.

архибискуп: погрешно ум. **надбискуп** (в. то); **архиепископ** (без *ј* јер је сложена реч); **архијереј**, **архијерејски**.

архив и **архива** у значењу „збирка докумената” и „одељење установе у коме се чувају службени списи”; само **архив** као назив научне установе или име стручног часописа.

арчити: боље **харчити**.

асимилирати и **асимиловати** подједнако су добри облици.

аспект: из **аспекта** (не-чега), боље него **са аспекта**.

Астек (не **Ацтек**); мн. **Астеци** (не **Ацтеки**); **астечки** (не **астешки**).

астма, **астматичан**, **астматичар**.

асура, **атар**: в. **х**.

асфалт, **асфалтни**, **асфалтирати**, **асфалтер**, не **асвалт** итд.

атеље (м. рода), мн. **атељеи**.

атентат. Није добро „покушај атентата”, јер сама реч **атентат** (од лат. *attentare* – покушати) има првобитно значење **покушај убиства**.

Атина (град); (Палада) Атина (богиња).

Атлантис, **атлантски**; **Атлантски океан**; **Атлантски пакт** (в. **НАТО**).

атмосфера, **атмосферски**, не **атмосвера**, **атмосверски**.

атријум и **атриј**.

Аугзбург, **аугзбуршки** (по новом Правопису: по П 60 било је **Аугсбург**).

аудио-: по аналогии са **радио**, најбоље га је писати с цртицом: **аудио-уређај**, **аудио-касета**, **аудио-визуелан** итд.

аудиторј(ум) значи **слушаоница** или **слушалачка публика**. Није добро примењивати овај израз на гледаоце телевизије или спортских приредаба, уместо **публика** или **гледалиште**.

Аустралија: **Аустралијанац**, **-ијанка**, **аустралијски**, ређе **Аустралац**, **-алка**, **аустралски**.

Аустроугарска или **Аустро-Угарска** (П, у тачки 49 ф (1), допушта оба облика, уз напомену да је „логичније спојено писање”). Придев је **аустроугарски**, без цртице; **Аустроугарска монархија**, **Аустроугарска царевина** (с великим А).

аутархија. Већина речника разликује **аутархију** (самовладу, самовлашће) од **аутаркије** (привредне самодовољности, независности од увоза туђих производа). Прва реч сложена је с грчким *árhein*, „владати”, друга с грчким *arkēin*, „бити довољан”.

ауто-: м. рода; множина је обично **аута** (ср. род), али је боље употребити пуни облик **аутомобили**.

ауто-: пише се састављено кад значи „сопствен”, „сам себи”, нпр. **аутобиографија**, **аутопортрет**, **аутогол**. С цртицом се пише у значењу „аутомобилски”, нпр. **ауто-трке**, **ауто-делови**, **ауто-сервис**. Ипак, за речи које се осећају и изговарају као јединствене, нпр. **аутопут**, **аутомеханичар**, **ауто-стоп**, **аутоостер(ка)**, П даје предност спојеном писању.

АУТОМОБИЛСКЕ

МАРКЕ: в. **МАРКЕ**.

ауто-мото: само с једном цртицом, у спљевима као **ауто-мото клуб**, **ауто-мото савез** и сл. (велико А кад је назив одређене организације).

Афганистан, **афганистански** су правилнији облици, али се код нас употребљавају само **Авганистан**, **авганистански**. Термин **Афгани** (**Авгани**) или **Афганци** (**Авганци**), који означава најбројнију нацију на подручју **Авганистана**, треба разликовати од термина **Афганистанци** (**Авганистанци**) – становници или држављани **Авганистана**.

Ахилеј (боље), али и **Ахил**: само ово друго у изразу **Ахилова пета**. (Правопис не даје основа за писање малим словом **ахилова пета**).

Б

б: види **в**.

Баас (арапска странка): не треба писати **БААС**, јер није скраћеница.

баба: баба **Мица**, али **баба-Мице**, **баба-Мицин** итд. (или све без пртице): **в. ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА**.

Бабарога (личност из бајке) и **бабарога** (као заједничка именица).

бабун: погрешно се јавља у преводима с енглеског (енгл. *baboon*) уместо наше речи **павијан**.

бадминтон и **бедминтон**; не **бадмингтон**.

Бадњи дан; **Бадњак** (= **Бадњи дан**); **бадњак** (храстова грана).

Базедовљева болест, не **Базедова**.

базен је уобичајено код нас: правилније би било **басен** (од фр. *bassin*), у свим значењима.

базука, дат. **базуки** (ретко **базуци**).

Бајрам; **Курбан-бајрам**; **Рамазански бајрам**.

бака, дат. **баки**.

Бакволд, **Арт** (*Art Buchwald*): не **Бачволд**, **Бухвалд**.

Баку, из **Бакуа**, у **Бакуу**.

бакцил не него **бацил**.

Балатон (не **Балатоњ**): може се употребити и наш назив **Блатно језеро** (мађарско име такође долази од словенске речи **блато**).

Балканско полуострво.

балсам, **балсамовати** (**балсамирати**) и **балзам** итд.

Банги (главни град Централноафричке Републике); „**Бангуи**” је француска графија.

Бангкок, **бангочки** (не **бангкошки**, **банкошки**).

банка, дат. **банци**, ген. **мн. банака**.

банкнота.

Бањалука (**Бањалуке**, **Бањалуци**), **Бањалучанин**, -анка, **бањалучки**; данас ретко **Бања Лука** (**Бање Луке**, **Бањој Луци**), **Бањолучанин**, -анка, **бањолучки**.

БАЊЕ. **ПР** разликује „**Врњачка Бања**” (насеље) и „**Врњачка бања**” (бања); малим словом „**бања** **Ковиљача**” и сл.

баријум и *барј*; *барј-јум-сулфат* итд.

Баримор (*Barrymore*), не Баримур.

барка, у *барци*, ген. мн. *барки*.

Барнард (*Barnard*), не Барнар.

барокомора.

Барселона је најтачнија транскрипција за шп. *Barcelona*.

Бартон, уобичајена транскрипција за енгл. *Burton*; тачније би било Бертон. Уп. *Тарнер*.

Баск, Баски, не Баскијац, Баскијци. Придев *баскијски* је рђаво скован (в. *-ијски*) али му нема замене. *Баскијски залив*: погрешно ум. Бискајски залив.

бата: *бата Боле*, али *бата-Боleta*, *бата-Болетов* итд. (или све без цртице): в. **ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА**.

Бахама или Бахаме (или Бахамска острва), боље него Бахами. Уп. *Бермуда*. **бацил**, не *бакцил*.

Бачволд, не него Бачволд (в. то).

Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачко Петрово Село, *бачкопаланачки*, *бачкотополски*.

баш управо плеоназам, треба само *баш* или само *управо*.

Башчаршија и *Баш-чаршија* (у Сарајеву); с малим *б* у значењу „главни трг”; *башчаршијски* (спојено).

ВВС по могућству треба писати латиницом, као енгл. скраћеницу (у падежима: ВВС-ја, ВВС-ју итд.) или према изговору Би-Би-Си, Би-Би-Сија, итд. Исто важи и за називе америчких телевизијских мрежа NBC (Ен-Би-Си), CNN (Си-Ен-Ен) итд.

бдети, ијек. *бдјети*; *бдим*, *бдиш*, они *бде*; *бдео*, *бдела*, ијек. *бдјење*: *бдећи*, (*про*)*бдевши*, ијек. (*про*)*бдјевши*. Допуштени су и облици *бдијем*, *бдијеш*, они *бдију*, *бдијући*, *бдијење*.

бег: в. *ага*

бегати (ијек. *бјегати*) уместо *бежати* (*бјежати*) не сматра се за књиж. облик.

бедуин (мало *б*, јер није народност).

без-. У префиксу *без-*, з се увек прилагођава следећем сугласнику или се стапа с њим: *бескаматни*, *бестежин-*

ски, *бесцарински*, *бесхлебан* (не „безкаматни” итд.); *бешчулан*, *бешчашће* (не „безчулан”); *бесадржајан*, *бесубјекатски*, *бестрастан* (не „бесадржајан” итд.); *беземљаш*, *безакоње* (не „беземљаш”); *бежучан*, *бежичан*, *беживотан* (не „безжучан” итд.); *бешаван*, *бешуман* (не „безшаван”) итд.

безбедностан, *-сна*, *-сно*; *безбедносна ситуација* (не „безбедоносна”).

безбол и *бејзбол*.

без да, недопуштено у књиж. језику. „Ушао сам у авион без да ми је ико прегледао пртљаг” – треба: а да ми нико није прегледао пртљаг. „Отпутовали су без да су утврдили шта је посредни” – треба: не утврдивши шта је посреди.

без даљега: боље без *оклевања*, *одмах*, *свакако* и сл.

БЕЗЛИЧНИ ГЛАГОЛИ: в. *се*.

безмало (готово, умало).

безначајан: в. *значајан*.

без обзира. Граматицари захтевају да се између овог израза и реченице која следи

увек умеће *на то*, нпр. „Без обзира на то што је предлог закаснио...”, „Без обзира на то да ли се остали слажу или не...”. У пракси се ово *на то* врло често изоставља због гломазности. Уп. с *обзиром на*.

без сумње.

бејзбол, боље него *безбол* (по П).

Бејси, Каунт (*Count Basie*), не Бејзи; Бејси, Ширли не него Беси (в. то).

бејсик, (енгл. *Basic*, компјутерски језик): не *бејзик*.

Бејсингер (*Kim Basinger*), не Бејсинцер.

бекство, не *бегство*.

бекхенд (у тенису), не *бекенд*.

Бела кућа (у Вашингтону).

белети се, *белео се*, ијек. *бијељети се*, *бијелио се*, *бијељела се*; *бели*ти (чинити белим), *белио*, ијек. *бијелити*, *бијелио*, *бијелила*. В. *-ити*.

белешка, дат. *белешци*, ген. мн. *бележака*, боље него *белешки*. Ијек. *биљешка*.

Белучи (итал. *Bellucci*), не Белући.

бен: в. сл.

бео: ијек. је *бијел* и (ређе) *био*; компаратив *бјељи* (не *бјељији*).

Беране, ж. род множине: у Беранама.

берибери, *бериберија* (болест).

Беркшајр погрешно: *Berkshire* се у Енглеској изговара Баркшир, у САД Беркшир.

Берлински зид.

Бермингем (*Birmingham*), боље него Бирмингем.

Бермуда или Бермуде; П допушта и м. облик Бермуди, „као Балеари и сл.”

Бернард, Бертранд: у француском крајње *d* је немо (Бернар, Бертран), у енглеском се изговара (нпр. *Bertrand Russell* — Бертранд Расел).

Бернс (енгл. *Burns*). Друго је презиме Барнс (*Barnes*).

Бернштајн (*Bernstein*) као немачко презиме; Бернштајн или Бернстин као америчко.

бесан, бешњи, најбешњи.

бе-се-же, бе-се-жеа или (по француском, само латиницом) *BCG*,

BCG-а. Уп. *BBC*; *DDT*.

Беси, Ширли (*Shirley Bassey*), не Бејси.

беспризоран значи само „који је без надзора, напуштен”. Бесмислени су спојеви као „беспризорна изјава”, „беспризорно понашање” и сл.

бестрага (нпр. *иди бестрага, бестрага ти глава, бестрага далеко*). Неки пут (нпр. с глаголом *отићи*) има готово исту вредност као и *без трага*.

бестселер.

Бети Дејвис (*Bette Davis*), не Бет.

Беч: инструментал Бечом; Бечанин, Бечанка или Бечлија, Бечлијка (Бечлика).

биатлон (без *j* јер је сложена реч).

Библија (велико Б).

биј, бијмо, бијте, а исто и **убиј, набиј, пребиј, пробиј, прибиј, забиј, одбиј, разбиј, избиј** итд. В. ЗАПОВЕДНИ НАЧИН.

бијел: в. *бео*.

Бијељина, не Бјељина.

бијенале (изложба која се одржава сваке друге године). М. рода, у множини обично ср. рода (*бијенала*). С великим почетним сло-

вом ако означава одређену изложбу (нпр. *Бијенале у Венецији*).

Бик Који Седи (индијански поглавица): боље Седећи Бик, према П.

Билбао, Билбаоа, у Билбаоу (боље него Билбаа, Билбау).

Билећа, у Билећи (ж. род); *билећки*; Билећанин, -нка.

билион је хиљаду милијарди, или милион милиона; под америчким утицајем често се погрешно употребљава уместо *милијарда* (хиљаду милиона).

било одвојено: *било ко, било какав, било где, било шта; било с ким*, итд.

био- састављено: *биодетергент, биохемија, биостаница* итд. Само за *био-библиографија* П допушта и писање с цртицом, ради бољег раздвајања два префикса.

Биоград на Мору.

биоскопија (фамилијарно).

Бирмингем (*Birmingham*), уобичајено: тачније би било Бермингем.

бисмо, бисте: погрешно „Ми би могли”, „Да

ли би хтели да дођете” и сл. В. *бих*.

биста: в. *споменик*.

битисати, реч турског порекла, првобитно је значила „пропасти, проћи” (особито у изразу *било и битисало*); данас је дефинитивно примљена у значењу „живети, постојати, бивствовати”.

битка, бици и битки (в. -тка), ген. мн. *битака*; *Косовска битка, битка на Косову* (в. *ИСТОРИЈСКИ ДОГАЂАЈИ*).

Битољ: в. *Скопље*.

БиХ (Босна и Херцеговина).

бих, бисмо, бисте у облицима погоденог начина не смеју се замењивати са *би*: „Да знам, рекао *бих* вам”; „Ми *бисмо* хтели да уђемо”; „Кад *бисте* чекали, погрешили *бисте*”.

Бихаћ, бихаћки; Бихаћанин, Бихаћанка, обичније него Бишћанин, Бишћанка.

бицикл, ген. мн. *бицикала* (боље) или *бициклџ*.

бјељи: в. *беа*

благодарити, благодаран, благодарност, сувишни русизми поред

нашег захвалити, захвалан, захвалност.

бледети, бледео, ијек. блиједјети, блиједио, блиједјела. Уп. избледети.

бледожут, бледозелен итд., увек састављено.

Блекберн (Blackburn), не Блекбурн.

близак, ближи, најближи (у свим значењима); погрешно је у ПР „блискији”.

близу није погрешно у значењу „скоро, готово” (нпр. Чекао је близу два месеца).

Блиски исток, блиско-источни.

бломба, бломбирати некијевно ум. плomba, пломбирати.

блесак (поред блијесак), блештав, блештати (поред блијештати), блеснути ијевски су облици. Екавски је само блесак, блештав, блештати, блеснути.

Бог, великим словом ако се односи на хришћанског (одн. јеврејског, муслиманског) бога и ако има особине посебног имена, нпр. У почетку створи Бог небо и земљу. Малим словом у уопштеном значењу (нпр.

његова филозофија заправо је тражење бога), у устаљеним изразима и узречицама (за име бога, боже помози, не дао бог, краде богу дане итд.), а поготову ако се односи на паганско божанство (грчки бог рата и сл.). В. и БОЖАНСТВА; божиј.

богами (али бога ти, бога му, бога вам итд.).

богзна: богзна какав, богзна где, богзна шта итд.

богме и боме.

Богојављење (празник). Богородица: в. БОЖАНСТВА.

боди-билдинг, боди-билдер (или само билдер).

БОЖАНСТВА. Имена божанстава пишу се великим словом: Посејдон, Хера, Јупитер, Перун, Буда, Христос итд.; тако и Саваот, Јехова, Господ, Свевишњи, Богородица, Госпа, Алах. За Бог в. ту одредницу. У вишечланим устаљеним називима пише се велико слово прве речи (Света тројица, Дух свети) осим ако назив садржи име, нпр. све-

та дјев(иц)а Марија, свети Кузман и Дамјан, преподобни мученик Теодосије. В. и: МИТОЛОШКА ИМЕНА; свети.

Божић.

Божић-Бата, Божић-Бате итд. (цртица необавезна).

божији и божији, не Б-, осим у црквеним текстовима (П, тачка 15 и 38).

бојазан, -зни, не бојажност (осим у значењу „бојажљивост”).

бојати се да... погрешно, као и надати се да (в. то).

БОЈЕ. Сложени придеви пишу се састављено ако означавају прелазну нијансу, нпр. плавозелен (на средини између плавог и зеленог), беложут, сивомаслинаст итд. Пишу се с цртицом кад су боје одвојене, напоредне, нпр. плаво-зелен (местимично плава местимично зелен), црно-бели филм, црвено-жути дрес итд. Придеви који означавају светлију или тамнију нијансу пишу се састављено (отвореноплав, тамнозелен,

светлосив, загасито-црвен), али се при поређењу растављају: отвореније плава, загаситије црвен итд.

бој на Косову (мало б): в. ИСТОРИЈСКИ ДОГАЂАЈИ.

Бока которска и Бока Которска (П допушта оба начина писања), дат. Боки, боко-каторски, Бокељ, Бокељка, бокељски.

болешљив и болежљив: овај други облик врло је чест и у ијевској, мада би према П 60 требало ту да гласи само бољешљив.

Бољшој театр (или театар), Большог театра, Большом театру.

бомбон (м.) и бомбона (ж.); бомбонијера (боље) и бомбоњера. Не бонбон итд.

бонтон се обично пише састављено; правописни приручници га не помињу.

борилац (бориоца, ген. мн. борилаца) значи што и борац: данас се највише употребљава придев борилачки (борилачки спортови: бокс, рвање, мачевање, цудо, карате итд.).

бормашина, „боље него бор-машина” (П).

Бормут (*Bournemouth*): в. **Портсмут**.

Борџија (итал. *Borgia*) код нас је одавно укорееен облик; правилна транскрипција била би Борђа.

босанскохерцеговачки (који се односи на државу Босну и Херцеговину), **босанско-херцеговачки** (који се тиче Босне с једне и Херцеговине с друге стране). В. **СЛОЖЕ-НИ ПРИДЕВИ**.

Бразил, **бразилски**, Бразилац, Бразилка. Некадашњи облици Бразилија, **бразилијански**, Бразилијанац, -анка данас се употребљавају само за град Бразилију (престоницу Бразила од 1960).

брејкденс.

Брегања, Бретонац, Бретонка, **бретонски**.

Бреша (*Brescia*, Италија), не Брешија.

брже-боље и **бржебоље** (по П).

бригадир и **бригадист(а)**: обе речи значе „члан радне бригаде”. Поред тога, **бригадир** у страним армијама означава

или је означавало разне руководеће чинове, од подофицира до бригадног генерала (тако и код нас у некадашњој црногорској војсци). **Бригадист(а)** се у новије време употребљава и за припаднике терористичких организација као што су итал. Црвене бригаде (*Brigate rosse*).

Брижит (*Brigitte*) или Брижита; Брижите, Брижити итд. В. -е (**ФРАНЦУСКО**).

бријати (се), **бријем** (се), они (се) **брију**; не **бријам** итд.

бриљантан, не **брилијантан**; **брилијант**, **брилијантски** (убицајено, мада је и ту боље **бриљант**, **бриљантски**).

Брисел (*Bruxelles*), Брисела, у Бриселу; не Брисла, Брислу.

Брјус не него Брус (в. то); Брјустер не него Брустер (*Brewster*).

бровинг, **бровнинг** (врста пиштоља) погрешно ум. **браунинг**.

бројан се може употребити и у смислу **многобројан**. Неки пут је и погодније од овог другог придева,

нарочито при поређењима (**све бројнији**, **мање бројан**, **најбројнији**).

БРОЈЕВИ (збирни).

Бројне именице на -ица (**двојица**, **тројица** итд.) употребљавају се само за мушкарце: **двојица људи**, **четворица браће**, **вас петорица**, **било их је десеторица**.

Облици **двоје**, **троје**, **четворо**, **петоро** итд. употребљавају се данас углавном у три случаја: (1) за скуп мушкараца и жена, нпр. **двоје супружника**, **четворо браће и сестара**, **десеторо младића и девојака**, у породици **нас је било двадесет троје**; (2) уз збирне именице, нпр. **троје деце**, **петоро јагњади**, **седморо госпде**, **четворо браће** (поред **седморица госпде**, **четворица браће**, в. горе); (3) уз именице које имају само множину, у ком случају се број обично слаже с именицом по завршетку: **двоја врата**, **троје маказе**, **седмора кола**. В. и следеће одреднице.

БРОЈЕВИ (писање).

Према Правопису, вишечлани бројеви (основни и редни) пишу се растављено, нпр. **сто четрдесет девет**, **хиљаду шест стотина седамдесет пети** итд.; тако и **две стотине**, **три стотине**, итд. до **девет стотина** (али састављено сложенице **двеста**, **триста... деветсто** и **двестоти**, **тристоти... деветстоти**). Од овог правила постоје два изузетка које Правопис не помиње, али се могу извести из појединих примера у ПР 60. То су: (1) Састављено се пишу редни бројеви у којима је на другом месту број стотине, хиљаде или милиона: **шестстоти**, **двехиљадити**, **тромалионити**, **стохиљадити**, **двестахиљадити**, **стомилионити** итд. (2) Састављено се пише и именитељ разломка: **двадесетпетина** (1/25; уп. **двадесет петина** = 20/5), **две четрдесеттрећине** (2/43), итд.

С цртицом се пишу спојеви од две речи који означавају приближну вредност: **пет-**

-шест, троје-четворо, десетак-двадесетак, дан-два, реч-две итд.

В. и: **СЛОЖЕНИЦЕ** **С БРОЈЕМ**; **ЦИФРЕ**; **ТАЧКА УЗ ЦИФРЕ**.

БРОЈЕВИ (промена).

Основни бројеви од пет навише непроменљиви су у српскохрватском. Бројеви *два* (ж. две, ијек. *двје*), *три*, *четири* још су задржали извесне падежне облике, и то: за генитив *двају* (м. и ср. род), *двјеју*, ијек. *двју* (ж. род), *трију*, *четирију*; за датив, инструментал и локатив *двима* (м. и ср. род), *двема*, ијек. *двјема* (ж. род), *трима*, *четирима* (застарело је *четирма*). После предлога се и ови бројеви најчешће употребљавају као непроменљиви, нпр. *између две ватре, са четири прста*; кад нема предлога, у књиж. језику се препоручује промена по падежима, нпр. *односи двеју земаља, договор двају председника, уз учешће трију фабрика* (боље него: *односи две земље* итд.).

Збирни бројеви дво-

је, троје, четворо, петоро итд. имали су у старијем језику мноштво различитих падежних облика, али се данас готово увек употребљавају као непроменљиви (жена *с троје деце* и сл.). Донекле су се сачували само облици генитива *двога, трога* и датива *двома, трома* (*Од тог двога морамо нешто изабрати, Њима трома нису дали ништа* и сл.); у множини се још употребљава средњи род *двоја, троја, четвора* итд. (*двоја кола, четвора врата* и сл.).

БРОЈЕВИ (слагање с именицом и глаголом). Уз бројеве са *један* на крају, именица и глагол се употребљавају у јединици: „Јавио се тридесет један кандидат”, „Прошла је сто једна година”. Уз бројеве *два, три, четири* и све сложене бројеве са 2, 3, или 4 на крају, именица и глагол су у облику двојине: „Јавила су се тридесет три кандидата”, „Прошле су сто две године”, „Спасла су се 54

човека”. Уз бројеве од *пет* па навише глагол је у средњем роду, а именица у генитиву множине: „Јавило се тридесет седам кандидата”, „Спасло се 55 људи”. Није погрешно ни ако се глагол у роду и броју слаже са субјектом: „Тих пет година брзо је прошло” или „.....брзо су прошле”, „Примљено је свих 29 приправника” или „Примљени су свих 29 приправника”.

Уз бројне именице на *-ица* употребљава се именица у генитиву множине (*тројица људи, писмо четворици студентата*) односно генитив збирне именице (*шесторица браће*); глагол је у облику двојине или множине м. рода: *Из наше чете остала су двојица* или ... *остали су двојица*.

Уз збирне бројеве *двоје, троје, четворо*, итд. глагол је у средњем роду: *дошло је њих петоро*. За облик именице в. одредницу **БРОЈЕВИ** (збирни).

бројилац (не *бројиоц*), мн. *бројиоци, бројилаца*.

бројка (дат. *бројци*, ген. мн. *бројки*) значи цифра; не треба је употребљавати уместо *број* (погрешно је нпр. „Инфлација се мери троцифреним бројкама”, треба: *троцифреним бројевима*).

бронхитис, не *бронхит*.

брука, дат. *бруци*.

Бруклин (*Brooklyn*), *бруклински*: не *бруклиншки*.

Брус (*Bruce*), *Брустер* (*Brewster*), не *Брјус*, *Брјустер*.

бруто: *бруто тежина, бруто доходак* и сл. (без цртице према П, поготову у вишечланим изразима као *бруто регистарска тона*). В. **ЦРТИЦА 4**.

Брчко, из *Брчког*(а), у *Брчком*(е); *Брчанин* (или *Брчак*), *Брчанка*.

бубамара.

бубашваба.

Бубка (Сергеј): по П, *тачка 76 ф (2)*, правилније је *Бупка*.

бугивуги (састављено), *бугивугија*, мн. *бугивугији*.

Бугојно, *бугојански*, *Бугојанац*, -анка.

будзашто.

буди бог с нама (одвојено, по П боље него *буди-бог-с-нама*); не *будибокснама*.

БУДУЋЕ ВРЕМЕ (футур) пише се састављено од глагола на -ти (нпр. *радићу, пашићу*), а одвојено од глагола на -ћи (*наћи ћу, рећи ћу, помоћи ћу*). Хрватско одвојено писање (*радит ћу, паст ћу*) чисто је графичка варијанта, јер је изговор и у том случају *радићу, пашићу*.

Буенос Ајрес (шп. *Buenos Aires*), са *j*, боље него са *i*; придев *буеносајрески*.

бука, дат. *буци*.

Букурешт, *букурешки* и *букурештански*, Букурештанац, -анка.

булевар: станујем на *булевару*, долазим са *булевара*, не у *булевару*, из *булевара*.

булка, дат. *булци*.

бунгалов, *бунгалова*.

Облици *бунгало* и *бангало*, који се налазе по речницима, никада се нису употребљавали у пракси.

Буњевац, Буњевка, дат. -вки; *буњевачки*.

бурегџија, *бурегџијски*, *бурегџиница*.

буржујски и *буржоаски*.

бурлеска: као *гротеска* (в. то).

бутан-гас.

бутер, *путер* (*путера*) и данас ретко *путар* (*путра*) једнако су добри облици (поред домаћег *маслац* и *масло*).

Бучер (енгл. *Butcher*), Буч (*Butch*): не Бачер, Бач.

Бушман (не Бушманин).

BCG: в. *бе-се-же*.

В

в. Енглеско *w* на почетку речи испред самогласника код нас се преноси са *в* (не са *у*): Вајлд (*Wilde*), Ворен (*Warren*), Вест (*West*), Вилкинс (*Wilkins*) итд. Између два вокала преноси се као *у*: Хауард (*Howard*), Пауерс (*Powers*), Роуан (*Rowan*) и сл.

У шпанском, *b* између вокала има звук сличан нашем *в*, али се код нас преноси са *б*: Куба, Ибањес, Сан Себастијан итд. Изузетак су само Хавана (шп. *la Habana*) и Кордова (*Córdoba*), имена која у свим европским језицима по традицији имају *в*. Име или надимак *Cordobés* треба преносити као Кордобес (не Кордовес).

Вавилон, Вавилоњанин, *вавилонски*.

вага, на *ваги*.

вагон-ресторан; *вагон-ли*.

ваза, боље него *вазна*.

вајда, *увајдити* се широк се употребљава у књиж. језику и правилно је као и *фајда*.

вакуум, *вакуумиран*, не *вакум*, *вакумиран*.

Валас (*Wallace*: П предлаже да се задржи као традиционално, мада би ближе енгл. изговору било Волас).

ван (у страним именима): в. де.

вандалистички (често у преводима са енглеског) не него *вандалски*.

ваннаставни; *ваннаучни*; *ваннационалан* (и *изваннаставни*, итд.).

вапити: *вапијем*, *вапијеш*, они *вапију* и *вапим*, *вапиш*, они *вапе*.

варијанта, ген. мн. *варијаната*, боље него *варијанти*. **В. ГЕНИТИВ МНОЖИНЕ** (*именице ж. рода*).

варити није препоручљиво у значењу *заваривати*. Уместо *варилац*, *варилачки* боље је *заваривач*, *заваривачки*.

варка, дат. *варци*, ген. мн. *варки*.

Васкрс је црквено-словенски облик: у обичном говору нема разлога да му се даје

предност над народним обликом Ускрс.

васкуларни (који се тиче крвних судова): не *васкулни*.

ват: ген. мн. *вати*; *ват-час*, *ват-сат*.

Вацлавске намјести се код нас употребљава као множина, док је у чешком јединица ср. рода. Најбоље је превести тај назив као *Вацлавски* (или *Вацлављев*) трг.

ваш добија велико *В* у куртоазним изразима *Ваша висости*, *Ваше величанство*, *Ваше преосвештенство* и сл. Види и: *величанство*; *Ви*.

вашка, дат. *вашки* и *вашци*, ген. мн. *вашака* и *вашки* (поред: *ваш*, ген. мн. *вашију*).

в.д. (вршилац дужности).

вегетаријанац, *вегетаријанка*, *-ански*, *-анство*, не *вегетеријанац* итд.

вежбанка, дат. *вежбанци*.

веза: у *вези*.

ВЕКОВИ: в. *РАЗДОБЉА*.

Веласкес или *Веласкес* (*Velázquez*): в. ез. *веле-* састављено: *веле-*

издаја, *велепоштован* итд.

Велика Госпојина (празник); Велика Морава. **велики:** Петар Велики и сл. (в. *ИМЕНА ВЛАДАРА*); Велика Морава; Велика Британија; Велики петак (в. *ПРАЗНИЦИ*). Види и: *писати великим словом*.

Велики медвед, Велика кола (сазвежђе).

ВЕЛИКО ПОЧЕТНО СЛОВО: в. *Бог*; *БОЖАНСТВА*; *Ви*; *ВОЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ*; *ГЕОГРАФСКА ИМЕНА*; де; *ЖИВОТИЊСКА ИМЕНА*; *ЗАКОНИ*; *Земља*; *ЗНАЦИ* *ЗОДИЈАКА*; *ИМЕНА НАРОДА*; *ИСТОРИЈСКА ИМЕНА*; *ИСТОРИЈСКИ ДОГАЂАЈИ*; *КЛУБОВИ (ИМЕНА)*; *МАЛА СЛОВА*; *МАРКЕ*; *Месец*; *НАДИМЦИ*; *НАСЛОВИ*; *НЕБЕСКА ТЕЛА*; *ОДЛИКОВАЊА*; *ОЦЕНЕ*; *ПОКРЕТИ*; *свети*; *СТРАНЕ СВЕТА*; *Сунце*; *ТИТУЛЕ*; *УЛИЦЕ*; *УПИТНИК*; *УСТАНОВЕ*; *ЦРКВЕ*; и поједине речи.

величанство је титула краља и краљице,

односно цара и царице, док се *височанство* (или *висост*) употребљава за принчеве и принцезе.

У обраћању пише се малим словом („Надамо се, величанство, да ћете...”, П) али великим *Ваше величанство*, а необавезно велико *Њ* у заменицама трећег лица (*Његово*, *Њено величанство*). *В. његов*; *ваш*.

вересија: сматра се да треба тако да гласи и у ијек. (не *вјересија*), пошто није изведено од речи *вера* (*вјера*), него је турског порекла.

Версај (*Versailles*), *версајски*, боље и данас обичније него *Версаль*, *версаљски*.

Версаче (*Versace*), *Версачеа*, *Версачеов*; не *Версаће*, *Версаћи*.

весели ме: в. *радује ме*. **Вестингхаус** (*Westinghouse*), не *Вестингхауз*. *В. с и з* (изговор).

већина с именицом у генитиву тражи глагол у јединици (*Већина људи подржава ову одлуку*), али није погрешан ни глагол у

множини (слагање по смислу: *Већина људи подржавају ову одлуку*).

ве-це (нужник), *ве-цеа* или *WC, WC-a* (ВЦ, ВЦ-а); не *VC*.

веш-машина (с цртицом; боље: *машина за прање*).

вештичији, боље него *вештичији*.

Ви, Вас, Вам(а), Ваш: у пословној преписци (али не и у другим врстама текстова) уобичајено је да се пишу великим словом кад се односе на једну особу. Уп. *ти*.

via (као лат. реч, нпр. *Беч via Будимпешта*); ћирилицом само *вија*.

видео: *видео-уређај*, *видео-касета*, *видео-клуб*, *видео-спот* итд. П допушта и одвојено писање, а увек одвојено у вишечланим спојевима као *видео и аудио уређаји*, *видео огласи и рекламе*.

видео-рикордер и *видео рикордер*. У истом значењу може се употребити и *магнетоскоп*, с придевом *магнетоскопски*.

Видовдан: в. *ПРАЗНИЦИ*.

Византија (држава), *византијски* и *византински*, Византинац (боље него Византијац); Визант (старо име Цариграда, а у пренесеном смислу и Византије), *византски*.

визиткарта (= посетница): састављено према П.

визуелан (обичније) и *визуалан*.

вијоглав, *вијорити се* (са ј).

Вилњус (Vilnius), главни град Литваније; не Вилнус. Раније су употребљавани и облици Вилно, према пољском, и Вилна, према немачком облику.

Виља. Презиме *Villa* у италијанском се изговара Вила, у шпанском Виља: тако и Панчо Виља (*Pancho Villa*).

Вилем није погодна транскрипција за енгл. *William* и сродна имена из других језика. Боље је енглеско име преносити као Вилијем, а из других језика према изворном облику: немачки Вилхелм (*Wilhelm*), холандски Вилем (*Willem*) итд.

виљушка, дат. *виљушци*, ген. мн. *виљушка*.

виновник је русизам, али га не треба одбацивати, јер има нешто другачије значење него наша реч *кривац*.

Винченцо (итал. *Vincenzo*), не *Винћенцо*.

виртуоз, *виртуозан*, *виртуоски*, *виртуозитет* или *виртуозност*; не *виртоуз*, *виртоузан*.

Вис, *вишки* (обичније него *вйски*).

висок, *виши*, *највиши* (не *вишљи* ни *височији*).

високоучен, *висококвалификован* (в. и: *КВ*), *висококвалитетан*, *високофреквентан*, *висококалоричан*, *високорадноактиван*; *високоцењен*, *високопоштован* (увек састављено по П).

висост: као *височанство* (в. то).

височанство није исто што и *величанство* (в. то). Употреба великог почетног слова као за *величанство*. В. и Његов, ваш.

витамин: *витамин Б*, *витамин Ц* итд. или *Б-витамин*, *Ц-витамин* итд. (П пише *Бе-витамин*, *Це-витамин*).

вицеадмирал, *вице-краљ*, *вицешампион* итд.

Виченца (*Vicenza*), не *Вићенца*.

више-мање.

вкв. (малим словима): в. *КВ*.

влага, дат. *влази*.

ВЛАДАРИ: в. *ИМЕНА ВЛАДАРА*.

владика, дат. *владици*.

властела иде с глаголом у множини (као *господа*, *браћа*): *властела* су била уз *краља*, не *властела* је била.

властеоски, *властеоство* и *властелски*, *властелство*.

влат може бити ж. и м. рода: *све влати*, *сви влатови*.

ВМА: в. *Војномедицинска академија*.

воденица је млин на обали реке или потока; погрешно се употребљава за ручне справе (*воденица* за *кафу* – треба: млин за *кафу*).

водич, не *водић*.

водка је писани облик у руском, али се код нас пише и изговара *вотка*.

водовоција, фамилијарно.

вођство, не *вођство*.

вожд: малим словом према П.

ВОЗИЛА: в. *МАРКЕ*.

Војин, Војислав, не Воин итд.

ВОЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ.

Називи војски, паравојних формација, јединица, гарнизона и војних области пишу се великим словом прве речи: *Југословенска народна армија*, *Шеста флота*, *Збор народне гарде*, *Бањалучки корпус*, *Скопска армијска област*; тако и: *Сремски фронт*, *Источни фронт*, *Трећи украјински фронт* итд.

војно: ПР бележи само сложене придеве који се пишу састављено, као *војногеографски*, *војноисторијски*, *војнотехнички*, *војномедицински*, *војносанитетски*, *војнообавештајни* итд. Ипак, они као *војно-поморски*, *војно-цивилни* морали би се писати с цртицом, јер су у њима оба дела равноправна. Понеки се могу писати на оба начина, зависно од тумачења, нпр. *војнополитички* (који се односи на војну политику) и

војно-политички (војни и политички). В. **СЛОЖЕНИ ПРИДЕВИ**.

Војномедицинска академија, скраћено ВМА (изговор „ве-ем-а“, не „ве-ме-а“).

Војтјех (*Vojtěch*, чешки); **Војћех** (*Wojciech*, полски).

ВОКАТИВ (пети падеж). Именице са завршетком на предњонепчани сугласник (*ћ, ђ, ч, ц, ш, ж, љ, њ, ј*) добијају у вокативу наставак -у: *Матићу, ковачу, кицошу, лупежу, коњу, змају* итд. Отуда и *Милошу, Радошу* итд., боље него *Милоше, Радоше*. За именице на -р јавља се и наставак -е и наставак -у: *царе, професоре, господару, фризеру, пастире и пастиру, писаре и писару* итд.

Вокатив једнак номинативу допуштен је (не и обавезан) у следећим случајевима: (1) за именице као *мачак, патак, тетак*, од којих је немогуће направити вокатив на -е; (2) за презимена на -ек, -ак, -ец, -ац,

нпр. *Мачек, Чичак, Паљетак, Кривец, Сремец, Бунушевац, Коларац, Ибровац* (али и: *Коларче, Ибровче*); (3) за страна имена и презимена на -к, -г, -х, -ц, нпр. *Џек, Жак, Даг, Кинг, Хајнрих, Ерих, Бах, Франц, Кац* итд.; (4) за презимена на -ов и -ин (в. под -ов); (5) за муслиманска имена као *Салих, Рефик, Абдулах* (где се јавља и наставак -у: *Рефику, Абдулаху*).

Лична имена на -а (ж. и м.) углавном имају вокатив једнак номинативу: *Марија!, Никола!, Лука!, Марта!, Олга!,* итд. Наставак -о добијају двосложна имена с дугоузлазним акцентом, као *Мара, Љиља, Гоца, Божа, Жика* итд. (*Маро!, Љиљо!* итд.). Имена на -ица добијају у вокативу завршетак -е: *Милице, Данице* итд. За мушка имена као *Перица, Јовица, Радојица* граматичари прописују вокатив једнак номинативу, али је и ту много обичнији наставак -е: *Перице, Јовице* итд.

воки-токи (од енгл. *walkie-talkie*): не *токи-воки*.

Волга, на Волги.

волт, ген. мн. *волта* и *волти*.

воља за нешто (нпр. *воља за рад*), али и за нечим.

Ворнер брадерс (*Warner brothers*) или скраћено **Ворнер**. Не треба писати „Ворнер Брос“ јер је *Bros.* само скраћеница од *Brothers*.

Ворчестер погрешно ум. *Вустер* (в. то).

вотка, дат. *вотки*. Не *водка*.

воћка, дат. *воћки*, ген. мн. *воћака*.

вражји (боље) и *вражији*.

Врањска бања. В. **БАЊЕ**.

врапчји и *врапчији* (други облик је лакши за изговор).

временом. Боље с *временом*, нпр. „Градови се с временом мењају“, „С временом је постајао све раздражљивији“ и сл.

временски период: прва реч је сувишна.

врети (не *врити*); *врим, вршиш*, они *вру*; радни придев *вreo, врела* (екавски и ијекавски)

или *врио, врела* (само ијек.) Једнако се мењају и сложенице *проврети, узаврети* итд.

врло и *веома* подједнако су добри изрази.

Врњачка Бања. В. **БАЊЕ**.

врстан, *врсна, врсно*.

врћи: в. *вршити*.

врћ, *врћи, најврћи*.

Врхника, у *Врхники*.

Врховец, *Врховца* (не само *Врховца*): в. -ец.

врховник: мало в. Уп. *поглавник*.

вршилац (не *вршиоц*), мн. *вршиоци, вршилаца*.

вршиц, *врћи* (жито).

У новије време употребљава се с истим облицима као и глагол *вршити* (= обављати); по старијој промени инфинитив гласи *врћи* или *врећи* (ијек. *вријећи*), садашње време *вршем, вршеш*, они *врху*, заповедни начин *врси, врсимо, врсите*, радни придев *врхао, врхла*, трпни придев *вршен*. Исто и сложени глагол *оврћи, оврећи* (ијек. *овријећи*) односно *овршити*.

вршити (= обављати). Треба избегавати упо-

требу глагола *вршити*, *извршити*, *извршавати* са именицом тамо где се исти појам може означити посебним глаголом: уместо *вршити преглед* боље је *прегледати*, ум. *вршити замену* – *заменеживати* итд.

Вустер (*Worcester*), не Ворчестер; *вустершир(ски) сос* (*Worcestershire sauce*).

вучји (боље) и *вучији*.

Г

г.: в. *господин*.

газда: ген. мн. *газдá*, не *газди*; *газда Милутин*, *газда-Милутина*, *газда-Милутинов* итд. (или све без цртице); в. **ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА**.

Газела (великим словом као назив моста у Београду).

Газиместан, не *Гази Местан*.

гајка, дат. *гајци*, ген. мн. *гајки*.

гала: *гала ручак*, *гала представа* и сл. (цртица није потребна: в. **ЦРТИЦА 4**).

Галбрејт (*Galbraith*), не *Галбрајт*.

галијот.

Галилеј, *галилејевски*, али именом и презименом Галилео Галилеи.

галиматијас означава само нејасан, заплетен говор или писање: погрешно га је употребљавати у значењу „збрке” уопште („галиматијас око девиза” и сл.).

гама: *гама зраци* (в. **ЦРТИЦА 5**).

Гана, *гански*; *Ганац*, *Ганкиња* или *Гањанин*, -анка.

гарантија и *гаранција*. **гарсоњера** (обичније) и *гарсонijера*.

Гаскојн (*Gascoigne*), не *Гаскоин*.

гастритис, не *гастрит*.

гаучо: в. -о (**ИМЕНИЦЕ**).

Гацко, *Гацка*, у *Гацку*; *Гачанин*, -анка; *гатачки*.

где год (било где), *гдегод* (понегде); в. *год*.

где, куда, камо. Не сматра се правилном употреба речи *где, негде, игде, нигде* за ознаку циља кретања, нпр. „Где ћеш?”, „Где сте кренули?”, „Пошљи га негде”, „Не идем нигде”. У оваквим реченицама треба употребити *куда, некуда, икуда, никуда*, односно *камо, некамо, икамо, никамо* (данас углавном застарело, осим у хрватској варијанти). Облици *куд(а)*, *некуд(а)*, *икуд(а)*, *никуд(а)* у старијем језику нису означаваали циљ кретања него пут којим се пролази

(уп. *овуда, туда, онуда*), па се разликовало *Камо идеш?* (одговор: На море, У подрум итд.) од *Куда идеш?* (одговор: Кроз брда, Преко дворишта итд.).

гђа (госпођа), **гђица** (госпођица).

гејзир и **гејзер**.

Генерала Жданова: у Улици (улици) генерала Жданова, не „у Генерал Ждановој”. В. и **УЛИЦЕ**.

генерал-мајор (придев: *генералмајорски*), *генерал-пуковник*, *генерал-потпуковник*; *генерал армије*.

генералштаб, *генералштабни* или *генералштапски*.

геније и **гениј**.

ГЕНИТИВ МНОЖИ-
НЕ (именице ж. рода). Ако се основа именица на -а завршава с два или три сугласника, у ген. мн. оне могу између њих да уметну непостојано а или да добију генитивни завршетак -и. Првом начину се даје предност, па је боље нпр. *примедаба, марака, приповедака, светиљака, крошања, сабаља, басана* него

примедби, марки итд. С тим ипак не треба претеривати: мало ко би употребио облике *мајака, поморанаца, службаба, опазака, догама, фуната* итд., какви се могу наћи у појединим граматикама. За ове последње именице најчешћи наставак је -и, а такође и за многе друге које никад не убацују непостојано а: *лампи, молби, борби, неправди, хорди, чавки, војски, алги, кавги, калфи, шанси, бранши, копчи, канџи, тајни, цистерни, сметњи, радњи, норми, табли, пертли* итд. Понеке од ових именица могу имати и наставак -а (*хорда, алга, цистерна*). Искључиво или претежно наставак -а јавља се код основа са завршетком на *ст, зд, шт, шч, шћ, кс, пс*: много *врста, ластва, звезда, башта, гошћа, бошча, такса, елипса* итд.

ГЕНИТИВ МНОЖИ-
НЕ (именице м. рода). Именице са завршетком *кт, нт, лт, рт* у ген. мн. умећу

непостојано а, било да то а могу добити и у номинативу једине или не: *елемен(а)т – елемената, пројек(а)т – пројеката, концепт – концепата, патент – патената* итд. Препоручљивији је ген. мн. *контаката, деликата, инсерата* него *контакти* и сл. Глас а се умеће и код једног дела именица са завршетком сугласник + л: *бицикала, ансамбала* (боље него *ансамбл*), али само *спектакла*. Са другим сугласничким завршцима уметање а није уобичајено: облици као *акорада, обелиска, дифтонага, патријараха* данас су углавном изишли из употребе. В. **НЕПОСТОЈАНО а**.

ГЕНИТИВНИ ЗНАК ставља се на последње слово да би се разликовао ген. множине од облика једине, нпр. *имам пријатеља, подаци из институт*а, *значање реч*и. Са истом вредношћу употребљава се и водоравна црта, знак дужине: *пријатеља, институт*а, *реч*и.

Не треба стављати ове знаке када је јасно да је посредни множина, било по облику именице (*пројеката, молби*) или по суседним речима („Имам доста пријатеља”, „подаци из свих института” и сл.).

ГЕНИТИВ, ПРИСВОЈНИ: в. **ПРИСВОЈНИ ПРИДЕВИ**.

ГЕНИТИВ, СЛОВЕНСКИ: тако се назива генитив употребљен уместо акузатива у одречним реченицама, нпр. „Не знам му имена”, „Нисмо чули вашег одговора”, „Приђи, Марко, не замећи кавге”. Овакав генитив својствен је старијем и народском језику; данас се углавном чува у хрватској варијанти, док се у српској замењује акузативом (Не знам му име, итд.).

ГЕОГРАФСКА ИМЕНА (писање почетног слова). Према Правопису, у именима насеља, држава, земаља и континената све речи осим везника и предлога пишу се великим почетним словима:

Врњачка Бања, Нови Сад, Црна Гора, Босна и Херцеговина, Петровац на Млави, Сједињене Америчке Државе. У осталим географским називима само прва реч има велико слово (Јадранско море, Тихи океан, Балканско полуострво, Црногорско приморје, Голи оток, Блиски исток, Суецки канал, Рт добре наде), осим у случају да је и нека друга реч властито име (Велика Морава). На исти начин пишу се и називи административних јединица: Јужноморавски регион, Московска област. Само у неким случајевима где је „некадашња општа именица углавном... постала сама по себи властито име”, као Горски Котар, Српска Крајина, Хрватско Загорје, П прописује ова велика слова, с тим што ни мало слово у другој речи не би било погрешно.

Транскрибована страна имена као Сијера Невада, Рио Гранде, Ист Ривер, Лонг Ајленд пишу се великим

словом обеју речи, будући да су „за наш језички систем немотивисана и непрозирна”. То не важи за преведена страна имена као Огњена земља, Жута река, Аралско језеро, нити за имена која нису географска (в. **УСТАНОВЕ, НАСЛОВИ**).

За називе држава из прошлости в. **ИСТОРИЈСКА ИМЕНА**.

За спојеве придева с географским именом нема сигурних прописа: ПР 60 даје с једне стране *Јужна Европа, југоисточна Европа, источна Србија, западна Босна*, с друге стране *Средња Европа, Средња Америка*, а у неким случајевима прави разлику: *западна Европа* као географски појам, а *Западна Европа* кад означава „земље и народе”. У сваком случају, називи континента и држава писаће се с оба велика слова: Северна Америка, Јужна Америка, Северна Кореја, Нови Зеланд итд.

В. и следећу одредницу.

ГЕОГРАФСКА ИМЕНА У АПОЗИЦИЈИ. Кад име стоји непосредно после заједничке именице, пожељно је да оба буду у истом падежу, нпр. *на реци Рзаву, у граду Сенти, из покрајине Вестфалије*. Ипак, географско име може остати у номинативу ако је вишечлано (нпр. *у насељу Мали Мокри Луг*) или ако је мало познато, тако да у падежу не би било јасно како тачно гласи: *у граду Габрово, на језеру Титикака, у провинцији Љаонинг*.

геополитички.

Гетинген (*Göttingen*), *гетингенски*: не *гетингеншки*.

гето, м. рода, у множини ср. рода (*гет*).

Ги (фр. *Guy*), не Гиј.

Гибсон (*Gibson*), не Џибсон.

Гилберт: *Gilbert* се у енглеском изговара Гилберт (не Цилберт), у француском Жилбер.

ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ ПРОШЛИ, као и садашњи (в. следећу одредницу), мора имати заједнички субјект

с главном реченицом. Стога је погрешно нпр. „Прешавши једва стотинак метара, указала нам се још једна рушевина”; треба или „Прешавши... *угледали смо још једну рушевину*” или „*Пошто смо прешли...* указала нам се још једна рушевина”.

ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ САДАШЊИ

гради се додавањем наставка *-ћи* на 3. лице множине садашњег времена: *чекају-ћи, раде-ћи, познају-ћи*. Овај облик увек се односи на субјект главне реченице, па су погрешне нпр. реченице „Прегледајући евиденцију, пао нам је у очи велики број изостанака” (треба: *Док смо прегледали...* или: *Прегледајући евиденцију, запазили смо...*), „Каква су искуства стечена градећи ово насеље?” (треба: *док се градило* ово насеље, *у току градње* овог насеља и сл.).

У функцији придева, овај облик се употребљава да значи сталну особину: *владајућа*

класа, олакшавајуће околности, светлећа реклама, летећи тањир итд. Није правилно употребљавати га као глагол, везан за одређено време и праћен прилошким одредбама, нпр. „тресуће недостајућа средства“, „недостајућа средства за градњу“, „савременије мислећи читаоци“ и сл.

гледак, глађи, најглађи и глаткији, најглаткији.

гледалац (не гледаоц), мн. гледаоци, гледалаца.

глицкоза и **глукоза**.

Глостер (Gloucester), не Глочестер, Глосестер; Глостершир (Gloucestershire), не Глостершајр.

гнев, гневан, гневити, разгневити (екавски); облици гнев итд. су ијекавски.

гнездо (не гњездо), гнездити се, угнездити се; ијек. гнијездо, (у)гнијездити се.

Гњилане, у Гњилану (не у Гњиланима, Гњиланама).

год се пише одвојено кад има значење сваки, било који, нпр.

што год рекао, кога год нађеш, какви год били, где год се налазио, куд год да одем, кад год желиш итд. Састављено се пише у облицима који значе неодређеност, нпр. *штогод* (понешто), *когод* (понеко), *какавгод* (некакав), *гдегод* (понегде), *какогод* (некако), *кадгод* (покаткад) итд. *Као год* се пише одвојено.

ГОДИНЕ И ДЕЦЕНИЈЕ.

Седмдесете године XX века јесу године од 1970. до 1979, *осамдесете* године од 1980. до 1989, *двадесете* године од 1920. до 1929. итд. Напротив, *деценије* почињу јединицом и завршавају се нулом: *осма деценија* обухвата године од 1971. до 1980, *девета деценија* од 1981. до 1990, *трећа деценија* од 1921. до 1930. итд.

Последња година XX века је 2000; прва година XXI века је 2001. В. и **ДАТУМИ**.

годину-две.

годишњи, **годишњица** (у споју с бројем): в. **СЛОЖЕНИЦЕ С БРОЈЕМ**

гол-аут, **гол-разлика**, **гол-линија** (с цртицом); **голгетер** (састављено).

Голијат (библијска личност); **голијат** (див, снажан човек).

Голи оток; **Голооточанин** (некадашњи логораш на Голом отоку), **голооточки**.

Голсворди (Galsworthy), не Голсворти.

Гомез или **Гомес** (Gómez): в. -ез.

Гонзалес или **Гонсалес** (González): в. -ез.

гонилац (не **гониоц**), мн. **гониоци**, **гонилаца**.

горе-доле.

гореименовани, **горенаведени**, **горепоменути** (састављено по П), али: **већ горе именовани**.

горила је мушког рода, у множини женског (*оне гориле*).

Горњи Милановац, **Горња Стубица** итд. (оба почетна слова велика у именима насеља); **Горњи град** (име градске четврти или општине); **горња Босна**.

горњо-: **горњоварошки**, **горњоградски** итд.

Горски вијенац.

Горски котар.

горући (*горуће питање* и сл.) није погрешно, јер је то придев наслеђен из старословенског, а не глаголски прилог (који гласи *горећи*).

госпа: **госпа Мара**, али **госпа-Маре**, **госпа-Марин** итд. (или све без цртице): в. **ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА**.

Госпић, **госпићки**, **Госпићанин**, -анка.

Господ (и **Господин**, када је у том значењу); мало **г** у узвицима и псовкама (*господа му његовог, о, госпде!* и сл.). В. **БОЖАНСТВА**.

господар: вокатив **господару**, ређе **господаре**; **господаром** и -ем; **господаров** и -ев; **Господар Јованова** или **Господар-Јованова** (улица).

господин: скраћено **г.** (не **г-н**, **г-на** и сл.); у множини **гг.** (али је боље титулисати појединачно, нпр. **г. Матић** и **г. Симић**, или писати уцело, нпр. **господа посланици**).

господњи (у црквеним текстовима и **Господњи**).

госпођа: скраћено **гђа**; **госпођица:** скраћено **гђица**.

госпоштина (не господ-
штина).

готово: в. *скора*

гошћа: ген. мн. *гошћа*
(не *гошћи*).

гравира и гравура (од
фр. *gravure*). Фран-
цуски наставак *-ије*
код нас се неки пут
преноси са и (*лек-
тира, увертира*), а
неки пут са у (*бро-
шура, авантура*).

Градац: предложено је
да се мења Градца,
Градцу, по аналогiji
с примерима задр-
жавања *д* које даје П
60 (Забрдца, Бргудца),
а и ради разлико-
вања од имена Грац
(у Аустрији). Други
стручњаци сматрају
да је правилно само
Градац – Граца, Гра-
цу (као *судац – суца*
и сл.).

Градишка, у Градишки
и Градишци; Босанска
Градишка, Нова Гра-
дишка, Градишчанин,
-нка.

Градишћански Хрвати,
с великим Г „као
етнографска скупина”
али и с малим,
„описно” (ПР).

ГРАДОВИ: в. ГЕО-
ГРАФСКА ИМЕНА.
ГРАДСКА ЧЕТВРТИ:
в. УЛИЦЕ.

граната је само арти-
љеријски метак, по-
грешно је „ручна гра-
ната” (буквалан пре-
вод енгл. или фр.
grenade) уместо *ручна*
бомба.

гран при (фр. *grand*
prix): великим почет-
ним словом ако је
назив одређене мани-
фестације.

Грахам: традиционална
транскрипција код нас
(нарочито у изразу
Грахамов хлеб), али
стварни енгл. изговор
је Грејем или Грем.

гребати и гребсти:
*гребао, гребала и гре-
бла; гребаћу и греб-
шћу*.

Грегорич (словенац-
ки), Грегорчић (срп-
скохрватски).

грејпфрут: у Хрватској
и БиХ употребљава
се и скраћени облик
грејп или *греп*. Пред-
ложене замене *лиму-
ника, горчак, жутиња*
и сл. нису прихваћене
у пракси.

гренд слем (ознака
тениских турнира), не
грен слем.

гриз, не *грис*.

Гринич (*Greenwich*), не
Гринвич; *гринички*
(меридијан итд.). Лон-
донска четврт с по-

знатом опсерватори-
јом изговара се Гри-
нич (или Гринич); не-
колико насеља истог
имена у САД изгова-
рају се Гренич: тако
и Гренич Вилиџ (*Gre-
enwich Village*), умет-
ничка четврт у Њу-
јорку.

гристи, гризен (не *гри-
жен*: тако и *изгризен*,
*нагризен, угризен, од-
гризен, загризен* итд.,
али *загрижен* као
придев, в. то).

гро-план (боље: *први*
или *крупни план*).

гротеска, у *гротески*
(боље него *гротесци*);
ген. мн. *гротески*
(ретко *гротесака*).

Гроцка, у Гроцкој;
Гроцанин, -анка; *гро-
чански*.

груди, ген. *грудј* (не
грудиију).

Грузија: *грузински* и
грузијски; Грузин, -ин-
ка и Грузијанац, -анка
(не Грузијац, -ијка).

грундиг (марка), Грун-
диг (фабрика); не
Грундинг.

Гручо Маркс погреш-
но, треба Граучо
(енгл. *Groucho Marx*).

ГРЧКА ИМЕНА: в.
-ос; *С и З*.

грчко-римски.

Губец, Гупца, Гупчев.

губитак, мн. *губици*.

губиташ: лоше скована
реч, али јој досад није
нађена замена.

губитник је сковано по
угледу на *добитник*,
не сасвим исправном
аналогijом (не посто-
ји именица која би
одговарала именици
добит), али је данас
у широкој употреби.
Сувишан је англици-
зам *лузер*.

гугутати, гугућем и
гугукати, гугучем (по-
ред *гукати, гучем*).

гугутка, дат. *гугутки*,
ген. мн. *гугутака* или
гугутки.

гуска, дат. *гуски* (обич-
није него *гусци*, како
је у ПР), ген. мн. *гу-
сака; гушчица* (мала
гуска) и *гускица* (од-
мила).

Гутенберг, не Гутем-
берг.

гушчји и гушчији (дру-
ги облик је лакши за
изговор).

Д

д испред безвучних сугласника прелази у т. *откад, отпадак, потценити, натчовек, отхранити, претходни* итд. Остаје неизмењено само испред *с* и *ш*: *средство, одсек, председник, подишишати, одшетати*. У промени именица, испред *ц* и *ч*, *д* се губи: *судац – суца, суче, предак – преци*; одступања од овог правила могућна су код неких ређих имена (у *П* је наведено руско презиме Гудцов, а у *П* 60 Кадчић, Забрдац – Забрдца и Бргудац – Бргудца). В. *Градац*.
д' и *да* у романским презименима: в. *де*.
да и *што*. Најопштије узето, разлика између ових двају везника је у томе што *да* уводи радњу о којој се тек говори, за којом се тежи или која би се могла догодити, а *што* – ону која се узима као готова чи-

њеница. Отуда ће се употребити *што* (а не *да*) у реченицама као „Радујемо се што је све у реду“, „Разумљиво је што се на одговор мора чекати“, „Како објашњавате што вас нису позвали?“, „Штета је што предлог нису подржали и лекари“, „Роба не само што лежи него се и квари“. Напротив, у случајевима кад реченица испред везника може имати значење говорења или мишљења, могућан је и један и други везник, према томе да ли се реченица после везника схвата као исказ или као узрок: „Опомени-те га да касни“ (= упозорите га да касни), „Опомените га што касни“ (= он касни, и због тога треба да га опоменете); „Замерају Француској да је издала савезнике“ (тврде да је издала), „Замерају Француској што је издала савезнике“ (због тога што је издала). Ипак, у данашњем језику све је јача тежња ка

употреби *да* и уз поједине облике који изражавају стварно стање, па се однос ових везника мора посматрати еластичније. Реченице „*Чињеница да је роман забрањиван само потврђује његову вредност*“, „*Чудно је да то нисмо раније приметили*“, „*Добро је да си остао жив*“ (мада би и у њима било прикладније *што*) више се не осећају као погрешне.

дабл ју, назив за латиничко слово W (по енглеском), данас је претежно истиснуло раније *дубл ве* (по француском). Није добро називати га „дупло ве“, што се не би разликовало од удвојеног слова V. У немачком се ово слово зове *ве* (нпр. BMW – „бе-ем-ве“), за разлику од V које се зове *фау*. Отуда и наш изговор *ве-це* за WC (од енгл. *water closet*).

дабоме и *дабогме*.

давалац (не *даваоц*), *дн. даваоци, давалаца*.

давни: пазити да се не употребљава за релативно блиску

прошлост, чему је склон новинарски језик („Још давне 1984. године речено је...” и сл.)

давнопрошли (граматички термин: *давнопрошло време*).

-дак: в. *-так*.

Дакар (престоница Сенегала), Дакара, у Дакару; не Дакра, Дакру.

далај-лама (малим словом, в. *ТИТУЛЕ*); *панчен-лама*.

Далеки исток, далекоисточни.

далеко. Употребу овог прилога уз компаратив и суперлатив (*далеко лакше, далеко бољи, далеко најпогоднији*) безразложно су осуђивали понеки пуристи, тражећи да се замени са *много, знатно* или *кудикамо* (само овај последњи прилог могућ је уз суперлатив).

Далес (*Dulles*, презиме: погрешно је у *ПР* 60 Далс).

да ли; скраћено *да л'*.

Далматинац, Далматинка (дат. Далматинки); *дн. далматинац* (пас).

даљни и *даљњи*; *до даљег*, боље него *до даљњег*.

дампинг, не демпинг;
дампиншки.

дан. Када се ген. мн. дана додаје именицама недеља, месец, година, придев или заменица требало би да се слажу с првом именицом: сваки месец дана, последњи месец дана, целу недељу дана, последњу годину дана итд. правилније је него сваких, последњих итд.

За називе Дан Републике и сл., као и за промену облика Бурђевдан и сл., види ПРАЗНИЦИ.

данас-сутра.

данас ујутру, данас увече погрешно, треба: јутрос, вечерас.

дан-данас; дан-дањи.

дан и ноћ или дан-и-ноћ (биљка).

Д'Анунцио (D'Annunzio), с Д'Анунциом, Д'Анунциов (не Д'Анунцијем, Д'Анунцијев); придев дануниџански или дануниџовски; Дануниџада (роман В. Цара Емина).

даривалац и даровалац (не -аоц), мн. дариваоци (дароваоци), даривалаца (даровалаца); такође дародавац.

дармар.

Дартмут (Dartmouth): в.

Плимут.

даска, дат. дасци.

дати: поред дам, даш, они дају допуштају се и народски облици дадем, дадеш, они даду и даднем, даднеш, они дадну. Аорист: дах, они даше или дадох, они дадоше.

ДАТУМИ. При писању цифрама могу се сва три броја означити арапским цифрама с тачком, или се месец означава римским бројем без тачке: 4.10.1957. или 4. X 1957. Није неопходно иза последњег броја додавати реч „године” или „год.”. Писање нуле испред једноцифреног броја, нпр. 07. 03. 1982, није препоручљиво изван техничких текстова и пословне кореспонденције.

Између имена места и датума увек се пише зарез, нпр.: Вршац, 25. VII 1971.

Југословенским и међународним стандардом прописан је редослед година – месец – дан, нпр. 1997

06 25. Такав начин писања примењује се у техничкој документацији, компјутерским изводима и сл., али није погодан за употребу у обичном тексту.

дахтати: сасвим је уобичајена промена дахћем, дахћеш, они дахћу (мада ПР 60 бележи само дашћем).

дача (вила, летњиковац у Русији); даћа (гозба у част покојника).

дашто-ми-ти-дашто (према П 60), или одвојено, без цртица (тако у речнику Матице српске).

два (промена): в. БРОЈЕВИ (промена).

ДВА ПРЕДЛОГА: в. ПРЕДЛОЗИ, УЗАСТОПНИ.

двапут; два пута.

два-три (нпр. два-три пута).

две земље, двеју земаља: в. БРОЈЕВИ (промена).

двеста и две стотине; двестоти и двестотинити.

две хиљаде, двехиљадити.

двогодица, двогодица, мн. двогодици.

двоипособни, двоипоса-тни, двоипогодишњи итд.

двоје, двојица итд.; в. БРОЈЕВИ (збирни).

двоје-троје, двојица-тројица.

двојка, дат. двојки и двојци, ген. мн. двојака, боље него двојки.

двоставачни: в. једноставачни.

ДВОСТРУКА ИМЕНА у француском пишу се с цртицом, нпр. Jean-Paul, Jean-Jacques, Marie-Thérèse, па цртицу треба задржати и при фонетском писању: Жан-Пол, Жан-Жак, Мари-Терез. Мења се само други део (Жан-Пола, Жан-Полу итд.).

ДВОСТРУКА ПРЕЗИМЕНА и презимена с надимком по правилу се пишу без цртице: Андрија Качић Миошић, Николај Римски Корсаков, Петар Петровић Његош. Цртица се пише само у женским презименима (Љиљана Молнар-Талајић) и мушким када је први део непроменљив (Михаило Полит-Десанчић). Страна презимена углавном се управљају према изворном обичају: француска су увек са

цртицом, нпр. Тулуз-Лотрек (*Toulouse-Lautrec*), Сен-Симон (*Saint-Simon*), а према П и руска, и када су им оба дела променљива (Римски-Корсаков, Салтиков-Шчедрин).

двоструки стандарди или *дупли стандарди* буквалан је превод енглеског *double standards*. Треба рећи двојаки, неједнаки или различити стандарди, односно двојака (неједнака, различита) мерила.

DDT: боље дидити, дидитија, скраћеницу DDT (у падежима: DDT-ја, DDT-јем итд.) треба писати само латиницом, будући да се изговара по енглеском. Уп. ВВС.

де, да, д', фон, ван и слични предлози у страним презименима пишу се малим словом кад претходи још неко име: Шарл де Гол (*Charles de Gaulle*), Калдерон де ла Барка (*Calderón de la Barca*), Жискар д'Естен (*Giscard d'Estaing*), Леонардо да Винчи (*Leonardo da Vinci*), Вернер фон Браун (*Wernher von Braun*), Лудвиг ван

Бетовен (*Ludwig van Beethoven*). Ако се употребљава само презиме, онда према П треба писати велико слово: Де Гол, Ван Гог итд.

Француско *де* транскрибујемо као *де* (не *д*): Тур де Франс (*Tour de France*), Фердинан де Сосир (*Ferdinand de Saussure*). *Д* са апострофом долази само испред вокала (Д'Аламбер – *D'Alembert*), као и у италијанском (Д'Анунцио – *D'Annunzio*).

У шпанском и португалском ови предлози не чине део презимена: отуда је боље *Фаљине композиције*, *Гамино путовање*, него *Де Фаљине*, *Да Гамино*.

У географским именима ови предлози такође имају мало слово, а мења се само последња реч: Рио де Жанеиро (*Rio de Janeiro*), Рио де Жанеира, итд.; Мар дел Плата, у Мар дел Плати, итд. В. ел.

деветсто, девет стотина, деветстоти; девет хиљада, деветхиљади-ти.

девојчица: в. -чица.

Девоншир (*Devonshire*), не Девоншајр.

Деда Мраз, Деда-Мраза, Деда-Мразов (или све без цртице: в. **ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА**).

дезен, дезениран: боље *десен, десениран* (фр. *dessin*).

дезерт не него *десерт*.

дезинтоксикација; *дезинтоксигирати* и *дезинтоксиковати*.

дејство, (из)дејствовати употребљавају се и у ијекавском поред *дјејство, (из)дјејствовати*.

декада значи „десет дана”; погрешно се понекад, под утицајем енглеског, употребљава ум. *деценија* (десет година).

деколте (м. рода), множина *деколтеи*.

дели: дели Радивоје, дели Радивоја (без цртице). В. **ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА; НАДИМЦИ**.

делилац (не *делиоц*), мн. *делиоци, делилаца*.

делинквент, делинквенција (од лат. *delinquere*): погрешни су (мада унети у ПР 60 и друге приручнике) облици *деликвент, деликвенција*.

Уп. *депанданс; конјунктура*.

делити: без разлога су осуђивани спојеви као *делити (нечије) мишљење, делити (нечију) забринутост, делити славу* (с неким) и сл.

Делфи (у Грчкој), из Делфа, у Делфима; придев: *делфски* (неоправдано је *делфијски* у ПР 60).

Делхи или Њу Делхи (*New Delhi*); *делхијски*. Није оправдан изговор Дели, према енглеском.

делење (ијек. *дијељење*), не *делење*.

ДЕЉЕЊЕ НА СЛОГОВЕ: в. **РАСТАВЉАЊЕ РЕЧИ НА КРАЈУ РЕДА**.

деманти, демантија (не *демант*), мн. *демантији* (не *деманти*).

деминутив и диминутив. Облик на диубичајен је у свим европским језицима; безразложно је забрањен у ПР 60.

Демир капија (одвојено, боље него с цртицом, према П); мало к за клисуру, а велико (*Демир Капија*) за насеље.

Демпси (*Dempsey*), боље него Демпсеј.

Денг Сјаопинг.
Денев (*Deneuve*), не Данев; Катрин (*Catherine*), не Кетрин.
депанданс, не депанданс.
депрецијација (новца), *депрецирати*; погрешно је *депресијација*, *депресирати*; реч долази од лат. *pretium*, цена и нема везе с речју *депресија*.
дерати (се) и **драти (се)**; *дерао*, *дерала* и *драо*, *драла*; *дераћу* и *драћу*. Међу сложеним глаголима, облик без *е* највише се употребљава у глаголу *одрати*, *одран* (пored *одерати*, *одеран*), реће у глаголима *издерати*, *продерати се*, *раздерати*, док *подерати*, *подеран* има само облике са *е*.
Десанка, **Десанки**, **Десанкин**.
десерт, не *дезерт*.
детерџент је код нас усвојено са енгл. изговором; правилније би било *детергент*, али се тај облик употребљава само као стручни хемијски термин.
ДЕЦЕНИЈЕ: в. **ГОДИНЕ**.
децидан, **децидно** пог-

решно уместо *децидиран*, *децидирано* (али и једно и друго може се увек заменити нашим изразима *одлучан*, *одсечан* или *недвосмислен*).
дечји (боље) и **дечији**.
Дешан (фр. *Deschamps*).
Дивал (фр. *Duval*); кад је америчко презиме, преноси се као *Дувал*.
диваљ, **дивљји**, **најдивљји**.
Дивљји запад.
дивот-издање (посебно, раскошно опремљено издање).
диелектрик, *диелектричан* (без *ј* јер су сложене речи).
дизел: *дизел мотор*, *дизел гориво* итд. (необавезна цртица: в. **ЦРТИЦА 3**).
Дизелдорф не него **Диселдорф**.
дијабетес, боље него *дијабет*; не *дијабетис*.
Дијаз или **Дијас** (*Díaz*): в. **-ез**.
дијалекталан (који припада дијалекту: боље *дијалекатски* или *дијалектни*); *дијалектички* (који се тиче дијалектике).
дијапозитив, *дијапроектор* итд.
дилатација (ширење); *дилатационе спојнице*

(не „дилетационе“).
Дилинџер (*Dillinger*): не *Дилингер*, осим када је немачко презиме.
Дима: в. **-а (ИМЕНА)**.
диносаур, боље него *диносаурус*.
дипломирани (студент и сл.) није погрешно: в. **ТРПНИ ПРИДЕВ**.
Дирас, *Маргерит* (*Marguerite Duras*), не *Дира*.
диринчити и **диринчити**.
дирка, дат. *дирки* и *дирци*.
Диселдорф (*Düsseldorf*), не *Дизелдорф*.
диско: *диско-клуб*, *диско-риџам* итд. (цртица није обавезна: в. **ЦРТИЦА 3 и 4**).
дискусија погрешно кад се примењује на једног човека (у *мојој дискусији*, *поводом дискусије господина Н.Н.* и сл.). Треба рећи *учешће у дискусији*, *излагање*, *иступање*, *изјава*, *речи* и сл.
Дишан (фр. *Duchamp*).
Дјагиљев (Сергеј Павлович, руски организатор балета). Не *Багиљев*.
дјути-фри **шоп** или скраћено *фри-шоп* (в. **ЦРТИЦА 3 и 7**).

до: в. **од**, **ЦРТА**, као и поједине речи са **до-**
доба се у данашњем језику мења као именице средњег рода: *том добу*, *тим добом* итд. У множини, уместо *добима* боље је употребити другу реч: *временима*, *раздобљима*, *периодима*.
добар вече: в. *добро вече*.
добар дан.
добитијати, *добитијати* и *добивати*, *добивао*.
добитак, мн. *добитици*.
добити: *добитијен* и *добивен*.
добога и **до бога** (ПР даје примере „То је добога лоше“, али „До бога се чује“); *до бога милаго*.
добро вече; у народном језику и *добар вече(р)*, с акцентом на *а*.
добродошао (као *придев*, нпр. „Свака промена биће добродошла“; *растављено* као *узвик*: *Добро дошли!*)
добро јутро.
довек(а).
довести: *довезен* (не *довежен*).
довече(р).
до виђења (одвојено; „у емисијама и до

слушања, до гледања", према ПР).

до воље (одвојено, према П).

довољно: праћено намерно-последичном реченицом, често се погрешно јавља уместо *сувише*, нпр.: „Организам је довољно слаб да бисмо га смели излагати новим напорима", треба: Организам је *сувише* слаб... итд.

до врага.

довратак, мн. *довраци*.

доврх (предлог, нпр. *доврх бурета*), али: *до врха*.

договорити се о нечему, не договорити нешто.

догодине.

до данас.

додатак, мн. *додаци*.

додуше.

до ђавола.

дозволити, дозвола рече су руског порекла, али данас једнако обичне као и наше *допустити*, *допуштење*; дозвола има и специфична значења која *допуштење* нема (возачка дозвола и сл.).

дозлабога.

дозрети: као *зрети* (в. то).

доимати се, доимам се и доимљем се.

доиста.

дојахати, дојашем, они дојашу.

дојенче: в. *одојак*

до јесенас.

дојиља, не *доиља*.

дојка, дат. *дојци*, ген. мн. *дојки* и *дојака*.

до јутрос.

до јуче(р).

до када и *докад(а)*.

док год; *докле год*.

докон, *докона* и (ређе) *доколан*, *доколна*.

до краја (П даје предност одвојеном писању).

до куда и *докуд(а)*.

докумен(а)т: множину у ср. роду, *документа*, неки језикословци су забрањивали из истих разлога као и *акта* (в. то) и *факта*

Долац (код Травника), Доца, у Доцу.

долепотписани и доле потписани (ово друго „када се прилог жели нагласити", према ПР). Уколико нема такве потребе за наглашавањем, довољно је и само *потписани*.

долити: *долиј*, *долијмо*, *долијте*.

до малопре и *домалопре*.

домородац, домороца, мн. *домороци*, *домородаца*.

дон и *фра*, непроменљиве титуле, пишу се без цртице, малим словом (*дон Нико*, *фра Брне* итд.), осим кад су стални део имена: *Дон Кихот* (в.то), *Дон Жуан* (в.то), *Фра Анђелико* (*Fra Angelico*), *Фра Дијаволо* (*Fra Diavolo*) итд.

Дон (*Dawn*, енгл. ж. име), не *Даун*, *Доун*.

донедавна и *донедавно*.

донети: в. -*нети*

Дон Жуан је код нас традиционални облик за шп. *Don Juan*, али је боље *Дон Хуан*, према стварном изговору. Употребљен као заједничка именица са значењем „љубавник, женскарш" пише се малим словом и састављено, *донжуан*. Изведенице: *донжуански*, *донжуанство*.

Дон Кихот, *донкихотски*, *донкихотство*, *донкихотерија*. Стручњаци за шпански кажу и *Дон Кихоте*, према оригиналном изговору (шп. *Don Quijote*).

Доња Стубица, *Доњи Лапац* итд. (оба

почетна слова велика у именима насеља); *Доњи град* (градска четврт или општина); *доњи Дунав* итд. (*доњи ток реке*).

доњо-: *доњоградски*, *доњолапачки* итд.

до подне, али *доподне* као именица: уп. *пре подне*.

допола.

до пролетос.

до сада и *досад(а)*.

досетка, дат. *досетки*, ген. мн. *досетки* и *досетака*.

досије, *досијеа*: боље *досје*; мн. *досијеи* (*досјеи*).

до синоћ.

доскора (али: *до скоро виђења*); такође *доскоро*.

дослух (бити у *дослуху* с неким): *дослук* само ако се употребљава у првобитном значењу *пријатељство* (од турског *дост*, *пријатељ*).

Дос Сантос: в. *ПОРТУГАЛСКА ИМЕНА*

Достојевски: романи *Достојевског*, не „*достојевскијеви*".

до сутра.

до тада и *дотада(а)*.

до тамо (боље него *дотамо*, према П).

дотле може имати и

временска значења, „до тада“ (нпр. *Ја се све дотле нисам бунио*) или „за то време“ (*Док буде публике, дотле ће се и приказивати*).

дохакати (некоме), боље него **доакати**.

доходак, **дохотка**, мн. **доходи**.

доходовни је створено последњих година према именици **доходак**. Бољи је облик **доходни**, који су и раније употребљавали економисти.

дошколовати, **дошколовање**: не **дошколовати**, **дошколовање**.

др. (с тачком) скраћеница је од **други**. Као скраћеница од **доктор**, пише се без тачке, малим словом (али великим **Д** ако је на почетку потписа или реченице). Није прихваћена у пракси одредба ПР 60 по којој се у падежима пише **дра**, **дру**, **дром** итд. *Doctor scientiae* (у лекарским титулама) скраћује се *dr sc.*, не *dr sci.*

драгстор. (У америчком енглеском, одакле је узето, *drugstore* има првенствено зна-

чење „апотека“; у Европи означава продавницу хране и других производа која је отворена до касно у ноћ.)

дрвноиндустријски.

дрвопрерађивач, **дрвопрерађивачки**.

дреска, дат. **дрещи**.

ДРЖАВЕ ИЗ ПРОШЛОСТИ: в. **ИСТОРИЈСКА ИМЕНА**.

држ – не дај (црта с размаком) или **држ не дај**: в. **ЦРТА**.

другачији и **друкчији** (и **другојачији**).

Други светски рат: в. **ИСТОРИЈСКИ ДОГАЂАЈИ**.

друштвенополитички

или **друштвено-политички**, зависно од тога колико „наглашавамо посебност компонента“ (П, тачка 58ф(3)). Исто би могло важити и за **придев друштвеноекономски**.

дрхтати: ПР допушта **дршћем**, **дршћући**, **дрхћем**, **дрхћући** и **дрхтим**, **дрхтећи**. Некњижевно је **дрктати**, **дрхтјети**.

дршка, дат. **дршци**, ген. мн. **дршки** (ретко **држака**).

дубити, **дубим**, они **дубе**; **дубио**, **дубила**,

дубљен. Много су ређи данас облици **дупсти**, **дубем**, они **дубу**; **дубао**, **дубла**; **дубен**. Исто и за сложене глаголе **издубити** (ретко **издупсти**), **удубити**, **продубити**.

Дубровник: Дубровчанин, Дубровчанка или Дубровкиња; Дубровачка република.

дуг и **дугачак**. Оба придева употребљавају се како у просторном тако и у временском значењу: **дуга** или **дугачка даска**, **дуг** или **дугачак говор** итд. Степени поређења су **дужи**, **најдужи** или **дуљи**, **најдуљи**.

Дуги оток (али у називима насеља оба почетна слова велика: **Дуго Село**, **Дуга Реса** итд.).

дуго времена: није плеоназам, мада се понекад реч **времена** може изоставити. **Дуго година:** боље **много година** или **годинама**.

дугодневица, боље него **дугодневница**.

дугоживећи (радиоактивни елементи), не **дугоживући**.

дужити и **дуљити**.

Дулчинеја допуштено у П као „традиционални изузетак“, поред правилнијег **Дулсинеја** (шп. *Dulcinea*).

думдум метак (цртица необавезна, в. **ЦРТИЦА** ж).

дур: **D-дур**, **F-дур** итд. (велико слово по могућству латиницом), обичније него **Де-дур**, **Еф-дур**, како прописује ПР. Уп. **мол.**

Духови (празник); **духовски**.

дуче (*Duce*, Мусолинијева титула): малим словом, према П.

Душан: Душан Силни (в. **НАДИМЦИ**); Душанов законик.

душебрижник, **душегупка**, распрострањени облици, мада је правилније **душобрижник**, **душогупка**.

Душица, **Душичин**.

душман и **душманин**, мн. **душмани**.

Душ Сантуш: боље **Дос Сантос** (в. **ПОРТУГАЛСКА ИМЕНА**).

Б

ђ Писање овог гласа, у латиници, помоћу два слова (*dj*) често је неизбежно на писањој машини, али у рукопису и у штампи треба обавезно употребљавати знак *Đ đ*.

ђаковички је придев према имену Ђаковица, а **ђаковачки** према Ђаково (али и Ђаковица). Именице Ђаковац, Ђаковчанин, -анка односе се на становнике оба ова места.

Ђакомо (*Giacomo*): нагласак је на *Ђа*, не на *ко*.

ђакузи не него *џакузи* (в. то).

Ђевђелија: в. *Скопље*.

Ђенерал застарело (дanas *генерал*); **Ђенерал** Јанковић (место).

Ђерданска клисура.

Ђерђеф, данас ретко *ђерђев*.

Ђорђе, Ђорђа, Ђорђу, Ђорђево; не Ђорђета, Ђорђету, Ђорђетов.

Ђузепе (*Giuseppe*), Ђузепе.

Ђурађ, Ђурђа, Ђурђу, Ђурђево (не Ђурађа итд.).

Ђурђевдан: в. *ПРАЗНИЦИ*.

ђус (од енгл. *juice*) требало би да гласи *џус*, али је реч непотребна поред нашег израза (*воћни*) *сок*. Друго је *ђус* као тениски термин, од енгл. *deuce* (тачније би било: *џјус*).

Е

-е (ЗАВРШЕТАК

ИМЕНА). За скраћене облике као Миле, Коле, Раде, Дане, Боле, Дуле итд. граматике признају само промену Мила, Милу, Милово итд., али се данас мора допустити и промена Милета, Милету, Милетов. Она важи и за словеначка и македонска имена (Стане, Станета итд.). Напротив, имена Ђорђе и Павле у падежима гласе само Ђорђа, Ђорђу, Павла, Павлу итд. (в. под тим одредницама).

У западним говорима, а посебно у Хрватској, имена одмила као Мате, Јуре, Вице, Јоже мењају се као именице на -а: од Мате, Мати, за Мату итд. Иста промена важи и за презимена Храсте, Чале, Смоје итд.

Имена из живих несловенских језика задржавају -е у свим

падежима: Чиле, Чилеа, у Чилеу, Хајне, Хајнеа, Бизе, Бизеа итд. И мукло (неизговорено) *е*, према Правопису, задржава се уколико се пише изворно: *Voltaire, Voltairea, Voltaireov* итд. В. следећу одредницу.

-е (ФРАНЦУСКО).

Мукло *е* на завршетку фр. женских имена као *Françoise, Brigitte, Simone* може се у транскрипцији изоставити (Франсоаз, Брижит, Симон) или заменити нашим -а (Франсоаза, Брижита, Симона). У падежима је боље употребити наставке као за именице на -а: Франсоазе, Франсоази итд.

-ев: в. -ов

еванђеље, итд.: в. *је-ванђеље*.

-еви: в. -ови

Еврипид и Бурипид.

евро, не еуро (назив новчане јединице); множина *еври*.

евро- (не *европо-*): *евроцентричан, евроцентризам, еврокомунизам, Евроазија, Евровизија, евровизијски* итд.

Европа: Европљанин, -анка, *европски*, *ређе*

Европејац (обично у смислу „човек европске културе“), Европејка, *европејски*.

-евски: в. -овски.

егејски, Егеј, Егејско море, данас обичније него *јегејски* итд.

егзибиција, *егзибиционист(а)*, -исткиња, -ионизам данас је опште прихваћено, мада је ПР 60 допуштао само *ексхибиција* итд.

егзодус, не *ексодус*.

ед-мемоар.

Едхем: в. *Мидхат*.

-ез као завршетак шпанских презимена код нас се обично преносило према писму (Лопез, Родригез, Веласкез итд.) и П предвиђа да се задржи таква транскрипција. Према шп. изговору било би исправније Лопес, Родригес, Веласкес итд.; нека презимена, као Маркес (*Márquez*), Гонзалес или још тачније Гонзалес (*González*), примљена су искључиво у том облику. Исто важи и за презимена на -аз (Дијаз или Дијас), -из (Руиз или Руис) и -оз (Муњоз или Муњос).

еј у руским именима:

в. *РУСКА ИМЕНА*. Еј-Би-Си, Еј-Би-Сија или (само латиницом) *ABC, ABC-ја ABC-ју*.

Види *BBC*.

ејдс: боље *сида* (в. то).

-ек: в. -ед.

еквивалент (ређе *еквиваленат*).

еклога, дат. *еклоги*.

еко- с цртицом према П: *еко-митинг, еко-странка, еко-систем, еко-тероризам* и сл.

еколог, поред стручњака за екологију, може означавати и припадника еколошког покрета (покрета за очување човекове средине). Сувишан је англицизам „екологист“.

економиста, *економија*: скраћеница је *ек.*, не *ес.* или *есс.*

екс (бивши): ПР прописује спојено писање, нпр. *екскраљ, ексшампион*, а с цртицом само испред властитог имена: *екс-Чехословачка, екс-Славија*. Испред вишечланог израза најбоље је писати одвојено, нпр. *екс Совјетски Савез*.

Екс ан Прованс (*Aix-en-Provence*).

екселенција: правилније би било *ексцеленција*,

али је први облик (с делимичним прихватањем француског изговора) много обичнији. **експеримент** (ређе *експерименат*).

експонат је лоше скован облик (од лат. *exponere*, изложити, партицип је *expositum* а не *exponatum*): боље је употребити домаћу реч *изложак*.

експрес: *експрес кафа, експрес ресторан, експрес пошиљка* итд. (необавезна цртица: в. *ЦРТИЦА 4*).

екстра по ПР се пише састављено (*екстрадобит, екстразарада*), али се може схватити и као непроменљиви придев и писати одвојено (нпр. *роба екстра квалитета; ти мислиш да си нешто екстра*).

екстрадиција (изручење злочинца), не *екстрадикција*. Глагол је *екстрадирати*.

екстракт, не *екстрат*.

екстравертан, боље него *екстравертан*.

ексцес, *ексцесни*.

ел, *ес, ул, иби, бен* и други предмети у арапским именима (личним и географским) пишу се малим словом: Анвар ел

Садат, Моамер ел Гадафи, Шат ел Араб, Дар ес Салам, Зија ул Хак, Ахмед бен Бела, Мохтар ул Дадах итд. Уколико дођу на почетак, пишу се великим словом (Ел Аламејн, Бен Бела, Ибн Сауд), али се још чешће изостављају: Садат, Гадафи итд.

Елдorado, по П великим словом, али малим у фигуративном значењу „земља богатства“.

електро- увек састављено: *електродистрибуција, електропривреда, електроакустички* итд.

елемент и *елеменат*, ген. мн. *елемената*.

Елена, женско име у италијанском, шпанском и другим језицима. Руско *Елена* треба преносити као Јелена, јер се тако изговара.

Елза или Елзе (нем. *Else*): Елса (енгл. *Elsa*), Елси (енгл. *Elsie*: погрешно је у П „Елзи“).

e-mail: види *и-мејл*

-ем, -ом: в. **ИН-**

СТРУМЕНТАЛ

емајл, *емајлирати* (обичније) и *емаљ*, *емаљирати*.

Ен-Би-Си, **Ен-Би-Сија** или (само латиницом) **NBC**, **NBC-ја**. Види **BBC**.

Ендрю (*Andrew*), не **Ендрју**.

Ендроз (*Andrews*), боље него **Ендроз**; не **Ендрјус**. В. **С** и **З** (изговор).

Енејада.

ензим, боље него **енцим**.

ЕНКЛИТИКЕ: в. **је**, **су**, **ће**, **се**.

Енрике и **Енрикес** (*Enrique, Henriquez*); погрешно је **Енрикве**. В. **-ез**.

енти: в. **н-ти**.

епоха, дат. **епокси** и **епоси**.

еркондиши (састављено). Често су погоднији изрази **климатизација** или **клима-уређај**.

Ерланген, **ерлангенски** (**Ерлангенски** рукопис): не **ерлангеншки**.

есеј, **есејист(а)**, **есејисткиња**, **есејистика**, **есејистички**.

ескалација значи постепено појачавање (ратних напора, или и нечег другог у фигуративној употреби); не може бити синоним за „инвазију”, „офанзиву” и сл.

ескудо (португалска новчана јединица: боље него **ескудос**, што је облик множине).

ЕТА: в. **СКРАЋЕНИЦЕ НА -а**.

етар, **етра** и **етер**, **ете-ра** (у свим значењима).

-ети, **-ити**: в. **-ити**, **-ети**.

етикета, поред значења **налепница**, значи и **скуп правила о лепом понашању или церемонијал**. Није добар облик **етикеција**.

етил-алкохол или **етанол**.

Етиопија, **Етиопљанин**, **етиопски** (не **Етиопијац**, **етиопијски**).

ЕТНИЦИ: в. **ИМЕНА НАРОДА**.

етно- састављено: **етнопарк**, **етногенеза**, **етномузиколог** итд.

Етоал (париски трг, пуним називом *Etoile-Charles de Gaulle*); не **Етуал**.

Етрурија, **Етрурац**-рка, **етрурски**; данас ретко **Етрушчанин**, **-нка**, **етрушчански**.

Еуридика, дат. **Еуридики**.

еуфорија је осећање пријатности, одатле и **раздраганост**, **занос**, **узубуђење**; погрешно

се употребљава у смислу „махнутање, помага, рушилачки бес”.

ефект и **ефекат**.

ефендија: **ефенди Муџо**, **ефенди Мује** (без цртице: в. **ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА**).

-ец и **-ек (ИМЕНА)**.

За промену словенских имена с непостојаним **е** до данас није нађено сигурно и јединствено решење. Према П 60, српскохрватска, тј. кајкавска имена у зависним падежима губе **е**, нпр. **Ткалец** – **Ткалца**, док га имена из других језика задржавају, нпр. **Чапек** – **Чапека**, **Муромец** – **Муромеца**. Овом пропису је замерено што не прави разлику у промени кајкавских и штокавских облика (нпр. **Сремец** и **Сремац**), што словеначка имена насилно одваја од кајкавских, а готову што намеће не обичне облике као **Зебец** – **Зепца**, **Мачек** – **Мачка**, **Змазек** – **Змаска** и сл. На основу новијих истраживања, као најпогодније могло би се прихватити следеће реше-

ње: (1) **Сх**. и словеначка имена са три или више слогова увек губе **е**, нпр. **Врховец** – **Врховца**, **Цесарец** – **Цесарца**, **Чаковец** – **Чаковца**, **Кумровец** – **Кумровца**, **Водопивец** – **Водопивца**. (2) **Дво**-сложна **сх**. и словеначка имена на **-ец** углавном губе **е**, нпр. **Сремец** – **Сремца**, **Губец** – **Гупца**, **Крањец** – **Крањца**, али га задржавају тамо где би се испадањем **е** добио неуобичајен облик, нпр. **Зебец** – **Зебеца**, **Јазбец** – **Јазбеца**, **Прелчец** – **Прелчеца**. (3) Сва имена на **-ек** и сва имена из других језика задржавају **е**, дакле **Мачек** – **Мачека**, **Франтишек** – **Франтишека**, **Јиречек** – **Јиречека**, **Муромец** – **Муромеца** итд.

Ечка, у **Ечки**.

ешелон, **ешелонирати**, боље и данас обичније него **ешалон**, **ешалонирати**.

Ж

жалибоже (прилог).

жалилац (не *жалиоц*), мн. *жалиоци, жалилаца*.

жалопојка, дат. *жалопојци*, ген. мн. *жалопојки*.

Жана (*Jeanne*, фр. ж. име) боље него *Жан*, да би се разликовало од мушког *Жан* (*Jean*). В. -е (**ФРАНЦУСКО**).

жандар и **жандарм**.

жаока, дат. *жаоци*, ген. мн. *жаокâ* (ретко *жа-лака*).

жаркоцрвен (састављено).

жар-птица.

жбун (данас ретко *џбун*).

жвакати би према фонетским законима требало да има *жвачем, жвачеш*, док би *жваћем, жваћеш* било од облика *жватати*. У пракси су данас остали само облици *жвакати, жваћем, жваћеш*. Уп. *звиждукати*.

ждерати, ждерем; наждерати се, наждерем

се; преждерати се, преждерем се. Не сматра се правилним *ждрати, наждрати се*. Облик *ждрети* (ијек. *ждријети*) углавном се чува још само у сложеници *прождрети* (в. то).

жега, жеги и жези.

желудац, желуца, мн. *желуци, желудаца*.

жељезара, жељезо, жељезница, жељезнички итд. ијекавски су облици: екавски је *железара, железо, железница, железнички* итд.

жена борац, жена астронаут итд. (без цртице).

женити (се): в. оженити

женка, дат. *женки*, ген. мн. *женки*.

Женмин жибао, Женмин жибаоа, Женмин жибаоу (боље него *жибаа, жибау*).

ЖЕНСКА ИМЕНА са завршетком на сугласник, према члану 103 е Правописа, могу остати непромењена или се мењати као да се завршавају на -а: Кармен, Кармене, Кармени, Карменин итд. Код многих имена као Нивес,

Инес, Ингрид, Лив, Пилар итд., а посебно код енглеских као Џин (*Jean*), Шерон (*Sharon*), Мерилин (*Marilyn*) итд., најбоље је избећи промену по падежима. Уп.: -е, **ФРАНЦУСКО**.

ЖЕНСКА ПРЕЗИМЕНА. Облици као „Симићева” до почетка нашег века употребљавали су се за неудате, а „Симићка” за удате жене. Данас се наставак -ка сачувао само у фамилијарној употреби, па се мора рећи „Симићева”, „Тачерова”, итд. уколико се не наводи лично име. Није добро „Селеш је победила” и сл. В. и: **ИМЕ И ПРЕЗИМЕ**.

ЖЕНСКИ ОБЛИЦИ за називе занимања и положаја често недостају, или су непогодни због фамилијарног призвука (*министарка, шеф(ов)ица, амбасадорка* итд.). Тамо где постоје, нпр. *председница, уредница, сарадница, чита-тељка, преводитељка, лекарка*, нема разлога да се за жену употребљава м. облик

(*председник* итд.). Посебно треба пазити да не дође до граматичког несклада између именице и глагола: уместо „Министар је изјавила...” треба навести име и презиме дотичне жене-министра. Уместо *премијер* или неприкладног *премијерка*, може се рећи *председница владе*.

жетелац, не *жетеоц*; мн. *жетеоци, жетелаца*. В. -иоц; -аоц. **жети** (не *жњети*). Остали облици као код глагола *пожњети* (в. то).

ЖИВОТИЊСКА

ИМЕНА пишу се с великим почетним словом ако представљају властито име одређене животиње (Шаруља, Зеленко, Брундо, Цуле, Фифи, Белка итд.); ако су употребљена само као ознака за боју, пашмину и сл. пишу се малим словом (*шаруља, зеленко, рундов, жућа* итд.).

жиголо, жиголоа.

жидак, житка, житко; житкији, најжиткији и жићи, најжићи.

жилавка, дат. *жилавци* и *жилавки*.

жири, жирија, мн. **жирија**.

жиро-рачун (необавезна цртица: в. ЦРТИЦА 3).

Жискар је основни део у двоструком презимену Жискар д'Естен (*Giscard d'Estaing*); ако се не узима пуни облик, употребљава се само Жискар, а никада само Д'Естен.

жлеб (не **жљеб**); ијек. **жлијеб**.

жлезда (не **жљезда**); ијек. **жлијезда**. Придев **жлездани** (ијек. **жлијездани**).

жмигавац и **мигавац**.

Жорже (порт. *Jorge*), не Жорге.

жуљити, жуље га руке, **жуљиле** су га руке и **жуљати, жуљају** га, **жуљале** су га.

Жупанчич (Отон): није оправдано Жупанчић, мада га ПР толерише као „традиционално”.

журка, дат. **журки**.

жутети се, жутео се, ијек. **жутјети се, жутио се, жутјела се**. Ретко се употребљава глагол **жутити**, „чинити жутим”. В. -ити.

3

з: слово **z** у шпанском језику увек се изговара као **c**, али се код нас у многим именима преноси према писању, нпр. Запата, Замора, Алказар, Лазариљо, Сомоза, Гонзага. Нови П је транскрипцију са **з** прописао као нормалну, осим испред безвучног сугласника, нпр. Веласкез (*Velázquez*), Куско (*Cuzco*), и у оним именима где је „ушло у обичај **c**”, нпр. Сарагоса (*Zaragoza*), Панса (*Panza*). Види и -ез.

У италијанском **z** се некад изговара као **c** а неки пут као одговарајући звучни сугласник (сливено **dз**); пошто овог другог гласа нема у српском, мора се увек преносити као **c**: Енцо (*Enzo*), Мацини (*Mazzini*), Манцони (*Manzoni*), Цаватини (*Zavatini*), Катанцаро (*Catanzaro*) итд. Због слич-

ности с одговарајућом нашом речју неки пут би се могла прихватити и транскрипција **з**: Газета (*Gazzetta*), Зефирели (*Zeffirelli*).

за. У сх. се предлози не могу употребљавати уз глагол у инфинитиву: стога су погрешни сви спојеви као „То је за полудети” (треба: То је да човек полуди), „То је за не веровати” (треба: То је невероватно), „Је ли бурека за овде или за понети” (треба: или га носите и сл.). В. **надати**.

Погрешан је предлог, падеж или обоје у спојевима као **склоност за расипањем** (треба: **ка расипању**), **притисци за повећањем цена** (треба: **за повећање цена** или **да се повећају цене**), **решеност за променама** (треба: **да се остваре промене** и сл.). Види: **воља, захтев**.

Безразложно су поједини граматичари осуђивали употребу предлога **за** уз глаголе кретања, нпр. „Сутра полазим **за**

Скопље", „Ова роба иде за Италију”.
за и против, за или против није добро испред именице: **за и против модернизације**, за или против стручног образовања (треба: за модернизацију и против ње, за стручно образовање или против њега). Исправно је у прилошкој употреби (без именице), нпр. „Има гласова за и против”, „Јесте ли за или против”. Уп. са и без.
забавномузички (који се тиче забавне музике); **забавно-музички** (забавни и музички). В. **СЛОЖЕНИ ПРИДЕВИ**.
забадава.
забелешка: као белешка (в. то).
забити: забиј, забијмо, забијте.
заблеснути (екавски), **заблеснути** (само ијек.). В. **блесак**.
забога; за бога милога.
завидан, поред тога што значи „који изазива завист или дивљење”, „приличан”, „несвакидашњи” (нпр. **завидна величина**, **завидан успех**), може бити и синоним за

завидљив (**завидан** *човеку*). Погрешно се примењује на негативне појаве, нпр. „испољили су завидну количину незнања”.
завијутац, мн. **завијуци**.
зависан (који зависи од некога, нечега); не **завистан**, осим кад значи **завидљив**.
завршетак, мн. **завршети**.
загасито:- в. **БОЈЕ**.
заговарати (нешто): употреба у значењу **заступати**, **брани**ти, **заузима**ти се за (нешто) није уобичајена код добрих стилиста. Чешћа је именица **заговорник** (нечега) — ко се заузима за нешто, бранилац, присталица.
загонетка, дат. **загонетки** и **загонетци**, ген. мн. **загонетака** (боље него **загонетки**).
ЗАГРАДА. Знак интерпункције који се односи на текст у загради ставља се и сам у заграду, нпр.: „Педагози се жале да телевизија (зар само она?) одвраћа младе од читања.” — „Захтевали су (у априлу!) да се појача грејање.” Тачка се ставља у

заграду само ако је и цела реченица у њој, нпр.: „Од пристаништа до центра стигли смо за 35 минута! (Аутобус на истој релацији путује преко два сата.)” У противном тачка долази ван заграде, нпр.: „Он каже да су возила била у квару (то је истина).”
Угласе заграде [] употребљавају се у научним и критичким текстовима кад желимо у цитирани текст да убацимо сопствене напомене, допуне или исправке. Исти знак се предвиђа за случај заграде у загради, али таква употреба није много распрострањена, и П саветује да је уместо два пара заграда боље искористити зарезе, црте, или изменити склоп реченице.
Реченица „мора остати граматички правилна и кад се изостави заграђени текст” (П, тачка 205 а): стога су погрешне реченице као „Он троши много (али своје новце) и нико нема права да над

њима бди и да га зато прекорева”, где је уместо заграда требало ставити зарезе или црте.
загребати и **загрепти** (в. **гребати**).
загрижен, у значењу **задрт**, **окорео**, **фанатичан**, нормално се употребљава у књижевном језику. Друго је **загризен**, трпни придев од **загристи** (нпр. **загрижена** јабука).
задавати: **задајући**, не **задавајући**. В. и: **ЗАПОВЕДНИ НАЧИН**.
задатак, мн. **задачи**.
задњи у значењу **последњи** није погрешно: настало је нормалним проширењем просторног значења (ово што је задње у неком реду истовремено је и последње при бројању). Како је показао М. Стевановић, таква употреба придева **задњи** среће се код мноштва добрих писаца, од Вука и Даничића па до наших савременика.
задњонепчани.
задуго; за дуго времена.
зађевица. Правилно би било **задевица** (екав-

ски) односно *задје-
вица* (ијек.), али је
облик са *ђ* много
обичнији и у екав-
ским и у ијек. кра-
јевима (налази се и
код Вука и у речнику
ЈАЗУ).

заживети: првобитно
значење је *поживети*,
остати дуго у животу.
У XX веку први пут
је забележено значе-
ње *почети живети*, а
одатле и *развити се*,
ухватити корена и сл.
У политичком речни-
ку последњих година
таква употреба се ра-
ширила до те мере да
је постала мода коју
добри стилисти избе-
гавају.

за инат.

заинтриговати (према
француском) значи *по-
будити радозналост*,
заголицати, *копкати*.

зајахати, зајашем (не
зајашим), они *зајашу*.

за кад(а) (само од-
војено, према П).

заказати: у спојевима
као *уређаји су зака-
зали*, *казала је ор-
ганизација посла* и сл.
боље је употребити
изневерити, *издати*,
покварити се, *отка-
зати послушност*.

закасни, закаснио

сам, али као *придев*
закасни, *закаснила*,
закаснило (нпр. *зака-
сниле реформе* и сл.).

закључак и закључити
употребљавају се у
политичком речнику
погрешно као да зна-
че одлуку, уз изо-
стављање појма *треба*.
Нпр.: „Донет је за-
кључак да се огра-
ничити радно време”
уместо: „Донета је од-
лука да се огра-
ничити...” или: „Донет
је закључак да *треба*
ограничити...”. „За-
кључено је да се
кривци позову на
одговорност” уместо:
„Одлучено је да се
кривци позову...” или:
„Закључено је да кри-
вце треба позвати на
одговорност”.

ЗАКОНИ. Према опш-
тем правилу за на-
словне (в. *НАСЛО-
ВИ*), називи закона и
других правних аката
пишу се с великим
почетним словом прве
речи, нпр. *Закон о*
управном поступку.
Није решено како
треба писати називе
законских предлога,
који почињу речју
*нацрт, преднацрт, пре-
длог* и сл. У пракси

се и ту најчешће пи-
ше велико само пр-
ва реч (нпр. *Пред-
лог закона о основ-
ном образовању*), ма-
да има аргумената и у
корист писања *пред-
лог Закона... односно*
Предлог Закона...

**закономеран, законо-
мерност:** русизми који
се најчешће могу за-
менити нашим речи-
ма *законит (закони-
тост), редован, пра-
вилан* итд.

закратко.

закутак, мн. закуци.

залагати се, залажући
се (не *залагајући*).

Залив, понекад скраће-
но за Персијски за-
лив (в. то). *Заливски*
рат или *рат у Заливу*
(1991): погрешно је
„Голфски рат”, што
је буквалан превод
енглеског *Gulf War*.

залистак, залиска, мн.
залисци, залистака (на
биљци; у срцу); *за-
лизак, залиска, мн.*
залисци, зализака (део
косе).

залисти: *залиј, залијмо,*
залијте.

залиха, дат. залихи (П
допушта и *залиси*).
залог и залого.

замало (у значењу:
умало, само што не,

ускоро или за кратко
време), али: *за мало*
*времена, за мало нов-
ца* итд.; *лопта је*
прохујала за мало
(не: *замало*) *изнад*
пречке.

за ме (= за мене).

замерка, дат. замерци.

заметак, мн. замеци.

за мно.

занавек.

занемарујући као при-
дев („Има разлика,
али су занемарујуће”,
„у занемарујућим ко-
личинама”) погрешно
је, треба *занемарљив*.

занемети, занемео,
ијек. *занијемјети, за-
нијемпо, занијемјела*.
Облик *занемити* „учи-
нити нечим” не упо-
требљава се. В. -ити.

занети: в. -*нети*.

за њ (= за њега).

запад: в. *СТРАНЕ*
СВЕТА.

**западна (Западна) Ев-
ропа, западноевроп-
ски;** Западна Морава;
Западно римско царс-
тво (П допушта и
Западноримско царс-
тво). В. *ГЕОГРАФ-
СКА ИМЕНА*.

запаљење, не запалење;
запаљењски (не *запа-
љенски*).

запета је русизам, сво-
јевремено уобичајен у

Србији, као *точка* (в. то) у Хрватској. Правописом из 1960. усвојен је термин *зарез*, који се употребљава и у Правопису из 1993, мада под насловом „Запета или зарез”. У школској верзији Правописа (2001) употребљава се само термин *запета*.

ЗАПЕТА (ЗАРЕЗ). Од свих знакова интерпункције запета има најразноврснију и најсложенију употребу, која се само мањим делом може подвргнути строгим правилима. Основно начело је да се запетом одвајају реченице или делови реченица ако се њима износи нешто посебно, накнадно додато, а да се запета не ставља ако су смислом тесно везани за остали део текста. Тако нпр. „Био је дан, кад су људи на послу” (= а дању су људи на послу); „Био је дан кад су људи на послу” (= био је радни дан). – „Ми ћемо, према томе, одредити трошкове” (= Ми ћемо, дакле...); „Ми ћемо према томе одредити

трошкове” (= на основу тога ћемо их одредити). У многим случајевима запета се може али не мора употребити, зависно од тога колико истичемо везу с осталим делом текста: „У Америци(.) без сумње(.) раде друкчије.” – „Време пролази(.) а ти си и даље без стана.”

Редовно се запетом одваја вокатив: „Дејане, побогу, шта то радиш?” – „Седи, пријатељу!” – „Ви то, децо, не можете ни замислити.” Такође је запета обавезна после реченица у инверзији, тј. кад зависна реченица долази пре главне: „Кад нам је то рекао, запрепастили смо се.” – „Што си тражио, то си и нашао.” – „Не знајући шта да ради, обратио се полицији.”

ЗАПЕТА (ЗАРЕЗ) ИСПРЕД „КОЈИ” пише се у оним случајевима кад односна реченица пружа допунски податак о претходној именици, ничим не сужавајући њено значење, нпр.:

„Пољаци, који су вековима били под туђом владавином, знају шта то значи.” – „Криза се поготову осећа у опери, која захтева веће издатке.” У таквим случајевима увек се може исказати исти смисао претварајући реченицу са *који* у независну реченицу („Пољаци знају шта то значи: они су вековима били...” итд.).

Запета се не сме писати када реченица са *који* ограничава значење претходне именице, нпр.: „У романима које је објавио после 1860. пустиловни дух уступа место медитацијама” (= само у тим, не и у ранијим романима). – „Посмртно ће бити одликован полицајац који се голим рукама бацио на атентатора” (само тај полицајац), итд.

Исто важи и за односне реченице које почињу са *чији, какав, што, где*: са запетом „Они не могу рачунати на нафту, чија ће налазишта ускоро бити исцрпљена” (= Они не могу

рачунати на нафту. Њена ће налазишта... итд.); без запете „Родитељи чија се деца враћају са зимовања треба да дођу пред школу” (само ти родитељи), „Место на Јадрану где ће се одржати турнир засада није познато” (само то место), итд.

ЗАПЕТА (ЗАРЕЗ) ИСПРЕД „НЕГО” и др. Према члановима 187е(2) и 191ц(5) Правописа, испред *него* и *већ* не пише се запета ако претходи неки компаратив или израз *не само*: „Он се боље спремио него остали”, „Изгубио је не само те белешке већ и свличне исправе”, „Гомиле отпадака не само што ружно изгледају него су и штетне по здравље”. У другим случајевима испред везника супротног значења (*него, већ, а, али, а камоли*) може се писати запета, нпр. „То није био он (.) него његов брат”, „Није био на Цетињу(.) већ у Бечу”, „Ти си крив (.) а не он”, „Задатак је тежак(.) али не и нестварљив”. Неће се

писати запета у спојевима као једна али вредна, млад а искусан, где се цео израз осећа као једна целина.

заплитати, заплићем и заплетати, заплећем.

ЗАПОВЕДНИ

НАЧИН (императив). Глаголи који у 1. лицу садашњег времена имају завршетак *-ијем* (нпр. *пијем, убијем*) имаће *ј* у сва три облика заповедног начина: *пиј, пијмо, пијте, убиј, убијмо, убијте*. Тако исто и *попиј, (напиј, отпиј* итд.), *биј (сабиј, избиј, пребиј, пробиј, набиј, забиј* итд.), *криј (откриј, покриј, сакриј* итд.), *шиј (сашиј, зашиј, пришиј* итд.), *лиј (улиј, долиј, одлиј, излиј* итд.), *савиј (превиј, завиј, навиј, увиј, одвиј* итд.), *бриј (обриј, избриј)* и други. Погрешни су облици као *уби, попи, обри се, сашите, долите* итд.

Код осталих глагола са гласом *ј* у основи облик императива зависи од дужине вокала који се налази испред тога *ј* у са-

дашњем времену. Ако је кратак, заповедни начин завршаваће се на *-ј, -јмо, -јте*: *број, бројмо, бројте* (тако и: *изброј, преброј* итд.), *крој (прекрој, итд.), лај, подој, продај (од продати), задај (од задати), итд.* Ако је вокал у садашњем времену дуг, наставци заповедног начина биће *-ји, -јимо, -јите*: *гаји, гајимо, гајите; таји, атаји, блеји, продаји (од продавати), задаји (од задавати), итд.*

В. и појединачне глаголе.

заподенути, ређе **заподети** и **заподести**; **заподенем**, **заподенеш** итд.; **заподео**, *-ла*, **заподевен**, **заподенут** и **заподет**.

запослен, **запосленост**, **запослење** и (ретко) **запошљен**, **запошљеност**, **запошљење**.

запрега, дат. **запрези**.

запрека, дат. **запреци**.

запрепастити: **запрепашћен**, *-шћеност* и **запрепаштен**, *-штеност*; **запрепашћење** и *-штење*; **запрепашћивати** и **запрепаштавати**.

запршка, дат. **запршци**. **зарана** (прилог).

зарђати (не *захрђати*). **заредом** као прилог (нпр. *трипут заредом*) најбоље је писати састављено, мада га ПР не бележи.

зарез: в. **запета**.

зарзати (не *захрзати*).

засад(а) (састављено, према П, у значењу привремености, нпр. „засад(а) се добро држи”; одвојено, *за сад(а)*, кад значи намену, нпр. „нешто за сад(а) а нешто за касније”).

засвагда.

за се (= за себе).

заселак, **засеока** и **заселка**; мн. **засеоци** и **заселци**; **заселака**.

засигурно (= свакако, без сумње: тако у речнику Матице српске, мада га правописни приручници не бележе).

заспати: садашње време је **заспим**, **заспиш...** они **заспе**, не **заспем**, **заспеш...** (што су облици од глагола **засути** = **затрпати**). Поједини граматичари ипак сматрају да у 3. лицу множине треба допустити и облик **заспу**, због велике распрострањености.

застално (према ПР;

обичније је *за стално*).

засукати, **засучем**, они **засучу**; **засучи**, *-чимо, -чите* (промена као **викати**, **вичем**). Граматичари не допуштају облике **засуци**, **засуцимо**, они **засуку**.

затамнети и **затамнити**: као **потамнети** (в. то) и **потамнити**.

затворено:- в. **БОЛЕ**.

затим (= потом), али: „Ја за тим не бих жалио”.

зато (= стога, отуда): *за то* (нпр.: „Нисам крив за то”; „Сви смо за то да се рад настави”). Није добар спој **зато јер**: треба **зато што** или само **јер**.

затрти: као **сатрти** (в. то).

затруднети, **затруднела**, **затруднеће**, *ијек*. **затрудњети**, **затрудњела**. Не **затруднити**.

заувек.

за узврат (ПР допушта и спојено писање, **заузврат**).

захвалити, **захваљивати**, не: **захвалити се**, **захваљивати се** (осим кад значи *одрећи се*, нпр. „Захвалио се на части, предлажући да место њега узму неког млађег”).

захваљујући. Стилски је неприкладно употребљавати ову реч за негативне појаве (*захваљујући несташици, захваљујући слабом здрављу, захваљујући критикама и сл.*): треба рећи *због, услед, под дејством* итд.
захватати, боље него *захваћати*.

захтев за нечим (нпр. *захтеви за праведнијом расподелом*) данас је све чешћа конструкција (по угледу на именицу *жеља*), али је правилније *захтев за нешто, захтеви за правилнију расподелу*.

зацвилети, *зацвилео, зацвилеће, ијек. зацвилети, зацвилио, зацвилела:* не *зацвилити*.

зацело.

заценити се (од *смеха, плача, кашља*) и *заценути се; заценим се, они се зацене и заценем се, они се зацену*.

зацртати у метафоричкој употреби није погрешно, али га треба умерено употребљавати, јер су изрази као *зацртана линија, зацртане смернице, зацр-*

тани путеви развоја и сл. постали шаблон у одређеним врстама политичког језика.

зачас; за часак.

зачаурити се, обичније него *зачахурити се*.

зачетак, мн. *зачеци*.

зачудити: в. *чуди ме*

зачудо; за чудо велико.

зашити: *зашиј, зашијмо, зашијте*.

збирка, дат. *збирци*.

збити: *збиј, збијмо, збијте*.

збрда-здола.

зверка, дат. *зверки, ген. мн. зверки*.

звиждукати, звиждућем (поред *звиждучем*, што је фонетски правилније али неуобичајено).

згодитак, мн. *згодици*.

здесна, не *с десна*.

зејтин, не *зеитин*. У књиж. језику треба дати предност речи *уље*.

зелембаћ, не *зеленбаћ*.

зеленети се, зеленео се, ијек. *зелењети се, зелено се, зелењела се*. Глагол *зеленити*

„чинити зеленим” готово се никад не употребљава. В. -ити.

Зелени континент (Јужна Америка). Уп. *Црни континент*.

Земаљац или *Земљанин* (становник планете *Земље*). Уп. *Марсовац*.

земља: с великим *З* као назив планете, а с малим у значењу *тло* и у свим осталим значењима. Примери: *двадесет километара изнад земље, али сто хиљада километара далеко од Земље; авион шаље сигнале станици на земљи, али космички брод шаље сигнале станици на Земљи; „У августу многи метеори падају на Земљу”, али „Метеор је пао на земљу у Канади”*.

Ракета земља-земља, зсмља-ваздух, с цртом (не цртицом) без размака, према П. Земља излазећег сунца (Јапан), *Земља хиљаду језера* (Финска). В. **ГЕОГРАФСКА ИМЕНА**.

зен будизам (в. **ЦРТИЦА 4**).

Зеница, зенички, Зеничанин (и *Зеничак*), *Зеничанка* (и *Зеничкиња*).

зечији (боље) и *зечији*.

Зимбабве: у недостатку бољих могу се употребити облици *зим-*

бабвеански, Зимбабвеанац, -анка.

Зимерман (*Zimmerman*), *Зинеман* (*Zinnemann*), са *З* ако су америчка презимена.

зимус: в. -с.

злосрећан и *злосретан*.

Змај Јова, Змај-Јове, Змај-Јовин итд. (*цртица необавезна*); *Јован Јовановић Змај* (увек без *цртице*).

змијолик.

ЗНАК ПИТАЊА: в. **УПИТНИК**.

ЗНАЦИ ЗОДИЈАКА

нису нормирани у П, али пошто имају својства имена, треба их писати великим словом, нпр. *Лав, Девица, Стрелац, Вага* итд.

значајан се често погрешно употребљава место *знатан*, нпр. „Утрошена су значајна средства”. Реченица „Јавиле су се значајне разлике” биће исправна ако се хтело рећи да су разлике важне или да нешто посебно значе, али не и ако се мислило на *знатне* (приличне, осетне) разлике. На исти начин, *безначајан* (неважан) треба разликовати од *незнатан* (ситан).

значка, дат. *значки*;
ген. мн. *значака* и
значки.

Зодијак (велико З). В.
ЗНАЦИ **ЗОДИЈА-**
КА.

зоолог, зоологија, зоо-
лошки; зоолошки врт
(с великим З кад је
назив одређене уста-
нове); *зоо-врт*, *зоо* (не
ЗОО).

зрети (= сазрети),
зрем, *зреш*, они *зру*, а
такође *зрим*, *зриш*,
они *зре*; *зрео*, *зрела*
(екавски и ијекавски)
и *зрио*, *зрела* (само
ијек.). Једнако се ме-
њају и сложени гла-
голи *сазрети*, *дозрети*,
итд.

зубатац, *зубаца*, мн. *зу-*
баци, *зубатаца*.

И

и. Погрешне су кон-
струкције као „нера-
звијене и земље у
развоју”, „на поштан-
ским и шалтерима
банака”, „измене пен-
зијског и закона о
доприносима”, где је
атрибут остављен без
именице. У таквим
случајевима именица
се мора поновити (*не-*
развијене земље и
земље у развоју) или
употребити друкчији
склоп реченице (*не-*
развијене земље и оне
у развоју; на шалте-
рима пошта и бана-
ка).

Види и: *ни*.

и-: в. ни-.

и-ако састављено у зна-
чењу *мада*, *премда*
(„Помоћи ћу вам и-а-
ко сам уморан”), ина-
че растављено („Ако
можеш и ако знаш,
помози”: „*И* ако пад-
не, неће се разбити”).

Иберија; Иберац (боље
него Иберијац); *ибер-*
ски (боље него *ибе-*
ријски), Иберско по-
лоустрво.

Ибсен (уобичајено код
нас; према норвешком
изговору тачније је
Ибсен).

ибн: в. ел.

Иванић Град, *иванић-*
градски.

-ивач је чест суфикс у
новијим речима, за
људе и за справе,
не само од глагола
на *-ивати* (*истеривач*,
разређивач, *потпаљив-*
ач итд.) него и од
оних на *-авати* (*по-*
јачивач, *замрзивач*,
оглашивач, *омекши-*
вач итд.).

Иво: Иве Андрића,
Иви Андрићу, Ивин,
обичније него Ива,
Иву, Ивов. В. **-о**
(**ИМЕНА**).

Иглесијас (*Iglesias*, шп.
презиме): не Ингле-
сијас, Иглезијас.

иглу (ескимска кућица
од леда), не *игло*.

игнорантски значи „не-
зналачки”; не може
значити „који нешто
или некога игнори-
ше”. У том значењу
треба употребити или
неки облик глагола
игнорисати или приде-
ве *немаран*, *ниподаш-*
тавајући, *потцењивач-*
ки и сл. **Игноранција**
значи „незнање”, није
исто што и **игнори-**
сање.

Иго (фр. *Hugo*), Игоа, Игоов.

Игуманова палата је одомаћен назив у Београду. Требало би да гласи Игумановљева палата, пошто се добротвор чијим је средствима подигнута звао Сима Андрејевић Игуманов.

идентичан, идентитет, идентификовати, не индентичан итд.

иди ми — дођи ми (црта с размаком): в. ЦРТА.

ижџикљати и ижђикати.

изашта (изашто) или **и за шта, и за што** (П допушта оба начина писања). Уп. **низашта**.

избити: избиј, избијмо, избијте.

избледети, избледео, ијек. изблиједјети, изблиједио, изблиједјела. Употребљава се и у прелазном значењу, „учинити бледим”, мада би по правилу ту морао доћи глагол **избледити, избледио** (ијек. **изблиједити, изблиједио**). В. -ити.

изблиза; изближе.

изван; извана. В. ван. изваннаставни; изваннаучни, изваннационалан (и ваннаставни итд.).

извезен, не извежен (у оба значења).

известан, известна, известно.

Известија је множина ср. рода, не ж. род: *Известија су јавила, у московским Известијама* (не „у Известији”).

извечери (= предвече).

извинити (се), извиним (се), нека (се) они **извине, извинио, -ила:** не **извинем, извину, извинуо** (што су облици од глагола **извинути** = савити). Глагол **извинити (се)** осуђиван је као русизам, али је потребан у књиж. језику и не може се заменити са **опростити** или **испричати**.

изволевати (ијек. **извољевати**, боље него **извољевати**).

ИЗВОРНО ПИСАЊЕ:

У научним и стручним текстовима, стране имена из језика с латиничким писмом треба навести у изворном облику, јер без тог облика није могућно консултовање стручне литературе, превођење на стране језике, дописивање са странама

итд. Наши наставци при том се не одвајају цртицом, нпр. *Johna Updikea, Updikeov* итд. Уколико је текст ћирилички, или латинички с фонетским (транскрибованим) преношењем имена, изворни облик треба дати приликом првог навођења имена, у загради, у фусноти или у индексу.

Изван тога, употреба изворне латиничке грађије у ћириличком тексту није оправдана. П је допушта (тачка 101а) само у случају да аутор текста није успео да сазна како се изговара дотично име: наводи се пример „Међу именима уписани су и неки *Wuyts* и *Bayzew*, а *Wuyts*-ово име понавља се и касније”. У овом случају, као што се види из примера, сх. наставак пише се ћирилицом и одваја цртицом.

Вишечлане стране изразе (за разлику од имена) треба увек писати у оригиналу, нпр. „*C'est la vie*” (не „Се ла ви”), „*Time is money*” и сл.

извршилац (не **извршиоц**), мн. **извршиоци, извршилаца.**

извршити: в. вршити.
изгладнети, изгладнео, ијек. изгладњети, изгладнио, изгладњела. **Изгладнити, изгладнио** значило би „учинити гладним”. В. -ити.

изгребати и изгрепсти: в. гребати.

изгризен, не изгрижен: в. гристи.

издалека: издаље.

издатак, мн. издаци.

издубити: в. дубити.

изж- не него **иж-:** **ижарити, иженити, иживети** итд.

изједна.

изјутра.

изложба, ген. мн. изложби и (ређе) изложба.

изљубити (не **ижљубити**).

измалена.

између. У употреби с бројевима, не треба везник и замењивати цртом: не „између 18–20 часова” него „између 18 и 20 часова”. Уп. од.

изместити: обичније је **преместити, преселити.** У значењу **ишчашити, уганути** не спада у књиж. језик.

измусти: измузен (не **измужен**).

изнебуха.

изнети: в. -нети.

изокола.

ИЗОСТАВЛЕНИ

ГЛАСОВИ: в. АПО-
СТРОФ; САЖЕТИ
САМОГЛАСНИЦИ.

из почетка: в. испо-
четка.

израз: доћи до израза и
доћи до изражаја
једнако су добри об-
лици.

израна (= рано, зара-
на), израније (= од-
раније).

изреда (= редом).

изс- не него ис-: ис-
ливати, исијавати итд.

изузеу. Сматра се да је
правилније са акуза-
тивом (нпр. „Прегле-
дали су све про-
сторије изузеу балкон
и кухињу”), мада је
данас обичнија упо-
треба с генитивом (по
угледу на предлог
осим: „... све просто-
рије изузеу балкона и
кухиње”).

изузетак, мн. изузеци,
ген. мн. изузетѿка
(нагласак на зу, не на
зе).

изузетан има нагласак
на првом слогу: по-
грешно је изузѣтан,
изузѣтно.

изх- не него исх-:
исходиште, исхранити
итд.

изц- не него исц-:
исцртати, исцекати
итд.

изч- не него ишч-:
ишча(х)урити се, иш-
чешљати итд.

изш- не него иш-:
ишетати се, иштрика-
ти, ишуњати се итд.

-иј: в. -ијум.

-ијац се јавило у
новије време под ути-
цајем руског језика.
За нека имена је
такав завршетак неиз-
бежан (нпр. Сиријац,
Либијац), али где год
је могуће треба му
претпоставити суфикс
-ац или -ијанац:
Сомалац, Танзанац,
Боливијанац, не Со-
малијац итд. Тако и
Грузин (или Гру-
зијанац) и Баск, не
Грузијац и Баскијац.

-ије и -иј. Латински
наставак -ius код нас
се у именима заме-
њује обавезно са -ије,
нпр. Iulius – Јулије,
Ovidius – Овидије и
сл. У заједничким
именицама се упо-
требљава и наставак
-иј: геније, патриције,
нунције и гениј итд.
В. -ијум.

иједан (икоји), и од
једног, и о једном
итд.

ијекавски, ијекавац,
ијекавштина, обичније
него јекавски итд.

-ији: в. -ји.

-ијка: в. -ијац.

-ијски: овај наставак
јавља се у придевима
изведеним од именица
на -ија (историјски,
телевизијски, комшиј-
ски, аустријски) и од
свих именица чији се
генитив завршава на
-ија (Мали, Малија –
малијски, Токио, То-
кија – токијски, алу-
миниј, алуминија –
алуминијски). Упо-
требљава се и у
неким другим случа-
јевима где не постоји
погоднији суфикс: ге-
гијски, тоскијски (на-
зиви двају основних
дијалеката албанског
језика, од именица
Гега и Тоска), ба-
скајски (од Баск, в.
то).

-ију, као наставак за
генитив множине, ја-
вља се у гост – го-
стију, кокош – коко-
шију, ваш – вашију и
у називима делова те-
ла: очију, ушију, пр-
стију (поред прста),
ноктију (и ноката),
костију (и костѿ),
прсију (поред прса и
прсиј). Погрешно је

зубију, устију, грудију,
вратију. Види и свију.

-ијум и -иј од лат. -ium
(нпр. калцијум – кал-
циј, критеријум –
критериј, аудиторијум
– аудиториј итд.)
подједнако су добри
наставци; први се да-
нас у Србији више
употребљава. Погреш-
но је писање без ј
(калциум и сл.).

икад(а) (било кад).

икакав, и од каквог, и
за какву итд. В. ни-

икамо (било камо; би-
ло куда).

ико, икога; и о коме, и
за кога итд. В. ни-

икоји, и од ко(је)г(а)
итд. В. ни-

иколико (макар коли-
ко).

икс-ноге; икс-зраци
(или без цртице: в.
ЦРТИЦА 5).

икуд(а) (било куда). В.
где, куда, камо.

илирски покрет, или-
ризам (в. ПОКРЕТИ);
илирац.

ималац (не имаоц); мн.
имаоци, ималаца.

и мало (= макар мало,
иоле); П не предвиђа
писање имало.

имао-немао, имала-не-
мала.

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ.

Лично име увек дола-

зи испред презимена, нпр. Петар Васић; обрнути поредак (Васић Петар) треба примењивати само у списковима, где је неопходан због азбучног реда.

Мушка презимена се морају мењати по падежима као и имена (за *Петра Васића*, с *Петром Васићем*, не за *Васић Петра* и сл.). Ако истом презимену претходе мушка и женска имена, презиме ће бити непроменљиво једино ако је женско име на последњем месту: од *Гордана, Петра и Бранка Васића*; од *Петра, Бранка и Гордана Васић*. В. и **ЖЕНСКА ПРЕЗИМЕНА**.

Страна мушка имена испред презимена не треба остављати непромењена: уместо са *Реј Чарлсом*, *Жил Вернови романи*, прича о *Чарли Чаплину*, треба с *Рејом Чарлсом*, *романи Жила Верна*, прича о *Чарлију Чаплину*. Ипак променљивост првог дела изостаје код многих ваневропских

имена где не знамо тачно да ли је посреди име и презиме или вишечлано име, нпр. Секу Туре, Иди Амин Дада, Бани Садр, Пол Пот итд.; исто и код свих кинеских имена (в. то). В. и: **ЈАПАНСКА ИМЕНА; ДВОСТРУКА ИМЕНА**.

и-мејл, електронска пошта: у адресама, на посетницама и сл. може се писати и по енглеском *e-mail*. Код нас се употребљава и у значењу поруке примљене тим путем („Стигао ми је један и-мејл” и сл.).

ИМЕНА. Поред претходне и следећих одредница в. и: **ИМЕ И ПРЕЗИМЕ; ДВОСТРУКА ИМЕНА; ЖЕНСКА ИМЕНА; ЖЕНСКА ПРЕЗИМЕНА; ГЕОГРАФСКА ИМЕНА; МИТОЛОШКА ИМЕНА; ЖИВОТИЊСКА ИМЕНА; ХОЛАНДСКА ИМЕНА; ИТАЛИЈАНСКА ИМЕНА; ЈАПАНСКА ИМЕНА; ЈЕРМЕНСКА ИМЕНА; КИНЕСКА ИМЕНА; ПОЉСКА ИМЕНА;**

ПОРТУГАЛСКА ИМЕНА; РУСКА ИМЕНА; КЛУБОВИ (ИМЕНА); НАДИМЦИ; МАРКЕ; такође поједина имена и карактеристичне завршетке.

ИМЕНА ВЛАДАРА данас се углавном не преводе: Елизабета (*Elizabeth*), Луј (*Louis*), Хуан Карлос (*Juan Carlos*), не Јелисавета, Лудовик или Људевит, Јован Карло и сл. Ипак се преведени облик мора употребити у случајевима где је одавно прихваћен: Петар Велики, Карло V итд. Ако се редни број пише словима, има велико почетно слово: Карло Пети, Петар Први Карађорђевић. Види и: **НАДИМЦИ; Фрањо Јосиф; Хенрик; Виљем**.

ИМЕНА ЛИСТОВА и часописа не треба преводити: „Мувман уврије”, не „Раднички покрет”; „Нејчер”, не „Природа” итд.

ИМЕНА НАРОДА, држављана, становника места и покрајина пишу се великим почетним словом: Арапин, Грк, Француз,

Европљанин, Словен, Шваба, Војвођанин, Личанин, Загорац, Баварац, Дубровчанин, Лондонац итд. Код имена која се могу схватити и као ознаке раса поступак није уједначен: великим словом се пишу Индијанац, Јеврејин, Ром, Циганин (ПР предвиђа и *циганин* „фигуративно”), увек малим *белац, црнац и црвенокожац*.

Употребљено као заједничка именица за ознаку предмета, животиње, биљке и сл. име народа се пише малим словом: *шарпланинац* (пас), *херцеговац* (дуван), *арапин* (коњ) итд.

Присвојни придеви од ових имена пишу се великим словом (Немчев, Сплићанкин итд.); придеви на *-ски, -шки, -чки* имају мало слово (*азијски, енглески, њујоршки*), осим ако су у саставу географског имена (Сремски Карловци, Бечка шума).

В. *Чилеанац; козак; Муслиман; Приморац; пречанин; Сик; солунац*.

ИМЕНА ПАПА треба увек давати у прилагођеном облику, а не у италијанском; Јован (не Ђовани), Павле (не Паоло), Пије (не Пио), Гргур (не Грегорио), и тако исто Бенедикт, Клемент, Сикст, Урбан, Бонифације итд. Итал. *Innocenzo* код нас гласи Инокентије или Иноценције, а итал. *Leone* Лав или Леон.

именилац (не *имениоц*), мн. *имениоци*, *именилаца*.

ИМЕНИЦЕ МУШКОГ РОДА НА -а у једнини добијају атрибут у м. роду: *наш слуга, добар судија, велики војвода, богати газда* и сл. Оне које по смислу нису изричито везане за мушкарца могу имати и атрибут у ж. роду: *Он је велика пијаница, Био је наша добра муштерија*. У множини све ове именице прелазе у ж. род: *те слуге, све судије, старешине су наредиле, дошле су колеге* и сл. По мишљењу М. Стевановића, није погрешна

ни употреба мушких облика придева и глагола у множини (слагање по значењу), као у примеру из Иве Андрића „И једног и другог су подстицали *моћни паше*”.

Имотски, из Имотског, *имотски* (придев), Имоћанин, -ћанка.

имперфект и *имперфекат*.

имплантат (усађени зуб, део ткива или орган), боље него *имплант* (по енглеском).

имплементација је англицизам који се увек може заменити са *спровођење, примена, реализација*, као и глагол *имплементирати* са *спровести* (у делу), *применити, остварити*.

импулсиван, боље него *импулзиван*.

имун, *имунитет* на нешто (или *према нечему*), не од нечега.

-ин: в. -ов.

иначе: понекад се употребљава као сувишан уметак („Петровић је *иначе* рођени Београђанин” и сл.): мада таква употреба у начелу није погрешна, не треба с њом претеривати.

инација, инаџика, дат. *инаџики*.

ингеренција значи мешање (у нешто) или учешће (у нечему). Код нас се неправилно одомаћило у значењу 'надлежност' или 'овлашћење’.

индиго: *индиго папир, индиго копија* (цртица необавезна, в. *ЦРТИЦА* 3).

Индијанаполис (*Indianapolis*), не Индијанополис.

индијанска имена: в. **НАДИМЦИ**.

Индијанци: сувишно је „амерички Индијанци” (обично у преводима са западних језика, у којима иста реч значи и Индијанац и Индијац). Код нас придев има смисла само ако се говори о *северноамеричким, средњоамеричким* одн. *јужноамеричким Индијанцима*.

Индијски океан.

индиција је знак на основу кога се изводи неки закључак (обично о кривичном делу); *индикација* је упутство, указивање, а у медицини означава обољење или симптом код кога треба применити одређени лек.

индоевропски; Индоевропљани.

Индонезија: Индонезанин, не Индонезијац; *индонезански*, боље него *индонезијски*.

инжењер: боље него *инжињер*; скраћеница *инж.* (не *инг.*) *Инжењеринг* (енгл. *engineering*) прилагођено нашем облику *инжењер*.

инжињерија, инжињерски, инжињерац уобичајено је у војној терминологији, мада би тачније било *инжењерија* итд.

Инзбрук (боље него *Инсбрук*, према П). Уп. *Аугзбург, Хабзбург*.

иницијатива за нешто, не о нечему.

инјекција. Изговор са њ (инџекција) више одговара гласовним законима нашег језика него *ин-јекција*, како прописују приручници. Погрешно је „инекција”. Уп. *конјунктура*.

ино- се јавило најпре у *инокореспондент* и *инокореспонденција*, а у новије време и у *инопартнер, инозаступник, инокредит* и сл. Овакве сложенице

нису погрешне, али изван уско стручних текстова боље је рећи *инострани партнер* и сл. П допушта и писање с цртицом кад су у питању „слободне, каткад ироничне спреге”, нпр. *ино-фудбалер*; *ино-директиве*.

инсект и **инсекат**.

инсерт значи *уметак* (од лат. *inserere* – уметнути), посебно филмски снимак који се убацује у телевизијску емисију. Погрешно се употребљава у значењу *одломак* или *исечак*.

инстант: *инстант супа*, *инстант кафа* и сл. (цртица није неопходна: в. ЦРТИЦА 4).

инстанц(и)а: в. -ница.

инстинкт, **инстинкти**-ван.

ИНСТРУМЕНТАЛ

именица мушког рода има наставак -*ем* уколико се именица завршава на меки сугласник, тј. на *ј, љ, њ, ђ, ћ, ж, ш, ч* или *ц*: *змајем, коњем, ножем, кројачем, ловцем* итд. Али ако сугласнику непосредно претходи глас *е*, наставак ће гласити -*ом*: *спрејом, хмељом, лу-*

пежом, Бечом, зецом, месецом итд. Од првог правила могу одступити именице на -*ш* (*јуришом, плишом, гулашом*, поред *јуришем* итд.), од другог поједине именице на -*ц* и на -*љ* (*стрелцем, свецем; пријатељем, учитељем, управитељем*, поред *ређег пријатељом* итд.). Међу именицама на -*ар*, *дар* има само *царем*, док за остале нема сигурног правила: *лекар*ом и *лекар*ем, *воденичар*ом и *воде-ничар*ем, итд. В. и пут. За употребу инструментала уз глаголе види *С(А) + ИНСТРУМЕНТАЛ*; *оценити*; *окарактерисати*; *о квалификовати*; *означити*.

инсулин, боље него *инзулин*.

интендант, **интенданту-ра**, **интендантски**.

интерегнум.

интерес није погрешно у значењу *интересовање, занимање* (нпр. „Нема интереса за овај предлог”; „Са интересом су пратили догађаје”).

интермецо је м. рода, у множини обично сред-

њег (*интермеца*), мада ПР 60 даје „интермеци”.

Интернационала (велико И као наслов химне и назив одређене организације), али: *Прва (Друга, Трећа) интернационала*; исто и с римским бројем, *I (II, III) интернационала*.

Интернет и **интернет** (није исправљено дали га треба писати малим или великим словом).

интоксикација (тровање), *интоксицирати* или *интоксиковати*. Не *интоксинација*, *интоксинирати*.

интрига, дат. **интриги**.

инфаркт, не *инфракт*.

информатика је наука о коришћењу и преношењу информација (првенствено помоћу рачунара); погрешно је употребљавати ту реч да значи „скуп информација” или „начин обавештавања јавности”.

инфра- састављено: *инфрацрвен*, *инфраструктура* итд.

инцест: придев *инцестни* или *инцестуалан*.

-ио. Именице на -*ио* добијају *ј* испред па-

дежних наставака -*а, -у, -и*: *са радија, на радију, у студијма* (али: *радиом, сценариом*). Инструментал има завршетак -*иом* (не -*ијем*), присвојни придев (код имена) завршава се на -*иов* (не -*ијев*): *Марио, Марином, Маринов; Антонио, Антониом, Антониов* (за разлику од: *Антоније, Антонијем, Антонијев*); *Токио, Токиом* итд.

ионако (нпр. „Не журите, воз ионако касни”; али „Може и овако и онако”).

-ионар и **-ионер** подједнако су добри наставци; *е* је данас обичније (*милионер, милиционер, колекционер, функционер* итд.) осим у речи *миционар* и донекле *реакционар*. Само са *е* јавља се реч *пензионер*.

иоткуд(а).

-иоц погрешно, треба -*илац*: *носилац, тужилац, чинилац, преводилац, поверилац, пратилац* итд. У ген. мн. *носилаца* (не *носиоца*), *тужилаца* (не *тужноца*), итд. Уп. -*аоц*.

и по: в. *пô* (= пола).

ИРА: в. *СКРАЂЕНИ-ЦЕ НА -а*

-ирати, -исати, -овати.

Сва три наставка јављају се у глаголима страног порекла; често хрватским облицима на *-ирати* (*оперирати, регулирати, организовати, компонирати* итд.) одговарају српски на *-исати* (*оперисати, регулисати*) односно на *-овати* (*организовати, компоновати*). Многи глаголи, ипак, имају и у Србији само наставак *-ирати*: *цитирати, студирати, тренирати, телефонирати, провоцирати, финансирати* итд. В. и поједине глаголе.

Ириг, Ирижанин, Ирижанка, **иришки;** Иришки венац.

иридијум и **иридиј.**

Ирод (не треба из западноевропских језика преносити облик Херод); Иродијада (жена Ирода Антипе).

искипети, искипео, искипеће (ијек. *искипјети, искипио, искипјела*), не *искипити* итд.

искористити: *искоришћен, искоришћавати*

и (ређе) *искориштен, искориштавати.*

искоса.

искрварити, искржавити: као *крварити, кржавити* (в. то).

испити: *испиј, испијмо, испијте.*

испотиха и истиха (в. то).

испочетка: по П спојено у значењу 'исправа' (нпр. „испочетка је тако мислио”), али: „кренимо из почетка”.

испоштовати је неологизам, скован као свршени глагол према несвршеном *поштовати*: нема разлога да се сматра неправилним.

исправка, дат. *исправци*, ген. мн. *исправки* (ређе *исправака*).

исправа и **исправе.**

испред. Ије добро у значењу у *име*, нпр. „говорити *испред* колектива”, „Поздравио их је *испред* свог предузећа”.

испрека (ијек. *испријека*): по ПР увек састављено, па и кад значи „с оне стране Саве, из Војводине”. Ређе *испреко*.

-ист(а): *реалиста, егoиста, социјалиста* итд. (обичније) и *реалист,*

егoист, социјалист. Множина је данас у сваком случају на *-и* (*реалисти* итд.)

Истанбул (тако је у ПР 60, под одредницом Стамбол; обичније него Истамбул). Само у историјском контексту употребљавају се називи Стамбол (Стамбул), Цариград, Константинопол (Константинопол), Визант (в. *Византија*).

исти као заменица, уместо *он, овај* и сл. (нпр. „занатска делатност и трошкови који су за *исту* везани”) недопустиво је изван канцеларијског језика.

истиха (= потихо, не приметно) и **испотиха.**

истоваривати, истоварујем, не *истоварати, истоварам.*

истовјетан се данас признаје као правилан ијекавски облик, мада је раније прописивано да се и у ијек. каже само *истоветан*.

ИСТОРИЈСКА ИМЕНА. Називи држава из прошлости, према П, пишу се великим словом само прве речи: Турско царство, Млетачка република, Аустроугарска цар-

вина итд. То се односи и на незваничне називе прошлих и садашњих земаља као Република светог Влаха, Земља излазећег сунца (Јапан), Земља хиљаду језера (Финска), Трећи рајх, Источна Немачка, Западна Немачка итд., као и на називе административних јединица (Београдски пашалук, Дравска бановина). Мало слово П препоручује за „неусталене, слободне описне називе”, наводећи примере „односи нове српске краљевине и црногорске кнежевине”, „горди Албион”, „црножута монархија” и сл.

ИСТОРИЈСКИ ДОГАЂАЛИ, према П, пишу се великим словом прве речи кад год имају облике властитог имена. Практично то значи да ће се великим словом писати називи с придевом или редним бројем на првом месту, као Други светски рат, Стогодишњи рат, Кримски рат, Сарајевски атен-

тат, Косовска битка, Селџачка буна, Први српски устанак, Вартоломејска ноћ, Дуги марш итд. Ово обухвата и називе фронтова, ратних операција и сл. (Солунски фронт, Сремски фронт, Трећа офанзива, Београдска операција) и мировних и других споразума (Пожаревачки мир, Минхенски споразум, Бечки договор).

Малим словом пишу се називи у множини (оба српска устанка, крсташки ратови), као и називи ратова у којима се именују обе стране (француско-пруски рат, ирачко-ирански рат), јер се схватају као описни. За *револуцију* в. ту реч. Називи с именицом на првом месту пишу се малим словом, нпр. *бој (битка) на Косову, буна против дахија, устанак у Херцеговини*, осим оних симболичних и фигуративних, који имају карактер имена: Рат двеју ружа, Сеоба народа, Ноћ дугих ножева.

В. и: **ПОКРЕТИ; РАЗДОБЉА.**

исто такође плеоназам: треба само *исто* (и) или само *такође*.

источна (Источна) Европа, источноевропски; источна Србија итд.; Источно римско царство (П допушта и Источноримско царство). В. **ГЕОГРАФСКА ИМЕНА**; в. и **ИСТОРИЈСКА ИМЕНА**.

Ист Ривер (оба велика слова према П).

иструлети и иструлити: в. *трулети*.

иступ нормално у значењу *јавно иступање, појава пред светом* и сл. Уп. *наступ*.

и **сувише**.

исукати: као *засукати* (в. то).

исхитрен. Глагол *исхитрити*, који је данас изишао из употребе, значио је *измислити, пронаћи*. Поред тога, за трпни придев *исхитрен* речници дају и значења *извештачен, намештен и вешт, довитљив, лукав*. Данас се углавном употребљава у значењу *урађен на брзину, недољубљено припремљен*, као у спојевима „*исхитрена одлука*“, „*исхитрен потез*“ и сл.

Боље је у том смислу употребити неки други израз: *пренагљен, брзоплет, непромишљен, изнуђен* и сл.

исхлупити, исхлупио, -ила и исхлупети (ијек. *исхлупјети*), *исхлупео, -ела* (ијек. *исхлупио, -пјела*).

исцрписти и исцрпити; исцрпљен (обичније) и *исцрпен*. Мења се као *црпсти* одн. *црпити* (в. то).

исцурити, исцурио, исцуриће, не исцурети итд.

исш- не него *иш-*: *ишколовати, ишуњати* се итд.

ИТАЛИЈАНСКА ИМЕНА (НАГЛА-САК). Многа итал. имена код нас се погрешно наглашавају на претпоследњем слогу, док им је стварни нагласак на трећем слогу од краја. То су пре свега *МО*дена (римује се с „*в*одена“), *БА*комо (римује се с „*л*акомо“), затим *РИ*мини, *ПЕ*заро, *БРИ*ндизи, *БЕ*рџино, *ТА*ранто, *КА*љари, *ЧЕ*заро, *АЋ*ђело, *МЕ*дичи, *БИ*РОламо, *ДО*Менико, *МА*ђано и др.

За изговор итал. имена види ч, с, з, као и појединачна имена.

итд. (не и т. д.).

и те какав, и те како, и те колико.

-ити, -ети. За многе глаголе изведене од придева граматичари прописују завршетак **-ити** када су прелазни, тј. када показују да се на некога или нешто преноси особина исказана придевом, а завршетак **-ети** (ијек. *-јети*) кад су не-прелазни, тј. кад значе да неко или нешто стиче дотичну особину. Та разлика се још чува код мањег броја глагола као што су *отупити* (учинити тупим) – *отуп(ј)ети* (постати туп), *ослепити, ослијепити* (одузети вид) – *ослепети, ослијепјети* (изгубити вид), *поцрнити* (обојити у црно) – *поцрнети* (поцрњети) (постати црн). Код већине других глагола ова разлика се делимично или потпуно изгубила. Глаголи *оздравити, слабити, ослабити* употребљавају се да-

нас само у облику на -ити: тако и *оћелавити*, *омлитавити*, *олабавити*, *оћоравити* (мада ови још имају и радни придев на -ео: *оћелавео* итд.). Парови *осиједити* – *осиједјети*, *остарити* – *остарјети*, *омршавити* – *омршавјети* још донекле чувају ту разлику у ијекавском, док се у екавском употребљавају само облици *оседети*, *остарити* и *омршавити*. Глаголи као *зеленети* (*зелењети*) *се*, *огруб(ј)ети*, *занемети* (*занијемјети*) и други остали су без парњака на -ити, јер се одговарајући прелазни глаголи готово уопште не употребљавају. Отуда разликовање завршетака -ити и -ети нема у данашњем језику ни приближно онај значај који су му по традицији придавали граматичари. В. *оживети*.

-итис (не -ит) у називима обољења: *бронхитис*, *апендицитис*, *гастритис*, *дерматитис*, *колитис* итд.

и то. Овај израз сме се употребити само по-

сле реченице која је по смислу завршена, тј. тамо где би могла да дође и тачка. Исправно је, нпр.: „Накнада се плаћа по квадратури стана, и то: за стан до 30м² 100 динара...” итд. Погрешно је: „Накнада према квадратури стана износи, и то...” или „Накнада се плаћа на следећи начин, и то...” где је и то сасвим сувишно после израза *на следећи начин*.

и т. сл. (= и томе слично).

ићи. Израз „Како иде?” пуристи називају германизмом и траже да се замени са „Како је?”; ипак, други слични спојеви, нпр. „Иде ли?”, „Како иде посао?”, „Овако не иде” дефинитивно су усвојени у књиж. језику.

Ићи на (нешто) у значењу *тежити* (нешто) припада бирократском стилу. Реченице као „Ми идемо на што већи извоз”, „Не треба ићи на поскупљења” могу се боље исказати: „Циљ нам је да што више извеземо”, „Не треба

тражити излаз у поскупљењу” и сл.

-иум не него -ијум (в. то).

-ица. Од имена с овим завршетком присвојни придев завршава се на -ичин: *краљичин*, *другаричин*, *Даничин*, *Мимичин*, *Шујичин* итд., не *краљицин* итд. Изузетак су именице на -чица (в. то).

-ич, не -ић, у свим словенским презименима осим српскохрватских (словеначким, пољским, украјинским итд.), као и у руским именима по оцу: *Сергејевич*, *Николајевич* итд. Облици као „Отон Жупанчић”, „Петар Илић Чајковски”, мада их П (тачка 105е) допушта „као дублетну могућност”, данас су застарели.

Од српских личних имена нека имају -ич а нека -ић: *Радич*, *Добрич* али *Милић*, *Батрић* итд.

Именице које означавају вршиоца радње имају наставак -ич: *водич*, *гонич*, *бранич*, *теклич*, *рибич*. В. и: *-јевич*; *љутић*; *москвич*.

ичији, и од чега, и за чијег итд.

ишта, и од чега, и о чему итд. В. ни-

ишчаурити се: в. *чаура*. *ишчилети*, *ишчилео*, *ишчилела* (не *ишчилити* итд.); ијек. *ишчиљети*, *ишчилио*, *ишчиљела*.

ј. (1) Између и и другог самогласника изузев *о, ј* се пише: *ија, ије, ију, ији*. Изузетак су сложене речи, нпр. *иако, архиепископ, диелектрик, радиестезија, антиамерички, приучен*, као и глагол *приањати*. (2) У споју *ио* не пише се *ј* (*био, купио, милион, фиока*), осим кад се основа речи завршава на *ј*: *судијо, судијом* (према: *судија*), *змијо, змијом, змијолик* (према: *змија*), *старија – старијом, артерија – артеријом* (ипак: *артериосклероза*), *галија – галијот*, *Мијо, Цвијо* (као *Мија, Цвија*) итд. Писање *ијо* имамо још и у речима *вијорити се, вијоглав, вијорог*, у имену *Равијојла*, као и у речима из француског: *Гијом (Guillaume), Вилјон (Villon), семијон*. (3) Ако и долази после другог самоглас-

ника, између њих се не пише *ј*: *наиме, каиш, даире, лаик, наиван, неимар, сеиз, оивичити, стоик, руинирати* итд. *Ј* се ипак пише у случајевима кад припада основи речи: *издајица* (према: *издаја*), *дојиља (дојити), кујица (куја)*, *Грујица (Груја)*, *Кајин* (од *Каја*; али *Каин*, библијско м. име), *Војин, Војислав, Милојица, Радојица, калајисати, есејистички* итд. Отуда је правилније и *Грујић, Пејић, Остојић*, али пошто правопис не нормира презимена, не може се забранити појединцима да своје презиме пишу *Груић, Пеић* итд. (4) Посебни случајеви: са *ј* се пише глагол *пројигирати* (уп. *пројекција*); без *ј* се пишу *хероин, хероина, хероизам, хероика* (иако су изведени од *херој*).

Види: *-ије; ијски; -ијум; -ио; -ји; љ; ЗАПОВЕДНИ НАЧИН.*

јадиковка, дат. *јадиковци*.

јазавичар и **јазавчар**.

јаје, јајета, јајету, јајетом; два, три, четири

јајета, пет *јаја*. Допуштена је и промена *јаје, јаја, јају, јајем*, два, три, четири *јаја*.

Јајце, Јајчанин, Јајчанка, *јајачки*.

јак, јачи, најјачи.

Јалта: састанак, конференција у Јалти, не на Јалти.

Јамајка, на Јамајци или на Јамајки: *јамајкански*, Јамајканац, -анка.

јамац, јамчити, јамство и **јемац, јемчити, јемство** (али само: *јамачно*).

јамб, јампски.

јаничар и (данас ретко) *јањичар*.

ЈАПАНСКА ИМЕНА долазе нам готово увек у енгл. транскрипцији. Словном групом *ts* означен је сугласник *ц*; отуда код нас треба писати *Мицубиши, Цушима, Угцу, Дацун, Шигемцу*, а не *Митсубиши* и сл. Глас означен енглеским *ch* у јапанском звучи отприлике као наше *ћ*, али П предлаже да се задржи већ уобичајена транскрипција са *ч*: *Мичико, Хитачи, Ичикава, Маиничи* итд. Слично томе, енглеско *j* (у јапанском

ћ) треба према П преносити са *ц*: *Фуџијама* или *Фуџи* (в. ту реч), *Иво Цима, Меиџи, Сеиџи, Генџи* итд. (као и у заједничким именицама *цудо* и *џиџицу*.) За разлику од већине азијских језика, јапански јасно разликује име и презиме, па код нас треба оба мењати по падежима: *Јасунари Кавабата, Јасунарија Кавабата* итд.

јаркоцрвен, јаркожут итд., састављено. **В.**

БОЈЕ.

Јармут (*Yarmouth*): **в.**

Портсмут.

јаруга, у јарузи.

јасан, јаснији, најјаснији.

јасика, дат. *јасици*.

Јасна пољана (у Русији), боље него Јаснаја пољана (Правопис, у тачки 21 д, прописује мало *п* уз напомену „као локалитет“; по правилу о именима насеља било би оправданије велико П).

јасноцрвен, јаснозелен итд.

ЈАТ, ЈАТ-а, ЈАТ-ов.

јахати, јашем, они *ја-шу*; погрешно је *ја-шити, јашим*.

је: овај глаголски облик је енклитика, што значи да чини акценатску целину с претходном речју и мора бити с њом у смисаоној вези. Отуда је не сме доћи после паузе, после било каквог знака интерпункције или после уметнуте реченице: у таквом положају треба га заменити наглашеним обликом *јест(е)* или изменити ред речи. Примери грешака: „Један од проблема који онемогућавају да се више постигне је одсуствовање с посла” – треба: *јесте* одсуствовање с посла; „Неодговарајућа исхрана, ма шта тврдили лекари, је по мом мишљењу главни узрок обољења” – треба: по мом је мишљењу...; „Кривац за неуспех представе, ако можемо веровати извештајима из дневне штампе, је сам аутор” – треба: За неуспех... кривац је сам аутор. Види: *су; ће; се.* Види и *ју.*

јеванђеље и *еванђеље;* (*ј*)еванђељски, (*ј*)еванђељски и (*ј*)еванђе-

оски; *ј*)еванђелиста (писац јеванђеља); *евангелистичка* и (ређе) *еванђелистичка* црква; *евангелик*, ређе *евангелиста* или *еванђелиста* (припадник евангелистичке цркве).

-јевич (не *-ијевич*, *-ијевих*) у пољским презименима; Сјенкјевич (*Sienkiewicz*), Мицкјевич (*Mickiewicz*), Ивашкјевич (*Iwaszkiewicz*) итд.

Јеврејин и (ређе) **Јевреј**; мн. **Јевреји**.

јерејски: в. *егејски*.

једак, **јетка**, **јетко**; **јеткији**, **најјеткији**.

један и **други**. Употребљени да означе узајамност, ови бројеви биће у средњем роду ако се односе на мушкарца и жену: „Маја и Горан зазиру *једно* од *другог*”, „Питам се шта су супружници рекли *једно* *другом*”.

једанпут.

јединка: по ПР 60 има дат. *јединци* „за нежи-во” а *јединки* „за жи-во”; ген. мн. *јединки*.

ЈЕДИЊЕЊА: в. **ХЕ-МИЈСКА ЈЕДИЊЕ-ЊА**.

једнакостранични, **једнакокрак:** рогобатне кованице, безразложно усвојене у појединим уџбеницима математике наместо уобичајеног *равностран*, *равнокрак*. (*Равно* може имати и значење „једнако”, као у *равномеран*, *равнотежа*, *равнодневица* итд.).

једноипособни, **једноипогодишњи**, **једноипосатни** итд.

једноставачни, **двоставачни**, **троставачни** итд. употребљава се у музичкој терминологији за композицију од једног, два, три итд. става (ставка). Ови облици су потребни пошто би *једноставни* имало други смисао.

Јежи (*Jerzy*, пољско име): не **Јержи**. У чешком је **Јиржи** (*Jiří*).

језички (који се тиче језика, говора); **језични** (као анатомски термин).

јекавски итд.: в. **ијекавски**.

је ли; скраћено је *л’*; *је л’ да*; *је л’ те?*

Јелин, **јелински**, **Јелада:** данас чешће **Хелен**, **хеленски**, **Хелада**, а

само **хеленизам**, **хелениста**, **-истички**.

јелка, дат. *јелки* и *јелци*, ген. мн. *јелки*; **Јелка** (име), дат. **Јелки**.

Јенки (*Yankee*), **Јенкија**, мн. **Јенкији**.

јерес (ж. рода: *та јерес*, *те јереси*); **јеретик**; **јеретичан**, **јеретички**.

Јержи не него **Јежи** (в. то).

Јермен и **Јерменин** (мн. **Јермени**), **Јерменка**, **Јерменија**, **јерменски** традиционални су облици у Србији; нема разлога да се замењују облицима **Армени**(ац), **Арменија** итд.

ЈЕРМЕНСКА ПРЕЗИМЕНА завршавају се скоро сва на *-јан* (нпр. **Петросјан**, **Саркисјан**, **Хачатурјан**, **Багдасарјан**, **Шаумјан**, **Саројан** итд.), на *-њан* (**Симоњан**, **Ваганјан**) или на *-љан* (**Аракељан**). Не треба писати *-ијан* („**Саркисијан**” и сл.), осим код наших грађана јерменског порекла где је такво писање ушло у обичај, нпр. **Вартабедијан**, **Баронијан** (изворно: **Вартабедјан**, **Бароњан**).

јероглиф: боље *хијероглиф*.

Јерусалим (не Јерусалем, Јерусалем).

јесенас: в. -с.

јесте је данас много чешћи облик него *јест*, и по речима М. Стевановића „не може му се спорити књижевни карактер”. *Јест* се још чува у споју *то јест* и у изреци *што јест, јест*.

јефтин, јефтинији, најјефтинији, јефтиноћа, данас обичније него *јевтин, јевтиноћа*.

-ји: овај придевски суфикс може имати и облик *-ији*, тако да је поред правилнијег *дечји, човечји, мачји, козји, вучји, вражји* итд. допуштено и *дечији, човечији* итд. (али само *пасји*). Облику *-ији* П даје предност после сугласничких група (нпр. *овчији, гушчији, врапчији*), ради лакшег изговора.

јова и јоха: в. х.

Јованка, дат. Јованки, Јованкин (не Јованчин).

Јован Крститељ, Јован Златоусти (свеци); Јован без Земље (енгл. владар).

Јован Павле (папско име). У Хрватској се употребљава облик Иван Павао, а у Босни и Херцеговини и Иван Павле.

јон, јонизирати (јонизовати), јонизација, јонизујући: није уобичајено *ион* итд.

Јонг (Ерика) не него Цонг.

Jorge: в. *Хорхе* и *Жорже*.

Јоркшир (Yorkshire), не Јоркшајр; *јоркширски; јоркшир(ац)* (прасе).

José: в. *Хосе*.

Јошаничка Бања: в. **БАЊЕ**.

још увек (нпр. „Још увек га нема”) налази се и код добрих писаца, али га пуристи забрањују као германизам, тражећи да се каже *и даље, још једнако, или само још*.

ју. Облик *ју* уместо *је* (заменица 3. лица) може се употребити само уз глаголске облике *је, није (Нашла ју је; Није ју видео),* а у ијекавском и после других речи са завршетком *-је* (нпр. *Прије ју погледај па онда реци*). Нису добре реченице где је заменица сливена с

глаголским обликом *је*, нпр. „Она је плакала, а он је тешио” (треба: *а он ју је тешио*), „Температура је упорна и тешко је снизити” (треба: *и тешко ју је снизити*).

југ: в. **СТРАНЕ СВЕТА**.

југо, југа, југу. Као име аутомобила мушког рода, а најчешће и као назив ветра, мада у том случају неки граматичари допуштају само ср. род.

југо- састављено: *југоисток, југозапад, Југопетрол* итд.; такође у шаливим сложеницама као *југофудбал, југоинфлација, Југошваба* итд. С цртицом *југо-југоисток, југо-југозапад*.

Југославија: акценат је на *го*, краткоузлазни. Дугосилазни акценат на *сла*, мада распрострањен, не сматра се правилним, јер у стандардном штокавском говору силазни акценат не могу доћи на унутрашње слоге речи. *Југославија* је некњижевно као што је некњижевно *заборавао, ливада, девојка* и сл.

Јужна Америка, Јужна Кореја, Јужни Вијетнам (али: *јужна Далмација, јужна Европа*); *јужна Африка* (= јужни део континента; али с великим *Ј* кад значи Јужноафричка Република); Јужни пол, Јужно ледено море; Јужни Словени.

Јужна Морава, јужноморавски; Јужноморавски регион.

јужни, јужнији, најјужнији.

јужноамерички, јужноафрички, јужнословенски итд.

Јунајтед прес (*United Press*).

јул, јул и јуни, јули. Облици без „и” су правилнији с обзиром на промену (*јуна, јула* итд.), али се данас допуштају и дужи облици.

Јурај, Јурја, Јурју итд. (не Јураја, Јурају).

јурисдикција.

Јуропијен (*The European*, име листа).

ЈУС, по ЈУС-у.

Јута, из Јуте (*Utah*, америчка савезна држава); не Јутах.

јуче (ретко *јучер*), *јучерашњи* (обичније него *јучерањи*); *јуче-прекјуче. Јуче увече* погрешно, треба: *синоћ*.

К

ка: основни облик је *к* (без апострофа: уп. *са*), па је боље *к мени*, *к небу* него *ка мени*, *ка небу*. *Ка* је уобичајено испред сугласничких група (*ка прозору*) а неизбежно испред *к* или *г*: *ка кући*, *ка граду* и сл.

кабаљеро, мн. *кабаљероси*: в. -о (**ИМЕНИЦЕ**).

кабаре (м. рода, мн. *кабарей*) ретко *кабарет*; придев *кабаретски*.

кабел, *кабела* и *кабл*, *кабла*; придев *кабелски* и *кабловски*. Друго је *кабао*, *кабла* (= ведро, чабар).

кавга, дат. *кавзи* и *кавги*; ген. мн. *кавги*.

кадар, *кадрови* код нас означава целокупно особље неке службе или професије: није добро употребљавати га за појединца („Он је на ту дужност послат као проверен кадар” и сл.).

кад год (сваки пут

када), *кадгод* (покаткад): в. *год*.

кадикад = *каткад*.

кадли (= а оно, а кад тамо); али: *Кад ли ће доћи?*

кад-тад.

кадшто = *каткад*.

Казабланка (*Casablanca*), у Казабланки.

казаљка (боље него *сказаљка*), дат. *казаљци*, ген. мн. *казаљки*.

Казахстан, *Казах*, мн. *Казаси*; *казашки* (не *казахски*).

казино: в. *карина*.

Каин (личност из Библије).

каиш; *каишар*, *каишарити*.

КАЈКАВСКА ИМЕНА: В. -ец.

какав год (ма какав), *какавгод* (некакав): в. *год*.

какав-такав.

какао, *какаоа*, *какаоу* (према П боље него *какаа*, *какау*).

како год (било како), *какогод* (некако): в. *год*.

како-тако.

калајисати.

каламбур (од фр. *calembour*) значи *игра речима*. Погрешно се употребљава у значењу „збрка, гужва, сплет” и сл.

Калемегдан, боље него *Калимегдан*.

калијум и *калиј*; *калијум-јодид* итд.

калиф: уобичајено код нас; изворном облику више би одговарало *халиф* или *халифа*.

калодонт (погрешно *каладонт*) посебна је фабричка марка, коју не треба употребљавати у општем значењу „паста за зубе”.

калцијум и *калциј*; *калцијум-карбонат* итд.

Каљари (*Cagliari*): нагласак је на првом слогу.

каљуга, дат. *каљузи*.

Камоенс. Презиме највећег португалског књижевника, *Camões*, према П транскрибује се као *Камоис*, а ближе изворном изговору било би *Камојш* или *Камојнш*. Може се ипак задржати и одомаћени облик *Камоенс*, какав се употребљава и у другим европским језицима (енгл., фр., итал. *Camões*, руско *Камоэнс* итд.).

Кампуђија или *Кампуџија* (први облик, како се тврди, ближи је оригиналном изговору); данас поново *Камбоџа*.

канда (као да).

Кантон, кантонски (не *кантоншки*).

канџија и *камџија* (у изворном турском облику је *м*).

као год.

капаљка, дат. *капаљци*. **капричо** (м.), не *каприћо*; мн. *каприча* (ср.).

капучино (напитак): не *капуђино*.

карабинијер, *карабинијерски*, не *карабињер*.

карактерисати: в. *окарактерисати*.

карате клуб, *карате ударац* итд. (цртица необавезна, в. **ЦРТИЦА 3**).

Карачоло (*Caracciolo*, итал. презиме): не *Караћоло*. Нагласак је на слогу *ра*.

Кариби, *карипски* (не *карибски*); *Карипско море*.

карика, дат. *карици*.

Карло Велики.

Карлове Вари, прихваћено у П као облик уобичајен код нас; у оригиналу је *Карлови Вари* (*Karlovy Vary*).

Карнеги (*Carnegie*), не *Карнеџи*: погрешан је назив београдске улице „Карнеџијева”.

карта, ген. мн. *карата* (не *карти*). Уп. **ГЕНИТИВ МНОЖИНЕ** (именице ж. рода).

Картагина, *картагински*, Картагињанин; данас неуобичајено Картага, *карташки*, Картажанин.

карина (врста грађанског клуба у прошлости) али *казино* (отмена коцкарница). Неоправдано је у ПР 60 „*казино* не него *касино*“, будући да се реч у оригиналу (итал. и фр. *casino*) изговара са з. Нови ПР допушта оба облика.

Кастиља (*Castilla*) боље и обичније него Кастилија (према немачком). Изведенице: *кастиљански*, Кастиљанац, -анка.

каталонски, Каталонац, -онка (од Каталонија), боље него *каталански*, Каталанац (према облику који постоји у романским језицима).

катарза: придев *катартичан* (не *катарзичан*).

катарка, дат. *катарци*, ген. мн. *катарки*.

категорија: мува *категорија*, бантам *категорија* итд. (цртица необавезна, в. ЦРТИЦА 3).

католикиња, не *католкиња*.

каудиљо (мало к: в. *ТИТУЛЕ*).

кацига, дат. *кациги*.

кашика, дат. *кашици*.

КВ (= квалификовани) и **ВКВ** (= висококвалификовани): пошто се великим словима у скраћеницама бележе само почетна слова речи, исправније би било *кв.* и *вкв.*

квази- састављено: *квазиуметност*, *квазинаучан*, *квазиродољубље* итд.

квака, дат. *кваки*.

квалитативан (који се тиче квалитета, нпр. *квалитативне промене*), *квалитетан* (који је доброг квалитета, нпр. *квалитетна роба*). Ова друга употреба без разлога је забрањивана (уп. *укусан* – који је доброг укуса, *звучан* – који јасно звучи, *обиман* – великог обима итд.). Не треба употребљавати *квалитетан* уз именице које не означавају материјални производ: није добро *квалитетна утакмица*, *квалитетна музика* и сл.

квалификовати:

в. *оквалификовати*

кварц-лампа (с цртицом према П).

Квебек, *квебечки* (енгл. *Quebec*: фр. изговор је Кебек); не *квебешки*. Становници су Квебечани (не Квебешани).

квочка, дат. *квочки*, ген. мн. *квочака*.

кврга, дат. *кврги*.

кг (без тачке), не *кгг*. В. *СКРАЋЕНИЦЕ МЕРА*.

Кеведо (*Quevedo*), не Кеведо.

Кејптаун (енгл. *Cape town*), данас обичније него Кептаун.

Кејси (енгл. *Casey*), не Кејзи.

Кејт је енгл. женско име (*Kate*); не треба га мешати с мушким именом Кит (*Keith*).

Кембел, не Кемпбел (у енгл. *Campbell* *p* се не изговара).

Кембриџ (*Cambridge*), *кембрички*.

Кентербери (*Canterbury*), *кентерберијски*.

Кеопс и Хеопс.

Кербер (митско чудовиште), *кербер* (строг чувар на улазу).

кертриџ погрешно, треба *картриџ* (енгл. *cartridge*).

кечига, дат. *кечиги*.

кијати, *кијавица*, *кијавац* (неуобичајено *кихати* итд.).

киловат-час, *киловат-сат*.

кимоно је м. рода, у множини обично средњег (*кимона*), мада ПР даје „кимони“.

КИНЕСКА ИМЕНА.

Други и трећи слог у кинеским именима људи чине целину, па су раније готово у свим европским језицима спајани цртицом, нпр. Мао Це-тунг; погрешан је био наш начин писања Мао Це Тунг. Према новој латиничкој транскрипцији „pin'jin“, која је на предлог самих Кинеза прихваћена код нас и у већини других језика, та два слога пишу се састављено. Истовремено је дошло и до фонетских промена у односу на ранију транскрипцију: Мао Цедунг, Џоу Енлај (ум. Чу Ен Лај), Денг Сјаопинг (ум. Тенг Хсијао Пинг), Хуа Гуофенг (ум. Хуа Куо Фенг) итд. Одавно устаљене облике не треба мењати, па ће остати нпр. Пекинг (не „Бејџинг“), Шангај (не „Шангхај“), Конфучије или Конфуције (не „Кунг

Фуце”), Лао Це итд. Искрпна правила за преношење кинеских имена дата су у новом Правопису (тачке 124-135).

Кинески зид (у Кини), **кинески зид** (у пренесеном смислу).

кино с цртицом: **кино-програма**, **кино-представа**, **кино-пројектор** итд.; састављено у **кинотека**, **кинотечки**.

кино-оператер, не **кино-апаратер**.

кинофикација је рђаво склована реч; боље је употребити описни израз (**изградња биоскопа** и сл.).

Кинтеро (*Quintero*), не **Квинтеро**.

кинути, обичније него **кихнути**.

-киња је наставак за жива бића женског рода: погрешно је „дванаесткиња”, „петнаесткиња” и сл. уместо **дванаестица**, **петнаестица**. У изведеницама од именица страног порекла чува се завршно т. **студенткиња**, **гимназисткиња**, **социјалистичкиња** итд.; изузетак је **модискиња**.

кипети, **кипео**, **кипеће** (ијек. **кипјети**, **кипио**, **кипјела**), не **кипити**.

Киргиз, Киргизија, **киргиски** (не **киргјиски**).

кир Јања, кир Јање (без цртице: в. **ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА**).

Киркегор је најтачнија транскрипција за данско *Kierkegaard*; може се прихватити и **Кјеркегор** или **Керкегор** (изговор овог презимена варира и у данском).

Кит (енгл. *Keith*), не **Кејт**.

кићанка, дат. **кићанци**, ген. мн. **кићанки**.

Кјото (јап.), не **Киото**.

Кјушу (јап. острво).

Кларк (енгл. *Clark, Clarke*). Погрешно се код нас уобичајило „Клерк” (Гебл).

клеветати, **клевећем**, они **клевећу**, **клевећући**, али и **клеветам**, **клеветају**, **клеветајући**.

клека, дат. **клеки**.

клешта (екавски) и **клијешта** (ијек.); не **кљешта**.

клизаљка, дат. **клизаљци**, ген. мн. **клизаљки**. **клизати** (се), **клизам**, они **клизају**, **клизајући** и **клижем**, они **клижу**, **клижући**.

клика, дат. **клики**.

клима-уређај.

клин-чорба.

клише (м. рода), мн. **клишеи**.

клови, **кловновски**: ближе оригиналу било би **клаун**, **клаун(ов)ски**, али ни облици са „ов” не могу се сматрати погрешним. Код старијих англицизама често се наш облик управља према писању а не према изговору (уп. **тунел**, **трамвај**, **ват**, **томахавк** итд.).

клопка, у **клопци**; ген. мн. **клопки**.

клуб, **клупски** (не **клубски**).

КЛУБОВИ (ИМЕНА).

Ова имена могу се писати с наводницима или без њих. Велико почитно слово има само прва реч (нпр. **Црвена звезда**, **Манчестер јунајтед**).

Имена мушког рода која значе нешто живо могу имати акузатив једнак генитиву, нпр. **победићемо** „**Обилића**”, **надиграли су** „**Хајдука**”, или једнак номинативу (нарочито ако претходи предлог): **навија за** „**Хајдук**”, **прешао је у** „**Партизан**”. **кнегиња** (не **књегинја**).

Кнез Михаилова улица (без цртице према П): в. **Михаило**.

Книнска Крајина.

КЊИЖЕВНИ ЛИКОВИ: в. **НАДИМЦИ**.

књижевно-историјски (књижевни и историјски); **књижевноисторијски** (који се тиче историје књижевности); **књижевнотеоријски**; **књижевно-језички** (који се тиче књижевности и језика); **књижевнојезички** (који се тиче књижевног језика). В. **СЛОЖЕНИ ПРИДЕВИ**.

ко уместо као: в. **САЖЕТИ САМОГЛАСНИЦИ**.

коабитација не него **кохабитација**.

ко бајаги (одвојено према ПР) и као **бајаги**. Погрешно је **бојаги**, **кобојаги**.

коверат (и **коверта**, **куверат**, **куверта**: погрешно је **коферта** и сл.).

Ковиљача: бања Ковиљача (в. **БАЊЕ**).

ко год (било ко), **когод** (понеко). В. **год**.

код са глаголима **кретања**, нпр. „**Код кога идеш?**”, „**Хајдемо код мојих**”, „**Свратићу код пријатеља**” и сл., об-

лик је у најширој употреби у савременом говорном и писаном језику; бесмислено је тражити да се увек замењује предлозима *к*, *до* или дативом. Није добро *код* које означава истовременост, нпр. „код отварања пакета”, „код пријема болесника”, „код вечере”, „код тога”, где се могу употребити други предлози: *при* отварању пакета, *приликом* пријема болесника, *за* вечером итд. В. и: у (*са генитивом*).

коэффициент и **коэффициент**.

козак: према ПР, малим словом „у значењу сталежа, врсте војске и сл.”, великим „као етнички оград”.
Козара: *козарачки* или *козарски* (међу језикословцима постоје различита мишљења о томе који је облик правилнији); *Козарчанин*, -нка.

кози (боље) и *козији*.
који: *којег(а)*, *којем(у)* значи исто и једнако је правилно као и *кога*, *коме*.

Облик акузатива *којег(а)/кога* сме се употребљавати само за жива бића: *човек кога смо срели* и сл. Када се заменица односи на нешто неживо или на именице збирног значења (као *народ*), мора задржати облик *који*: *предлог који сте поднели*, *последњи филм који је снимео*, *скуп који имам част да поздавам* и сл.

Односна заменица треба да стоји непосредно после именице на коју се односи. Уместо „Стигла је вест да су терористи подметнули бомбу у краљевском дворцу, која је експлодирала у току ноћи” треба: „*да су у краљевском дворцу терористи подметнули бомбу, која...*; уместо „Седница ће се одржати 14. маја у Ваљеу, на којој ће о лику преминулог научника говорити Н.Н.” треба: *У Ваљеу ће се 14. маја одржати седница на којој...* или после речи „Ваљеу” ставити тачку и почети нову реченицу: *На њој ће о лику* итд.

који год (ма који), *којигод* (понеки). В. -год.

који пут.

кока-кола (пиће); *Кока-Кола*, изворно *Coca-Cola* (компанија или фабрика).

кокоши (боље) и *кокошији*.

колапс: глагол је *колабирати* (не *колапсирати*).

колац, *колца* и *коца*; мн. *кочеви*, *колчеви*, *коци* и *колци*, ген. *кочева*, *колчева* и *колаца*.

колевка (ијек. *колијевка*), у *колевци*, ген. мн. *колевки* (ПР даје и *колевака*).

колекционер и *колекционар*.

колики-толики; *колико-толико*.

Колмен или *Коулмен* (енгл. *Coleman*): не *Колеман*.

колоквијум и *колоквиј*.

колор фотографија, *колор дијапозитив* итд. (цртица није обавезна: в. *ЦРТИЦА* 3).

Колумбо, *Кристифор* или *Кристоф* (П): не *Кристофер*, што је енгл. облик; *Колумбово* јаје.

кома: у читању децималних разломака, из-

раз *кома* треба заменити нашим речима: 5,3 – „пет зарез три”, „пет запета три” или „пет целих три”.

коминике, -еа и *комунике*, -еа (али и једно и друго је сувишно поред наше речи *саопштење*).

комитент (наручилац посла), не *коминтент*.

комоција није добро као именица од придева *комотан*. Треба рећи *комодитет*, *комотност* или још боље *удобност*, *безбрижност*, *нехај*, *лежерност* итд.

компакт-диск (или без цртице: в. *ЦРТИЦА* 3).

компјутер (енгл. *computer*). Погрешно је *компјутор*. Домаћи израз је *рачунар*, али је потребна и енглеска реч, првенствено због изведеница *компјутерски*, *компјутеризовати*, -изација.

компост: придев *компостни*.

комфор, *комфоран*.

комшика (тако у речницима САНУ и Матице српске; ПР допушта само *комшијка*). Уп. *миражика*.

Конавли, из Конавала, у Конавлима; **конаво-ски** и **конављански**; Конавланин, Конављанка и Конавока.

конвексан значи „испупчен”, **конкаван** „удубљен”.

конвер (енгл. *Convair*), некадашња марка путничког авиона; не бркати са **конвејер** – преносна трака.

Конго, Конгоанац, **конгоански**; предложени облици „Конжанин” и „коншки”, мада би били правилнији, нису прихваћени.

КОНГРЕСИ: в. **УСТА-НОВЕ**.

КОНДИЦИОНАЛ: в. **бих**, **бисмо**.

конз: в. **конс**.

конјунктура (не **коњуктура**), **конјунктив** (не **коњуктив**), **конјунктивитис** (не **коњуктивитис**). Све три ове речи, као и **конјугација**, **конјугирати** (-овати), пишу се са **конј**- (будући да садрже **кон**- и основу на **ј**-), али се обично изговарају с гласом **љ**. Уп. **инјекција**.

конкистадор (шпански освајач): погрешно је **конквистадор**.

конс- је боље него **конз**- у латинским ре-

чима: **консеквенц(и)а**, **консеквантан**, **консистенција**, **консистентан**, **консултовати** (-ант, -ација), **консумирати** (-ација). Ипак, изговор са **з** (примљен из немачког) преовладао је у речима **конзерва** (-ативан, -ирати, итд.), **конзилиј(ум)**, **конзул**, **конзулат**, **конзуларни** и другима. Није јасно због чега **ПР** прописује „конзола (не консолa)”: у речницима се јављају оба облика.

консеквенц(и)а в. -**нца** **консензус**, не **концензус**.

контактирати с неким, не **контактирати** некога.

контакт програм, **контакт емисија** (цртица необавезна: в. **ЦРТИЦА** 3).

контејнер (не **контенер** нити **контaјнер**).

контингент, не **контигент**.

контра- састављено: **контрареволуција**, **контрашпијунажа**, **контраобавештајни**, **контраадмирал** итд. **Цртица** (према **П**) само при удвајању, нпр. **контра-контрареволуција**.

контрастни.

контроверзан, **контроверза** или **контроверзија** (не **контра**-).

конформизам, -иста, -истички (не **комфортизам** итд.).

Конфучије, **конфучија**-нац, **конфучијански** и **Конфуције** итд.

кооперација (**кооперант**); **кооптирати**; **координација** (**координата**, **координирати**).

Конар: в. **Скопље**.

коначка, дат. **копачки**, ген. мн. **копачки**, ређе **копачака**.

копејка, дат. **копејки**, ген. мн. **копејака** или **копејки**.

Копенхаген, **копенхашки**; Копенхажанин, -анка.

копродукција (не „коопропродукција”), **копродукт**.

корак-два.

Коран и **Куран**.

Кордова, **Кордобес**: види в.

Кореја: Северна Кореја, Јужна Кореја; **Корејац**, -јка, **корејски**, **Севернокорејац**, **севернокорејски**, итд. боље него **Кореанац**, **кореански** итд.

корелирати је накнадно изведено из именице **корелација** (у лат. не-

ма такве глаголске основе), али се мора прихватити, јер му нема замене.

кореспонденција, -ент, не **кореспонденција** итд.

корзо, **корзоа**, **корзоу**, обичније него **корза**, **корзу**.

користити нешто: већина стручњака данас допушта и прелазну употребу овог глагола, мада је доскора сматрано за правилно „користити се нечим”. Прелазна употреба нужно произлази из постојања трпног придева (**коришћен** и **кориштен**, према **ПР**), из употребе глаголске именице с генитивом, нпр. **коришћење** (**кориштење**) **средства**, и безличне конструкције, нпр. **средства се редовно користе**; сви ови облици могући су само од прелазних глагола. У појединим изразима, као **користити боловање**, **користити годишњи одмор**, једино се прелазна конструкција и употребљава.

корозија: глагол је **кородирати**.

Корушка, у Корушкој; *корушки Словенци*.

коска, дат. *коски* и *косци*, ген. мн. *коски*. **космос**, *космички*, *космонаут*, боље него *козмос* итд.

Косово: Косовац, Косовка (не Косовар, што је албански облик); Косовка девојка. **Косово поље** (битка на Косову пољу); Косово Поље (насеље).

Косовска битка, **Косовски бој** (в. **ИСТОРИЈСКИ ДОГАЂАЈИ**).

Костарика (*Costarica*), у Костарики.

костни (допуштено у ПР као придев од *кост*) поред *косни* и *коштани*.

Костолац, Костолца, у Костолцу.

котеж, не *котеж* (реч је енглеска, не француска).

Котор Варош (без цртице П). По традицији је м. рода (из Котор Вароша, у Котор Варошу), али се у новије време јавља и као ж. род (из Котор Вароши). Которваршанин, -анка, *которварошки*.

Коуто не него **Кото** (порт. *Couto*).

кофер, обичније него *куфер*.

кохабитација (термин из фр. политике), не *коабитација*.

кочни (нпр. уређај), боље него *кочиони*.

коштати је из немачког; препоручује се домаћи глагол *стајати*, али замена није увек могућна (нпр.: *лепо је, али и кошта; нек кошта шта кошта; колико кошта стајање?* итд.). Уместо *цена коштања* предлага се *производна цена*.

Кошћушко (*Kościuszko*), ген. Кошћушка (не Кошћушког).

крај: в. *накрај*.

Крајина: Неготинска Крајина, Книнска Крајина итд.; мало *к* у историјским називима Војна крајина, Кочина крајина.

Крајишник (становник Крајине), *крајишник* (граничар); *крајишки*, боље него *крајински*.

Краљевић Марко.

Краљево: Краљевчанин, -анка, *краљевачки*.

краста, ген. мн. *красћ* (не *красћи*).

красти: краден (не *крађен*).

кратка прича је погрешно у значењу *приповетка* (буквални превод енглеског *short story*).

кратки метар: рђаво скован израз ум. *краткометражни* (или *кратки*) филм.

краткодиевица, боље него *краткодневница*.

краткоживећи (радиоактивни елементи), не *краткоживући*.

краћати и *кратати* (са истим значењем).

крварити значи првенствено *пуштати крв* (нпр. *рана крвари*), а *крвавити* значи *чинити крвавим*, али се среће и обрнута употреба. *Окрварити* значи исто што и *окрвавити*.

креветац, *кревеца*, мн. *креведи*.

Крека, у Креки; *крека* (врста угља).

крематоријум и *крематориј*.

кремпита; *кремшнита*. **крепак**, *крепчи* и *крепкији*.

креп-папир, *креп-сатен* (с цртицом по ПР).

крешендо, не *крешчендо*. Реч је обично м. рода, у множини средњег (*крешенда*).

криво. *Имати криво*

погрешно, треба: *грешити, варати се, не бити у праву*.

кривуља и *крива*: ова друга мења се као *права* (в. то).

критеријум и *критериј*. **Кричтон** погрешно: енгл. *Crichton* се изговара Крајтон.

кришка, дат. *кришци*, ген. мн. *кришака* и *кришки*.

Крк, *крчки*, Крчанин, -анка.

крлетак, у *крлетки* и у *крлечи*.

кроасан, не *кроасон*.

кроз је сасвим исправно у временском значењу, било да означава трајање (*кроз векове, кроз цео дан*) или тренутак у будућности (*доћи ће кроз две недеље*). Није добро употребљавати га за ознаку средства или посредства, нпр. „Кроз своје стихове изразио је тежње народа” (треба: Својим стиховима ...), „Деловали су кроз своје представнике” (треба: преко својих представника), итд.

кројачица, *кројачин* (в. -чица).

кроки, *крокија*, мн. *крокији*.

кромањонац, *кромањонски*.
крос, *кросови* и *кросеви*.
кротак, *кроткији*, *најкроткији*.
крошто (у споју *зашто* и *крошто*, *ни зашто ни крошто*).
крстити може имати и шире значење „именовати, дати име (не чему)“, независно од црквених обреда. Тако исто, *прекрстити* може значити „променити име“ (не чему).
кртичији (боље) и *кртичији*.
крузеиро (бивша бразилска новчана јединица, сада *крузадо*).
крупски принц: погрешно у преводима са енглеског или немачког ум. нашег израза *престолонаследник*.
Крупска и *Крупскаја* (Лењинаова супруга); у падежима само *Крупске*, *Крупској*, *Крупску*, *Крупском*, не *Крупскаје* итд.
Крушевац: *Крушевљанин*, *-љанка*, *крушевачки*.
крушка, дат. *крушици*, ген. мн. *крушака*.
Ксенофонт, боље него *Ксенофон*.
кћерка и *ћерка* (в. то);

(*к*)*ћеркица* и (*к*)*ћерчица*.
кћи, *кћери*: *кћер* је акузатив (*Позовите моју кћер*); у новије време понеки граматичари га допуштају и као номинатив (*Ово је моја кћер* – поред бољег и правилнијег *Ово је моја кћи*). *Кћи* је искључиво номинатив, па је погрешно нпр. „Позовите моју кћи“, „гроб Вукове кћи Мине“ и сл.
куга, дат. *куги*.
куд(а) год (било куда), *кудгод* (некуда): в. *-год*.
куда, камо: в. *где*.
кудикамо.
кујна, *кујнски*: боље *кухиња*, *кухињски*.
кука, дат. *куки*.
кукавичји (боље) и *кукавичји*.
кукумавка, дат. *кукумавки* и *кукумавци*.
кула Небојша, не *Небојшина кула*.
култни значи 'који се односи на култ, обредни' или 'око кога се ствара култ'. Не ваља га употребљавати тамо где је довољно и *чуден*, *славан* или *популаран*.
културноисторијски (који се тиче култур-

не историје); *културно-историјски* (културни и историјски).
културно-уметнички; *културно-забавни*; *културно-просветни*.
кум, кума: кум *Пера*, кума *Бранка*; у падежима с цртицом (необавезном, в. *ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА*): *кум-Пера*, с *кума-Бранком*, *кума-Бранкин* итд.
Кумровец, *Кумровца*; *кумровачки*.
кунстдрук хартија (чврста бела хартија за квалитетну штампу; нема одговарајућег домаћег израза).
купе (м. рода), мн. *купеи*.
Купрес, *Купрешанин*, *Купрешанка*, *купрески* и *купрешки*.
Куран и *Коран*.
Куросава, *Акира* (не *Акиро*).
курс: мн. *курсеви* (ретко) и *курсови*.
кутак, множина (неубичајена) *куци*.
кући уместо *код куће*, с глаголима *мировања* („Нема га *кући*“, „Боље је да *седиш кући*“), не *спада* у књижевни језик.
куфер: боље *кофер*.
КФОР, *КФОР-а* или

Кфор, *Кфора*. Изговара се као што се пише, не „кејфор“ (као у енгл.) ни „кафор“ (као у фр.).

Л

лабораторија и **лабораториј**; **лабораторијски**.

Лавов је код нас одомаћено име града; не треба га замењивати руским **Лвов**.

лагати *некоме, ти јој* *лажеш* и сл. била је нормална конструкција у старијем језику, честа и данас у Хрватској, док се у Србији овај глагол употребљава с акузативом (*лагати некога, ти је лажеш*).

лаик, **лаички**, **лаицизам**.

лајтмотив.

лама: в. *далај-лама*

Ламанш (код нас обично састављено у фонетској транскрипцији, уп. Њујорк – *New York*). Изворно: *La Manche*.

ламборгини (*Lamborghini*, марка спортских аутомобила): не **ламборцини**.

лане и **лани**; **преклане** и **преклани**; **лањски**, **преклањски**.

Ла Рошфуко (*La Rochefoucauld*).

ласо (м.), **ласа** (боље него *ласоа*), мн. **ласа** (ср.), боље него *ласои*.

ластавичји (боље) и **ластавичији**.

Латвија је Летонија (не треба је бркати с Литванијом, в. то); Латвијац, -ијка = Летонац, -онка.

латиноамерички (и **латинскоамерички**), **Латиноамериканац**. По значењу је шире од **јужноамерички**, јер обухвата и земље Средње Америке и Мексико.

Латинска Америка.

ЛАТИНСКА ИМЕНА.

Према класичном (римском) изговору *с* се увек изговарало као *к*, *ае* као *ај*, *ое* као *ој*, а *ѕ* и *т* увек су изговарани како се пишу. Стручњаци за латински отуда транскрибују нпр. *Caesar* као *Кајсар*, *Cicero* као *Кикерон*, *Horatius* као *Хоратије* итд. Изван уско стручних текстова не треба одступати од давно утврђених облика *Цезар*, *Цицерон*, *Хорације* итд. Подробније о прилагођавању лат. имена и лат. речи уопште говори П у тачкама

95-98. Види и: -ије; -ос.

Лаутон не него **Лотон** (*Laughton*).

Лахор (Пакистан), у **Лахору**; не: **Лахоре**, у **Лахореу** (слово *е* припада енглеској транскрипцији и не изговара се).

-лац: в. -иоц, -аоц и поједине речи.

Лацијум и **Лациј** (покрајина око Рима); не **Лацио** (*Lazio*), осим као име фудбалског клуба.

ЛД (лични доходак). правилније би било *л.д.*; најбоље је писати цео израз без скраћивања.

ле (**le**): француски одређени члан у насловима треба изоставити (в. **НАСЛОВИ**); ако се мора пренети, пишемо га као *ле* (не *л* ни *л'*): **Ле Корбизје** (*Le Corbusier*), **Бар-ле-Дик** (*Bar-le-Duc*) итд.

лево-десно.

леди је устаљен облик код нас, не треба га замењивати са *лејди*.

лежаљка, на **лежаљци**, ген. мн. **лежаљки**.

лежећке и **лежећки**.

лезбијски, **лезбијка**, боље него **лезбејски**, **лезбејка**.

лен и **лењ**; **ленији**, **најленији** и **лењи**, **најлењи**; ијек. **лијен**, **љенији**, **најљенији** и **љењи**, **најљењи**. Именица је **леност** (ијек. **лијеност**) или **лењост**.

-лење: в. **-лење**.

Ле Пен, **Жан-Мари** (*Jean-Marie Le Pen*): не **Лепен**.

лепојка, дат. **лепојки** и **лепојци**; **лепојкин**.

леска, дат. **лески** и **лесци**.

Лестер (енгл. *Leicester*), не **Лејчестер** и сл.

летак, мн. **леци**.

летелица (ијек. **летјелица**) и **летилица**: по тумачењу П (тачка 68 д) овај други облик није погрешан.

Летонија је облик заснован на средњовековном лат. називу те земље, код нас обичнији него **Латвија** (в. то).

летос: в. **-с**.

ли: одвојено (*је ли, да ли, би ли, шта ли, где ли, ако ли* итд.) али састављено у везницима **доли**, **кадли**, **неголи**, (*а*) **камоли**, (*а*) **некмоли**.

Либертивил (*Libertyville*), не **Либертвил**.

либрето: м. рода, у множини обично ср. рода (**либрета**).

лига, у лиги. В.
СПОРТСКА ТАК-
МИЧЕЊА.

лиј, лијмо, лијте. В.
ЗАПОВЕДНИ НА-
ЧИН.

Лијам (*Liam*, ирско
име); не Лајам.

Лијаонинг не него Ља-
онинг (кинеска про-
винција).

Ли́ка, у Лици (ретко
Ли́ки).

лименка, дат. *лименци*
и *лименки*, ген. мн.
лименки.

лиси́чји (боље) и *ли-
сичији*.

литар (м.), боље него
литра (ж.).

Литванија, литвански,
Литванац, -анка тра-
диционални су облици
код нас, обичнији не-
го Литва (чему би
одговарало *литавски*,
Литавац, -авка).

Литературна газета,
боље него Литератур-
наја (Правопис, чл.
157 б).

лити: в. *лиј*.

литијум и *литиј*.

лифтбој.

ЛИЧНОСТИ У КЊИ-
ЖЕВНИМ ДЕЛИМА:
в. НАДИМЦИ.

лобања и лубања.

лож-уље: боље уље за
ложење.

лозинка, дат. *лозинци*,
ген. мн. *лозинки*.

локалпатриот(а), -ти-
зам, -тски.

Лонг Ајленд (*Long Is-
land*).

лонгплеј: *лонгплеј* пло-
ча (цртица није оба-
везна, в. ЦРТИЦА 7).

Лопез или Лопес (*Ló-
pez*); в. -ез.

Лорел, Стан или Стен
(енг. *Stan Laurel*), не
Лаурел.

Лорена (област у
Француској), не Ло-
рен.

Лорка: боље Гарсија
Лорка (*García Lorca*,
Federico; у шпанском
се никад не изоставља
прво презиме).

Лос Анђелес (*Los An-
geles*), *лосанђелески*;
не Лос Анђелос.

лото: *лотоа*, на *лотоу*
(уобичајено, мада би
правилније било *лота*,
на *лоту*). Не треба
писати *Лото* нити
ЛОТО.

Лотон (*Laughton*), не
Лаутон.

лубања и лобања.

Лужички Срби; *лужич-
косрпски*.

Лужков не него Лу-
шков.

Лука, дат. Луки (Вуков
облик „Јеванђеље по
Луци” данас је за-
старео).

лутка-филм: боље лут-
карски филм или
филм с луткама.

Луцерн (*Luzern*), лу-
цернски: не луцерн-
шки.

Лучано (итал. *Luciano*),
не Луђано ни Лучи-
јано.

Лучија (итал. *Lucia*), не
Луђија. Нагласак је
на другом слогу.

Лучиндан: в. ПРАЗНИ-
ЦИ.

Лужков, не Лужков.

Љ

љ и ј. Француско *il* или *ill* код нас се у заједничким именицама преноси као љ: *фелтон, павиљон, фотела, гилотина, дегал, портфељ*, па отуда и *емаљ* (од фр. *émail*), поред *емајл*. У властитим именима, старија транскрипција била је такође љ, као у речи Бастиља (*Bastille*), али је данас уобичајено *ј*, према савременом фр. изговору: Вијон (*Villon*), Миреј (*Mireille*), Камил (*Camille*), Рамбује (*Rambouillet*), Неји (*Neuilly*) итд. В. Марсељ; Версај.

љ и л: в. -*љење*
љага, дат. *љаги* и *љази*.
Љаонинг (кинеска провинција), не Лианонинг.

-*љев*: в. -*ов*

-*љење*. Правилно је само *одељење, обољење, осветљење, дељење, паљење, запаљење, труљење, цвиљење*, итд., а не *оделење, оболење* итд. Је-

дино *поколење* има л у екавском (ијек. *покољење*), будући да долази од речи *коле*но (ијек. *кољено*).

Љермонтовљева улица или Улица Љермонтова: погрешно „Љермонтова улица“, „био сам у Љермонтовој“.

љубав: за *љубав* *не* чему, *не* коме, не *не* чега, *не* кога.

љубитељка, дат. *љубитељки*, ген. мн. *љубитељки*.

Љубица, *Љубичин*.

љубичица, *љубичицин* (в. -*чица*).

људи жабе: в. *човек жаба*

љуљашка, дат. *љуљашци*, ген. мн. *љуљашки*.

љуска, дат. *љусци*, ген. мн. *љусака*.

љутић и *љутич* (цвет).

љуштити: *љуштен, љуштење*; ПР допушта и *љушћен, љушћење*.

М

м (мало, без тачке као скраћеница за *метар*).
ма одвојено; *ма који*, *ма колико*, *ма какав*, *ма шта*, *ма куд* итд. (али састављено *мада* = *иако*).

Мавар, Мавра (не Мавара), мн. Маври (не Мавари); *маварски*.

магацин и *магазин* у значењу *складиште*; само *магазин* у значењу *листа* (али је непотребно поред израза *часопис, ревија, журнал*).

магационер уобичајено али неправилно: треба *магазинер (магазинер)* или *складиштар*.

Магбет (по традиционалној транскрипцији енглеског *Macbeth*): не Макбет, Мекбет.

магистеријум и *магистер*.

Маглај: Маглајац или Маглајлија, Маглајка, *маглајски*.

магнезијум и *магнезиј*; *магнезијум-оксид* итд.

Магреб (северозападна Африка), *магрепски*.

Мадрид, *мадридски*, *Мадриђанин*, -анка (не *Мадриђанин*).

Мађар, -ица, *мађарски*, *Мађарска* и *Мађар* итд.

мађарон (мало *м*).

Мазина (итал. глумица, *Giulietta Masina*): не Масина.

мазурка, дат. *мазурки* и *мазурци*, ген. мн. *мазурки*.

мајка, *мајци*, *мајчин*, ген. мн. *мајки* (допуштено и *мајка* и *мајка*). *Мајка* (= бака, с дугоузлазним *а*) има датив *мајки*, присвојни придев *мајкин*.

Мајкрософт (Microsoft: изговор као у енглеском, јер је властито име).

Мајлер (Норман), *распрострањена* али погрешна транскрипција: енгл. *Mailer* изговара се Мејлер.

Мајорка, на Мајорки.

мајстор: *мајстор Стева*, *мајстор-Стеве*, *мајстор-Стевин* итд. (или све без цртице: в. *ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА*).

мајчица, *мајчицин*: в. -*чица*

Макијавели (*Machiavelli*), *макијавелизам*, *макијавелиста*, -*стк*иња, *макијавелистички*.

макро- састављено: *макроплан*, *макрофотографија*, *макробиотика* итд.

макси: као *мини* (в. то).

Малага (*Málaga*), у Малаги. Нагласак је на првом слогу.

Мала госпојина (празник).

МАЛА СЛОВА. Писање наслова и натписа искључиво малим словима (у књигама, часописима, на плакатима, шпицама итд.), изазвано потребама ликовне обраде текста, све је чешће последњих година код нас и у свету. Нема разлога да се сматра погрешним, као што није погрешно (у истим таквим текстовима) ни писање искључиво великим словима.

В. ВЕЛИКО ПОЧЕТНО СЛОВО.

Мали (држава), *Малија*, *малијски*.

мало- састављено у сложеницама: *малокалибарски*, *малопродаја* итд.

мало-помало.

малопре и **мало пре.**

Малта, *Малтежанин*, -анка; *малтешки*.

малтене (и *малне*).

мандатор је само онај ко издаје мандат (за састав владе и сл.); онога ко прима мандат, тј. будућег председника владе, треба звати *мандатар*.

Мандела (Нелсон), не Мендела.

манекенка (пored *манекен*), дат. *манекенки*, ген. мн. *манекенки*.

манжетна: боље *маншета* (фр. *manchette*). Ниједан од предложених домаћих израза, као *завратак*, *сувратак*, *оруквица*, *зарукавље* итд., није прихваћен у пракси.

манути, *манем*, у значењу *оставити* (нешто), *оканити се* (нечега), као и повратно *манути се*, обичније је него *махнути (се)*. Уп. и *оманути*.

Манчини (Mancini), итал. презиме), не Манћини.

мањ (осим) без апострофа: *мањ ако...* *мањ да...*

мање-више.

Мао, *Маоа*, *Маоу*, *Маом*. У пуном облику: *Мао Цедунг*, *Мао Цедунга* (раније: *Мао Це Тунг*). Из-

веденице: *маоиста*, *маонизам*, *маоистички*.

Марбеља (*Marbella*), не *Марбела*.

Мардок не него *Мердок* (в. то).

Марија, вокатив *Марија* или *Маријо*.

Марио, *Марија*, *Марију*, с *Мариом*.

марица (полицејски аутомобил: мало *м*). Наводници нису неопходни.

марка: дат. *марки*, ген. мн. *марака*. Уп. **ГЕНИТИВ МНОЖИНЕ** (именице ж. рода).

МАРКЕ и фабрички називи пишу се малим словом (обично под наводницима) кад означавају предмет, нпр. „заства 101”, „мерцедес”, „дрина”, „марлборо”, „пентрексил”, „колт”, „калашников”, „боинг”, „ронсон” итд. Великим почетним словом пишу се кад означавају фабрику: *штрајк у „Ситроену”, директор „Фолксвагена”* и сл.

За аутомобилске марке *м*. рода акузатив је једнак номинативу: *Возим „опел”, Имам „форд”, Продао сам „москвич”, не: Возим „опела”* и сл.

маркетинг, с придевом *маркетиншки*, означава пре свега истраживање тржишта и вештину пласирања производа. Није добро употребљавати га као синоним за *рекламу*.

Марсел (*Marseille*), по П боље него *Марсеј*. Само са *љ* употребљавају се изведенице *Марсељац*, *Марсељка*, *Марсељеза*. В. *љ*.

марсовац (у тексту П 60), *Марсовац* (у речнику): свакако је боље велико слово, као и за називе становника држава итд. на Земљи.

Марфи, раширена али погрешна транскрипција за енгл. *Murphy*: треба *Мерфи*.

маршрута (обичније) и боље него *марш-рута*.

маска, *маски* и *масци*; ген. мн. *маски*.

маслина (дрво и плод); *маслинка* (плод), дат. *маслинци*, ген. мн. *маслинки*.

мас-медиј, мн. *мас-медији*.

мастан, *масна*, *масно*.

Матарушка бања: в. **БАЊЕ**.

мати, акузатив *матер*; вокатив *мати*: у осталим падежима мења

се као именице на -а (матере, матери, матером, наше матере, нашим матерама итд.).

Матица српска.

маћеха, дат. *маћехи* и *маћеси*.

Маутхаузен (*Mauthausen*), не Матхаузен.

махагони и **махагониј**.

махати, *машем*, *машући* (није добро *махам*, *махажући*, мада га ПР допушта).

махнит, **махнитост** (не *манит*).

мачевалац (не *мачеваоц*), мн. *мачеваоци*, *мачевалаца*.

мачји (боље) и **мачији**.

мачка, дат. *мачки*, ген. мн. *мачака*.

машинка, дат. *машинки* и *машинци*, ген. мн. *машинки*.

медицина, **медицински**, не него *медицина*, *медицински*.

медијеваљан (средњовековни), **медијев(ал)иста**, **медијев(ал)истика**, без *ј*, јер је реч сложена (лат. *medium aevum* – средњи век).

медијум и **медиј** (у свим значењима: ипак, у значењу средстава масовне комуникације, под утицајем енгл. *mass media*, преовлађу-

је облик *медиј*: тако и придев *медијски*).

Медици (*Medici*): нагласак је на првом слогу. **међ** (стари или песнички облик од *међу*) без апострофа (II, тачка 220 б).

међу- састављено у сложеницама: *међупростор*, *међуљудски* итд.

међувладин (нпр. *међувладин комитет*), **провладин** (провладин лист), **антивладин**, **невладин** (невладина организација) лоше су сковани облици. У недостатку бољих треба, кад год је могућно, употребити описне изразе: „комитет за везу између влада” и сл.

Међумурје, **Међумурац**, -урка (боље) и **Међимурје**, **Међимурац**, -урка.

међутим.

Меј (енгл. *May* и *May*), не *Ме*.

Мека, у *Меки*.

Мекгро (*McGraw*), **Мек Гро** (*Mac Graw*). Погрешно *Мек Гроу*.

Мекдоналд (*McDonald*); **Мекдоналдс** (*McDonald's*, назив ресторана).

Маклин (*Maclean*, *Mc*

Lean), али **Меклејн** кад је шкотско презиме: Фицрој **Меклејн**. **Мексико**, **Мексиканац**, -анка; **мексички** или **мексикански**. Главни град носи исто име као и држава, а званични назив на шпанском је *Ciudad de México* (изг. Сјудад де Мехико). Није оправдано употребљавати енгл. облик **Мексико Сити** (*Mexico City*).

мелбурнски, не *мелбурншки*: в. -шки.

Мендела (Нелсон) не него *Мандела*.

Менделеев: Менделеевљев систем (= периодни систем елемената).

мени (јеловник), **менија**, мн. *менији*.

Менхетн (најприближнија транскрипција за енгл. *Manhattan*). У **Менхетну** (као градска четврт), али и *на Менхетну* (јер је острво).

мењати (неког човека) не може значити „смењивати” или „замењивати”: погрешно „Марић мења Перића на положају директора” и сл.

мера: предузети, донети мере за нешто

(или у циљу нечега), не о нечему.

Мердок (енгл. *Murdock, Murdock*), не *Мардок*.

мерилац (не *мериоц*), мн. *мериоци*, *мерилаца*.

Мерилин (*Marilyn*), не *Мерлин*.

мерино: *мерино* овца, *мерино вуна* (цртица није потребна).

месец: два, три, четири *месеца*, пет *месеци*, прошло је много *месеци* (али: Неколико малих *месеца* кружи око планете). Као назив Земљиног пратиоца пише се с великим М (*путовање на Месец* и сл.). (Ипак, према II, и тада је препоручљивије мало слово када се не мисли на само небеско тело, него на његов изглед са Земље: *излазак и залазак месеца*, *месечев сјај*, *млад месец*, *пун месец* итд.)

Уп. *сунце*; в. и *дан*.

месец-два.

МЕСЕЦИ (календарски). Није добро „у петом месецу”, у „деветом месецу” и сл., него треба сваки месец означити име-

ном: у мају, у септембру итд. В. и ДАТУМИ.

мета- састављено: *метајезик, металогичан* итд.

метак, мн. *меци*.

метало- састављено: *металостругар, металопрерађивач* итд.

метар-два.

метеоролог, метеоролошки, метеорологија, не *метеореолог* и сл.

метил-алкохол или *метанол*.

Метузалем (мало *м* у фигуративном значењу „човек у дубокој старости”).

Мефистофел, боље него *Мефистофелес*.

мигавац и *жмигавац*.

Мигел (шп. и порт. *Miguel*); погрешна је транскрипција *Мигуел*.

Мидхат: према П, тачка 76 ф (3), у муслиманским именима *Мидхат*, *Едхем*, *Субхија* не врши се једначење по звучности. Са *т* ће се писати само одговарајућа албанска имена, *Митхат* односно *Етхем* (тачка 108).

Миклошич, Франц (П допушта и *Миклошић*).

микро- увек састављено: *микроорганизам, микроклима, микропроцесор* итд.

Микрософт: не него *Мајкрософт* (в. то).

Миле, *Милета* (*Мила*): в. -е (*ЗАВРШЕТАК ИМЕНА*).

миленијум и *милениј*.

Милешева (манастир).

милион: в. *БРОЈЕВИ* (писање).

милионар и *милионер*.

Милица, *Миличин*.

милиционер и *милиционер* (и *милицајац*, *фамилијарно*).

Милојица.

Милош: вокатив *Милоше* или *Милошу*.

мини: према П одвојено кад се односи на одећу, нр. *мини сукња, мини костим, мини мода*, а с цртицом у другим спопевима (*мини-гольф, мини-серија, мини-рат* итд.).

минут и *минута*.

миражика (обичније него *миражџика*); дат. *миражџики*.

Мирча (румунско и молдавско *Mircea*), не *Мирчеа*.

мисао водиља (без цртице према П, тачка 59 а).

мисионар (обичније) и *мисионер*.

мислилац (не *мислиоц*); мн. *мислиоци, мислилаца*.

МИТОЛОШКА ИМЕНА се пишу великим почетним словом као и сва друга: *Афродита, Јупитер, Тезеј* итд. У грчкој митологији, међутим, постоје и плурална имена божанстава, као *Ериније* (*Еумениде*), *Горгоне*, *Хеспериде*, *Мојре* (код *Римљана Парке*) итд. Пошто она означавају само одређен број личности (обично се-стре), имају све особине личног имена, па и њих треба писати великим словом. Отуда и *Музе* (девет *Муза*; али мало *м* у пренесеном значењу: *муза* га је *изневерила, песник ју је називао својом музом* и сл.); *Аргонаути* (али: *аргонаути* као заједничка именица у значењу „смели морепловци”).

Митровдан: в. *ПРАЗНИЦИ*

Митровица (*Сремска, Косовска*), *Митровчанин, -нка, митровачки*.

Михаило и *Михајло, Михаиловић* и *Михајловић* (али само *кнез*

Михаило, Улица кнеза Михаила или *Кнез Михаилова улица*, према ПР).

Мицкјевич (*Mickiewicz*), боље него *Мицкијевич*.

мишји (боље) и *мишији*.

Мишлен (*Michelin*), не *Мишлин, Мишелин*.

мјузикл (од енгл. *musical [comedy]*) наглашено је на првом слогу. Погрешно је наглашавати га на *и* (као *бицикл*).

младићки (не *младићски*).

младотурчин, младотурци.

млажњак је фонетски правилнији облик (уп. *пазити* – *пажња, возити* – *надвожњак, кукуруз* – *кукуружњак*), али је у пракси знатно чешће *млазњак*.

млаз: мн. *млазеви* и *млазови*.

млак, млачи, најмлачи.

Млеци, Млетака; Млетачка република (в. *ИСТОРИЈСКА ИМЕНА*). *Млечани* или *Млечићи* (= *Венецијанци*).

млечан: с кратким *е* (*млѣчан, ијек. мље-чан*) у изразима

као млечни производ, млечна чоколада и сл; с дугим е (млѣчан, ијек. млијечан) у значењу „који има млека“ (млечна крва).

Млечни пут (в. НЕ-БЕСКА ТЕЛА).

многопоштовани, многоцењени, многоуважени (нови П не предвиђа растављено писање).

много шта, много чега; много ко, много који, много кад итд.

МНОЖИНА ЈЕДНО-СЛОЖНИХ ИМЕНИЦА: в. **ГЕНИТИВ МНОЖИНЕ;** в. -ови.

мњење је и екавски и ијекавски облик, бољи (према ПР) него **мнење** (екавски) и **мнијење** (ијек.).

могућ и **могућан** (придев), **могуће** и **могућно** (прилог) имају исто значење.

могућство: по **могућству** и по **могућности**.

модискиња је традиционални облик, без т јер за разлику од других именица тог типа (в. -киња) не постоји мушки облик. П ипак сматра да ни **модисткиња** није погрешно.

модус вивенди, модус

операнди: мења се само прва реч (**модуса вивенди** итд.).

можда. Није књижевна употреба садашњег времена у значењу будућег: „Можда га нађем“, „Можда престане киша“ (треба: Можда ћу га наћи, Можда ће престати киша).

можебити (прилог, нпр. „Он је, можебити, у праву“), али: „Може бити да је он у праву“.

мој: *мојер(а), мојем(у)* значи исто и једнако је правилно као и *мог(а), мом(е)*.

мол: *с-мол, f-мол* итд. (прво слово би по правилу требало писати латиницом), обичније него *це-мол, еф-мол* итд. Према устављеном обичају у музици, називи дурских тоналитета се пишу великим, а молских малим словом. Уп. *дур*.

молилац (не *молиоц*), мн. *молиоци, молилаца*. *Молитељка*, дат. *молитељки*.

моментан и **моментано** правилно је изведено од каснолатинског *momentaneus* уп. *спон-*

тан од *spontaneus*). Неоправдано је у ПР „**моментално**, не **моментано**“.

момчад: не може увек да замени изразе **тим** и **екипа**, због тешкоћа у падежној промени, у грађењу сложеница (уп. *првотимац*) и због неприкладности изрази *женска момчад*.

Монпелије (*Montpellier*), не Монпелје.

монтажер је само онај ко обавља филмску или телевизијску монтажу; радник који монтира машине и уређаје зове се **монтер**.

Монте Карло.

мораторијум и **мораториј**.

мормон, мормонка, дат. *мормонки*.

морфијум и **морфиј**. **москвич** (аутомобил), не *москвић*.

мотика, дат. *мотици*.

мотка, дат. *мотки*, ген. мн. *мотки* и *мотака*.

мото-: према П састављено кад значи „моторни“, нпр. *мотопумпа, мотокултиватор, мотонаутика*; с цртицом кад значи „мотоциклистички“,

нпр. *мото-трке, мото-крос, мото-јединица* итд. В. и *ауто-мото*.

мотоцикл (не *моторцикл*), ген. мн. *мотоцикала* или *мотоцикла*.

Мохикианац: нема разлога за писање малим словом, пошто се фигуративно употребљава само у изразу *последњи Мохикианац*.

мочуга, дат. *мочузи*.

мр (од *магистар*) пише се као *др* (в. то). У енглеском *Mr.* је скраћеница од *mister* (господин), с великим М и тачком по америчком обичају, без тачке по британском.

мраз: мн. *мразеви* и *мразови*.

мрзак: *мрскији, најмрскији* и *мржи, најмржи*.

мрзети, мрзим; мрзо, мрзела; ијек. *мрзити* и *мрзјети, мрзио, мрзила* и *мрзјела*.

мрк, мркији, најмркији; мркоцрвен, мркожут.

Мркоњић Град (без цртице према П), *мркоњићградски*.

мршавити, ређе мршавети (ијек. *мршавјети*).

муволовка и **мухоловка**, дат. -вци.

Муза (у грчкој митологији), *муза* (прене-сено): в. **МИТОЛОШКА ИМЕНА**.

мунгос, *мунгоса* (животиња). ПР 60 даје „*мунго*, *мунга*, мн. (по шпан.) *мунгоси*“, али погрешно, јер реч није шпанска нити у шпанском има тај облик.

мусака, дат. *мусаки*.

Муслиман, Муслиман-ка, с великим М као етнички назив (данас Бошњак, -киња); с малим м у значењу „припадник исламске вере“. Придев *муслимански*, када је употребљен у овом другом значењу, може се заменити са *исламски*.

мусти: *музен* (не *му-жен*).

мучилац (не *мучноц*), мн. *мучиоци*, *мучилаца*.

Н

н и м. Промена *н* у *м* испред *б* или *п* врши се у *и з в е д е н и м* речима, тј. испред суфикса: *стан* – *стамбени*, *прехрана* – *прехрамбени*, *зелен* – *зелембаћ*; тако и *црмпураст* (према ПР 60), мада за завршетак *-пураст*, непознатог порекла, није сигурно да се може сматрати суфиксом. У *с л о ж е н и м* речима *н* остаје непромењено: *једанпут*, *ванбрачни*, *ванпартијски*, *странпутица*, *црвенперка* итд.

на: погрешно „*на* управном одбору је одлучено...“, „*на* редакцији смо говорили...“, „*на* месној заједници...“ и сл. Треба: *на састанку* управног одбора, у редакцији итд.

В. и: *Цетиње*; *Нови Београд*; *Ријека*; *Уб*; *Умка*; *телефон*.

набавка: дат. *набавци*, ген. мн. *набавки* и *набавака*.

набити: *набиј*, *набијмо*, *набијте*.

набоље.

на брзину.

навек; *на вјеки вјеков*.

навелико (нпр. *прича се навелико*), али: *продаја на велико*.

навече.

навити: *навиј*, *навијмо*, *навијте*.

навише.

НАВОДНИЦИ. Према П 60, тачка, узвичник и упитник пишу се унутар наводника „ако је реченица под наводницима потпуно завршена“, нпр. *А он га упита: „Када мислите поново у Дубровник?“* – *Насмејао сам се и одговорио: „Добро сте учинили.“* Напротив, наводник ће доћи пре другог знака ако се цитира само део реченице, нпр. *Чувајте се њихове „братске помоћи“!* – *Бранко ту прекида стихом „да он умре прилика је“.* У пракси ове правописне одредбе нису довољне, јер ће и при навођењу потпуно завршене реченице други знак ипак доћи и *з в а н* наводника ако по смислу не

припада тој реченици, нпр. Сви сте чули за изреку „Мислим, дакле постојим”. – Зар је било тешко да кажеш „Извините, погрешно сам”?

У дијалозима, умеци као „рече он” одвајају се с обе стране зарезима или цртама, а оба дела навода (укључујући тачку, узвичник или упитник на крају) долазе међу наводнике: „Знаш шта”, шапну ми она, „ја ћу да се вратим.” – „Да ли би прихватила поскупљење” – пита један читалац – „кад би сами морали аутобусом да долазе на посао?”

Наводницима се обележавају и шaljиви, иронични, жаргонски или фамилијарни изрази, али с таквом употребом не ваља претеривати. Погрешно је стављати међу наводнике сваки фигуративно или метафорички употребљен израз: у реченицама као *Руководиоци треба чешће да се „спусте” у базу, Путнике „очекује” киоск с освежавајућим пићи-*

ма, Математика је његова „слаба тачка” наводници су сасвим сувишни.

При навођењу текста од више пасуса треба сваки од њих почети наводником, док се само на крају последњег пасуса ставља завршни наводник.

В. и ПОЛУНАВОДНИЦИ.

наврат-наос.

на време.

наврети (= навалити), ијек. *навријети*; *наврем*, они навру; *навревши* (ијек. *навријевши*); *навро*, *наврла*.

наврх (састављено кад је предлог, нпр. *наврх куће*, *наврх језика*), али: *попео се на врх*.

наглас (= гласно).

нагнути (се): промена као *сагнути се* (в. то).

нагоре (у оба значења: „окренут је нагоре” и „час набоље, час нагоре”); ипак: *са зла на горе*; *доћи ћемо на горе* (= на веће зло).

на готовс.

НАГРАДЕ: в. **ОДЛИКОВАЊА**.

нагризен, не нагрижен.

В. грсти.

над- остаје непромењено испред с (*надско-*

чити, *надстрешница*), иначе испред безвучног сугласника прелази у *нат-*: *наткрилити*, *натчовек* итд. У речи *наддруштвен* пишу се два д.

над(а): *нада* мног, *нада ме* (= над мене), *нада се* (= над себе) итд.

надалеко; *надаље*.

надасве.

надати се (је) да... погрешно као и „за надати се је”. Мора се употребити друга конструкција: *надајмо се*, *треба се надати*, *можемо се надати* и сл.

надбискуп (у католичкој и англиканској цркви): надбискуп од Кентерберија, од Јорка, не *архибискуп*, како се понекад погрешно јавља у преводима са енглеског. У православној цркви: *архиепископ*.

надовоје; *надвоје-натроје*.

наддруштвен.

надесно.

НАДИМЦИ и атрибути, када су стални део имена, пишу се великим словом: Душан Силни, Плиније Млађи, Проклета Јерина,

Хајдук Вељко, Ричард Лавово Срце.

Надимак употребљен „иза личног имена, као његова замена”, по тачки 56а Правописа, везује се цртом (не цртицом), нпр. Милосав – Мија Алексић.

Личности из књижевних и сценских дела, бајки, стрипова итд. пишу се великим словом прве речи: Слушкиња, Први војник, Човек с ташном; великим словом пишу се и остале речи ако су употребљене као властито име нпр. Мајка Храброст, Деда Мраз, Снешко Белић, Паја Патак. Овако се пишу и индијанска имена: Црвени Орао, Седехи Бик (боље него „Бик Који Седи”, према П). Напротив, имена употребљена као ознаке предмета добијају мало почетно слово: *бела рада*, *лепа ката* (цветови), *марица* (полицијски аутомобил), *фића*, *стојадин* итд.

надлетати, *надлећући* (не *надлетајући*).

надно (као предлог, нпр. *надно улице*; али: Пао је *на дно* реке).

надоле.
надомак; *на домаку.*
надохват; *на дохвату.*
надри- и **назови-** пишу се састављено: *надрилекар, надриписник, назовиуметност* итд.
надс-, не натс-
надстрешница.
надтрчати.
надугачко; *надуго.*
на душак (одвојено према П).
нажалост (састављено, према П; али: *на жалост свих нас*).
нажао.
наждерати се: в. *жде-рати.*
наживо (састављено, према речнику Матице српске, мада га ПР не бележи). Уп. *уживо.*
назад: није добро „назад две године” и сл. В. *уназад.*
назвати (некога телефоном) није добро, треба: *позвати телефоном, телефонирати, јавити се.*
на здравље.
наздравио (= без болести, изненада, нпр. *наздравио ме заболела рука*).
назиму.
на зло.
назови-: в. *надри-*

назрети: као *прозрети* (в. то).
на изглед и наизглед (П допушта оба начина писања).
на измаку (одвојено према П; али *наизмак*, састављено).
наизменце (боље) и *наизменице* (поред: *наизменично*).
наизуст.
наиме (прилог), али: Послао сам му позив *на име.*
наискап.
нај-: у суперлативима придева који почињу са *ј* пишу се два *ј*: *најјачи, најјефтинији, најјаснији* итд.
најавити и најави су изрази новијег порекла, сасвим добро сковани, а употребљавају се посебно у радиотелевизијском речнику. Не могу се потпуно заменити ни са *објавити, објава* (јер те речи не показују да се објављује нешто што тек предстоји) ни са *наговестити, -штај* (што увек има смисао неодређености).
најволети: исправно у значењу „највише волети”.
наједанпут; наједаред.

наједном.
на јесен.
најлонка, дат. *најлонки,* ген. мн. *најлонки.*
најпрви, најпоследњи, најзадњи могу се употребити као појачани облици од *први, последњи, задњи.*
најрадије, не најрађе. В. *радо.*
најстрожи, не најстрожији. В. *строжи.*
након је добра реч као и *после,* среће се код најбољих писаца у Србији, од Вука Караџића надаље. За сложени везник *након што* в. *подпошто*.
накосо.
на крај: одвојено када се *крај* може тумачити као именица у акузативу (Стигоше *на крај* пута; Тешко је с њим изаћи *на крај;* с краја *на крај*), иначе састављено (Станује *накрај* села; То ми није ни *накрај* памети).
накратко.
накриво.
накркаче и накркачке (састављено по П).
накрупно.
накусутра и накосутра.
налево.
на лето.
наливперо.

на мало.
намах.
на ме (= на мене).
наместо (предлог, нпр. „Ја радим *наместо* тебе”) али: „Стави га *на место*”.
намртво.
на несрећу.
нанети: в. *-нети.*
наниже.
наново.
на ногу.
на њ (= на њега).
наовамо.
на одмет.
наоко у значењу „на изглед”, „привидно”, *на око* у дословном значењу.
наочаре (мн. ж. рода) и *наочари* (мн. ж. или м. рода); датив само *наочарима*.
на очи (нпр. „Не излази ми *на очи*”); ПР 60 даје и *наочи* у значењу *на изглед*.
наочиглед.
на пакост.
напамет у значењу *наизуст* (*научити напамет*); али: *пасти, пада-ти на памет* (некоме).
на парче.
написмено.
напитак, мн. *напици.*
на поклон.
напола (али: *на пола пута*).
напоље (= ван, нпр.

„Напоље из себе!“);
на поље у дословном значењу.
напосе (= засебно).
напоследку.
на почек.
на правац.
напразно (узалуд; бесциљно).
напред-назад.
на прекид.
на прескок.
на претек.
на пречац.
на прилику.
на пример; скраћено *нпр.*
на пролеће.
напросто.
напротив.
напрстак, *напрска*, мн. *напрсци*.
на прсте (увећ одвојено према П).
Напуљ: Напуљац, -љка и Наполитанац, -итанка; *напуљски* и *наполитански*.
наранџа и *наранча* (и *поморанџа*), *наранџаст* и *наранџаст*.
нарко- састављено: *наркомафија*, *наркодилер*, *наркокартел* и сл.
народноослободилачки; Народноослободилачка борба, Народноослободилачки рат (с великим Н према П, као називи одређеног

историјског догађаја). В. *НОВ*.

наруку (*ићи некоме наруку*), али: метни га *на руку*.

наручилац (не *наручиоц*), мн. *наручиоци*, *наручилаца*.

наручити: в. *поручити*.

нарушилац (не *нарушиоц*), мн. *нарушиоци*, *нарушилаца*.

нарцисизам, *нарцисиста*, *нарцисондан* (од гр. имена Нарцис): погрешно је *нарцизам*, *нарциста*.

НАСА: в. **СКРАЋЕНИЦЕ НА -а**.

насамо.

на се (= на себе).

на сигурно.

на силу.

наситно.

наскоро.

наскроз; *скроз-наскроз*.

наслага, дат. *наслази*.

наслепо.

НАСЛОВИ листова и часописа, књига, књижевних дела, чланака, докумената, уговора итд. пишу се великим почетним словом прве речи (а у осталим речима само ако су властита имена): *Вечерње новости*, *Горски вијенац*, *Библија*, *Талмуд*, *Сан летње ноћи*, *Версајски уго-*

вор, *Душанов законик* итд. Тако се пишу и страни наслови (*Њујорк тајмс*, *Велт ам зонтаг*), осим ако се преносе изворно (*New York Times*, *Welt am Sonntag*). Није потребно преносити одређени члан на почетку ових наслова: *сарадник „Монда“*, *чланак у „Шпиглу“*, *како пише „Унита“*, а не *сарадник „Ле Монда“*, *чланак у „Дер Шпиглу“*, *како пише „л’Унита“*.

Да би се разликовали од осталог текста, наслови се стављају међу наводнике или се пишу курсивом. Правопис допушта и употребу само великог слова када је оно довољно да отклони двосмисленост, нпр. „посвета Горског вијенца“. В. и **ЗАКОНИ**.

на смрт (П допушта и састављено *насмрт*).

насред.

на срећу.

насто (= посто, одсто).

на страну.

наступ. Поред старијег значења *напад болести* или *излив беса* може имати и значење

које одговара глаголу *наступити* (појавити се), нпр. *наступ на сцени*, *први наступ пред публиком* и сл.
насуво (и *насухо*); али: *положио га³ је на суво*.

насувати се: промена као *засукати* (в. то).

насумце и *насумице*.

насупротив нечему (не: нечега).

натанко (= потанко).

на те (= на тебе).

на тему: в. *тема*.

натенане.

натк-, не *надк-*: *натколеница*, *наткомпензација* итд.

НАТО (НАТО-а, НАТО-у) или *Атлантски (Северноатлантски) пакт*. Сувишно је „НАТО-пакт“, пошто је у скраћеници НАТО (*North Atlantic Treaty Organization*) већ садржана реч *treaty* – пакт. Придев *натовски* (тачније би било *натоовски*).

на то.

НАТПИСИ МАЛИМ СЛОВИМА: в. **МАЛА СЛОВА**.

натријум и *натриј*; *натријум-хлорид* итд.

натроје.

натч-, не *надч-*: *натчовек*, *натчовечански*, *натчулан* итд.

наузнак (пасти наузнак, лежати наузнак) значи на леђа, на леђима; супротно је нижице (= лицем према доле).

научнофантастични; научноистраживачки; научностручни; научнотехнички (све спојено према П).

на уштрб (П допушта и науштрб).

нафтни (нафтна поља) и нафтени; не нафтин.

нахеро (= накриво).

нахудити не него наудити.

нацифашизам, -иста, -истички; националсоцијализам, -иста, -истички.

начас (= часком, тренутно).

на част.

на челу. Као ознака за предводника, овај израз мора доћи после споја са + именица: „делегација с Павлом Павловићем на челу” а не „на челу с Павлом Павловићем”.

начетворо (и начетворо).

на чистац, према ПР боље него начистац.

начисто: бити начисто с нечим.

начуљити и наћуљити (уши).

наџак-баба (ПР 60 допушта и наџаџбаба).

нашироко.

наште срце; наташте.

NBA (по правилу само латиницом) или Ен-Би-Еј.

NBC: в. Ен-Би-Си.

не се увек пише одвојено од глагола у личном облику (не знам, не дам, не бих, не могу, не треба, не видим итд.) осим у спојевима нећу (нећеш итд.), немам (немаш итд.) и немој (немојмо, немојте). Одвојено је и од прилога на -ћи: не знајући, не видећи итд.

С трпним придевом пише се састављено (непреведен, нетакнут итд.), али одвојено у поређењима: не овлажен него потпуно расквашен, не покварени али ипак оштећени; залепљена, а не прошивена, како је требало. В. никад не-прежаљен.

неалбанац, несловен, неарапин, неевропљанин итд. Пише се малим почетним словом, састављено.

неандерталац, неандерталски.

НЕБЕСКА ТЕЛА.

Имена небеских тела и сазвежђа пишу се великим словом: Марс, Сатурн, Даница, Влашићи, Шкорпија итд. У вишечланим називима, великим словом пише се само прва реч: Велики медвед, Јужни крст, Млечни пут. За Сунце, Месец, Земљу в. те речи.

небескоплав (или небесноплав).

Небојша: в. кула.

невелик (= омањи); не велик али ипак довољан.

невладин: в. међувладин.

НЕГАЦИЈЕ. Ако после глагола или израза негативног значења, као *спречити, онемогућити, забрани-ти, сумњати*, итд., или *без страха, без опасности* итд., долази зависна реченица, сувишно је стављати негацију и уз глагол те реченице. „Спречили смо их да не почине још већу штету” – треба: *да почине...*; „Забранили су му да се убудуће *ни-како* не појављује у кругу предузећа” –

треба: *да се убудуће икако појављује...* или *Наредили су му...*; „Излазим слободно, без страха да ме неко не препозна” – боље: *да ће ме неко препознати.* В. и сумњати.

У присуству прилога *само* или заменице *сви* негација може довести до двосмислености, нпр. „За губитке није одговоран само директор” (зависно од смисла могло се рећи „Није само директор одговоран за губитке” или „Једино директор није одговоран за губитке”), „Сви који су пратили развој догађаја не слажу се с његовим закључцима” (треба: *Нико* од оних који су пратили...не слаже се... односно: *Од оних* који су пратили... не слажу се *сви* с његовим закључцима).

В. и: *не; ни; ни-; никад непрежаљен; ГЕНИТИВ, СЛОВЕНСКИ.*

негде и некуд: в. где

неголи.

не дај боже (Правопис не предвиђа писање *недајбоже*).

недалеко тражи предлог од: *недалеко од Мостара, недалеко од куће, не недалеко Мостара, недалеко куће.*

недеља-две.

недостатак, мн. *недостаци.*

недуг, *недугачак; недуго* **затим.**

неексплодиран (*неексплодирана бомба* и сл.) може се прихvatити у недостатку бољег израза. В. **ТРПНИ ПРИДЕВ.**

независан, *независна* (не *независтан*).

Независимаја **газета** или Независима газета; у падежима Независиме газете, Независимој газети (не „Независимаје”, „Независимајој”. Уп. **Литературна газета.**

незадуго (састављено по ПР).

незаменљив и **незамењив.**

незамислив и **незамишљив.**

незапослен, *незапосленост* и (ретко) *незапошљен, незапошљеност.*

незасит и **незаситан** (и *ненасит, ненаситан*).

неизвестан, *неизвесна, неизвесно.*

неједнакостранични, *разностранични:* гломазне и лоше кованице уместо уобичајеног *разностран* (разнострани троугао).

нека или *нек* (пише се без апострофа).

неки дан; *неки пут.*

неколико. Облици *неколика човека, неколика села, неколике жене* и сл. према Вуковом тумачењу значе „мање од пет”, док би облик *неколико* (људи, села, жена) значео „више од четири”. У данашњем стандардном језику та разлика се изгубила. Најчешће се употребљава облик *неколико*, без обзира на број, а придевски облик јавља се и у множини м. рода (нпр. *неколики задаци*), што је раније сматрано неправилним.

неколицина се употребљава само за мушкарце (не за жене ни за предмете).

немајка, дат. *немајци,* ген. мн. *немајки.*

немали, *немала, немало;* **немало** *затим; немало времена* (али: *не мало него доста*).

немастан, *немасна, немасно.*

Немац итд.: ијекавски је Нијемац, али Њемица, Њемачка, Њемачки.

немогућ, *немогуће* и *немогућан, немогућно* једнако су добри облици.

немуслиман, *-анка, -ански.*

ненасит и **ненаситан** (и *незасит, незаситан*).

неовлашћен и **неовлаштен.**

неостварив и **неостварљив.**

непоколебив и **непоколебљив.**

НЕПОСТОЈАНО а умеће се у један део речи страног порекла да би се разбила сугласничка група на крају, нпр. *артикал, креденац* (боље и обичније него *артикл, креденц*). А је необавезно у речима на *-кт, -рт, -нт:* облици *субјекат, пројекат, коверат, елеменат, проценат* добри су као и *субјект, коверт* итд. Ипак, непостојано а данас се све мање употребљава у оваквим речима: *инсект, концерт, тестамент* обичније је него *инсекат* итд., *акат* или *студенат* осећају се

као *некњижевни, а контакт, деликт, инсерт, јогурт, командант* и многе друге имају само тај облик. В. **ТЕНИТИВ МНОЖИНЕ.**

НЕПОСТОЈАНО е: в. *-ец.*

неприменљив и **непримењив.**

непристрастан (боље него *непристрасан*), *-сна, -сно, и непристран, -а, -о.*

непроменљив и **непромењив.**

непрофитни (који нема за циљ зараду, нпр. *непрофитна организација*): разликовати од *непрофитабилан* – који се не исплати.

неретко.

несаломљив и **несаломив.**

несловен, *несрбин:* в. *неалбанац.*

несрећан, *несрећник, -ница* и *несретан, несретник, -ица.*

-нети: у глаголима *донети, однети, унети, изнети, понети, занети, нанети, разнети, принети, пренети, пронети,* ијек. облик је *донијети, однијети, унијети* итд.; погрешно је *донести, однести* итд. Трпни придев

донет, однет итд. (ијек. донијет, однијет итд.) или донесен, однесен итд.; не донешен, однешен итд.
нето: као бруто (в. то).
нећака, дат. **нећаки** и **нећаци;** **нећакин.**
неуместан, -сна, -сно.
нефрит (минерал), **нефритис** (запаљење бубрега).
нехрват: в. **неалбанац.**
нешенел (*National*, у различитим енгл. назовима): не **нејшенел.**
ни. Испред **не, нећу, немој, немам, нисам** облик **ни** или **нити** замењује се са **и:** „Он то ни не зна“, „Толико пара ни немам“ погрешно, треба: Он то и не зна, Толико пара и немам. Не сме се, међутим, употребити и у значењу „такође“ кад је реченица одречна. Уместо: „Досадашњи покушаји, па и онај амерички у који је уложено највише средстава, нису дали резултата“ треба: Досадашњи покушаји, па **ни** онај амерички...
ни- У заменицама **нико, никоји, ничији, ништа, никакав, ниједан** и **ико, икоји, ичији,**

ишта, икакав, иједан предлог се ставља између **ни (и)** и променљивог дела и пише се растављено: **ни с ким, ни на шта, ни по коју цену, ни за чију љубав, ако и од кога нешто чујеш, мислиш ли ти и о чему?** итд. Види и: **изашта; низашта.**
-ни и **-ски:** в. **-ски** и **-ни.**
Нибелунзи; нибелуншки.
нигде и **никуда:** в. **где.**
низ, у значењу **мноштво, велики број,** мења се по падежима као и свака друга именица: **у низу слушајева, чланак с низом примера** (не: **у низ случајева, са низ примера**). Глагол се слаже с именицом **низ:** „Прошао је (не: **прошло је**) **низ година.**“
низа, боље него **низ** (предлог) испред речи које почињу са **с** или **з:** **низа страну, низа зид** итд.
низашта (низашто) и **ни за шта (ни за што):** П допушта обачина писања. Састављено писање свакако је боље у при-

лошком значењу, нпр. „Низашта се наљутио“ (= за ситницу, безразложно), а растављено кад се чува значење речи **ништа,** нпр. „Ми вас **ни за шта** не оптужујемо“. Уп. **изашта.**
низбрдо (наниже); **низбрдо** у дословном значењу.
низ воду; низ ветар.
ниједан, -дна, -дно (али: **ни један ни други; ни један једини**). С предлозима се пише растављено: **ни са једним, ни за једног** итд.
ниједанпут; ни један једини пут.
нијесам, нијеси итд. допуштено је у ијек. књиж. језику као и **нисам, ниси** итд.
никад непрежаљен и слични спојеви садрже одречни израз испред глаголског придева који је и сам негиран: тако исто и **никад неслућена срећа, никад неостварене замисли, ничим неизазване санкције, ни од кога незаборављен догађај, nigде незабележени подаци** итд. Није добро **никад прежаљен, nigде забележени** и сл., што се

коси с правилом о двострукој негацији. Једино уз прилог **нимало** употребљава се и глагол у потврдном облику: „Нимало збуњен, Милан одврати...“ обичније је него „нимало незбуњен...“
никакав, ни од каквог, ни с каквим итд. **В. ни-**
никл и **никал.**
нико, ни од кога, ни о коме итд. **В. ни-**
Николаје (румунско *Nicolae*), ген. Николаја; не Николае.
Никољдан, Никољдана и Никоља дне: в. **ПРАЗНИЦИ.**
Никшић, Никшићанин, -анка, **никшићки.**
нимало: в. **никад непрежаљен.**
Нимцович (Арон), Нимцовичева одбрана: не Нимцовић.
ниодакле, ниоткуда(а).
ниска, дат. **нисци.**
ниско- састављено: **нискоаккумулативан, нискокалоричан, нископродуктиван, нискорадноактиван** итд. Уп. **високо-**
нит (= ни, нити; није потребан апостроф).
нитроген, нитрогенски јавља се у лошим преводима ум. **азот, азотни.**

ниуколико(= нипошто), али: „Ни уколико добију средства, неће наставити рад”.

ничији, ни од чијег, ни са чијим итд. В. **ни-**.

ничице: в. **наузнак**.

Ниш, Нишлија, Нишлија; књишки облици Нишевљанин, -евљанка ретко се употребљавају.

Нишка бања (велико Б кад је реч о насељу: в. **БАЊЕ**).

н + ј: ова комбинација гласова не јавља се у српским речима (изузев у скраћеници Танјуг), него се замењује гласом **њ:** **трн + -је** → **трње**. В. **инјекција; конјунктура**.

НОБ (изг. **ен о бе**) може бити непроменљиво или се мењати **НОБ-а, НОБ-у** итд.

нобеловац (мало почетно слово).

нов. Кад се односи на појам који није одраније познат, не треба употребљавати одређени вид овог придева (**нови**): не „Предложено је да се сагради нови мост”, „Јавља се нови проблем”, него **нов** мост, **нов** проблем.

Нови Београд: станујем

у Новом Београду, идем у Нови Београд (као: у Београду, у Београд) али и **на** Новом Београду, **на** Нови Београд(као: на Дорћолу, на Карабурми и сл.).

нови век.

Нови Винодолски (не Нови Винодол).

Новиград, Новиграда (у Истри, Далмацији, Подравини); **Нови град** (градска четврт или општина).

Нови завет.

Нови Зеланд, Новозеланђанин, -анка, **новозеландски.**

новине (дневни лист) увек у множини: **данашње новине, из новина, донеси једне новине** (не једну новину).

В. и: **ИМЕНА ЛИСТОВА.**

Нови свет.

ново- с глаголским придевима пише се састављено: **новоизабран, новооснован, новосаграђен, новодошавши** итд.

Новобеограђанин, -нка; **новобеоградски.**

Нојшател погрешно, треба Нешател (*Neuschâtel*).

нокаут.

нокадаун.

ноктурно је м. рода, у множини средњег(**ноктурна**).

Нолти, Ник(*Nick Nolte*), не Нолт.

нон-стоп; нон-стоп продавница, **нон-стоп** радно време итд.

нордијац, **нордија,** **нордијски.**

Норфок: у енгл. *Norfolk* слово **l** се не изговара.

нос, носом (боље) и **носем, носови и носеви.**

носилац (не **носиоц**), мн. **носиоци, носилаца.**

носиљка, дат. **носиљци,** ген. мн. **носиљки** или **носиљака.**

ноћас: в. -с

нпр. (на пример); не **на пр.** нити **напр.**

н-ти и **енти** (ПР 60 даје оба облика под речју **потенција**).

нужан (неуобичајено **нуждан**); **нужна, нужно.**

нуззарада, **нуззграда,** **нуззанимање.**

нузспецијалност.

НУЛА. Ознаке доба дана као 9.05, 13.01 не треба читати дословно, „девет нула пет”, „тринаест нула један”, него „девет и пет”,

„тринаест (часова) и један минут”. У означавању датума, писање нуле испред једноцифреног броја, нпр. „04. 03. 1987”, уобичајено је само у пословној кореспонденцији. В. **ДАТУМИ.**

нунциј и **нунције.**

нуспросторије, нуспојава, нусприход, нуспроизвод, нуспродукт.

-нца и **-нција.** Уместо **консеквенца, резонанца, фреквенца, асонанца, супстанца, инстанца** итд. сматра се да су бољи облици на **-ција:** **консеквенција** итд. Ипак, поједине речи (**лиценца, каденца, секвенца**) данас се јављају само са завршетком **-ца.**

Њ

њ: в. н + ј; *инјекција, конјунктура.*

његов је у старијем језику имало само неодређену придевску промену: *његов брат, његова брата, његову брату* итд. Данас се као правилни признају и много чешћи облици *његовог, његовом* итд. Исто важи и за промену заменица *њен (њезин)* и *њихов.*

Његово величанство, Њено величанство, Његова светост, Његова екселенција, Њихова височанства и сл. куртоазне формуле боље су (према П) с великим почетним словом прве речи, мада ни мало *њ* није погрешно. Скраћенице као *њ. в., њ. к. в., њ. св.* обично се пишу малим словом. Уп. *ваш.*

Њемица итд. (ијекавски): в. *Немац.*

њен и **њезин** једнако су правилни облици. За промену в. **његов.**

Њено величанство и сл.: в. *Његово величанство.*

њин (уместо *њихов*) није уобичајено у данашњем књиж. језику. **њиска,** дат. *њисци.*

њихаљка, дат. *њихаљци.*

Њу Делхи: в. *Делхи.*

Њу дил (*New Deal*, Рузвелтова економска реформа).

Њујорк тајмс (изворно: *New York Times*). В. **НАСЛОВИ.**

Њукасл (*Newcastle*), не Њукастл.

Њуком (*Newcomb, Newcombe*), не Њукомб.

Њуфаундленд (*Newfoundland*).

Њу Хемпшир (*New Hampshire*), не Хемпшајр. В. *-шир.*

Њу Џерси (*New Jersey*): тачније је Њу Џерзи. Уп. *Џерси.*

њушка, дат. *њушци,* ген. мн. *њушки.*

О

о: овај предлог се у новије време често употребљава где му није место, нпр. „Упознали су госта о стању у општини” (треба: *са* стањем), „Какав је ваш став о штедњи енергије?” (треба: *према* штедњи енергије), „Донеће се опширан програм о заштити историјских споменика” (треба: програм *заштите* или *за заштиту*), „захтев о укидању доприноса” (треба: *за* укидање доприноса или *да се* укину доприноси), итд.

-о (ИМЕНА). Двосложна мушка имена на *-о* с дугоузлазним акцентом, нпр. *Перо, Иво, Симо, Војо, Владо, Зуко, Киро* итд. могу имати двојаку промену: као именице м. рода (*од Пера, дај то Перу, Перов*) и као именице на *-а* (*од Пере, дај то Пери, Перин*).

Страна имена са завршетком *-о* задржавају то *о* ако је у оригиналу наглашено (пре свега у француским именима): *Русо, Русоа, Русоом, Русоов* (*Rousseau, Rousseaua* итд.), *Иго, Игоа (Hugo, Hugoa)* итд. Ненаглашено *о* се губи: *Алдо Моро, Алда Мора, Алду Мору, Моров, од Урха Кеконена, у граду Порту, до Борнеа* итд. Ипак, за имена на *-ао* данас се сматра да треба да задрже *о*: *Мао, Маоа, према Женмин жибаоу, из Билбаоа.*

У енглеским именима, *aw* се изговара *о*, никада *оу*: *Феншо (Fanshaw), Мек Гро (Mac Graw), Вајтло (Whitelaw), не Феншоу* итд.

-о (ИМЕНИЦЕ). Именице страног порекла на *-о* код нас су готово увек м. рода. Неке имају дуго *о* и задржавају га у свим падежима: *биро, бироа, бироом, бирои; сако, сакоа, сакоом, сакои* итд. Кратко *о* се губи и замењује падежним наставцима,

нпр. *торпедо*, *торпеда*, *торпеду* итд.; ту спадају и *либрето*, *кимоно*, *интермецо*, *динамо*, *ноктурно* и друге. У множини, именице из ове друге групе најчешће прелазе у средњи род: *торпеда*, *либрета* итд.; знатно је мање уобичајен мушки облик, *либрети*, *кимони*, *интермеци* итд. В. поједине речи, а посебно: *ауто*; *сценарио*; *студија*; *шimpanзо*.

Именице шп. или порт. порекла, *гаучо*, *фламинго*, *кабаљеро*, *гринго* итд. граде множину комбинујући шпански и наш наставак: *гаучоси*, *кабаљероси* и др. Мада је у начелу боље узимати само домаћи наставак (ПР 60 даје *фламинго*, *фламинзи*), шпанско *с* не може се увек избећи: у појединим речима оно се код нас најчешће преноси и у једнину, нпр. *пезо(с)*, *Индио(с)*, *десперадо(с)*. Види: *пезета*; *мунгос*; *ескудо*; *крузеиро*.

оа. Француско *oi* код нас се транскрибује као *oa* (не *ya*): Ан-

тоан (*Antoine*), Франсоа (*François*), Боало (*Boileau*), Лероа (*Leroi*) итд. Комбинација *oin*, ако јој не следи самогласник, преноси се као *oen*: Поенкаре (*Poincaré*), Жоенвил (*Joinville*), Коентро (*Cointreau*).

оба, **обају**, **обама** или **обема** (м. и ср. род): **обе**, **обеју**, **обема** (ж. род); **обоје**, **обога** или **обојега**, **обома** или **обојем** (али најчешће остаје непромењено). У ијекавском ће уместо **обе** бити **обје**, ум. **обеју** – **обију** и ум. **обема** – **објема**. **Обоје** се првенствено употребљава за мушкарца и жену, за двоје деце или младунчади, као и у општем значењу и **једно** и **друго** (нпр. **обоје је тачно**). **Обојица** се употребљава само за два мушкарца.

обавити: **обавиј**, **обавијмо**, **обавијте**.

Обала Слоноваче (држава у Африци).

обелоданити значи изнети на јавност нешто што се крило или заташкавало; не треба ту реч употребљавати када је по смислу до-

вољно и **објавити**, **саопштити**, **изнети** и сл. **Оберстдорф**, не **Оберсдорф**.

обестан, **обесна**, **обесно**; **обеснији**, **најобеснији**.

Обзервер (*The Observer*, британски лист), не **Обсервер**, **Опсервер**.

обзиром на..., **обзиром да...** погрешно, треба **с обзиром** (в. то). В. и **без обзира**.

обилловати **нечим** (не **с нечим**, **у нечему**).

објект и **објекат**; ген. мн. **објеката**.

облутак, мн. **облуди**.

обоје: в. **оба**.

оболевати (не **обољевати**); **ијек**. **оболијевати**.

обољење, не **оболење**. В. **-љење**.

обрвати и **опхрвати** (в. то).

обрести (се), **обретем (се)**, они се **обрету**, **обрешћу**; **обрео**, **обрела**.

обуимати (несвршено према **обујмити**), **обуимам** и **обуимљем**; **обуимајући** и **обуимљући**.

обухватати, боље него **обухваћати**.

-ов, **-ев**, **-љев** су суфикси за грађење присвојних придева (в.

то). Именице са завршетком **р** могу добити **-ов** или **-ев** (*лекаров* и *лекарев*), али именице страног порекла и оне на **-ер** имају само **-ов** (*директоров*, *мајсторов*, *деверов*), а од цар придев је само *царев*. Код заједничких именица на **-ш** наставак је **-ев** (*кошаркашев*, *кицошев*), а код имена углавном **-ов** (*Кишов*, *Бушов*, *Крашов*), осим кад је у претходном слогу **о** (*Кошев*, *Милошев*).

Наставак **-љев** добијају имена са завршетком **-в** (*Кировљев*, *Јаковљев*, *Мирослављев*); за лична имена допушта се и наставак **-ов** (*Томиславов*). Именице *брат*, *син* и *муж* имају придеве *братовљев* (поред *братов* и *братовљи*), *синовљев* (*синовљи*) и *мужевљев* (*мужевљи*).

Од назива биљака граде се придеви на **-ов** односно **-ев** без обзира на род именице: *храстов*, *орахов*, али и *липов*, *трешњев*, *брезов* итд. За биљке са завршетком **р** наставак је увек

-ов: боров, јаворов.
-ов и **-ин**. Презимена с овим завршецима, мада по пореклу при својни придеви, данас су именице и стога у инструменталу једине имају именички завршетак **-ом**: Чеховом, Васиљевом, Димитровом, Лењином, Суботином итд. Допушта се ипак и придевски наставак **-им**, првенствено код сх. презимена: Васиљевим, Миљановим, Токиним итд. Вокатив се може завршавати на **-е** (Хрушчове, Стаљине) или бити једнак номинативу, нарочито ако претходи титула (дуже Брежњев, професоре Спалатин).
овај и **тај**. Заменица **овај**, **ова**, **ово** означава блискост говорном лицу (било дословно, било блискост у времену или у мислима); заменица **тај**, **та**, **то** означава блискост саговорнику, односно извесну удаљеност од говорног лица (мању него заменица **онај**). Последњих година све је чешћа погрешна употреба заменице **овај** наместо **тај**, нпр.

„Из Шпаније нам јављају да је у овој земљи избио нов талас терористичких напада” (треба: у тој земљи). И када се заменица односи на садржај претходних реченица, најчешће треба употребити **тај**: уместо „Друштвени производ је порастао за 3, а национални доходак за 4,6 одсто. Из ових података закључујемо...” боље је: „Из тих података...”

овамо-онамо.

-овати: в. **-ирати**.

овде и **овамо** морају се разликовати као и **где** и **куда** (в. то): *Овде станујем, али Дошао сам овамо, Пређите овамо, Послали су их овамо* итд.

овде-онде.

оверач (*овјерач*) добро је као и *ов(ј)ерилац*, *ов(ј)еритељ* и *ов(ј)еровитељ*.

-ови, **-еви** као наставак за множину додаје се првенствено једносложним именицама (*бродови*, *крајеви*) и двосложним или тросложним именицама које губитком непостојања *а* своде основу на један слог

(*ветар* – *ветрови*, *чешаљ* – *чешљеви*, *орао* – *орлови*). Изнастан број једносложних именица добија само наставак **-и**, нпр. *зуби*, *коњи*, *прсти*, *ђаци* итд.; ту спадају и имена народа (Руси, Грци, Чеси, итд.) и мерне и новчане јединице (*грами*, *вати*, *оми*, *инчи*, *злоти*, *јени* итд.). Од именица на **-к** (*знак*, *зрак*, *звук*, *вук*, *крик* итд.) једнако је уобичајена краћа и дужа множина: *знакови* и *знаци* итд. (али углавном само дужа у генитиву: *знакова* итд.). Код већине осталих краћи облик, уколико постоји, осећа се као застарео или песнички, нпр. *кључи*, *пути*, *ждрали*, *диви* и сл. *Оци* (уместо *очеви*) употребљава се данас само у изразима као *градски оци*, *црквени оци*.

Наставак **-ови** од **-еви** додаје се и двосложним именицама као *голуб*, *јелен*, *прстен*, *појас*, *лишај*, *соко* итд., где је готово исто тако уобичајена и краћа множина: *голубови* или *голуби* итд.

За именице са завршетком **с** или **з** наставак гласи **-ови** (*гласови*, *низови*), али неке добијају и **-еви**. Мада су конзервативнији граматичари одбијали да признају тај изузетак, данас су сасвим правилни и уобичајени облици *носеви*, *курсеви*, *појасеви*, *мразеви*, *млазеви* (поред *носови* итд.). В. и пут.

овластити: *овлашћен* и *овлаштен*; *овлашћење* и *овлаштење*.

-овна, **-евна** је наставак руских женских патронимика (имена по оцу, као у м. роду *-ович*, *-евич*): не треба га мешати с презименима на **-ова**, **-ева**. Мења се по придевској промени: Павловној, Николајевној итд.

-овски, **-евски**. Презимена с овим завршетком увек имају нагласак на њему кад су пољског или руског порекла (Малиновски, Томашевски, Достојевски и сл.). Такав нагласак се уобичајао код нас, па већина стручњака сматра да га треба

применити и на македонска презимена, иако је у њима изворни нагласак на трећем слогу од краја: Тупурковски, Колишевски боље је него Тупурковски, Колишевски.

оврћи (овршити): в. вршити.

овчији и **овчији** (други облик је лакши за изговор).

огладнети, **огладнео**, ијек. **огладњети**, **огладнио**, **огладњела** (не употребљава се више **огладнити** „учинити гладним“). В. -ити.

оглупети, **оглупео** (ијек. **оглупјети**, **оглупио**, **оглупјела**) и **оглупавети**, -вео (ијек. **оглупавјети**, -вио, **вјела**), данас са истим значењем као и **оглупити**, -ио и **оглупавити**, -ио. В. -ити.

оголети, **оголео** (ијек. **огољети**, **оголио**, **огољела**) „постати го“; **оголити**, **оголио** „учинити голим“. В. -ити.

огребати и **огрепсти**: као **гребати** (в. то) и **грепсти**.

огрубети, **огрубео** (ијек. **огрубјети**, **огрубео**, **огрубјела**) и **огрубити**, **огрубио** (по

речницима ово друго би значило „учинити грубим“). В. -ити.

од- остаје непромењено испред **с** и **ш** (**одскакати**, **одштета** итд.), иначе испред безвучног сугласника прелази у **от-**: **откако**, **отклонити**, **отпадак**, **отхранити**, **отцепити** итд.

одавно и **одавна**.

одалиска, дат. **одалиски**, ген. мн. **одалиски** и **одалисака**.

одасвуд(а) и **одсвуд(а)**.

одбитак, мн. **одбици**.

одбити: **одбиј**, **одбијмо**, **одбијте**.

одбрамбен, не **одбранбен**.

одвајакада.

одвести, **одвезен** (не **одвежен**).

одвијати се. Овај глагол се сасвим правилно употребљава за радње и збивања, нпр. „Лет се одвија по плану“, „Ево како су се одвијали догађаји“ и сл. Неосновани су покушаји да се ограниче на дословно значење (одмотавати се), јер је посредни сасвим иста фигуративна употреба као у глаголима **развијати се**, **тећи**, **одигравати се** и другима.

одвити: **одвиј**, **одвијмо**, **одвијте**.

одвртка, дат. **одвртки**, ген. мн. **одвртки** и **одвртака**.

одгонетка: као **загонетка** (в. то).

одгристи: **одгризен** (не **одгрижен**).

од данас.

од – до. Уколико се испред два броја који означавају горњу и доњу вредност употребљава предлог **од**, предлог **до** мора се писати словима а не замењивати цртом: „Живео је од 1642. до 1727“ (не „од 1642–1727“), „од 18 до 20 часова“ итд. Уп. **између**.

одељење, не **оделење**. У ијекавском: **одјељење**, **одио** или **одјел** (ген. у оба случаја **одјела**).

одељењски (одељењска заједница), не **одељенски**.

одерати: као **дерати** (в. то).

од зимус.

Одисеја (Хомеров еп); **одисеја** (заједничка именица у значењу „дуго и мучно лутање, потуцање“).

одискона.

одјахати, **одјашем**, они **одјашу**.

одједанпут, **одједном**, **одједаред**.

од јесенас.

од јутрос.

од јуче.

од када и **откад(а)**.

од лане и **од лани**.

од летос.

ОДЛИКОВАЊА И НАГРАДЕ, према П,

обично се пишу малим словом, нпр. **одликован је орденом заслуга за народ I реда**; има медаљу за **храброст**. Великим словом прве речи писаће се називи који имају карактер имена, нпр. **Легија чести**, **Таковски крст**, а и други када је потребно истаћи „дословну службену формулацију назива“.

одлити: **одлиј**, **одлијмо**, **одлијте**.

одмалена.

одмалопре.

одмарати, **одморити**, уместо **одмарати се**, **одморити се** („– Шта радите? – Одмарамо“, „Идем мало да одморим“) потпуно је неприхватљиво у књиж. језику.

одмила; **од милоште**.

однедавна и **однедавно**.

однекуд(а).

однети: в. **-нети**.

однос: израз у односу на понекад се злоупотребава у поређењима. Уместо „Цене су 2,5 пута веће у односу на прошлу годину” довољно је рећи „... него прошле године”.

односно значи избор између двеју или више могућности („Првеном и плавом бојом означена је топла односно хладна вода”); погрешно се употребљава за објашњење исте ствари другим речима („Креће се као краљица у шаху, односно право и по дијагонали”), где уместо **односно** треба рећи *то јест*.

одозго и **одозгор(а)**.

одоздо и **одоздол(а)**.

одојак је младунче које још сиса (најчешће прасе), **дојенче** је беба; **одојче** и **сисанче** имају оба значења.

одока (приближно, отприлике).

одолевати (не **одолевати**); ијек. **одолијевати**.

од онда и **од онда**.

одонуд(а).

од почетка.

одраније (не **од раније**).

одреда (**сви одреда**);

растављено у дословном значењу, нпр. **ићи од реда до реда, човек од реда и закона**.

одречан и **одричан** значе исто.

одс-, не **отс-**: **одскакати, одсећи, одсек, одсести, одстранити, одсуство** итд.

од сада и **одсад(а)**.

одсвуд(а) и **одасвуд(а)**; такође **одсвакуд(а), одсвукуд(а), одсвагде**.

од синоћ.

одскора.

одспред(а).

одсто (= **посто, насто**).

одстраг(а) = **одстраг**.

одсукати: као **засукати** (в. то).

одсутан, одсутност, одсуство.

од тада и **отад(а)**.

одувек.

одушка, одушке и **одушак, одушка**.

одх- не **него отх-**: **отхранили, отхукнути** итд.

одш-, не **отш-**: **одшетати, одшкринути, одшрафити, одштапати, одшуњати се** итд.

одштета.

оженити се (неком), **оженити сам се** њоме, не: **оженити** (неку), **о женио сам је**. Пре-

лазно се може употребити само с мушкарцем као објектом, нпр. **оженити сина** (= **наћи му жену**).

оживети, оживити.

Према општој разлици која важи за глаголе на **-ити** и оне на **-(ј)ети** (в. под **-ити**), речници и приручници прописују **оживити** у значењу **учинити живим**, а **оживети**, ијек. **оживјети**, допуштају само у значењу **постати жив**. Многобројни примери из књижевности и штампе показују, међутим, да се данас у оба значења употребљава само овај други облик; по речима М. Стевановића, „ту разлику у значењу граматичари и језички пуристи безуспешно настоје да очувају у језику”. Стога се данас мора сматрати исправном како непрелазна употреба тако и прелазна: не само „Природа је оживела”, „Оживеће заборављени обичаји”, него и „Оживели (**оживјели**) смо трговину”, „Успех је оживео (ијек. **оживио**) нека-

дашње наде”, „Треба оживети (**оживјети**) уснулу паланку” и сл. **Озава**, Сеици (не Сеији: в. **ЈАПАНСКА ИМЕНА**).

озеленети, озеленео, ијек. **озелењети, озеленио, озелењела**.

означити, означавати није добро са инструменталом („Штампа ову декларацију означава успехом Европске заједнице”, „У Лондону је интервенција означена прерањом”; треба: **означава као успех, означена као прерана**. Уп. **оценити**).

ої (француско): в. **оа**. **оканити се, оканим се**, не **се он окани** тога, не **се они окане**; **оканио се, оканила се**; не: **оканути, оканем, окануо**.

окарактерисати као, нпр. „Окарактерисали су га као неискреног”, не „неискреним”. Уп. **оценити, оквалификовати, означити**.

оквалификовати као, нпр. „Измене закона оквалификоване су као нужно зло”, не „нужним злом”. Уп. **оценити, окарактерисати, означити**.

О'Кејси (*O'Casey*), не О'Кејзи.

око (предлог) може се употребити и фигуративно, нпр. неспоразум *око* нечега, али се с том употребом често претерује: уместо „проблеми око снабдевања”, „нагађања око његовог преласка у Партизан”, „око тога се доста расправљало” боље је: проблеми *са* снабдевањем, нагађања *о* његовом преласку, *о* томе се доста расправљало.

окраћати и **окрачати** (са истим значењем).

октобар (не *октомбар*); Октобар (великим словом кад се односи на револуцију 1917); Октобарска револуција.

октопод (не *октапод*).

октроисати.

окука, на *окуци*.

олабавити, *олабавио*, *-вила* (ретко *олабавети*, *олабавео*, *-вела*, *ијек* *олабавјети*, *-вио*, *-вјела*), али: *олабавели коношци* (придевски). В. *-ити*.

олеандар, *олеандра* и *олеандер*, *олеандера*.

Олимпијакос (име клуба) у грчком је

наглашено на последњем слогу, али код нас се мора наглашавати. Олимпијакос. Уп. *Панатинаикос*.

оловка, дат. *оловци*, ген. мн. *оловака*.

-ом, -ем: в. **ИНСТРУМЕНТАЛ**.

оманути, *оманем*, у значењу „изневерити, не успети, подбацити”, обичније је него *омахнути*. В. *манути*.

омашка, дат. *омашци*, ген. мн. *омашки*.

омега, дат. *омеги*.

омлитавети, *омршавети*: као *олабавити* (в. то).

оморика, дат. *оморици*.

Онасис (грчко презиме), не Оназис.

онесвестити (се), *онесвешћен* и *онесвешћен*.

опаска, дат. *опасци*, ген. мн. *опаски* (ПР 60 даје и *опазака*).

ОПЕК, ОПЕК-а, ОПЕК-у.

опортун значи уместан, прикладан, потребан: разликовати од *опортунистички* (= који мења став према приликама, превртљив, непринципијалан).

оправка: дат. *оправци*, ген. мн. *оправки* и *оправака*.

опредељење (не *опредељење*). Помодна реч у политичком речнику: где год је могуће треба је заменити са *одлука*, *решеност*, *изјашњавање* итд., према смислу.

опруга, дат. *опрузи*.

Опсервер не него **Обзервер** (в. то).

оптималан значи *најпогоднији*, *који најбоље одговара*; отуда овај придев не треба употребљавати у компаративу и суперлативу (оптималнији, најоптималнији).

опхрвати је чешће него *обрвати*, мада је овај други облик правилнији (према *рвати*).

опште- с придевима пише се састављено: *општепознат*, *општеобразовни*, *општенародни*, *општеважећи* итд.

општина: мало *о*, нпр. *општина Врачар*, *општина Савски венац*.

ОПШТИНЕ: в. **УЛИЦЕ**; **ГЕОГРАФСКА ИМЕНА**.

ораторијум и **ораториј**. **ОРГАНИЗАЦИЈЕ**: в. **УСТАНОВЕ**.

орден: в. **ОДЛИКОВАЊА**.

Орел, *орелски* (тради-

ционално код нас и у другим језицима, мада је руски изговор Ар-јол). Уп. *Потемкин*.

оријент (у значењу „источне земље и народи”); *Оријент експрес* (без цртице према П).

оријентисати (се), не *орјентисати*.

орман и **ормар**.

Ормушки или Хормушки теснац (мореуз); не *-шки*.

-ос, -ес у старогрчким и *-us, -is* у лат. именима код нас се изостављају: *Хомерос* – Хомер, *Аристотелес* – Аристотел, *Sextus* – Секст, *Traianus* – Трајан, *Martialis* – Марцијал. Ипак се *-ос* задржава у двосложним именима грчких острва: Родос, Самос, Хиос итд. много је обичније него Род, Сам, Хиј. Грчка имена на *-клес* добијају наставак *-кле* (Перикле, Софокле, Темистокле итд.), код старијих писаца и *-кло* (Перикло, итд.). Имена на *-ас* код нас добијају *-а*: *Леонидас* – Леонида, *Аугиас* – Аугија, *Aeneas* – Енеја (мада се као уоби-

чајени допуштају и Аугије, Енеј). За имена на -*ius* в. -*ије*.

осамсто, *осам стотина*, *осамстоти*; *осам хиљада*, *осамхиљадити*.

освестити (се), *освешћен*, *освешћење* и (ређе) *освештен*, *-штење*. Друго је *освешћење* као старији облик од *освећење* (цркве и сл.).

осветљење (ијек. *освјетљење*), не *осветлење*.

Освјенћим (*Oświęcim*): не Освјенцим. Кад се говори о злогласном нацистичком логору, боље је употребити нем. име Аушвиц (*Auschwitz*).

оседети, *оседео* (ијек. *осиједјети*, *осиједио*, *осиједјела*): данас се готово не употребљава *оседити*, *оседио* (ијек. *осиједити*, *осиједио*), „учинити седим”. В. -*ити*.

осећај се употребљава углавном у физиолошком смислу (*осећај глади*, *топлоте*, *додира* итд.), а *осећање* у смислу душевног доживљаја, емоције (*осећање туге*, *нежна осећања*). Ипак, ове две речи не могу се

увек строго разграничити, утолико пре што је у хрватској варијанти стање сасвим друкчије: *осјећај* има психичко значење (*осјећај туге*, *њежни осјећаји*), док се у физиолошком значењу употребљава *осјет*.

Осијек, *осјечки*, *Осјечанин*, -анка.

осим и *сем* подједнако су добри облици: овај други се употребљава само у екавским крајевима.

Осимски споразум: тачније би било *Озимски*, јер је назван по месту *Озимо* (*Osimo*) у средњој Италији. В. *С и З*.

осјека (настало погрешном аналогijом према *сјећи*) не сматра се за правилан ијек. облик, него само *осека*.

Оскар, *добитник „Оскара”* (велико почетно слово; наводници нису неопходни). В. **ОДЛИКОВАЊА**.

оскудевати у *нечему* или *нечим*; не *на нечему*.

ослабити, *ослабио*, *ослабила*, али *ослабели мишићи* и сл.: уп. *олабавити*

ослепети, *ослепео* (ијек. *ослијејјети*, *ослијејпио*, *ослијејјела*) „изгубити вид”; *ослепити*, *ослепио* (ијек. *ослијејпити*, -*ио*, -*ила*) „лишити (некога) вида”. В. -*ити*.

ослободилац (не *ослободиоц*), мн. *ослободиоци*, *ослободилаца*.

осмолетка (екавски), *осмољетка* (ијек.): уместо једног и другог боље је *осмогодишња школа*.

основ и *основа*; *на основу* обичније него *на основи* (нечега).

Осовина: великим почетним словом (према М. Шипки) кад се мисли на осовину Рим-Берлин-Токио у II светском рату; *силе Осовине*.

остарети, *остарео* (ијек. *остарјети*, *остарио*, *остарјела*) „постати стар”, *остарити*, *остарио* „учинити старим”; данас се разлика у значењу углавном изгубила. В. -*ити*.

остатак, мн. *остаци*.

остварљив и *остварив*.

острига, дат. *остриги* и *остризи*.

острићи: в. *стрићи*

оструга, дат. *оструги*.

отад(а) и *од тада*.

отворено: в. *БОЈЕ*.

отечен не него *отекао*: в. **ТРПНИ ПРИДЕВ**.

отићи: *одем* и *отидем*; *одох* и *отидох*; *отиди!* ПР 60 допушта и облике *отиђем*, *отиђох*, *отиђи*, које неки стручњаци не сматрају књижевнима.

откад(а) и *од када*.

откако.

откуд(а).

отпадак, мн. *отпаци*.

отпнити: *отпиј*, *отпијмо*, *отпијте*.

отпола (тако у речнику Матице српске, мада га правописни приручници не бележе: уп. *допола*, *напола* итд.).

отпочетка не него *од почетка*.

отпрве.

отпре, ијек. *отприје*, пише се састављено као прилог, нпр. „Ја га отпре познајем”. Кад је спој два предлога (у Правопису се о таквој употреби ништа не каже) боље је писати одвојено, нпр. *од пре недељу дана* (УП.: *до пре недељу дана*).

отприлике.

отђутати не него *ођутати*.

отђушнути.

отуд(а).

отупети, отупео (ијек. *отупјети, отупио, отупјела*) „постати туп”, *отупити, отупио* „учинити тупим”. В. -ити.

отцени, отцепљење (не *одц-*); *оцепити* (цепнути, ударити).

отчени (извадити чеп); *очепити* (стати неком на ногу).

оћелавити, оћелавио сам, али оћелавели старац (придевски). Тако и *оћоравити, оћопавити*. В. -ити.

оћутати (не *отћутати*).

оформити, неприкладан русизам: боље је *уобличити, обликовати, образовати, формирати*.

офсајд: *офсајд позиција, офсајд замка* (цртица није неопходна).

-оц(погрешно ум. -*лац*): в. -*иоц*: -*аоц*.

Оцеви или **Очеви** (празник): в. *отац*.

ОЦЕНЕ *одличан, врло добар, довољан* итд. треба (према М. Шипки) писати великим почетним словом прве речи кад су изван текста, тј. кад се пишу испод задатка и писмених састава.

оценити, оцењивати није добро са инстру-

менталом („Оценили су то клеветом”, „Предлог је оцењен прихватљивим”), треба: оценили су то *као клевету*, оцењен је *као прихватљив*. Уп. *означити*.

очврснути: *очврснуо, -снула и очврсао, очврсла*.

очевидец, очевица, мн. *очевици*.

очекивати је да... погрешно, као и *надати се да* (в. то).

Оченаш (молитва).

оштроконђа, обичније него *оштроконца*.

П

Павао и **Павле** се једнако мењају по падежима: Павла, Павлу, Павлом, Павлов. Погрешно је „Павлета”, „с Павлетом” итд.

павлака, дат. *павлаци*.

Павлова, Ана (балерина), не Павловна.

Паг, лашки, Пажанин, Пажанка.

ПАДЕЖИ: в. **ГЕНИТИВ; ИНСТРУМЕНТАЛ; ВОКАТИВ**.

пакипаир.

палачинка, дат. *палачинки и палачинци*, ген. мн. *палачинки и палачинака*.

паљење, не *палење*.

Панама: Панамац, Панамка, *панамски, панама шешир*; Панамски канал.

Панатинаикос (име клуба: не Панатенаикос) у грчком је наглашено на последњем слогу, али код нас се мора наглашавати *Панатинаикос*. Уп. *Олимпијакос*.

Панџаб, боље него

Пенџаб; панџапски (не -*бски*).

паоци (на точку): једнина је *палац, паоца*, ген. мн. *палаца* (не *паока*). Може се употребити синоним *жбица*.

папа (мало *п*, в. **ТИТУЛЕ**). В. и **ИМЕНА ПАПА**.

пар. Употреба у значењу неколико (*пар дана, видео сам га пар пута, у пар речи* и сл.) није препоручљива, али се среће и код добрих писаца и не може се сматрати за тешку грешку. Уместо *два пара панталона, пет пари панталона* и сл. боље је и јасније *двоје панталоне, пет панталона* (или *петоре панталоне*) итд.

парамилитарни (у преводима са енг. и фр.) сувишно поред нашег израза *паравојни*.

парампарче, парампарчад.

параноја, параноик, параноичан; параноидан (склон параноји).

Париз: *париски*; Парижанин, -анка (*Паризлија* само у подсмешљивом тону).

Париска комуна.

ПАРТИЦИП ПРЕ-ЗЕНТА: в. **ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ САДАШЊИ.**

партнерка, дат. *партнерки*, ген. мн. *партнерки*.

пасторка, дат. *пасторки*, ген. мн. *пасторки* и *пасторака*.

пастрмка, *пастрмки* и *пастрмки*, ген. мн. *пастрмки*.

пат позиција (цртица није неопходна, в. ЦРТИЦА 3).

патријарх (мало *п*, в. **ТИТУЛЕ**); мн. *патријарси*, ген. мн. *патријараха* и *патријархи*.

патрициј и *патриције*.

Пачино (*Al Pasino*), не Пашино.

пачји (боље) и *пачији*.

паша: с цртицом кад је после имена (Ибрахим-паша, Омер-паша Латас итд.).

пега, дат. *пег*.

пежоративан: в. *пежоративан*.

пезета (доскорашња шпанска новчана јединица) и **пезос** (новчана јединица више латинскоамеричких земаља) код нас су већ одомаћени облици. Према изворном изговору било би исправније *песета* и *песо*. В. -о (**ИМЕНИ**).

ЦЕ).

пејзаж, *пејзажиста*, -истички, не *пејсаж* итд.

пејоративан (реч је лат. порекла, нема потребе да се узима у фр. облику *пежоративан*).

пеналтик, искварено од енгл. *penalty kick* (казнени ударац): треба рећи или **пенал** или **једанаестерац**.

Пенцаб: в. *Панцаб*.

пењати (се), *пењао (се)*, *пењала (се)* и *пети (се)*, *пео (се)*, *пела (се)*.

Пераст, *Пераштанин*, *Пераштанка*, *перашки*.

пергамент и *пергаме-нат*.

перестројка, дат. *перестројци*.

перика, дат. *перици*.

Перл Харбор (*Pearl Harbor*); нема оправдања за писање „Хар-бур“, мада је задржано и у ПР.

перпетуум мобиле, не *перпетум*.

Персијски залив је традиционално име; никаквог разлога нема да се назива „Арапски“ или „Арапско-персијски залив“.

персона грата (радо виђен гост), *персона*

нон грата (нежељена особа). Мења се само прва реч: „Проглашен је за персону нон грата“.

перуника, дат. *перуници*.

перушка, дат. *перушци*, ген. мн. *перушки* и *перушака*.

перфект и *перфекат*.

Петар, *Петер*. Руски облик овог имена, из разлога који су објашњени у чл. 105 ф Правописа, треба узимати у облику **Петар**, не **Пјотр**. Пољски је **Пјотр** (*Piotr*); словеначки **Петер**, **Петра**, **Петру** (с непостојаним *е*); немачки **Петер**, **Петера**, **Петеру**; енглески **Питер** (*Peter*).

Петар Велики (руски цар).

петелјка, дат. *петелјци*, ген. мн. *петелјки* и *петелјака*.

петолетка (ијек. *петолетка*), дат. *петолетки*: боље *петогодишњи план* одн. *петогодишњи период*.

петорка: као *четворка* (в. то).

петоро-шесторо; *пет-шест*.

Петровац на Мору. Уп. *Биоград*.

Петровдан: в. **ПРАЗНИЦИ**.

петролејка, дат. *петролејци*, ген. мн. *петролејки*.

петсто, *пет стотина*, *петстоти*; *пет хиљада*, *петхиљадити*.

Пећ, *пећки*, *Пећанин* и *Пећанац*, *Пећанка*.

Пећка патријаршија (великим словом прве речи, и кад је назив административне јединице, према П).

Печуј (данас ретко *Печух*) наш је назив за мађарски град *Печ* (*Pécs*).

печурка, дат. *печурци*, ген. мн. *печурака*.

Пигмеј (припадник афричког племена); *пигмеј* (патуљак).

пижама и *пиџама*.

пиј, *пијмо*, *пијте*, *попиј*, *попијмо*, *попијте*, не *пи*, *попи* итд. В. **ЗАПОВЕДНИ НАЧИН**.

пијанино: м. рода, у множини обично средњег (*пијанина*).

пијанка, дат. *пијанци*, ген. мн. *пијанки*.

пиједестал.

пијетет.

Пикасо (*Picasso*), *Пикаса* или *Пикасоа* (према шп. или према фр. изговору).

пингпонг (састављено према П); **пингпонг** *такмичење* и сл. (в. **ЦРТИЦА** 7).

пире (м.), *пиреа*, мн. *пиреи*; *кромпир-пире*, *кестен-пире* (с цртицом) или боље *пире од кромпира*, *пире од кестена*.

Пиринеји (боље него *Пиренеји*, према фр.); *Пиринејско полуострво*.

писати великим, малим словом и **писати с великим, с малим словом** једнако су правилни облици. В. и с(а) + **ИНСТРУМЕНТАЛ**.

писка, дат. *писци* и *писки*.

писмен (поред значења које има у спојевима као *писмен човек*) значи у првом реду „исказан словима, написан”. Потпуно безразложно су у неким школама традиционални изрази *писмени задатак*, *писмена вежба* итд. замењени с „писани задатак”, „писана вежба”.

пити: в. *пиј*.

пихтија или *пихтије*, боље него *пиктија* и *пиктије* (у турском ова реч има х).

пиши кући пропало, боље одвојено према П, али и с цртицама (*пиши-кући-пропало*).

пиштаљка, дат. *пиштаљци*, ген. мн. *пиштаљки*.

Пјаченца (*Piacenza*), не *Пијаченца*, *Пјаченца*.

Пјетро (итал. *Pietro*), не *Пијетро*.

плаво-бео-црвен; *плаво-модар*, *плавосив*; *плавозелен* или *плаво-зелен*, зависно од значења (в. **БОЈЕ**).

плавојка, дат. *плавојки*, ген. мн. *плавојки*.

планетаријум и **планетариј**.

планинарка, дат. *планинарки*, ген. мн. *планинарки*.

Пласидо (*Plácido*, шп. име): нагласак је на првом слогу.

пластеник (зимска башта од пластике, начињено по аналогiji са *стакленик*) лоша је кованица: основа *пластик*-производно је скраћена и спојена с наставком друге речи.

плашт, *плаштом* и *плаштем*; мн. *плаштов* и *плаштеви*.

плебс, *плебејац*, *плебејка* (дат. *плебејки*), *плебејски*.

плејада означава мањи скуп људи или пред-

мета (првобитно седам); не ваља је употребљавати уместо *мноштво*, *маса*. Као термин из француске књижевности *пише* се с великим П; као назив сазвежђа такође велико и у множини (*Плејаде* = *Влашићи*).

плејбек.

плеј-оф (с цртицом према П).

племенка (врста грожђа), дат. *племенци* и *племенки*.

племић, *племићки*; *племићиња* (боље него *племићкиња*).

ПЛЕМИЋКА **ИМЕ**-**НА**: в. де.

плећка, дат. *плећки*, ген. мн. *плећки* и *плећака*.

Плимут (*Plymouth*): в. **Портсмут**.

Плисецка, боље него *Плисецкаја*; *Плисецке*, *Плисецкој*, не *Плисецкаје*. Уп. **Крупска**.

Плитвичка језера.

пличина (са ч), али *плићак* (са ћ), оба у значењу *плитко место*.

пловка, дат. *пловки*; *пловчији* (лакше за изговор него *пловчји*).

плус: мн. *плусови* и *плусеви*.

плутонијум и **плутониј**.

пљачка, дат. *пљачки*, ген. мн. *пљачки*.

Пљевља (множина ср. рода), из *Пљеваља*, у *Пљевљима*; *Пљевљак*, *Пљевљанка*; *пљеваљски*.

пљескати, *пљескам*, *пљескајући* и *пљешћем*, *пљешћући*.

пљувачка, дат. *пљувачки*.

пљуска, дат. *пљусци*, ген. мн. *пљуски* и *пљусака*.

по. Према правопису, речца *по* испред заменица *пише* се одвојено кад означава јединице у неком скупу (дистрибутивно значење), нпр. „Сваком своме пријатељу донео је *по* *какав поклон*”, „Сви су дужни обрадити *по* *неко питање*”, „*По* *који* пут већ долазиш?”. У значењу неодређености *пише* се састављено, нпр. „Тек се *понеки* *слушалац* *јави*”, „*Понешто* је још *остало*”, *покоји* *пут*, *понеки* *пут* (у значењу *каткада*). Прилози *понегде*, *погдекад*, *покаткад*, *помало*, *повише*, *подоста* итд. *пишу* се састављено; тако и у изразу *мало-помало*.

Уместо по том питању, по питању (нечега) боље је употребити предлог *о*, поводом или рећи у том погледу, у погледу (нечега). Уместо дискусија по првој тачки дневног реда, боље је о првој тачки или поводом прве тачке.

Облик по први пут обично се сматра погрешним и захтева се изbacивање речи *по*. За ту забрану досад није дато убедљиво образложење, утолико пре што се допушта не само по други пут, по трећи пут итд. него и по једанпут, понеки пут, покоји пут.

Исправна је употреба *по* у спојевима као опасан по (некога, нешто), опасност по..., штетан по..., користан по..., последице по..., утолико боље по... итд., где се може употребити и предлог *за*.

по (= пола): два и по; јунак и по; ни по јада; без по муке.

побити: побиј, побијмо, побијте.

побледети, **побледео**

(ијек. **поблиједјети**, **поблиједио**, **поблиједјела**); не употребљава се више **побледити** „учинити бледим”. В. **-ити**.

побогу.

поболевати (не **поболевати**); ијек. **поболијевати**.

поваздан.

поверилац (не **повериоц**), мн. **повериоци**, **поверилаца**.

повести: **повезен** (не **повежен**).

повити: **повиј**, **повијмо**, **повијте**.

повлака, дат. **повлаци**. У правописној терминологији обичнији је израз **црта**.

поводац, на **поводу**, мн. **повоци**.

поводом (нечега) и у **поводу** (нечега) једнако су добри облици.

поврх (предлог).

повуци-потегни.

погдегде; **погдекоји**.

поглавник (мало **п**, в. **ТИТУЛЕ**).

погодак, **поготка**, мн. **погоди**.

ПОГОДБЕНИ

НАЧИН: в. **бих**, **би-смо**.

поготово и **поготову**.

погрешка, дат. **погрешци**, ген. мн. **погрешка**.

под- остаје непромењено испред **с** и **ш**, иначе испред безвучног сугласника прелази у **пот-**: **поткрадати**, **потпуковник**, **потцени-ти**, **потчинити**, **потхват** итд. Чува се цело у речима **подијалекат**, **подђакон** и у речима на **подт-** (в. **то**).

пода мном; **пода њ** (= под њега); **пода се** (= под себе).

податак, мн. **подаци**.

под богом (одвојено према П).

подбрадак, **подбратак**, мн. **подбраци**, **подбрадака**.

подбуо, **подбула** и **подбухао**, **подбухла**; **подбухнути**, боље него **подбунути**.

подвити: **подвиј**, **подвијмо**, **подвијте**.

подвући, **подвлачити**. Ови глаголи могу имати и пренесено значење, аналогно глаголима **истаћи**, **истичати**, **нагласити**, **наглашавати**: правилне су реченице као „Подвукао је значај овог дела”, „Подвлачим да није било никаквих сукоба” и сл. Исто важи и за глагол **потцртати**

(нпр. „Писац жели да потцрта негативност својих јунака”).

ПОДЕЛА РЕЧИ НА КРАЈУ РЕДА: в. **РАСТАВЉАЊЕ РЕЧИ НА КРАЈУ РЕДА**.

подела (не **подео**), ген. **подеока**, мн. **подеоци**, **поделака**. Такође: **подељак**, **подељака**. Ијек. **подјелак**, **подиока**, **подиоци**, **подјелака**, или **подјелак** итд.

подијум и **подиј**.

подједнак данас значи исто што и **једнак**.

под јесен.

подк- не него **потк-**: **потконтинент**, **поткраљ** итд.

подлистак, **подлиска**, мн. **подлисци**.

подлога, дат. **подлози**.

подмладак, **подмлатка**, мн. **подмлаци**.

под небом (одвојено према П).

подносилац (не **подносио**), мн. **подносиоци**, **подносилаца**.

подноћ (= касно увече).

подп- не него **потп-**: **потпалубни**, **потпуковник** итд.

подражавалац (не **подражавао**), мн. **подражаваоци**, **подражавалаца**.

подруку: у ПР је изостављено, али по аналогiji с другим прилозима (нпр. *наруку*) свакако га треба писати као једну реч у изразима *ићи, држати се подруку*. (Али: *дошло ми је под руку*.)

подс-, не потс-: *подсвест, подсетити, подсмевати се, подстанар, подстицај, подстрек* итд.

подсетница само у (ретком) значењу 'подсетник' или 'ствар за подсећање'. Визиткарта је *посетница*.

подт-: *подтачка, подтекст, подтема, подтип*.

Подунавље, Подунавац, Подунавка (дат. Подунавки); „Подунавка” (часопис: дат. -ки и -ци).

подухват и потхват; *подухватати и подухваћати*.

подх- не него потх-: *потходник, потхват* итд.

подц- не него потц-: *потценити, потцентар* итд.

подч- не него потч-: *потчинити, потчовек* итд.

подш-, не потш-: *подшити, подшишати* итд.

поента, не поанта.

Пожега, у Пожеги (обичније него Пожези); Пожежанин, -анка; *пожешки*; Славонска Пожега, Ужичка Пожега.

пожњети и пожети; *пожањем, они пожању и пожњем, они пожњу;* императив *пожањи и пожњи*; *пожњео и пожео; пожњевши и пожевши; пожњевен*.

пожутети: в. позеленети.

позеленети, позеленео (ијек. *позелењети, позеленио, -њела*). Не употребљава се *позеленити* „учинити зеленим”. Исто и *пожутети, -ео* (ијек. *пожутјети, -тио, -тјела*) одн. *пожутити, -ио. В. -ити*.

позиција се погрешно употребљава као супротност од *опозиција*, уместо „странка на власти”, „режим” и сл.

познавалац, не познаваоц; мн. *познаваоци, познавалаца*.

познавати: *познајем, познајеш* итд. (не *познам, познаш*, што су облици од свршеног глагола *познати*); *познајући* (не *познавајући*).

поиздаје.

поименце (боље) и **поименице.**

појас: мн. *појасеви* (ретко *појасови, појаси*).

појаснити: глагол новижег датума, може се употребити у смислу „делимично објаснити, учинити јаснијим”.

по једанпут, по једном. **појефтинити** (обичније) и **појевтинити.**

покадшто (код старијих писаца обично *покашто*, што Правопис није уважаио).

покаткад.

покоји (=понеки); али: *по који пут већ долазиш? Свако ће дати по који динар.*

поколење (ијек. *поколење*). В. -љење.

Покрајина: велико П (необавезно) ако је скраћени назив за одређену покрајину (нпр. за „Аутономна покрајина Војводина”). Уп. Република.

ПОКРЕТИ (културни, политички, друштвени, верски), уметнички правци, стилови итд. пишу се малим почетним словом (*хришћанство, хуманизам, реформација, илирски покрет, рационализам, барок, модерна* итд.) а та-

ко исто и њихови припадници: *илирац, марксиста, обреновићевац, мојсијевац, надреалиста* итд.

покрити: *покриј, покријмо, покријте.*

пола: *целих пола сата, ових пола године, добрих пола минута* уобичајено, мада би правилнији био ср. род: *цело, ово, добро*.

пола два, пола пет итд. (уместо *један и по, четири и по* итд.) својевремено је осуђивано као германизам, данас је дефинитивно ушло у књиж. језик.

полазити за руком: в. *поћи за руком*.

полиандрија; *полиедар; полиетилен* (без *ј* јер су сложене речи).

поливинил (не *полувинил*).

полијелеј (велики свећњак).

Полинезија, полинежански (боље него *полинезијски*), *Полинежанин, -анка*.

полити: *полиј, полијмо, полијте.*

политикант, политикантски, политикантство.

политиколог, -гија, -олошки и политолог, политологија, политолошки.

половином месеца, половином XIX века и сл.: боље *средином*.

полонијум и **полониј**.

полу- састављено: *полубрат, полуваничан, полуфабрикат* итд. С цртицом (према П) само ако друга реч почиње великим словом, нпр. *полу-Мађар, полу-Француз*.

ПОЛУНАВОДНИЦИ,

у виду обичних (једноструких) апострофа, обавезно се употребљавају кад се унутар навода нешто наводи, нпр. *Запањо ме је ваш чланак „Зашто у 'Зорки' не воле 'гастарбајтере'”*. – „Моја омиљена лектира и данас је *'Дон Кихот'*”, каже овај уметник. П предвиђа и њихову употребу „као блажи вид издвајања неке формулације (уместо наводника или подвлачења)”, нарочито за објашњење значења неке речи, нпр. *бордо 'тамноцрвен', диловати 'препродавати'*.

полутка, дат. *полутки*, ген. мн. *полутки* (ПР даје и *полутака*).

полуфинале: ср. рода, чешће него мушког. В. *финале*.

Пољкиња и **Пољакиња**.

ПОЉСКА ИМЕНА, у изворном језику, увек су наглашена на претпоследњем слогу. В.: *-јевич; Јежи; Кошћушко; Освјенћим; Петар; рж; -ски; Шчећин; Шлеска*.

помајка, дат. *помајци*, ген. мн. *помајки*.

помало; *мало-помало; помање*.

помодарка, дат. *помодарки*, ген. мн. *помодарки*.

помози бог, помоз' бог (поздрав) али: *ни род ни помозбог*.

помоћ: в. у *помоћ*.

помоћу нечега или *с помоћу нечега* (оба облика су правилна). Спој уз *помоћ* боље је применити на људе него на ствари, дакле „Мерили смо (с) *помоћу* инструмената”, али „Мерили смо *уз помоћ* лаборанта”.

Помпеји, у Помпејима (у лат. је множина м. рода) или Помпеја, у Помпеји.

помусти: *помузен* (не *помужен*).

помфрит, помфрита (од фр. *pottes frites*); не *помфри, помфрија*.

понаособ.

понашање: неоправда-

но се употребљава у множини. Уместо „Таква понашања не могу се више толерисати” треба рећи *такво понашање (таква пракса)* или такви *поступци* и сл.

понекад.

понеки, понеко (нпр. *Понеки се не слажу с тиме; али: Свако је добио по неку [= по једну] награду*).

понети: в. *-нети*.

поништавач и *поништивач*: в. *-ивач*.

поново, понова и *поновно*.

понтифекс (лат. *pontifex* – првосвештеник, синоним за папу); погрешно је *понтиф* (према енгл. облику).

поодавно и *поодавна*.

поп: *поп певач, поп музика* и сл. (цртица необавезна) али: *поп-арт, поп-рок; поп-рок музика*. В. **ЦРТИЦА** 3, 6.

Поп-: в. *Хаџи-*.

попевка, дат. *попевци*, ген. мн. *попевки* и *попевака*.

попети (се), попнем (се), попео сам (се), не *попењем, попењао*.

попити: *попиј, попијмо, попијте*.

поплавети, поплавео

(ијек. *поплавјети, поплавио, поплавјела*) „постати плав”. Не употребљава се *поплавити*, „учинити плавим”. В. *-ити*.

по подне се пише састављено као одредба (*недељом по подне; у шест сати по подне*) а састављено кад је именица (*недељно поподне; цело поподне; сваког поподнева*).

попола (нпр. *делити попола*).

по правилу, боље него *у правилу*.

поправка, дат. *поправци*, ген. мн. *поправки* и *поправака*.

по први пут: в. *по*.

по прилици.

Порги и **Бес** (*Porgy and Bess*): не *Порџи*.

поредак, поретка, мн. *поречи*.

порно- с цртицом: *порно-филм, порно-часопис* итд.

портнарол.

портрет и **портре**: препоручивији је први облик, јер се лакше мења по падежима и боље одговара изведеницама *портретски, портретиста, портретистички, портретира-ти*.

Портсмут (уобичајена транскрипција за енгл. *Portsmouth*, као и Плимут – *Plymouth*, Дартмут – *Dartmouth*, Борнмут – *Bournemouth* итд.). Није добро писати Портсмаут и сл., пошто се дифтонг из речи *mouth* (ушће) у овим именима свео на неодређени полуглас (Портсм'т).

Португал је бољи облик, јер се тако ова земља зове и у оригиналу, док је Португалија узето из немачког (*Portugalien*). Уп. *Бразил*.

ПОРТУГАЛСКА

ИМЕНА. Слова *s* и *z* на крају речи и испред безвучног сугласника у португалском (али не и у бразилској варијанти) изговарају се као *ш*. Отуда би најприближнија транскрипција била Соареш, Јанеш, Антунеш, Дош Сантош, Кошта, Агоштињо и сл.; П ипак предлаже да се задржи *с* према писаном облику (Соарес, Дос Сантос итд.).

Ненаглашено *о* у португалском се изго-

вара у, али такав изговор код нас не треба преносити (у противном би се уместо Антонио, ген. Антонија, Марио, ген. Марија и сл. морало писати Антонију, Антонијуа, Антонијуу итд.). Стога и Дос Сантос, а не Душ Сантуш.

Између два самогласника *s* се изговара као *з*: *José – Жозе, Cardoso – Кардозо*.

Назални дифтонг *ão* немогуће је тачно пренети у наш језик, па се мора задржати у облику *ао*: Жоао, Фалкао, Сао Салвадор итд.

Словна комбинација *lh* изговара се *љ*, а *nh* – *њ*: *Carvalho – Карваљо, Agostinho – Агостињо, Cunha – Куњал*.

Имена са завршетком *-eira*, као Ферера, Переира, Оливеира, наглашења су на *е*, а не на *и*.

В. и појединачна имена.

порцелан је безразложно забрањено у ПР 60: сви европски језици имају облик са *е*

(од итал. *porcellana*), па је он свакако бољи него *порцулан*, мада се и овај други може прихватити због дуге употребе коју је имао нарочито у западним крајевима.

поседети, поседео (ијек. *посиједјети, посиједио, посиједјела*). Готово се не употребљава **поседити** (*посиједити*), *-ио*, „учинити седим”. Исто и **посивети, посивео** (ијек. *посивјети, посивео, -вјела*) у односу на **посивити, -ио. В. -ити**.

посетилац (не *посетиоц*), мн. *посетиоци, посетилаца*.

посетница (= визиткарта), не *подсетница*.

поскупети, покупео (ијек. *поскупијети, -пио, -пјела*) „постати скуп”; данас се углавном употребљава и са значењем „учинити скупим”, уместо *поскупити, покупио. В. -ити*.

послати, пошљем и пошаљем; послан и послат.

после, пре: није добро „десет година после”, „Кувајт, шест месеци после”, „дан пре” и

сл., што се јавља под утицајем буквалних превода с енглеског и француског. Треба рећи „десет година после *тога*”, „Шест месеци касније”, „дан раније” итд.

после подне и после-подне: као *по подне* (в. то).

посребрити, посребрен (не *посребљен*).

посред; посред среде.

посреди (*посреди је нешто* = у питању је нешто); одвојено, *по среди*, само у дословном значењу „по средини”.

поставка, дат. *поставци*, ген. мн. *поставки*.

постдипломски, постдипломац; такође *последипломски*.

посто (= одсто, насто); *постотак*, мн. *постоци*. **по страни.**

постскриптур: скраћеница *P.S.*, по правилу латиницом. (Правопис допушта и *PS*, без тачака, што није уобичајено.) **Пост-постскриптур** (дода-так постскриптуру), скраћеница *P.P.S.*

потамнети, потамнео (ијек. *потамњети, потамнио, потамњела*) „постати таман”; *по-*

тамнити, -ио „учинити тамним”. В. -ити.

потасијум погрешно (обично у преводима с енгл. и фр.) уместо: **калиј**(ум).

Потемкин (традиционално код нас: тако и у Правопису, чл. 156 б), мада је руски изговор „Патјомкин”. **Потемкинова села**.

потка, дат. **потки**, ген. мн. **потки**.

поткрај (нпр. **поткрај лета**).

поткултура, не **подк-** потом (= затим).

потпредседник.

потпуковник; скраћено **пук**. (не **п. пук**).

потражилац (не **потражиоц**), мн. **потражиоци**, **потражилаца**.

потрештина.

потрести: **потресен**, не **потрешен**.

потрти: као **сатрти** (в. то).

Потсдам; **Потсдамски споразум**.

потхималајски, не **подх-** **потхрањен**, **потхрањеност** (у значењу недољне исхране): боље **неисхрањен**, -ост или **неухрањен**, -ост.

потцениити, не **подцениити**.

потцртати (не **подцртати**). За значење **в. подвући**.

потчинити, **потчињен**, не **подч-**.

поћерка, ретко **покћерка**. В. **ћерка**.

поћи за руком је фигуративан израз, који не мора уопште да се односи на руку; погрешно је „поћи за ногом” у језику фудбалских извештача.

поцрнети, **поцрнео**, **ијек. поцрњети**, **поцрнио**, **поцрњела** (поставити црн); **поцрнити**, **поцрнио** (обојити у црно). Исто и за **поцрвенети** (ијек. **поцрвењети**) одн. **поцрвенити**. В. -ити.

поцрпсти и **поцрпити**: мења се као **црпсти** и **црпити** (в. то).

поцуриити, **поцурио је**, **поцуриће**, не **поцурети** итд.

почесто, **почешће**.

почетак, мн. **почеци**.

пошиљаца (не **пошиљаоц**), мн. **пошиљаци**, **пошиљалаца**.

пошто може бити временски везник („Пошто је то рекао, постави мало тишим гласом”) и узрочни („Пошто нема примедба, предлог се усваја”); ова друга употреба покаткад је неосновано забрањива-

на. У извесним случајевима може бити нејасно да ли је значење временско или узрочно: тада се за узрочно значење може употребити **будући да**, а за временско **након што** (облик који су поједини стручњаци сматрали неправилним, али који је често незаменљив, нпр.: „Јавио се **након што** су три београдска листа писала о његовом случају”).

поштовалац (не **поштоваоц**), мн. **поштовалаци**, **поштовалаца**.

пошто-пото.

пра- састављено: **прајезик**, **прапостојбина** итд.

права (геометријски термин) мења се као **придев**, дакле **на правој** (не **на прави**); отуда је и у множини боље **пресек двеју правих**, **на правима** (мада се ту чешће срећу облици именичке промене: **пресек двеју права**, **на правима**).

правило: **в. по правилу**. **право**: **бити у праву**, не **бити у праву**, боље **него имати право**, не **мати право** (облици

настали по угледу на нем. и фр.). Друго је **имати право на** (нешто), **имати право да** (се нешто учини).

правобранилац (не **правобраниоц**), мн. **правобраниоци**, **правобранилаца**.

правобранилаштво (не **-иоштво**).

ПРАЗНИЦИ имају велико почетно слово само у првој речи (и у речима које су саме властита имена): **Нова година**, **Божих**, **Велики петак**, **Дан жена** итд. За **Дан Републике** в. под **Република**.

Називи **Бурђевдан**, **Митровдан**, **Видовдан** и сл. пишу се састављено; у падежима поред облика **Бурђевдана**, **Бурђевдану** итд., **Правопис** допушта и **Бурђева дана**, **Бурђеву дану** или **Бурђева дне**, **Бурђеву дне** итд.

В. **СВЕЦИ**.

праисторија, -ијски погрешно је сковано по аналогiji са **прачовек**, **прадавни** и сл. Може се употребити за најранија раздобља историје, али кад је реч о времену **пре историје** (пре првих писаних споменика), правилно је само **пре-**

историја, -ијски. Друго је предисторија (догађаји који су нечему претходили, нпр. предисторија злочина).

пракер (од нем. дијалекатског *Pracker*), боље него *прахер*. Могло би се заменити домаћим *млатило*, *тресач* или *испрашивач*.

пратилац, не *пратиоц*; мн. *пратиоци*, *пратилаца*.

праћка, дат. *праћки*, ген. мн. *праћки* и *праћка*.

први пут, не *први пута*. Види и: *по*.

Први светски рат, **Први устанак**: в. **ИСТОРИЈСКИ ДОГАЂАЈИ**.

пре: в. *после*.

пребити: *пребиј*, *пребијмо*, *пребијте*.

превага, дат. *превази*.

превасходан, **превасходно** у старијем језику значило је *изврстан*, *одличан*. Сувишно је као замена за *првенствен* (-но) или *претежан* (-но).

превести, **превезен** (не *превежен*).

превити: *превиј*, *превијмо*, *превијте*.

превлака, дат. *превлаци*; **Превлака** (име), дат. *Превлаци*.

преводиалац (не *преводилоц*), мн. *преводиоци*, *преводиалаца*.

преводитељка, дат. *преводитељки*, ген. мн. *преводитељки*. В. **ЖЕНСКИ ОБЛИЦИ ЗА НАЗИВЕ ЗАНИМАЊА**.

прегалац (не *прегаоц*), мн. *прегаоци*, *прегалаца*.

преградак, *преградка*, мн. *преграци*.

прегрести, *прегризен* (не *прегрижен*).

пред-: остаје неизмењено испред *с* и *ш*, као и у речима *предтакмичење*, *предтурски*, *преддржавни*. Иначе испред безвучних сугласника прелази у *прет-*: *преткомора*, *претпоследњи*, *претконгресни*, *претпрошли*, *претпродаја*, *претходни* итд.

предајући (од *предавати*), не *предавајући*.

предак, *претка*, мн. *преци*, *предака*.

преда ме, **преда мном**, **преда њ**, **преда се**.

предвече (састављено по П).

пред зору.

пред јутро.

предк- не него *претк-*: *претконгресни*, *преткомора*, *преткумановски* итд.

пред крај.

ПРЕДЛОЗИ С НЕГАЦИЈАМА: в. *ни*.

ПРЕДЛОЗИ СА ДВА РАЗЛИЧИТА ПАДЕЖА. Нису добри спојени као *превоз са и на станицу*, *летови из и за Сарајево*, *проблеми у и око „Студија Б”*, јер употребљени падеж одговара само другом а не и првом од два предлога. У оваквим случајевима именица се мора поновити: *са станице и на станицу*, *из Сарајева и за Сарајево*. В.: *са и без*; *за и против*.

ПРЕДЛОЗИ, УЗАСТОПНИ. Спој два узастопна предлога није у начелу погрешан: примери као „камен за под главу”, „доводи га до пред кућу”, „гонили су их до на границу” налазе се у народном говору и код добрих писаца. Ипак треба избежавати рогобатне спојеве као „у о томе већ објављеној публикацији”, „хлеб је начињен од по уверавању пекара свежег брашна” (треба: у публикацији која је о томе већ објављена; хлеб

је, по уверавању пекара, начињен од свежег брашна).

ПРЕДМЕТИ (ШКОЛСКИ), према П, пишу се малим словом (нпр. *полагао је историју језика с дијалектологијом*, *има слабе оцено из познавања природе*), осим ако се жели нагласити да је то званичан назив предмета (*пријављујем испит из предмета Општа методологија наука*).

предњо-: *предњоазијски*, *предњонепчани* итд.

преди- не него *претп-*: *претпремијера*, *претпродаја*, *претпоноћни* итд.

предс- не *претс-*: *председник*, *предсказати*, *предсобље*, *представа*, *представка*, *предстојати* итд.

председавати састанку, *седници* итд., не *састанком*, *седницом*.

председник, **председница**: в. **ЖЕНСКИ ОБЛИЦИ ЗА НАЗИВЕ ЗАНИМАЊА**.

предтакмичење.

предтекст погрешно, треба *претекст* (= изговор, излика, привидни повод: од лат. *praetextus*).

предтурнир.
предтурски.

ПРЕДУЗЕЋА: в. УС-
ТАНОВЕ.

предуслов је добра и
потребна реч (мада
својевремено осуђива-
на као германизам);
нема сасвим исто зна-
чење као **услов**.

предх- не него **претх-**:
претходан, **претхриш-**
ћански итд.

предчас не него **прет-**
час.

предшколски.

прѣзати (плашити се,
трзати се), **презам**,
презаш, они **презају**;
презајући; **презај**, -јмо,
-јте; **презао**, **презала**.
Друго је **прѣзати** (ко-
ња и сл): **прежем**,
прежеш, они **прежу**;
прежући; **прежи**, -имо,
-ите.

ПРЕЗИМЕНА: в.
ДВОСТРУКА ПРЕ-
ЗИМЕНА; ИМЕ И
ПРЕЗИМЕ; ич; -јевич;
-ски; и појединачна
презимена.

пренисторија, не **пра-**
историја (в. то).

прекипети, **прекипео**,
прекипеће (ијек. **пре-**
кипјети, -кипио, -ки-
пјела), не **прекипити**.

прекјуче, обичније него
прекјучер; **прекјуче-**
рашњи, обичније него
прекјучерањи.

преклане и преклани.

преко. Неки лектори
заменују **преко** у
количинском значењу
(**преко пет килограма**
и сл.) са „више од”:
за такву забрану нема
никавог основа. В.
испрека.

преко воље.

преконоћ (али: **преко**
ноћи).

преконтролисати: боље
проконтролисати.

преко нута.

прекосутра и прексут-
ра.

прекрстити: в. **крстити**.
прекршилац (не **прекр-**
шиноц), мн. **прекрши-**
оци, **прекршилаца**.

прелетати, прелећем;
прелећући (не **преле-**
тајући).

прелити: **прелиј**, **пре-**
лијмо, **прелијте**.

према: у новинском
језику неки пут се
употребљава сувишно
(„плаћања **према** ино-
странству”, „подршка
према Југославији”) или
погрешно уместо
другог предлога („На-
пади **према** нашим по-
ложајима” треба: на-
пади **на** наше по-
ложаје).

пренагљен: в. **ТРПНИ**
ПРИДЕВ.

пре него: уобичајено је

данас, али не и
обавезно, додавање
што: пре него (што)
се врати.

преносно значење(ијек.
преносно и **пријенос-**
но) исто је што
и **пренесено** односно
фигуративно значење.

преодолевати: као одо-
левати (в. то).

преостатак, мн. **пре-**
остаці.

преписка, дат. **препи-**
сци.

преплитати, преплићем
и **преплетати, препле-**
ћем.

пре подне (две речи),
али **преподне, препод-**
нева кад је именица.
Уп. по подне.

препоручивати, препор-
учујем: не **препору-**
чати, препоручам.

пресахнути: **пресахнуо**,
-хнула и **пресахао**,
-хла.

пресбиро, пресбирио,
мн. **пресбирои**.

пресељење, не пресеље-
ње.

пресести (некоме; **пре-**
село ми је итд.) и
присести (углавном у
ијек. крајевима: **при-**
сјести, присјело ми
је).

пресрећан и пресретан.

престоница значи исто
што и **главни град**

(неке државе); не мо-
ра се уопште вези-
вати за појам престо-
ла и монархије.

преструктурирати по-
грешно уместо **пре-**
структурирати (или
боље **преправити, пре-**
обличити, преустроји-
ти, реорганизовати).

претекст, не предтекст.

претконгресни.

прети-, не **предп-**: **прет-**
плата, претпоследњи,
претпремијера, прет-
продаја, претпразнич-
ни, претпрошли, прет-
поноћни итд.

претходан, претходити,
претходник.

претчас.

преурађен: в. **ТРПНИ**
ПРИДЕВ.

прехрамбени, не пре-
хранбени.

пречага, дат. **пречази**.

пречанин, пречанка (у
значењу ’војвођански
Србин’ може се пи-
сати и с великим П,
према ПР).

пречка, дат. **пречки**,
ген. мн. **пречки** (рет-
ко **пречака**).

Прешерен (не **Пре-**
шерн), **Франце** (не
Франц). У падежима:
Прешерна, Прешерну
итд. **Е** је непостојано,
као у словеначком
Петер (в. то) и у

именима на -ец, -ек (в. то).

припањати: по Правопису без *j*, ради слагања са свршеним глаголом прионуту.

прибити: *прибиј, прибијмо, прибијте.*

прибрежни је русизам који је боље заменити домаћим (*при*)обални, (*при*)обалски, као и *прибрежје* са *приобаље*.

привезак, привеска, оно што је привезано; *привесак, привеска* (ијек. *привјесак, привјеска*), оно што виси или на чему нешто виси: *привесак за кључеве*. Обе речи могу имати фигуративно значење *споредни део, неважан додатак, прирепак*.

привити: *привиј, привијмо, привијте.*

придавати: *придајући, не придавајући.*

ПРИДЕВИ С БРОЈЕМ: в. **СЛОЖЕНИЦЕ С БРОЈЕМ.**

признајући, не признавајући.

прикљештити (не *прикљештити*); ијек. *приклијештити*.

Прилеп, *прилепски, Прилепчанин, -чанка.*

прилог: у *прилог не-*

чему (нпр. *његовој тврдњи*), не *нечега*.

прилежан је ијек. облик, али се употребљава и у екавском (мада би тачније било *прилежан*).

прималац (не *примаоц*); мн. *примаоци, прималаца*.

примаријус.

примедба: ген. мн. *примедаба*, боље него *примедби*. В. **ГЕНИТИВ МНОЖИНЕ** (именице ж. рода).

применљив и *применљив*.

Приморац, Приморка (велико слово ако се мисли на становнике Хрватског, Словеначког, Црногорског приморја; мало слово кад значи становника приморских области уопште). Приморје (с великим П кад се односи на одређену регију).

принети: в. *-нети*.

припити се: *припиј се, припијмо се, припијте се.*

приповетка, дат. *приповеци* (допушта се и *приповетки*), ген. мн. *приповедака*. Не треба употребљавати англицизам *кратка прича* (в. то).

природно-математички.

ПРИСВОЈНИ ПРИДЕВИ на *-ов, -ев, -ин* граде се првенствено од именица које означавају људска бића (путников, пишчев, женин), животиње (орлов, јежев, корњачин), биљке (в. под *-ов*) и небеска тела (Сунчев, Земљин, Марсов). Ређе и не увек допуштено јесте грађење ових облика од назива организација, установа, листова: „Генексов“, „Борбин“, *влади́н, Академијин* и сл.

Уместо присвојног придева није добро употребљавати именицу у генитиву: спојеви као *булевар Лењина, нов рекорд Стекића, сличан је и став Крлеже* исправније гласе *Лењинов булевар, нов Стекићев рекорд, сличан је и став Крлежин*. Ипак, генитив се мора употребити ако од њега зависи односна реченица: „Сличан је и став Крлеже, који је једном написао...” итд.

В. *-чица; -ица; -ов; -ски*.

Присли (Елвис), рас-

прострањена али погрешна транскрипција: енгл. *Presley* изговара се *Пресли*.

пристрастан, -сна, -сно (боље него *пристра-*) и *пристран, -а, -о*.

присутан. Стилски је неоправдана претерана употреба израза *присутан је* у значењу *има, постоји* и сл.: уместо „Присутне су тежње ка затварању тржишта” много је боље „Јављају се тежње...” или „Тежи се...”. Није добро поредити овај придев (нпр. „Све су присутнији захтеви...”, „Један од најприсутнијих проблема...”) нити га употребљавати у споју с речима супротног значења („присутна је несташница”, „присутан је недостатак” и сл., уместо чега се једноставно може рећи *нема*).

притискати, притискам, они *притискају, притискај, притискајући*; такође *притишћем, они притишћу, притишћи, притишћући*.

притка, дат. *притки*, ген. мн. *притака* и *притки*.

притока, дат. *притоци*.
при том(е).

прихватати и прихваћати.

приштити: *пришиј, пришијмо, пришијте*.

Приштина: традиционални назив за становника је Приштевац (ж. Приштевка), придев *приштевски*. Данас се морају сматрати правилним и облици Приштинац, -инка (или Приштињанин, -њанка), *приштински*.

прљавобоје (в. БОЈЕ).

про- састављено: *проарапски, произраелски, профашистички* итд.; малим словом *проамериканац* и сл. Уместо *промилошевићев, просадамов* и сл. треба *промилошевићевски, просадамовски* и сл.

пробдети: као *бдети* (в. то).

пробити: *пробиј, пробијмо, пробијте*.

проблем. С употребом ове речи каткад се претерује, нарочито у политичком и канцеларијском језику. Кад је могуће, треба јој претпоставити израз *питање*, односно *тешкоћа, неприлика, незгода* и сл. Неоправ-

дано је, ипак, забрањивати сваку употребу речи *проблем*, или је ограничавати само на значење математичког или шаховског проблема.

провладин: в. *међувладин*.

проводац, *проводачки*.

проврети: мења се као *врети* (в. то).

прогристи: *прогризен* (не *прогрижен*).

продајући, не *продавајући*. В. и **ЗАПОВЕДНИ НАЧИН**.

продужетак, мн. *продужеци*.

прождрети (ијек. *прождријети*), *прождрем*, они *прождру*; *прождрећу* (ијек. *прождријећу*); *прождро, прождрла; прождрт*. Такође: *прождерати, прождерем*, они *прождеру, прождераћу, прождерао, -ала, прождеран*. Није добро *прождрати, прождраћу*. В. и *ждерати*.

прозрети: *прозрем*, они *прозру* и *прозрим*, они *прозре; прозри, -ите; прозрео* (ијек. и *прозрио*), *прозрела; прозрет*.

произлазити је боље него *проиизлазити*, али ни овај други

облик није погрешан: исто уметнуто и налази се и у глаголима *силазити, обилазити, наилазити, подилазити, превазилазити* итд. (допуштено је и *изилазити*, поред обичнијег *излазити*).

пројект и пројекат.

пројцирати (слику на платно и сл.); *пројектовати* (правити нацрт, пројекат, али може бити и синоним за *пројцирати*).

проказан и прокажен.

проконтролисати, боље него *преконтролисати*.

Прокупље, прокупачки, Прокупчанин, -чанка.

пролетос: в. -с.

пролећни је боље него *пролетњи, пролетни*; ипак, у ијек. најчешћи облик је *прољетни* (поред *пролећни* и *прољетњи*).

пролити: *пролиј, пролијмо, пролијте*.

пролонгирати значи „*продужити*“, ређе „*одуговлачити*“; погрешно је у значењу „*одложити, одгодити*“.

промоција: основно лат. значење ове речи је *унапређење*, али се данас употребљава и у смислу рекламе или рекламне кампање (по енглеском), а посебно

за прво јавно приказивање нечега (*промоција књиге, странке* и сл.).

пронети: в. -*нети*.

просилац (не *просиоц*), мн. *просиоци, просилаца*.

проста проширена реченица, не *просто проширена*.

простирка, дат. *простирици*, ген. мн. *простирки* и *простирака*.

протестант може значити и „онај који протестује“.

протестни.

протестовати, протестујем, не *протестовати, -ствујем*.

против се злоупотребљава у језику спортских новинара: „*победићемо против Звезде*“, „*изгубили су против Француза*“, „*утакмица против Бугарске*“ уместо: *победићемо Звезду, изгубили су од Француза, утакмица с Бугарском*.

против- састављено: *противкандидат, противправан, противзаконит* итд.

противваздушни.

противвредност.

профункционалисати (почети функциони-

сати) добро је саграђена реч, али је не треба употребљавати тамо где је довољно и *прорадити*.

процент и проценат.

процури, *процурио је, процуриће, не процурети* итд.

проштити: *прошиј, прошијмо, прошијте.*

прси (мн. ж. рода) и *прса* (мн. ср. рода); ген. *прсију, прсиј* и *прси*; у *прсима*.

прстни (према *прст*, док је *прсни* = грудни).

Пруска (боље) и Прусија; Прус, Прускиња; пруски.

Прчањ, Прчања, Прчању (не Прчања итд.).

P.S.: види *постскрип-тум*.

псалам (не *псалм*); ген. *псалма*.

псеудо- састављено: *псеудокритика, псеудомислилац, псеудоуметнички* итд. С цртицом уз имена: *псеудо-Рафаел, псеудо-Дионисије* итд.

психо- састављено: *психодрама, психотерапија* итд.

птичји (боље) и *птичији*.

ПТТ (изг. *пе те те*) може бити непромен-

љиво или се мењати ПТТ-а, ПТТ-у итд.

пузећке и пузећки.

Пул (назив агенције): не треба писати ПУЛ, јер није скраћеница (енгл. *pool* – заједница, удружење).

Пула, Пуљанин, Пуљанка; *пулски*.

Пуља: в. *Апулија*.

пуномастан, -сна, -сно.

пустахија, именица м. рода, значи „разбојник” или „силеџија”; не сме се бркати с *пустињом* и *пустаром*.

пут: *путеви и путови; путем и путом* (али само *путем* у значењу „посредством”). *Пут* уз основне бројеве пише се састављено: *једанпут, двапут, трипут, стопут* (али два пута, три пута, сто пута итд.). Од редних бројева и заменица се одваја: *први пут, други пут, трећи пут* итд.; *неки пут, који пут, сваки пут* (али: *ниједанпут* као *једанпут*). Уз *пут:* в. *успут*.

путер, *путера*, данас ретко *путар, путра* (и *бутер*, в. то).

пуцаљка, дат. *пуцаљки* и *пуцаљци*.

пушка, дат. *пушци*, ген. мн. *пушака*.

пфениг (стоти део немачке марке), не *пфенинг, фениг*.

РС (скраћеница од *personal computer*) двосмислено је у ћириличком тексту, па је боље писати по изговору *пи-си, пи-сија*.

Р

р: слоготворно *р* (као у *дрво, прст*) карактеристика је нашег и још неких словенских језика. Не сме се употребљавати уместо „ер” у транскрипцији енглеских имена, нпр. „Трнбул” (треба: Тернбул), „Фрст” (треба: Ферст).

Раб, рапски, Рабљанин, Рабљанка.

Равијојла.

равнодневица, боље него *равнодневница*.

рага, дат. *раги*.

раглан (не *ранглан*); *раглан-рукави* (цртица необавезна).

рад (старији или песнички облик предлога *ради*, нпр. *рад њега*) пише се без апострофа.

Раде, Радета и Рада: в. -е (**ЗАВРШЕТАК ИМЕНА**).

ради означава сврху, намену, циљ радње: „Дошли су ради потписивања уговора”, „Све сам то учинио тебе ради”. Погрешно

се употребљава у значењу узрока, уместо *због* или *услед*: „Изостали су ради болести”, „Кажњен је ради пребрзе вожње” и сл. Погрешно је и „ради тога што” ум. *због тога што* или *зато што*.

радиестезија, -ијски, *радиестезист(а)* (без *ј* јер су сложене речи).

радијски: придев који у последње време све чешће замењује сложене са атрибутивним „радио-”. Има ту предност што се може удаљити од именице (нпр. *радијски и телевизијски програми*).

радијум и радиј.

радијус.

радио (промена): в. -ио.

радио- се по П најчешће пише с цртицом, нпр. *радио-станица, радио-емисија, радио-предајник, радио-апарат, радио-телескоп*; у спојевима као *радио програм, радио драма, радио огласи* (критеријуми разликовања нису јасни) предност се даје одвојеном писању, али ни ту цртица није погрешна. Спојено је

када се односи на зрачење, нпр. *радио-активан, радиоизотоп, радиотерапија*. В. и следеће две одреднице.

Радио Београд, Радио Нови Сад и слични називи станица пишу се с великим Р, без цртице. По падежима се мења само име града: Радио Београда, на Радио Новом Саду. Глагол се слаже с првом или другом речи: *Радио Љубљана је јавио или јавила*.

радио-телевизија (с великим Р кад се односи на одређену организацију); *радио-телевизијски*.

ради се о (нечему): овај израз, мада забрањиван као „варваризам”, редовно се среће и код најбољих писаца. Ко жели може га заменити са *реч је о* (нечему), *посреди је* (нешто) или *у питању је* (нешто).

радо, радије, најрадије: не *рађе, најрађе*.

Радојица.

радује ме (нешто), *то га је обрадовало, весели нас што си дошао* и сл.: нема стварног разлога да

се замењује повратним облицима *радујем се* (нечему), *обрадовао се томе, веселимо се што си дошао* итд.

В. *чуди ме*.

ражан и ражен (од *ражи*).

разбити: *разбиј, разбијмо, разбијте*.

разболевати се (не *разбољевати се*): *ијек, разболијевати се*.

развијти: *развиј, развијмо, развијте*.

развластити: *развлашћен и развлаштен*.

разгневити, не *разгњевити*: в. *гнев*.

раздвојити: *раздвој, раздвојмо, раздвојте*.

В. **ЗАПОВЕДНИ НАЧИН**.

РАЗДОБЉА, векови, епохе према Правопису се пишу малим почетним словом: *стари век, средњи век, нови век; тринаести век, двадесето столеће; ледено доба, неолит, античко доба, ренесанса*, итд. В. **ИСТОРИЈСКИ ДОГАБАЈИ**.

разж- не него *раж-: ражени, ражарити се, ражестити се*.

разлике. У спољнополитичким текстовима, под утицајем енгле-

ског, употребљава се погрешно уместо *несугласице, неслагање, разилажење, разлике у мишљењу* („Разлике између Египта и Либије могу бити уклоњене” и сл.).

размотрити, разматрати, не *расмотрити, расматрати*.

разнети: в. *-нети*.

разоружање: тачније би било *разоружавање*, јер означава процес а не стање.

разочарање, боље него *разочарење*.

разумети, разумем, они разумеју: *разумео, -ела; разумеј, -ејмо, -ејте*, ијек. *разумјети, разумијем, они разумију; разумио, разумјела; разумиј, -ијмо, -ијте*.

раци- не него *ражи-*: *ражџакати се, ражџилитати се*.

рајсфершлус (патент-затварач); не *рајфершлус*.

ракета: *ракета земља-ваздух, земља-земља* итд., с цртом (не цртицом) без размака.

рак-рана.

ранг-листа.

раноранилац (не *ранораниоц*), мн. *ранораниоци, раноранилаца*.

рапав, рапавост: боље *храпав, храпавост*.

раскош, раскоши (ж.) и *раскош, раскоша* (м.).

расо и *расол*, ген. *расола*.

располагање, не *расположење*, у изразима ставити, дати на располагање, бити не коме на располагању, имати на располагању.

РАСТАВЉАЊЕ РЕЧИ НА КРАЈУ РЕДА.

При прекидању речи цртицом није пожељно да у претходном реду остане само једно слово (нпр. *у- потреба*), а још мање да се само једно слово преноси у следећи ред (нпр. *студи- о*). Цртица треба да се нађе на граници слога, што значи да пренесени део треба увек почињати сугласником (*осигу- рање, никако осигу- рање* или *осигурање*), осим ако је и испред и иза цртице самогласник (*петна- естак, радионица*). Сугласнички скупови могу се растављати на више начина, нпр. *друштвен, друштвен*,

друштвен; при том ипак треба пазити да пренесени део не почиње скупом тешким за изговор, дакле *пам- ћење* (не *па- мћење*), *здравствени* (не *здра- вствени*), *рекор- дери* (не *реко- рдери*), итд.

У сложеницама, ако им се јасно осећају саставни делови, граница између њих важнија је од границе слога, па ће се делити нпр. *пред- услов, су- пер- активан* (а не *пре- дуслов, супе- рактиван*).

У латиници *lj, nj* и *dž* се не растављају, осим у речима као *Tap- jug, nad- živeti*, где означавају по два гласа. При изворном писању страних имена удвојени сугласници се растављају: *Maz- zini, Wil- liams*.

Ако се реч и иначе пише с цртицом, ову треба поновити на почетку следећег реда: *спомен- плоча, француско- пруски* итд.

Нови П разликује „правила” приближно једнака онима у П 60, од необавезних „пре-

порука”, чији је циљ „да прелом речи буде језички логичан”. Ове друге су фонетски веома сложене и захтевају консултовање опширних табела, па их је у пракси врло тешко применити.

растење (од *расти*), не *рашћење*.

Растко.

растресен, не *растрешен*.

расч- не него *рашч-*: *рашчешљати, рашчаврљати се* итд.

раш- не него *раш-*: *рашепурити се, рашрафити* итд.

РАТОВИ: в. *ИСТОРИЈСКИ ДОГАБА- ЛИ*.

Рахмањин: *Рахмањин- новљев концерт* (не „Рахмањин- новљев концерт”), *Рахмањин- новљеве композиције*.

рационализовати (*-лизирати, -лисати*) значи учинити рационалним; није исто што и *рационалирати (-нисати)* = ограничити (исхрану, снабдевање).

рачи (боље) и *рачији*. **рачуница.** Конзервативнији језикословци допуштају ову реч само у значењу књиге, уч-

беника или школског предмета, док у изразима као *наћи своју рачуницу*, погрешна је та ваша рачуница и сл. траже да се замени са *рачун*.

Рашка: дат. Рашкој (област); Рашки, ретко Рашци (насеље).

рашомон, *рашомонија*-да (према филму А. Куросаве) означава забуну насталу услед различитих исказа о истом догађају. Не ваља ову реч употребљавати у уопштеном значењу „збрка, метеж”.

рашта = (зашто; ради чега), ретко *радшта*.

рашћеретати се.

рвати се, *рвач*, без *х*.

рђа, *рђати, рђав*, не *хрђа* итд.

реалка, дат. *реалци*, ген. мн. *реалки*.

реванш, *реванш сусрет, реванш утакмица* итд. (цртица није обавезна: в. ЦРТИЦА 3).

ревностан, *ревносна, -сно*.

револуција: великим словом прве речи *Француска револуција* и *Октобарска револуција*, као називи тачно одређених догађаја, али малим *српска*

револуција, алжирска револуција и сл., пошто су изрази описног карактера. В. ИСТОРИЈСКИ ДОГАЂАЈИ.

революционар и револуционер.

Регензбург (не Регенсбург, према П).

регион: Нишки регион, Јужноморавски регион и сл. (велико слово прве речи, према тачки 26 б Правописа).

реекспорт.

резиме (м. рода), *резимеа*, мн. *резимеи*. Домаћи израз је *саже-так* (мн. *сажеци*).

резус-фактор (или *Rh-фактор*, прва два слова само латиницом), *резус-позитиван, резус-негативан*.

реизбор, *реизборност, реизборни* и *реосигурање* неису добро сковане речи будући да је страни префикс спојен с домаћом ос-новом, али им досад није нађена права замена.

реис-ул-улема (мало *р. в. ТИТУЛЕ*).

Рејли не него Рајли (*Reilly*, ирско презиме).

Рејмон: погрешно ум. Ремон (фр. *Raymond*).

Енгл. *Raymond* изговара се Рејмонд.

Рејнолдс, уобичајено код нас за енгл. *Reynolds*, мада је изворни изговор Ре-нолдс.

рејон, *рејонски*, не *реон, реонски*.

реквизит и реквизиита. **рекля-казала.**

реконкиста (шп. *Reconquista*), не *реконквиста*.

рели, *релија*, мн. *релији*; *рели возач, рели такмичење* итд. (цртица необавезна, в. ЦРТИЦА 3).

Рембрант ван Рајн (*Rembrandt van Rijn*), према прилагођеном облику, или *фан Рејн* према изворном холандском изговору (оба у П); погрешно је „Ријн”.

ремек-дело.

рен: боље *хрен. Реновка* не него *хреновка*.

рендген (апарат), *рендгенски*; и презиме Рендген (*Röntgen*), према П, пише се на исти начин.

рента је стални приход од капитала, земљишта, вредносних папира и сл. (одакле и изведеница *рентијер*).

Не сме се употребити као превод енглеског *rent*, које значи најамнина, закупнина или станарина.

рентакар, према П боље него *рент-а-кар*.

рентирати се значи исплатити се, бити уносан. Није добро *рентирати* (нешто), бу-квалним преводом енглеског *to rent*, које значи изнајмити или унајмити, дати или узети у закуп.

репетиторијум и репетиториј.

репрезент је погрешно: према глаголу *репрезентовати* именица може једино да гласи *репрезентант* (али је боље узети неки од домаћих израза: *представник, пример, узор, узорак* итд.).

репроматеријал.

Република: великим словом кад је скраћени назив за Југославију или неку другу државу, нпр. *органи власти у Републици*. Тако и *Дан Републике, Трг Републике*. Уп. *Покрајина; ИСТОРИЈСКА ИМЕНА*. **реситал,** боље него *ре-цитал*.

рескирати: боље *риски-*

рати (уп. *рискантан*) или *ризиковати*.

респективни значи „дотични“, „одговарајући“: погрешно га је употребљавати уместо *респектабилан*, *поштовања вредан* (нпр. „Сирија располаже респективном војном силом“).

речник, ијек. *рјечник* (не *ријечник*).

речца (од *реч*): ијек. *рјечца* и *ријечца*. *Речица* (мала река): ијек. *рјечица*.

решетка, на *решетки* (и *решечи*, мада приручници не предвиђају тај облик); ген. мн. *решетака*, боље него *решетки*. В. -тка.

рж. Чешко слово *ř* код нас се преноси са *рж*: Јиржи (*Jiří*), Дворжак (*Dvořák*); иза звучних сугласника преноси се на *ж* (Беджих – *Bedřich*, Јинджих – *Jindřich*) а иза беззвучних са *ш* (Пшибрам – *Příbram*, Тшеблицки – *Třeblický*). Пољско *rz* изговара се *ж* (не *рж*): Јежи (*Jerzy*), Казимјеж (*Kazimierz*), Гжегож (*Grzegorz*), Анджеј (*Andrzej*). Иза беззвучног сугласника изговара

се *ш*: Кшиштоф (*Krzysztof*).

При писању ћирилицом треба пазити да *д* и *ж* остају одвојени у Анджеј, Беджих, Јинджих – не Андеј итд.

рзати, не *хрзати*.

рибић (мишић), *рибич* (риболовац).

рић: поређење *рићи*, *најрићи*.

Ријека; Ријечанин, -анка; *ријечки*. „Идем у Ријеку“, „Долазим из Ријеке“ данас обичније него *на Ријеку*, *са Ријеке*.

римокатолик; *римокатоликиња* (не *римокатоликиња*).

Ринашита: в. *Унита*

Рио де Жанеиро (нагласак је на *е*). Мења се само последња реч: из Рио де Жанеира, у Рио де Жанеиру итд. Скраћено: Рио, из Рија, у Рију итд. Становници се зову *Кариоке* (порт. *cariocas*).

Рисан: Ришњанин, Ришњанка, *рисански*, *Рисански залив*.

Ришков, не *Рижков*.

роба је збирна именица и као таква нема мношину. Погрешно је „извоз наших роба“ (треба: *извоз наше робе* или *наших про-*

извода), „Законом су обухваћене све робе“ (треба: *сви производи* или *све врсте робе*).

робноновчани (састављено по П).

робустан, *робустни*, не *робусни*.

родоскврн, *родоскврнлачки* (не *родоскврван*); *родоскврњење* (инцест).

Родригез или *Родригес* (*Rodríguez*): в. -ез.

рођака, дат. *рођаки* и *рођаци*; *рођаки*.

Рожај је старији облик, забележен и у Вуковом *Рјечнику*; данас у самом том месту преовлађује облик *Рожаје* (локатив: у *Рожајма*, али се чује и: у *Рожају*).

рок: *рок музичар*, *рок састав* итд. (необавезна цртица: в. *ЦРТИЦА 3*). *Рокенрол* (према П боље него *рок-ен-рол*).

Ролан Гарос (*Roland-Garros*), не *Гаро*.

ролс-ројс (аутомобил), *Ролс-Ројс* (*Rolls Royce*) (фабрика).

ронилац (не *рониоц*), мн. *рониоци*, *ронилаца*.

ропац (самртни) уобицајено, мада ПР допушта само *хропац*.

рото-папир, *рото-роман* итд.

Ротшилд (*Rothschild*), не *Рочилд*.

рскав, *рскавица*, *рска-ти*, не него *хрскав*, *хрскавица*, *хрскасти*.

Рт добре наде.

Ружди (*Салман*), не *Рушди*.

Руиз (*Ruiz*) и *Руис*: в. -ез.

руководилац (не *руководиоц*), мн. *руководиоци*, *руководилаца*.

рупчага, дат. *рупчази*.

Рурке не него *Рорк* (енгл. *Rourke*).

РУСКА ИМЕНА. Не наглашено *о* и код нас се пише *о*, а не *а*: *Бородино*, *Соловјов*, *Корољов*, *Корчној*, итд., не *Барадино* итд. Испред *е*, и сугласници се преносе како се пишу, без умекшавања: *Лебедев*, *Смоленск*, *Нева*, *Никитин*, *Фадејев*, *Державин*, *Некрасов*, *Тихонов*, *Илич* (а не *Љебеђев*, *Њикићин* итд.). Од овога су изузетак имена са слоговима *њин*, *њев* и *љев* (*Љењин*, *Добрињин*, *Бакуњин*, *Каренина*, *Коњев*, *Тургењев*, *Јаковљев*, *Васиљевски*) и понеки

већ одомаћени облици као Љермонтов, Оњегин, Дњепар, Стаљин, Менделеев, Распућин.

Наставци *-ој, -аја, -оје* по правилу се замењују нашим придевским наставцима: Трубецки, „Литературна газета”, Царско Село итд. Правопис ипак допушта и облике као Богинскаја, Новаја жизњ, Рабочеје дело и сл., али само у номинативу, док ће промена бити по нашем, Богинска, Рабочег дела и сл.; тако и Большој театар (в. то).

Руска презимена немачког порекла код нас су уобичајена са изворним изговором, нпр. Ајзенштајн, Бронштајн, Мајерхољд, па је то усвојио и нови П (не више Ејзенштејн и сл., како је било по П 60).

В. *-ич; -ов; -овна*. В. и поједина имена. *ручка*, дат. *ручки*, ген. мн. *ручки* (ПР даје и *ручака*). *рушилац* (не *рушиоц*), мн. *рушиоци, рушилаца*.

С

с и з (изговор). Грчко обично (неудвојено) *с* између вокала и на крају речи код нас се по традицији преноси са *з*: *криза, музеј, музика, филозоф, паразит, Езоп, Тезеј, Сизиф, Пелопонез* итд. Код појединих ређих имена јавља се и *с*, према класичном изговору: Хесиод, Месопотамија, Ефес, Дионис, Дионисије (боље него Хезиод итд.).

У шпанским речима чита се увек *с*, не *з*: Хосе (*José*), Росарио (*Rosario*), Каса Росада (*Casa Rosada*) итд.; изузетак је Андалузија, јер је то наш одомаћени облик. В. *-ез; з; пезета*.

За итал. речи код нас је усвојен северноиталијански изговор *з*: *изоловати* (од итал. *isolare*), *казамат* (итал. *casamatta*); Пиза (*Pisa*), Бриндизи (*Brindisi*), Карузо (*Caruso*), Чеза-

ре (*Cesare*) итд. В. *каси́на; Мазина; осимски*.

У енгл. именима, независно од оригиналног изговора, крајње *с* после сугласника код нас се преноси са *с*: Чарлс (*Charles*), Џејмс (*James*), Џоунс (*Jones*), Велс (*Wales, Wells и Welles*) итд. Кад претходи вокал, транскрибујемо према изговору, који је некада *з* а некад *с*: Роуз (*Rose*), Метјуз (*Matthews*), Ендруз (*Andrews*; не Ендрус); Рис (*Reese*), Чејс (*Chase*), Луис (*Lewis, Louis*), Глинис (*Glynis*) итд.

С, з и ш у португалском: в. **ПОРТУГАЛСКА ИМЕНА**.

-с (суфикс). *Ноћас* може значити *прошле ноћи, ове ноћи која долази или ове ноћи која је у току. Зимус, пролетос, летос, јесенас* обично се употребљавају за протекло годишње доба, али могу означавати и оно које предстоји.

са. Основни облик овог предлога је *с* (пише се без апострофа!). Облик *са* у старијем

језику је употребљаван само испред сугласника који отежавају изговор *с*, нпр. *са птицом, са кћерима, са мнош, са сиром, са школом, са зецом, са жаљењем*.

Данас се знатно проширила употреба облика *са*, али се ипак препоручује *с* где год је то могуће, дакле *с пријатељем, с децом, с гостима, с интересом, с омладином* итд. (боље него *са пријатељем* итд.). Понеки аутори, због благозвучности, радије употребљавају облик *са* испред вокала, нарочито ако овоме следи још једно „*с*“ (*са испитом, са осам ногу* звучи лепше него *с испитом, с осам ногу*). **са-** и **су-** (префикси): в. под су-.

сабити: *сабиј, сабијмо, сабијте*.

сабља, ген. мн. *сабаља*: в. **ГЕНИТИВ МНОЖИНЕ** (именице ж. рода).

сав, *свег(а)* (не *свог*), *свем(у)* (не *свом*). Средњи род *све* (не *сво*): *све време, све оно знање, све троје* итд.

Савамала, савамалски.

Сава центар (без трице према П) сковано је по угледу на енглески; према нашем реду речи боље је **Центар „Сава“**.

саветовати некога (нешто) и **саветовати не коме** (нешто). Исто и **посаветовати**.

савијутац, мн. *савијуци*. **савити:** *савиј, савијмо, савијте*.

сагнути се: *сагнуо, сагнула* и *сагао, сагла*; *сагнувши се* и *сагавши се*; *сагнух се, сагну се* и *сагох се, саже се*.

садржај и **садржина**. Обе речи употребљавају се како за материјалне тако и за духовне појмове (*садржај* или *садржина* кутије, пакета и сл., *садржај* или *садржина* романа, уговора итд.).

сажетак, мн. *сажеци*.

САЖЕТИ САМОГЛАСНИЦИ. Облици из фамилијарног говора *ко* (= као), *дошо* (= дошао), *казо* (= казао) и сл., као и дијалекатски *доша, стига, река* итд., према Правопису пишу се без апострофа, а са знаком дужине

(циркумфлексом): *кó, дошó, казó, дошí, рекá* итд.

САЗВЕЖЂА: в. **НЕБЕСКА ТЕЛА**.

сазрети: као *зрети* (в. то).

са и без, са или без. Будући да ова два предлога захтевају различите падеже, не сматрају се правилним спојеви као *са и без доплате, са или без пратиоца*: треба *с доплатом и без ње, с пратиоцем или без њега*. Уп. за и против.

с(а) + ИНСТРУМЕНТАЛ. У начелу, предлог *с(а)* не употребљава се уз инструментал кад овај означава средство, оруђе или предмет радње: „Уме да рукује машином“ (не: с машином), „Тргујете туђом имовином“ (не: с туђом), „Родитељи су се поносили мноме“ (не са мнош), „Ничим вас нећу оптеретити“ (не: Ни са чим) итд. Међу најчешћим глаголима који траже инструментал без предлога јесу *опремити, снабде-ти (се), наоружавати, овладати, загосподари-*

ти, служити се, послужити, располагати, бавити се, поносити се, заменити, нахрани-ти, напојити, натопити, испунити, покрити, пропратити и др.; такође глаголи кретања као *возити (се), путовати, доћи, отићи* и др. кад именица у инструменталу означава превозно средство (*Путујем возом* итд.). Инструментал без предлога траже и придеви задовољан и незадовољан.

Предлог *с(а)* ипак се може употребити у овом значењу у два случаја: (1) ако испред именице стоји основни број или прилог за количину, нпр. *закуцати с три ексера, украсити с мало цвећа, поткрепити с доста примера*; (2) ако после предлога долази нека непроменљива реч, као што је број, слово, скраћеница или цитирани израз, нпр. *помножити са десет, означити са X, Дочекаше их са „Живели ослободиоци!“*

Нису ретки случајеви кад се исти спој глагола са именицом

може употребити и с предлогом *с(а)* и без њега, уз мале разлике у значењу. Упореди: „Он се пушком борио против непријатеља” – „Он се *с* пушком у руци борио против непријатеља”; „Пошао си возом а вратио се аутомобилом” – „Пошао си као пуки сиромаш а вратио се *с* аутомобилом”; „Рат је за нас почео бомбардовањем Београда” (одговор на питање *како?*) – „Рат је за нас почео *с* бомбардовањем Београда” (одговор на питање *када?*). Неки пут разлике у значењу и нема, нпр. „(Са) својим звучним гласом и достојанственим држањем подсетио нас је на Шаљапина”. О изразу *писати великим (малим) словом* односно *писати с великим...* својевремено се међу лингвистима водила полемика која је остала без коначног решења, па се мора сматрати да су оба облика подједнако добра.

САЈМОВИ: в. *УСТА-НОВЕ*.

саксофон, не *саксафон*. **Салвадор**, боље него Ел Салвадор (одређени члан *el* не чини део имена у ужем смислу). Главни град се зове Сан Салвадор. **сам**, -а, -о. Да би се разликовало од облика глагола *јесам* и од прилога *само* (= једино), означава се акцентима: *а́м* и *а́мо* (не *а́мо!*). примери: *И а́м сам тога свес-тан; Дете се а́мо вра-тило.*

са мном.

само- састављено у сложеницама: *самофинансирање, самодовољава* итд.

самопослуга и **самоуслуга** подједнако су добре речи.

санаторијум и **санаториј**.

санке, *санкати се* и *сањке*, *сањкати се*.

Санкт Петербург (некадашње и ново име Лењинграда); не Санкт Петербург, што је облик у западним језицима. Придев: *санктпетербуршки*.

санкција је казна, казнена мера, али *санкционисати* значи одобрити, потврдити, озакоњити.

Санremo, не Сан Ремо. **санскрит:** као ближи оригиналу препоручује се облик *санскрт*.

Санта Круз (према уобичајеном облику који препоручује ПР) или Санта Крус (по шп. изговору).

Сантијаго (по П: верније шп. изговору било би Сантјаго).

сантиметар: боље *центиметар* (в. то).

Сан Франциско, прихваћено у ПР као устаљен облик, мада би по изворном изговору било тачније Сан Франсиско.

Сан Хосе (у Костарики, САД, итд.), боље него Сан Хозе. Изворно: *San José*.

Санчез или Санчес (*Sánchez*). В. -ез.

Сао Пауло (*São Paulo*), не Сао Паоло.

саплитати, *саплићем* и *саплетати*, *саплећем*.

Сапфо (боље него Сафо). Мења се као имена на -а: од Сапфе, Сапфи, Сапфин.

састојати се од нечега, боље него *из* нечега.

са стране.

Сатерленд је погрешна транскрипција за енгл. *Sutherland*: треба Садерленд.

сатрти и **сатрети** (ијек. *сатријети*); *сатрвши* и *сатревши* (ијек. *сатријевши*); остали облици као код глагола *трти* (в. то).

Сафо: в. *Сапфо*.

Сафок (енгл. *Suffolk*), не Сафолк.

сашити: *сашиј*, *сашијмо*, *сашијте*.

с бока.

сваки треба да се слаже с бројем који му следи: *свако пола сата, сваки сат и по, свака три месеца, сваке две недеље*. Облик „сваких” се употребљава тек од броја пет навише: *сваких пет сати* итд.

свакодневица (или *свакидашњица*), боље него *свакодневница*.

свако мало (ум. *сваки час, често* и сл.) није препоручљиво у књиж. језику.

свастика, дат. *свастици*; *свастикин*, боље него *свастичин*.

све (не *сво*). В. *сав*.

Свевишњи.

све́за или **све́зица**, као врста речи, данас се зове **везник** (везници су нпр. *и, а, да, или, ако, него, јер* и др.). У старијем језику **све́за** може значити и

веза, спој, а у граматичкој терминологији може означавати израз од двеју или више речи.

свезак в. *свеска*.

свеједнако (= стално).

свеска: ген. мн. *свезака*; данас ретко *свезак*, ген. *свеска*, мн. *свесци*, *свезака* (само у значењу тома или броја часописа).

Света гора.

свети (скраћено *св.*) пише се малим словом кад се односи на човека (*свети Марко*, *живот светог Саве*) а великим кад означава празник, цркву или географско име (*на Светог Никољу*; *Свети Петар на Лиму*; *летовање у Светом Стефану*). За изразе као *Света тројица* в. **БОЖАНСТВА**.

светиљка, дат. *светиљци*.

светитељка, дат. *светитељки*.

светло као именица, пре свега у говорном језику (*Упали светло и сл.*) није погрешно, али за прецизност изражавања често је погодније *светлост* одн. *осветљење*, *расвета*. Ијек. облик

је *свјетло*, али *свијетло* као придев (нпр. *једно свијетло мјесто*). *Светло-* у називима боја: в. **БОЈЕ**.

Свето писмо.

светост је папска титула: *Ваша светости*, *Његова светост*. В. *ваш*; *његов*.

Свето тројство, *Света тројица*: в. **БОЖАНСТВА**.

све у свему: израз дефинитивно устаљен у књиж. језику, неоправдано осуђиван као германизам.

СВЕЦИ: в. *свети*.

свечера или *свечери* (предвече).

свију (ген. мн. од *сав*) данас углавном застарело или покрајински, поред обичнијег *свих*.

свитац, мн. *свици*, *свитаца*; **свитац**, мн. *свици*, *свитака*.

сво не него *све*; в. *сав*. **свој**, *својег(а)*, *својем(у)* значи исто и једнако је правилно као и *свог(а)*, *свом(е)*. *Свој* се односи на субјекат реченице: „Милан паркира близу *своје* куће” („близу *његове* куће” односило би се на кућу неког другог човека). Ово правило се само

делимично примењује у 1. и 2. лицу множине, где се и *наш*, *ваш* могу односити на субјекат: „Сви ми знамо снагу и величину *наше* земље”, „Ради *ваше* безбедности седите што даље од прозора”. И у трећем лицу неки пут се мора употребити *његов*, *њен*, одн. *њихов* примењено на субјекат да би се избегла двосмисленост: „Књижевници су са занимањем саслушали суд угледног госта о *њиховом* стваралаштву” (*свом* би се могло схватити као да је гост говорио о сопственим делима). С друге стране, у одређеним конструкцијама допуштено је *свој* и кад се не односи на субјекат: „ставити сваку ствар на *своје* место”, „назвати сваког *својим* именом”, „дати сваком *своје*”, „радити нешто у *своје* време”.

сврака, дат. *свраки*.

сврачји (боље) и *сврачији*.

с временом (боље) и *временом* (в. то).

сврха, дат. *сврси*.

свршетак, мн. *свршеци*. **се.** Ова заменица се употребљава за грађење повратних глагола, у свим лицима (*перем се*, *переш се* итд.), а такође и за безличну конструкцију, која се јавља само у 3. лицу једине, нпр. *радило се*, *прича се*, *то се зна*. Иста заменица не може обављати обе функције истовремено, па нису добре реченице у којима се повратни глаголи употребљавају као безлични, нпр. „Овом се алатком без тешкоћа служи”; „На перону се не сме задржавати”, „Када се бори за живот, сви обзира отпадају”. Ту се мора употребити други склоп реченице, нпр. „Овом се алатком без тешкоћа *рукује*”, „*Није дозвољено* задржавати се на перону”, „Када се *човек* бори за живот, сви обзира отпадају”. С безличним глаголом не сме се употребити именица у акузативу: „Ову се књигу лако чита”, „Могло се навести и друге случајеве”, него

„Ова се књига лако чита“, „Могли су се навести и други случајеви“.

Се је енклитика (уп. је; су) и стога не сме доћи на почетак акценатске целине: уместо „Овај пројекат, а највероватније и сви остали, се одлажу за боља времена“ треба: „...одлажу се за боља времена“.

В. собом; в. и се је.

север: в. СТРАНЕ СВЕТА.

Северни пол; Северна Америка, Северна Кореја, Северна Ирска (али мало с кад је посредни само део државе или континента: северна Италија, северна Африка, северни Банат); Северно море.

северно- увек састављено: северноамерички, северноафрички, севернокорејски итд.; Северноатлантски пакт.

Северњача (= Поларна звезда). В. НЕБЕСКА ТЕЛА.

североисток, -очни, северо-запад, -дни; северо-североисток, северо-северо-запад.

седамсто, седам стоти-

на, седамстоти; седам хиљада, седамхиљади-ти.

седељка, дат. седељци, ген. мн. седељки.

седећке и седећки.

се је у говору се слива у се: Он се вратио. Неки граматичари допуштају и пуни облик (Он се је вратио), други сматрају да је то неправилно.

Сејмур погрешно: енгл. *Seumur* изговара се Симор.

секс бомба, секс-шоп (цртица необавезна): не секси-шоп.

сексепил, сексепилан, не сексипил, сексипилан.

секунд и секунда; ген. мн. секунада или чешће секунди.

сем: в. осим.

семенка, дат. семенци, ген. мн. семенки.

семијон (вино): в. ј.

Сен-Симон (фр. *Saint-Simon*).

Сента, сенћански, Сенћанин, -анка.

Сен Тропе (*Saint Tropez*): з се не изговара.

сеоба по правилу означава масовно сељење, миграцију (сеоба народа, сеоба птица) али није погрешно ни у смислу селидба.

сеоце и селце.

сер (енгл. *sir*) остаје непромењено испред имена: сер Џон, сер Џона, са сер Џоном. Употребљава се уз лично име (сер Винстон) или уз име и презиме (сер Винстон Черчил), никада уз само презиме. Не сме се остављати непреведено када није званична титула („Да, сер” и сл., погрешно у преводима филмова уместо „Да, господине”).

сервис (ПР допушта и сервис у значењу „гарнитура истоврсних предмета”).

серфинг, серфер, серфовати: в. сурфинг.

сецирати (леш и сл.), не секцирати.

Си-Би-Ес, Си-Би-Еса или (само латиницом) CBS, CBS-a.

СИБ, СИБ-а, СИБ-у.

сивомаслинаст: в. БО-ЈЕ.

Сигурни (*Sigourney*), не Сигурни.

сигурностан, -сна, -сно. сида, сиде (боље него ејде); нема разлога за писање великим словима.

Сиднеј, код нас уобичајена транскрипција

за име града, мада се у енгл. изговара Сидни. Када је лично име или презиме, треба свакако транскрибовати Сидни.

Си-Ен-Ен, Си-Ен-Ена или (само латиницом) CNN, CNN-a.

Сизифов посао (велико С), ређе сизифовски или сизифски посао (мало с).

Сијетл (*Seattle*), не Сиетл, Ситл.

Сик, Сики (велико почетно слово, јер имају особине етничке заједнице). Као придев у штампи је употребљавано сикски и сиковски; правилно би било једино сички.

СИЛАЗНИ АКЦЕНТИ: в. изузетан; Југо-славија; телевизија; -тор.

Силвио, са Силвиом, Силвиов (разликовати од: Силвије, Силвијем, Силвијев). В. -ио.

силицијум и силициј; силицијум-диоксид итд. Под утицајем енглеског (где је *silicon* – силицијум, *silicone* – силикон) често се брка елемент силицијум са силиконима (органска једињења). Силицијумски чип (у рачунарима), не сили-

конски; Силицијумска долина (центар електронске индустрије у Калифорнији), не Силиконска.

Симона (*Simone*, фр. ж. име), боље него Симон: у промени Симоне, Симони, Симонин. В. -е (ФРАНЦУСКО).

симпозијум и симпозиј. симултанка, дат. симултанци, боље него симултанки.

синагога, дат. синагоги. синоћни (уп. ноћни); ПР допушта и синоћни.

синтагма је група од две или више речи у међусобној граматичкој вези; погрешно се употребљава уместо „изрека“, „гесло“, „узречица“ и сл.

синтаксички (од синтакса): боље је синтактички (као пракса – практичан, профилакса – профилактички, елипса – елиптичан и сл.). Употребљава се и облик с домаћим наставком синтаксни.

Сињска алка; сињски алкар.

Сиријус.

Сисак, сисачки, Сишчанин, -анка.

сисати: сисам, они сисају и сишем, они сишу; сисај, сисајте и сиши, сишите; сисајући и сишући.

сифилитичар, -ичан, -ички (не сифилистичар).

Сицилијанка, дат. Сицилијанки; (у шаху) сицилијанка, дат. сицилијанки и сицилијанци.

с јесени.

сјутра је облик из јужних наречја, допуштен поред обичнијег сутра.

скајхок (*Skyhawk*, тип авиона): не скајхоук.

скалшел, не скалпер.

Скалфаре (итал. *Scalfaro*) наглашено је на првом слогу.

скаска, дат. скасци, ген. мн. скаски.

скафандар, скафандра, боље него скафандер, скафандера.

Скендербег, обичније него Скендер-бег.

-ски, -цки, -чки (у именима). Од презимена као Стравински, Пилсудски, Балски, Мушицки, Рачки итд. не може се правити присвојни придев: не Стравинскијева музика, него само музика Стравинског.

Несловенска презимена као енгл. Меклоски (*McCloskey*), итал. Франчески (*Franceschi*) мењају се као имена на -и: Меклоскија, Меклоскију, итд., не Меклоског, Меклоском.

У пољским презименима испред -ски, -ска долази њ (не н): Бжезињски (*Brzeziński*), Полањски (*Polański*), Грођењска (*Grodzieńska*) итд.

В. -шки; в. и следећу одредницу.

-ски и -ни. И -ски, (-чки, -шки) и -ни (-ан) употребљавају се као суфикси општег значења за извођење придева од именица. Нема општег правила о томе кад ће се употребити један а кад други. Често се у српској варијанти употребљава облик на -ски а у хрватској на -ни, нпр. аутобуски – аутобусни, оперски – оперни, порески – порезни итд. У другим случајевима се и у Србији употребљавају оба суфикса, без разлике у значењу, нпр. падешки и падежни, обалски и обални, или

с извесном разликом (нпр.: логички – који се тиче логики, логичан – који је у складу с логиком, правилан у расуђивању). В. језички.

ски-лифт.

склопка, дат. склопци.

сконцентрисати. О правилности овог облика мишљења стручњака се разилазе, али се обично сматра да је боље само концентрисати, одн. усредсредити, сабрати итд.

Скопље, Битољ, Бевђелија, Копар – одомаћени су српски облици имена ових градова и треба их употребљавати увек у српском контексту. Изворне облике Скопје, Битола, Гевгелија, Копер треба писати само тамо где се сва страна имена наводе у изворном облику (у редовима војне, именицама, на географским картама и сл.).

скоро и готово подједнако су правилни облици: скоро цео сат, скоро сасвим нов добро је као и готово цео сат, готово сасвим нов.

скоројевићки, не *скоројевићски*.

Скотланд јард(*Scotland Yard*).

скраја (састављено по П), али: *с краја на крај*.

СКРАЋЕНИЦЕ начињене од почетних слова пишу се велико: ОУН, ЕЗ, САД, СПС, ХДЗ, ЈАТ, АВНОЈ, УНИЦЕФ. Падежни наставци, уколико је скраћеница променљива, пишу се малим словима и одвајају цртицом: из СПС-а, у ЖТП-у итд. Скраћенице које се изговарају као посебне речи могу се писати и само почетним великим словом: *Уницеф*, *Уницефа*, *Јат*, *Јата* итд. Само на овај други начин пишу се скраћенице које садрже више од једног слова поједине речи, нпр. *Тајуг* (Телеграфска агенција нове Југославије), *Бемус* (Београдске музичке свечаности) итд. В. и следеће две одреднице, **ТАЧКА У СКРАЋЕНИЦАМА** као и поједине скраћенице.

СКРАЋЕНИЦЕ МЕРА (метричких једи-

ница). Правопис предвиђа да се скраћенице *m, cm, dm, mm, km, g, kg, dkg, mg, l* (литар), *hl* (хектолитар), *t* (тона) и друге њима сличне пишу без тачке, обично латиницом, али и ћирилицом (осим за скраћенице *V* – волт и *W* – ват, где је латиница неопходна ради разликовања).

СКРАЋЕНИЦЕ НА -а. Нема општег решења за падешку промену скраћеница као што су ЦИА, ЕТА, ИРА, ФИФА, НАСА, АНСА итд. Где је то могућно, треба их писати само с почетним великим словом, нпр. *припадник Ете*, *договор с Фифом*, или употребити испред њих неку заједничку именицу, нпр. *за организацију ЕТА*, *с тајним удружењем ИРА*. У противном, скраћеница мора остати непроменљива, нпр. *агент ЦИА*, *ради за ЦИА*. Није пожељно писати *агент ЦИЕ*, *за ЕТУ*, *НАСИН* и сл., јер падежни наставак није део скраћенице и не

може се писати великим словом.

скрипта има само множину ср. рода: *читам скрипта* (не *скрипту*), *учим из скрипата*, *налазим у скриптима* (уобичајено али погрешно *скриптама*).

скроз-наскроз.

СКУПОВИ: в. **УСТА-НОВЕ**.

сладолеџија.

сладострастан, -сна, -сно.

сламка, дат. *сламци*.

сластан, -сна, -сно.

слати, *шаљем* (не *шиљем*).

слева, не *с лева*.

следећи: ијек. *слиједећи* и *сьедећи*.

с леђа.

словенски је од Словен, а **словеначки** од Словенац или Словенија. У Хрватској се за први појам каже *Славен*, *славенски*, док *словенски* значи *словеначки*.

СЛОВЕНСКИ ГЕНИТИВ: в. **ГЕНИТИВ**, **СЛОВЕНСКИ**.

СЛОЖЕНИ ПРИДЕВИ. Спој двају придева пише се с цртицом ако сваки од њих задржава првобитну вредност и ако сложенница означава равноправан однос или везу

међу њима: *руско-енглески* (речник), *иранско-ирачки* (рат), *индустријско-сточарски* (крај), *културно-уметничко* (друштво) итд. Ако изражавају јединствен појам – првенствено у оним сложенницама које се могу извести од именице с придевом – пишу се састављено без цртице: *књижевнотеоријски* (од *књижевна теорија*), *западнонемачки* (од *западна Немачка*), *социјалдемократски* (од *социјална демократија*), *народноослободилачки* итд. У неким случајевима тешко је одредити колико су два појма међусобно повезана, па би се могло бранити нпр. и писање *друштвено-политички* (друштвени и политички) и *друштвенополитички* (према друштвена политика, политика у друштву). В.: **БОЛЕ**; **СЛОЖЕНИЦЕ С БРОЈЕМ**; *српскохрватски*; *војно*.

СЛОЖЕНИЦЕ С БРОЈЕМ. Када придеви годишњи, месечни, дневни, недељни

итд. или именице *годишњица*, *годишњак* граде сложеницу с бројем на првом месту, број се може писати цифром и после њега ставити цртица (не тачка)!: *17-годишњи*, *25-годишњица*, *40-годишњак*, *18-месечни*, *20-сатни* итд. Не треба писати *25-то-годишњица*, *18-томесечни* и сл.

За писање словима, у П (тачка 60 ц) прихваћен је давнашњи предлог стручњака да се пише састављено, нпр. *двадесетпетогодишњи*, *четрдесеттрогодишњак*, *тридесетшесточасовни* итд. Раније писање (по П 60) *двадесет петогодишњи* и сл. уносило је размак на неодговарајућем месту, а могло је довести и до неспоразума (нпр. „Видео сам четрдесет петогодишњака”, „Слави се двадесет петогодишњица”).

сломити се мења као **ломити**: *сломим*, *сломим*... они *сломе*, *сломљен*; погрешно је *сломљем*, *сломљеш*, они *сломљу*, *сломљен*. *слуга*, *слуги* и *служи*;

ген. мн. *слугу*. В. **ИМЕНИЦЕ МУШКОГ РОДА НА -а**.

служавка, дат. *служавки*, ген. мн. *служавки*.

случај. Језикословци нерадо гледају на употребу ове именице с глаголом *бити*, као у примерима „Је ли и с тобом био тај случај?”, „Код нас то није случај”, „Могу се сукобити две струје, као што је то случај у Ирској”. Сматра се да је боље: „Је ли и с тобом било тако?”, „Код нас то није тако”, „...као што (то) бива у Ирској” и сл.

слушалац (не *слушаоц*), мн. *слушаоци*, *слушалаца*.

Смаил-ага Ченгић; *Смрт Смаил-аге Ченгића* (наслов). В. *ага*. **смеса** и **смеша** (ијек. *смјеса*, *смјеша*).

смијуљити се је ијек. облик: екавски је **смејуљити се**.

смрека, дат. *смреки*.

снабдевеност (стање) треба разликовати од **снабдевања** (процеса): не „у протеклом периоду снабдевеност је била редовна” него „...снабдевање је било редовно”.

снабдети (ијек. *снабдјети*): старији речници давали су садашње време *снабдим*, *снабдиш*, они *снабде*. У стварности се готово увек употребљавају облици *снабдем*, *снабдеш*, они *снабдеју* (ијек. *снабдијем*, *снабдијеш*, *снабдију*).

снајпер је назив за стрелца; његово оружје је *снајперска пушка*. Погрешно је *снајпером* називати оружје; сувишан је облик *снајпериста*.

снаха, **снаси** (ређе *снахи*), *снахин*. Облици *снаја*, *снајка*, *снаша* допуштени су у фамилијарном говору, као речи одмила.

сneck-бар.

с неруке (= незгодно, неповољно): пише се одвојено према П.

снети: в. *-нети*.

снисходљив значи у првом реду „који гледа с висине, који удостојава (некога својом пажњом), покровитељски”. У новије време стекло је и значење „услужан, смиран, понизан”.

с ногу.

со: придев *сонни*, ретко *солни*.

собом (заменаца) може имати значење *са собом*, као у изразима *носити собом*, *водити собом* и сл.

с обзиром на (нешто), не *обзиром на* (нешто). Нормативни приручници обично забрањују спој *с обзиром да* („С обзиром да нису сви дошли, мораћемо...” итд.), захтевајући да се каже *с обзиром на то што*. Уместо једног и другог може се употребити *будући да*. Уп. *без обзира*.

сода-вода.

содијум погрешно (обично у преводима са енгл. и фр.) уместо: *натриј(ум)*.

Сокобања, **сокобањски**; Соко-град.

Соколац (код Сарајева), Сокоца, у Сокоцу.

Сократ: *сократски* и *сократовски*.

солдатеска: као *гротеска* (в. то).

соло: *соло певање*, *соло инструмент* и сл. (цртица није потребна: в. *ЦРТИЦА 4*).

Соловјов (руско презиме, не Соловјев).

Солунац или Солуњанин (грађанин Солу-

на), **солунац** (борац са Солунског фронта).
Солунски фронт: велико С (в. фронт).
Сомалац (становник Сомалије), **Сомалка**, **сомалски**; не **Сомалијац**, **ијка**, **сомалијски**.
Сони (*Sony*, фабрика), **сони** (марка).
Сорос, **Дорџи** (*George Soros*, по америчком изговору), боље него **Сорош**, **Шорош**.
СОС или **С.О.С.**
Соуса не него **Соза** (порт. *Sousa*).
Софија: Софијац, Софијка, **софијски**.
социо- састављено: **социокултурни** и сл.
спаваћница (спаваћа кошуља), **спавачица** (жена која спава).
спасти. Облик **спасти**, **спасем**, он **спасе**, они **спасу**, **спасао**, **спасла**, **спасен** традиционалан је у Србији и треба му свакако дати предност над обликом **спасити**, **спасим**, он **спаси**, они **спасе**, **спасио**, **спасила**, **спашен**. Уколико би се прихватио облик **спасити**, морала би се признати и глаголска именица **спашење** (уместо **спасење**) и несвршени глагол **спа-**

шавати (ум. **спасавати**), мада за њих нема потврде у речницима.
спектрограф, **спектрографија**, **спектроскоп** итд.: не **спектограф** итд.
спекулација, итд.: в. **шпекулација**.
сплетка, дат. **сплетки**, ген. мн. **сплетака**.
спојка, дат. **спојки** и **спојци**, ген. мн. **спојки**.
спољни и **спољњи**.
спољнополитички; **спољнотрговински**.
споменик иде с дативом: **споменик Незнаном јунаку**, **споменик Доситеју Обрадовићу** боље је него **споменик Незнаоног јунака**, **споменик Доситеја Обрадовића**. Напротив, **биста** иде с генитивом (**биста Доситеја Обрадовића**), као и домаћи синоним **попрсје**.
СПОМЕНИЦИ: в. **УЛИЦЕ**.
спомен-плоча, **спомен-музеј**, **спомен-дан** итд.
с помоћу и **помоћу** (в. то).
споразумети се: као **разумети** (в. то).
СПОРТСКА ДРУШТВА (ИМЕНА): в. **КЛУБОВИ**.

СПОРТСКА ТАКМИЧЕЊА, турнири, манифестације итд., као и лиге и друга удружења клубова пишу се великим почетним словом прве речи: **Првенство света у кошарци**, **Петнаесте Љубичевске коњичке игре**, **Мундијал**, **Олимпијске игре**, **Турнир кандидата**, **Куп шампиона**, **Прва лига**, **Друга српска лига**, **Четврта квалификациона група Европског фудбалског првенства** итд.
спочетка (према П састављено) у значењу „испрва“, али: **кренуо је с почетка**; **с почетка на крај**.
спровести, **спроводити** имају и значење **извршити**, **остварити**, нпр. **спровести мере**, **одлуку**, **измене**, **реформу** и сл., а посебно у изразу **спровести (спроводити) у дело**. У истом значењу употребљава се, претежно у хрватској варијанти, и **провести (проводити)**.
с пролећа.
СПЦ је само скраћено писање од **Српска православна црква**. У

падежу остаје неизмењено: погрешно је „из СПЦ-а“, „у СПЦ-у“ и сл.
с раскида (*није с раскида* = вољан је), одвојено по П, мада се допушта и **сраскида**.
средишњи и **средишни**.
Средња Европа, **Средња Америка** (али мало с кад није реч о посебној географско-историјској целини: **средња Азија**, **средња Далмација** итд.); **Средњи исток**.
средњо-: **средњовековни**, **средњошколски**, **средњотехнички**, **средњопругаш** итд.; **средњоисточни**, **средњобосански**, **средњоамерички** итд. **Средње-** само кад означава степен или количину (тј. тамо где се може јавити и „ниско-“ или „високо-“): **средњепродуктиван**, **средњерадиоактиван**, **средњеразвијен** (или **средње развијен**) итд.
Средоземно море; **Средоземље**.
Срем. У ијекавским текстовима писаће се **Сријем**, **Сријемац**, **сријемски**, али: **Сремица** (због кратког

вокала после *ср*), Сремски Карловци, Сремска Митровица (јер се у именима насеља задржава локални изговор: уп. Осијек, Ријека и у екавским текстовима).

Сремски фронт (велико С: в. *фронт*).

срећка, дат. *срећки*, ген. мн. *срећака*.

Српска академија наука и уметности: в. *УСТАНОВЕ*.

Српска православна црква: в. *ЦРКВЕ*.

српскохрватски (састављено као назив језика, али: *српско-хрватски односи, српско-хрватски сукоб* и сл.). Данас у Србији углавном замењено термином *српски језик*. Према Закону о службеној употреби језика и писама (1991) „у Републици Србији у службеној је употреби српскохрватски језик, који се, када представља српски језички израз, екавски или ијекавски, назива и српским језиком”.

српство (припадност, особина); **Српство** (српски народ).

став *према* нечему, не о нечему. Не треба ову именицу употреб-

љавати уместо именице *мишљење*; у лош, конференцијашки језик спадају конструкције „заузет је став...” (уместо: *сматра се да, решено је да итд.*), „став је главног одбора да се не одуговлачи” (уместо: *главни одбор сматра да не треба одуговлачити*) и сл.

стадијум и стадиј.

Стајнбек, Џон (*John Steinbeck*), боље него Штајнбек.

стакалце и стакаоце.

стакленка, дат. *стакленци*.

стамбени, не станбени. стани-пани.

стар. Изрази као *дете старо шест месеци* нису погрешни, будући да се нормално каже *доба старости, године старости, старост од шест месеци* и сл. Не ваља, међутим, питати „Колико си стар?” (уместо „Колико ти је година”, „Колико имаш година?”) нити одговарати „Стар сам 30 година” (ум. „Имам 30 година”, „Тридесет ми је година”).

старалац (не *стараоц*), мн. *стараоци, старалаца*.

Стара Пазова.

Стара планина.

стари век.

Стари град (градска четврт, општина); **Стари Град** (на Хвару), из Старог Града, Старограђанин, -анка; **Стариград** (испод Велебита), из Стариграда, Стариграђанин, -анка.

Стари завет.

Стари свет (насупротив Новом свету, в. то).

Стари Словени (велико С у обе речи, према П 60).

старити и старети (ијек. *старјети*).

старо- састављено у сложеницама: *староенглески, старокатолик* итд.

староседелац (не *староседеоц*); мн. *староседеоци, староседелаци*.

стваралац (не *ствараоц*), мн. *ствараоци, стваралаца*.

стега, дат. *стеги*.

Стејт департмент (*State Department*).

стерео- с цртицом (*стерео-снимак, стереоуређај* итд.) или одвојено.

стероид (обично у множини, *стероиди*, посебно кад је реч о до-

пинговању спортиста).

Не *стереоид*.

с тим(е).

стискати: мења се као *притискати* (в. то).

стјуардеса: м. облик је *стјуард* (не *стјуарт*).

-сткнија: в. *-киња*.

-стни: глас *т* се чува у придевима од страних основа, нпр. *робустни, протестни, азбестни, контрастни*, док у домаћим придевима испада испред *н*: *мастан, масни* (*масна, масно*), *болестан, болесни* итд.

стоик, стоички, стоицизам (све без *ј*).

стојећке и стојећки.

Стокхолм (*Stockholm*), боље него Штокхолм (по нем. изговору).

столац, столца и стоца: Столац (у Херцеговини), из Стоца, у Стоцу.

стони, обичније него *столни*.

стонога, дат. *стонози*.

стопедесетогодишњи и сл.: в. *СЛОЖЕНИЦЕ С БРОЈЕМ*.

стопут и сто пута.

стотинак, ретко *стотинак* (приближно сто); *стотинка* (стоти део), дат. *-ци* и *-ки*, ген. мн. *-ки*.

стотинарка, дат. *-арци*

и -арки, ген. мн. -арки.

страна: облици с ону страну, с ову страну (поред обичнијег с оне стране, с ове стране) нису погрешни: налазе се код Вука, Даничића и других добрих писаца прошлог и нашег века.

СТРАНЕ СВЕТА.

Именице север, југ, исток, запад пишу се великим почетним словом ако су узете „у значењу народа који онде живе” (П 60), нпр. „Исток и Запад су постигли споразум”, „Рат Севера и Југа у Америци трајао је четири године”, „односи Север-Југ”. Блиски исток, Средњи исток, Далеки исток, Дивљи запад имају велико слово само у првој речи. В. и одреднице северни, североисток, јужни итд.

странка: дат. странки и странци кад се односи на човека (посетиоца у установи); само странци у смислу политичке партије. Ген. мн. странака, не странки.

страипутица.

страстан, страсна, страшно.

стратегиски и **стратешки** значе исто.

Стрејсенд не него Страјсенд; Барбра, не Барбара (*Barbra Streisand*).

стрепети (не *стрепити*), *стрешим, стрепећу, стрепео, -ела*. Ијек.: *стрепјети, стрепјећу, стрепио, стрепјела*.

стрес (енгл. *stress*) значи напетост, оптерећење, напор; погрешно се понекад, под утицајем наших речи, употребљава у значењу „потрес” или „удар”.

стреха, дат. *стреси*; не *стреја*.

стрина: *стрина Зора* али *стрина-Зоре, стрина-Зорин* итд. (или све без цртице): в. ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА.

стриптиз; *стриптизета* и *стриптизерка*.

стрићи и **острићи** поводе се за глаголима сличног значења *стругати, остругати*, па се често чују облици *(о)стригати*, они *острижу, стрижући*, императив *(о)стрижи, (о)стрижите*: уместо

тога граматике допуштају само *(о)стрићи*, они *остригу, стригући, (о)стризи, (о)стризите*. Радни придев је *(о)стригао, (о)стригла, трпни (о)стрижен, (о)стрижена*.

строжи, најстрожи, не *строжији, најстрожији*; не *најстрожије* забрањено него *најстроже* забрањено.

стронцијум и **стронциј**. **струкиран** и **телиран** (о кошулама), лоше кованице из трговачког речника, недопустиве у књиж. језику.

структурирати погрешно ум. *структурирати* (или *структурисати*).

В. **преструктурирати**. **структура** се може често заменити нашим речима *састав, склоп, устројство* или *грађа*. Не ваља употребљавати ову реч у значењу саставног дела или јединице, нпр. „У договору су учествовале све друштвене структуре”, где се мисли на елементе друштва, друштвене снаге, на појединце и организације итд.

студентски; *Студентски парк; Студентски трг. студија* (научни рад

и сл.), инструментал *студијом*, мн. *студије* (такође у значењу „студирање”). *Студиј* (проучавање), инструментал *студијем*, у мн. се не употребљава. *Студио* (уметничка радна просторија), инструментал *студиом*, мн. *студији* (м.) или *студија* (ср.).

су је енклитика, као и *је* (в. то), што значи да се не сме употребљавати без наслављана на претходно наглашену реч. Погрешно је нпр.: „Наведени подаци, рекао је у дискусији Марић, су најбољи доказ...” – треба: *најбољи су доказ...* – „Сви лекови који се налазе на овом и на претходним списковима су повучени из продаје” – треба: *повучени су из продаје*; „Међу земљама које су успеле да измакну овој кризи су Аустрија и Данска” – треба: *јесу Аустрија и Данска*.

су- и *са-* су равноправни префикси (*саборац* = *суборац, саиграч* = *суиграч, савремен* = *сувремен, саосећати* = *суосећати* итд.); *са-* је

обичније у Србији а су- у Хрватској, али неке речи имају само са- у обе варијанте (сажаљевати) а неке само су- (суграђанин). суб- испред безвучног сугласника постаје суп-: суптропски, суп- стандардни, супкутани, супкултура. Чува се у речи субполаран (који се граничи с поларном облашћу).

субјект и субјекат.

Субхија: в. Мидхат.

судац, суца, вокатив су- че, мн. суци, судаца.

Суец, суецки, Суецки канал.

суздржати се, суздржавати се добро је као и **уздржати се, уздржавати се.**

сукања, ген. мн. **сукања.**

сумњати. Овај глагол може бити узрок двосмислености, у реченицама као „Није било разлога да се сумња у кривицу ноћног чувара”, „Многи научници сумњају да се у пећини крију значајна археолошка блага” и сл. Већ према томе да ли је стварни смисао позитиван или негативан, реченице треба друкчије формулисати: „Није било разлога да се сумња-

чи ноћни чувар”, односно „Кривица ноћног чувара била је ван сумње” и сл.

сумпороводоник, боље него **сумпор-водоник** (уп. **хлороводоник**); **сумпор-диоксид.** В. **ХЕМИЈСКА ЈЕДИЊЕЊА.**

сунце: с великим **С** пише се као назив одређеног небеског тела: „Земља се окреће око Сунца”, али **нека далека сунца** (= звезде) и **седим на сунцу** (на Сунчевој светлости). У неодређеним случајевима, као „На планини сија сунце”, „Не подносим сунце – чим изађе, ја бежим у хлад” и у фигуративној употреби („сунце моје”) боље је мало почетно слово, према П. Уп. **месец.**

супер- састављено: **суперсила, супермодеран, суперревизија, суперреалистички** итд.; с цртицом уз имена (**супер-Немац**); одвојено као непроменљиви придев (**спремила нам је супер вечеру; супер и обичан бензин**); такође и именички (**пошто је литар супера?**).

супкултура (не субк-). **супротставити.** **супстандардни** (не субс-).

супстанц(и)а: в. -ница.

суптропски (не субт-).

сурутка, дат. **сурутки.**

сурфинг, сурфер, сурфовати (према енглеском писаном облику) обичније је него **серфинг** итд. (према изговору). Тако и у фигуративној употреби, **сурфовати** по Интернету (= претраживати сајтове).

сусетка, дат. **сусетки,** ген. мн. **сусетки.**

сухомеснат (**сувомеснат**): тачније би било **сухомесни** (**сувомесни**).

сфера, сферни, не **свера** и сл.

сфинга, дат. **сфинги,** боље него **сфинкс.**

Велико **С** кад означава споменик у Египту.

СФОР, СФОР-а или Сфор, Сфора. Изговара се као што се пише, не „есфор” као у енгл.

сх. је скраћеница за **српскохрватски.** Погрешно је писати **с/х, С-Х** и слично.

схватати и схваћати.

схема, схизофренија: в.

шема, шизофренија.

схоластика и схоластика, схоластички и схоластички, схоластичар (-ик) и схоластичар (-ик).

сценарио и сценариј; мн. **сценарији** (м.) и **сценарија** (ср.).

sci. (скраћеница) не него **sc.**: види под **др.**

Т

-т и -та. Именице м. рода грчког порекла као *архитект*, *дипломат*, *демократ*, *патриот* итд. могу имати и облике *архитекта*, *дипломата* итд. Ови дужи облици данас су обичнији, поготову за именице с двосложном основом: *атлета*, *поета*, *естета* и сл. Множина је у данашњем језику готово увек на -и: *архитекти*, итд. В. -ист(а).

Тагор (Рабиндранат), не Тагоре: е се јавља само у енгл. транскрипцији и не изговара се. Уп. *Лахор*.

таин (војничка храна; војнички хлеб).

тај: в. *овај*.

тајга, у *тајги*.

Тајланд, у *Тајланду* (не „на Тајланду”, јер није острво).

тајмаут или *тајм-аут*.

-так. У множини именица на -так и -дак (с непостојаним а) глас т се губи испред ц: *треници*, *почеци*, *зада-*

ци, *издаци*, *губици*, *отпац*, *преграци* итд.; не *треници*, *отпадци* итд.

Види и: **ЦИФРЕ**.

такозвани: скраћеница тзв.

такорећи (састављено по П).

такси, *таксија*, мн. *таксији*; *такси шофер*, *такси станица* итд. (цртица није обавезна, в. **ЦРТИЦА** 3).

талац, не *таоц*; мн. *таоци*, *талаца*.

талант и *таленат*.

талибани (покрет у Авганистану).

Талијан, *Талијанка*, *талијански* употребљавано је и у Србији до II светског рата. Данас се ти облици осећају као застарели или хрватски, па се замењују са Италијан, -анка, *италијански*.

Талмуд.

тамнети: као *потамнети* (в. то).

тамно-: В. **БОЈЕ**.

тамо-амо.

тамтам.

Тангањика, у *Тангањики* и *Тангањици*.

танго (м.), мн. *танга* (ср.).

Танзанија, *Танзанац*, *танзански*; не *Танзанијац*, *танзанијски*.

Танталове мукe.

таоц не него *талац* (в. то).

тапацирати, *тапациран* (као *тапет*); није добро *тапацирати*, -ан.

Тарнер, уобичајена транскрипција за енгл. *Turner*; тачније би било *Тернер*. Уп. *Бартон*.

Таунсенд (*Townsend*): не Таунсенд, Таусенд.

Тахити, са *Тахитија*, на *Тахитију* (не на *Тахитима*). Уп. *Хант*.

тачка, *тачки* (не *тачки*).

тачка гледишта: боље само *гледиште* или *становиште*.

ТАЧКА У СКРАЋЕНИЦАМА. Скраћење речи бележи се тачком у облицима као в. (види), г. (господин), бр. (број), дин. (динара), год. (години), н. е. (нове ере или наше ере), и др. (и друго), и сл. (и слично). У неким случајевима двочлани или трочлани израз пише се само с једном тачком на крају: тј. (то јест), итд. (и тако даље), нпр. (на пример), тзв. (такозвани). Тачка се не пише у следећим слу-

чајевима: (1) у скраћеницама м, км, кг итд. (в. **СКРАЋЕНИЦЕ МЕРА**); (2) у титулама др (доктор), мр (магистар), гђа (госпођа), гђица (госпођица); (3) у скраћеницама од великих почетних слова (уз понеки изузетак као М. П. [= место печата] и Н. Н.).

ТАЧКА УЗ ЦИФРЕ.

Кад се у писању вишецифрених бројева одвајају групе од по три цифре, у математици се то чини празним простором (белином), нпр. 5 721, 32 850 000 итд. Изван стручних текстова обичније је и практичније одвајање тачком: 5.721, 32.850.000. Ни тачком ни белином не раздвајају се четвороцифрени бројеви који значе године. Тачком после арапске цифре означава се редни број: 40. председник САД, место у 17. реду, 6. јуна 1944. године итд. У сложеницама као 30-годишњи, 12-месечни пише се цртица а не тачка. Тачка се изоставља ако непо-

средно после редног броја долази још неки знак интерпункције (запета, црта, заграда), нпр. *рат за шпанско наслеђе* (1701–1714), *примедбе на 3, 9, 15, 22. и 31. страни*; то не важи за почетну заграду, нпр. „1983. (година нафтне кризе)”, јер је она од броја одвојена белином. После римских бројки не ставља се тачка (па ни кад означавају месеце: в. *ДАТУМИ*), осим у насловима поглавља, одељака и сл. када се број и наслов налазе у истом реду, нпр.: *I. УВОД, II. ЕВРОПА, III. ВАНЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ*.

Тачка се пише између броја сати и минута, нпр. 9.30, 11.15 итд. Не сме се у тим ознакама употребљавати запета, нити (по енгл. обичају) две тачке.

ТВ. Ова скраћеница увек се пише великим словима, без тачке, а ако следи нека именица, П даје предност одвојеном писању: *ТВ дневник, ТВ програм, ТВ гледаоци*. Допуш-

тено је и писање с цртицом (в. *ЦРТИЦА* 5).

твој: *твојег(а), твојем(у)* значи исто и једнако је правилно као и *твог(а), твог(е)*. За употребу великог Т в. под *ти*.

творба речи, данас општеприхваћено као граматички термин. Погодније је од ранијег *грађења речи*, јер има и одговарајући придев: *творбени*.

Тевтон (Тевтонац), *тевтонски* и Теутон итд.

Тексас (*Texas*), Тексашанин, -анка, *тексаски* (боље него *тексашки*: в. -*шки*).

теле- састављено: *телекомуникације, теледиригован* итд.

телевизија: акценат је краткоузлазни на *ле* или дугоузлазни на *ви*. Акценат *телевизија* (дугосилазни на *ви*) сматра се неправилним из истих разлога као и *Југославија* (в. *то*).

телефон: *на телефону* (Ко је на телефону? Останите на телефону и сл.) сасвим је исправан склоп, нема потребе да се замењује са „поред телефона” и сл.

тема. Спој *на тему* није „неправилан”, како се понекад тврди, и бесмислено је замењивати га обликом *о теми*. Где је могућно, најбоље је потпуно избећи реч *тема*: „Писао је о савременом животу” (боље него: *о темама из савременог живота*), „И ја бих нешто додао поводом тога” (уместо: *додао на ту тему*) и сл.

темпера: *темпера боје* (цртица није потребна).

темперамент и *темперамент*.

Тенерифе и Тенерифа; *на Тенерифи*, боље него *на Тенерифама*; погрешно *на Тенерифима*.

теоријски и *теоретски*; *теоретичар*; *теоризирати* (-изовати).

Теразије, на Теразијама: не „изглед некадашњег Теразија” него *некадашњих Теразија*.

термо- састављено: *термоелектрана, термонуклеарни, термодинамика* итд.

терцијаран, не *терцијалан*.

тесан, *тешњи, најтешњи* (не *теснији, најтеснији*).

тетка, дат. *тетки*, ген. мн. *тетака*; *тет(к)а Зора*, али с *тет(к)а-Зором*, *тет(к)а-Зорин* итд. (или све без цртице: в. *ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА*).

Тетово, *тетовски*, Тетовац, -овка; *тетовац* (пасуљ).

тетрапак.

техно- састављено: *техноменадер, технобиро-кратски* итд.

тзв. (= такозвани).

ти: према П, могућно је писање великим словом *Ти* (*Тебе, Теби, Тобом*) и *Твој* као израз поштовања, али то спада у „лична, ауторска одступања” и не регулише се општим правилима.

Тибинген (*Tübingen*), *тибингенски*; не *тибингеншки*.

тик-так, *тика-така; тик-такати, тиктачем* (боље него *тиктаћем*).

тип-топ.

ТИТУЛЕ и ознаке занимања пишу се малим словом: *инженер Матић, проф. Кашанин, мајстор Жика, кнез Милош, владика Раде, Смаил-ага. Ве-*

ликим словом се пишу само кад имају смисао сталног надимка или атрибута: *Хайдук Вељко, Краљевић Марко*. В. **НАДИМЦИ**, ага; паша.

Одредба П 60 по којој би великим словом требало писати „називе живих поглавара држава” (Председник, Краљ, Папа итд.) одбачена је у новом Правопису. Така употреба великог слова није прихваћена ни за верске титуле (*патријарх, далај-лама* итд.) па ни за оне које се обично везују само за једну личност, као *фирер, дуче, каудиљо, поглавник*.

Писање *Ви, Ваш, Ти, Твој* остављено је као „стилистичка могућност” али не и као „правописна обавеза”. Титуле као *Њено величанство, Његова светост патријарх* по правилу се пишу великим словом прве речи.

Скраћенице *др, проф., инж.* и сличне пишу се малим словом, али у потпису обично великим (мада П о томе не говори),

по општем правилу за прво слово у реченици.

Тихи океан или **Пацифик**; **тихоокеански** или **пацифички**.

тј. (то јест).

Тјенанмен (састављено према П).

-тка. Од двосложних именица, датив и локатив завршавају се по правилу само на **-тки**: *тетки, патки, мотки, сплетки, Влатки* итд. Изузетак је *битка*, где је обичније *бици* него *битки*. Код вишесложних именица радије се употребљава наставак **-ци**: *загонци, приповеци, укрлеци* (али и *загонетки* итд., а посебно „хвала на честитки”, што је јасније него *честици*).

ткати, ткам, они *ткају; ткај, ткајући; ткао, ткала, ткан*. Облици *ткем, ткеш* и *чем, чеш*, мада се наводе у речницима, више се не употребљавају.

тло (боље), али и **тле**. **тоболац, тоболца** и **тобоца**.

Того, из Тога, у Тогу; **Тогоанац**, -анка, **тогански**. Уп. Конго.

то јест: скраћено **тј.**

токи-воки погрешно,

треба **воки-токи** (в. то).

Токио, из Токија, у Токију, Токиом (не: Токијом, Токијем); **токијски**. За становнике може се рећи Токијац, Токијка.

толерантан значи само „који толерише, трпељив”. Погрешна је употреба у смислу „који се може толерисати” (*Повећање радијације је толерантно* и сл.): треба рећи *прихватљив, подношљив*, у границама дозвољеног итд.

тољага (боље) и **тојага**; дат. **-зи**.

Тонкински залив, не Тонкиншки. В. **-шки**.

топао и **топал**.

топити (се): в. **растопити**.

топ-листа.

топлификација, лоша, хибридна кованица од домаће основе и страног наставка. Боље је рећи *даљинско грејање, увођење даљинског грејања*, односно *изградња топловода*.

-тор, -дор: Именице као *окупатор, композитор, вентилатор, амбасадор, тореадор* итд. у градском говору најчешће имају дуго-

силазни акцент на трећем слогу, али се за књижевни признаје само краткоузлазни акцент на другом слогу, с дужином на трећем: *окупа́тор, компо́зи́тор* итд. Уп. *Југо-славија*.

Торкемада (*Torquemada*), не Торквемада.

торпедо је м. рода, у множини обично средњег (*торпедо*).

точилац (не *точноц*), мн. *точноци, точилаца*.

точка и **точан** (*точност, неточан* итд.) узето је из руског, док фонетском развоју сх. језика више одговарају облици *тачка, тачан* итд: Правописом из 1960. било је предвиђено да се задрже само облици *а*, али се у Хрватској касније одступило од тога. В. **запета**.

травка, дат. *травци* и *травки*.

транс- (префикс) пише се састављено и не мења облик: *трансгресија, транссахарски, транссибирски*.

транспарентан, с прилогом *транспарентно* и именицом *транспа-*

рентност, употребљава се у смислу онога што је доступно очима јавности. Нема праву замену међу домаћим речима, али је постало помодни израз, с чијом се употребом претерује. Где је могуће, боље је заменити га са *јавни*, *отворен*, *не-скривен* и сл.

трансплантат (пресађени део ткива или орган) боље него *трансплант* (по енглеском).

трансфер, али *трансверзала*, *трансверзалан* (не *трансферзала*).

трансцендентан и *трансценденталан* (у филозофији ова два придева имају различито значење).

транширати (П допушта и *транжирати*; не *транчирати*).

Траси не него *Трејси* (*Tracy*, *Trasey*, презиме и женско име).

трафо-станица.

трг: в. *УЛИЦЕ*

требати. Употребљава се безлично ако је у споју с глаголом, нпр. „Сви треба да дођу” (не: *требају*), „Требао је да знаш” (не:

требао си), „Требало би да размислимо” (не: *требали бисмо*). Ако нема другог глагола, *требати* се међа нормално кроз сва лица: „Не требах ми”, „Требао ми је његов савет”, „Шта су вам требали кључеви?” Допуштено је и као прелазан глагол, нпр. „Требаћемо вас”. „Требао сам новаца”, „Треbate ли нешто?”, мада је у том случају боље: „Требаћете нам”, „Требало ми је новаца”, „Треба ли вам нешто?”.

У односним реченицама као „Ево имена људи који су требали да говоре” погрешан је лични облик *су требали*, али не би ваљало ни „који је *требало да говоре*”, јер се не слаже са субјектом у множини. У таквом случају једини излаз је да се *требати* замени неким другим глаголом (*имати*, *морати* итд.).

Требиње, *требињски*, *Требињанин* (и *Требињац*), *Требињка*.

требовати и *требовање* су русизми из војног

речника, стилски не-прикладни у књижевном језику, али им нема праве замене.

тренд, англицизам с чијом се употребом претерује последњих година. Кад је могуће, треба га заменити с *правац развоја*, *склоност*, *тежња*, *стремљење*, *тенденција*, *појава* и сл.

тренерка, дат. *тренерци*, ген. мн. *тренерки*.

тренитак, мн. *треници*.

трептати (ређе *трепте*ти, ијек. *трептјети*), *трепћем*, они *трепћу*, *трепћући* и *трептим*, они *трепте*, *трептећи*.

треће- састављено (*трећеразредни*, *трећестепени*, *трећепозивац*); ретко *трећо-* (*трећошколац*, *трећошколски*).

Трећи рајх.

три, *трију* итд.: в.

БРОЈЕВИ (*промена*).

триангл; *триангулација*; **триатлон** (без *ј*, јер су сложене речи).

Тридо. *Trudeau* је француско презиме (и у Канади); нема разлога да се транскрибује *Трудо*, по енгл. изговору.

тријумвир, *тријумвират*. **тријумф**, *тријумфалан*, *тријумфовати*.

трик-снимак (цртица није обавезна, в. *ЦРТИЦА 3*).

трим-стаза.

трио (м.), *трија*, *трију*, *триом*; мн. *трија* (ср.).

тринут и *три пута*.

триста и *три стотине*, *трисоти*; *три хиљаде*, *трихиљадити*.

трогодац, *трогоца*, мн. *трогоци*.

тродупли, *тродупло* нису књижевни изрази: треба рећи *трострук*, *троструко*.

троипособни, *троипосатни*, *троипогодишњи* итд.

троје, *тројица*, итд.: в. **БРОЈЕВИ** (*збирни*).

тројка: као *двојка* (в. то).

троставачни: в. *једноставачни*

ТРПНИ ПРИДЕВ (пасивни партицип) гради се, у начелу, само од прелазних глагола: отуда су погрешни облици као *зарђана пушка*, *неодговорена питања*, *сударена возила*; ум. *отечене ноге*, *цркнута крава*, боље је *отекле ноге*, *угинула крава*. Ипак и од појединих непрелазних глагола постоје трпни придеви који су дефинитивно ушли у употребу: *дипломиран*, *неекс-*

плодиран, преурањен, пренагљен, начитан и др. В. и уселити.

Уколико је праћен неком одредбом, трпни придев мора доћи иза именице на коју се односи. Погрешно је „Он се лечи од задобијених повреда на утакмици“, „Могу се јавити сви заинтересовани грађани за куповину“, „Купљену робу у другим продавницама оставите на улазу“; треба „...од повреда добијених на утакмици“, „сви грађани (који су) заинтересовани за куповину“, „Робу купљену у другим продавницама...“

В. никад непрежалењен.

трти, *трем*, *треш*, они *тру* и *тарем*, *тареш*, они *тару*; императив *три* и *тари*; *тарући*; *тро*, *трла*; *трвен*, *трвена* и *трт*, *трта*.

Трубецкој: боље Трубецки, а у падежима само Трубецког (не Трубецкоја), Трубецком, Трубецким. Трубецкаја: боље Трубецка, а у падежима само Трубецке (не Трубецкаје), Трубецкој, Трубецком. В. РУСКА ИМЕНА.

трулети, *трулео*, *труле-ла* (ијек. *труљети*, *трулио*, *труљела*) и *трулити*, *трулио*, *трулила*. Исто и за сложени глагол *иструлети* (*иструлити*). *Труљење* (не *трулење*).

трунка, дат. *трунци*.

Тршић, *тршићки*, *Тршићанин*.

тршчак, *тршчан* са *ч*, али *тршће* (збирна именица) са *ћ*, све од истог корена као *трска*.

тугованка, дат. *тугованци*.

тужилац (не *тужиоц*), ген. *тужиоца*, мн. *тужиоци*, *тужилаца*; са истим значењем *тужитељ*, *тужитељка*; *тужилаштво* (не *тужиоштво*).

Тузла, *тузлански*, *Тузлак*, *Тузланка*.

Тулуза је наш одомаћени облик за фр. *Toulouse*; не треба писати у м. роду Тулуз.

Тунис, *туниски*, *Тунишанин*, -анка (не *Тунижанин*).

тупети, ијек. *тупјети* (постајати туп), *тупити* (чинити тупим): в.

отупети.

Тур де Франс (*Tour de France*).

Тусон (*Tucson*, у Аризони): не Таксон.

Ћ

ћ: за речи са *ћ* види и под *ч*.

ћаба, *ићи* (као) на *ћабу* (велико *Ћ* само кад означава храм у Мекси).

Ћампи (итал. *Ciampi*) не него Чампи.

Ћампино (итал. *Ciampino*) не него Чампино.

Ћано (*Ciano*): уобичајено код нас, мада би правилна транскрипција била Чано.

ћао (итал. *ciao*): уобичајено код нас, мада би правилно било *чао*.

ће је енклитика (као и *је*, в. то) и стога не сме доћи на почетак акценатске целине: „Нови експерименти, речено је овде, *ће* само потврдити оно што се већ знало” – треба: Нови експерименти, речено је овде, *само ће* потврдити...

ћевап, *ћевабија*, *ћевабијски*, *ћевабиница*.

Ћеле-кула.

Ћелентано не него Челентано (*Celentano*): в. *ч*.

ћер не него *кћи*, *ћерка* или *кћерка*.

ћерка је давнашњи народни облик, забележен и код Вука, безразложно изостављен из ПР 60, који бележи само *кћерка*. Датив гласи *ћерки* и *ћерци*, ген. мн. *ћерки*, присвојни придев *ћеркин*; диминутив *ћеркица* и *ћерчица*.

ћетен-алва (и *ћетен-халва*); не *ћетена алва*.

-**ћи**: в. ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ САДАШЊИ.

ћивот и *кивот*.

Ћилипи не него Чилипи.

ћирилометодски и *ћирилометодијевски*.

-**ћки**, никад -*ћски*: *младићки*, *племићки*, *никшићки*, *госпићки*, *пећки* итд.

ћорсокак.

ћу: в. БУДУЋЕ ВРЕМЕ.

ћулбастија и *ћулбастија*.

ћурка, дат. *ћурки* (према ПР и *ћурци*); ген. мн. *ћурака* и *ћурки*.

ћушка, дат. *ћушци*, ген. мн. *ћушака* и *ћушки*.

У

у са генитивом, нпр. у нас, у жена, у Црногораца добро је као и код у истом значењу.

Уб: на Убу, идем на Уб, боље него у Убу итд.

убедити, убедљив, убеђење безразложно су осуђивани као русизми и тражено је да се замене са **уверити, уверљив, уверење** (што није могуће у реченицама као „Убедили су га да дође“).

у бескрај.

у бестраг.

у бесцење.

убити: убиј, убијмо, убијте; убиј боже (Правопис не предвиђа писање **убибоже**).

убледи, убледио (ијек. **ублиједјети, ублиједио, ублиједјела**).

убог, убогији, најубогији.

у брк.

убудуће.

у вези с нечим, не у вези нечега: у вези с Вашим питањем, у вези с тим итд.

увести: увезен (не увезен).

увече.

увис, скок увис (али: у висину).

увити: увиј, увијмо, увијте.

уво, ува, поред: ухо, уха. Промену **увета, увету, уветом** неки граматичари не признају за књижевну.

увозан значи „који се тиче увоза“ (увозне тарифе и сл.); уместо **увозна роба, увозне ципеле** и сл. боље је **увезена роба, увезене ципеле**.

уврстити, уврштен и увршћен; уврштење и увршћење; уврштавати и увршћивати.

уврх (предлог).

у главу.

углас (нпр. **повикати углас**).

угљен-диоксид, угљен-моноксид.

угнездити се, не угњездити се: в. гнездо.

Угри (Мађари), не Угари; ген. мн. Угара; једнина (данас неуобичајена) гласи Угрин. **Угро-фински** (угро-финска језичка породица).

угристи: угризен (не утрижен).

удаљ; скок удаљ.

ударалка, дат. ударалци.

удвоје.

удес: поред ранијег значења **судбина**, данас је потпуно прихваћено и значење **несрећан случај или саобраћајна несрећа**.

удесно.

Удине (Италија), код нас се мења као множина: у **Удинама**. Словеначко име је Видем.

удно (нпр. **удно собе**), али: у **дну собе**.

уживо: састављено, као и други прилози сличног састава (**уцело, укратко, улудо** итд.), мада га ПР не бележи.

ужитак, мн. ужици.

Ужичка република (в. **ГЕОГРАФСКА ИМЕНА**).

ужлебити (не **ужљебити**), **ужлебљен; ијек. ужлијебити, ужлијебљен.**

уза: уза ме, уза њ, уза се, уза те; уза зид, уза шта, уза страну (боље него **уз страну**) итд.

узаврети: мења се као **врети** (в. то).

узбрдо (навише); **уз брдо** у дословном значењу.

уз ветар.

УЗВИЧНИК (знак узвика). Правила о писању великог слова после узвичника иста су као и за упитник (в. то). В. и: **НАВОДНИЦИ**.

уз воду.

у здравље (одвојено према П).

у зиму.

уз инат (и у **инат**).

узјахати, узјашем, они узјашу.

уз нос.

узор-мајка, узор-дете итд.

уз пут: в. **успут.**

уз то.

Узун-: в. **Хаџи-.**

у име.

у инат (и **уз инат**).

уистину.

уједанпут; уједаред (састављено по П 60).

уједно.

у јесен.

ујутро и ујутру.

уклештити (не **укљештити**); **ијек. уклијештити.**

у ковитлац.

уколико и утолико пишу се заједно, осим кад **колико** и **толико** чувају своје посебно значење (П 60 даје пример: „У колико га пута буде давао, у толико пута ће му се и враћати“).

у **корак** (одвојено према П).
укосо.

у **коштац** (одвојено према П).

украсти, **украден** (не **украћен**).

укратно.

укриво.

укруг (= **унаоколо**), али у **круг** у дословном значењу (нпр. **Уђите у круг**).

укрупно (= у крупном новцу; у главним цртама).

улево.

у лето.

Улис (не **Уликс**): боље **Одисеј**, осим када је наслов романа П. Џојса (*J. Joyce, Ulysses*).
улити: **улиј**, **улијмо**, **улијте**.

УЛИЦЕ и др. У називима улица, тргова, градских четврти, паркова, грађевина, споменика итд. само се прва реч пише великим словом: **Босанска улица**, **Трг алексиначких рудара**, **Савски венац**, **Стари град**, **Кошутњак**, **Студентски парк**, **Дом синдиката**, **Ново гробље**, **Победник**, **Бела кућа** итд.

Према П 60 требало је и реч **улица** писа-

ти великим почетним словом ако долази на прво место (**Босанска улица** али **Улица босанска**). У П се истиче да је у многим случајевима оправда није мало слово: „село **Липово**, **улица** **Бука Караџића**, **број** 12”; „Остаће без струје **улице** **Савска**, **Јакшићева** и **Ратних војних инвалида**”; такође кад је скраћено, нпр. „ул. **Ђирила** и **Методија**”. Треба избегавати бирократски обичај да се реч **улица** увек ставља на почетак („у **Улици** **Немањиној**” ум. нормалног „у **Немањиној улици**”); кад то контекст допушта, може се увек употребити и краћи назив („у **Немањиној**”); поготову је бесмислено додавати **улица** и испред назива који већ садрже речи као **булевар**, **венац**, **прилаз**, **трг** итд. („**Улица** **булевар Војводе Степе**”, „**Улица** **Андрићев венац**” и сл.).

Улрих (*Ulrich*), не **Урлих**; **Улрика** или **Улрике** (*Ulrike*), не **Урлика**.

ултра- увек састављено: **ултразвук**, **ултраљубичаст**, **ултракратки**, **ултралевичар** итд.
улудо.

умало (прилог, нпр. **умало не заборавих**).

умах (=у исти мах, одмах).

у ме (=у мене).

уместан, **умесна**, **умесно**.

уместо (нечега).

уметак, мн. **умеци**.

умети: мења се као **разумети** (в. то).

умити: **умиј**, **умијмо**, **умијте**.

Умки: на **Умки**, **идем** на **Умку**, боље него у **Умки** итд.

умногом(е).

уназад није добро у спојевима као „Видео сам га **уназад** три године” (ум. **пре три године**), „**Уназад** два месеца све су чешћи кварови” (ум. **од пре два месеца**).

унајкраће (прилог, нпр. **унајкраће речено**); не у **најкраћем**.

унакрст.

унакрстан, -сна, -сно.

унаоколо.

унапред.

унапређење (прелазак у виши положај) не треба мешати са **унапређивањем**, које под-

разумева дужу радњу: „Наш институт **ради** на **унапређивању** [не: **унапређењу**] **пољопривреде**”.

унатраг; унатрашке.

у **недоглед** (одвојено према П).

унеско (= помало, донекле).

у **неповрат**; у **неврат** (одвојено према П).

Унеско се пише с првим великим словом и мења као наше именице на -о: **Унеска**, **Унеску** итд. Допуштено је, мада ређе, и писање у изворном облику **UNESCO**, **UNESCO-а**, да би се сачувало **О** као саставни део скраћенице (почетно слово енгл. речи *organization*).

унети: в. **-нети**.

универзитет: Универзитет у Београду; Београдски универзитет; Универзитет (велико **У** ако се схвата као скраћење пуног назива). В. **УСТАНОВЕ**.

универзум је математички или статистички термин; непотребно је у смислу **свемир** (*космос, васиона*).

Унита (*l'Unità*, назив итал. листа) има у оригиналу нагласак на

последњем слогу, па није препоручљиво мењати га по падежима (са „Унитом“, Унитин дописник и сл.). Кад је могуће, треба избећи промену, пишући са листом „Унита“, дописник листа „Унита“ и сл. Напротив, име часописа „Ринашита“ (*Rinascita*) наглашено је на слогу *на*, па се може нормално мењати: „Ринашите“, „Ринашити“ итд.

Уницеф, Уницефа или **UNICEF**, **UNICEF-a**.

уника, дат. **уници**; **уникин**, боље него **уничин**.

унутар (предлог с генитивом) добра је и потребна реч.

унутрашњи и **унутарњи** једнако су правилни облици. Обично се први употребљава у материјалном значењу, а други у духовном (**унутарњи живот** и сл.).

унутрашњополитички (не **унутарполитички**); **унутрашњотрговински**.

у њ (= у њега).

уњкати, **уњкав**: в. х.

уоколо: **уокруг**.

уочи (предлог, нпр. **уочи празника**, **уочи**

битке), али: гледати у **очи**, рећи у **очи**.

у памет; **узми се у памет** (= опамети се).

упеторо.

УПИТНИК (знак питања) мора се писати на крају сваке независне упитне реченице. Погрешни су примери као: „Да ли је до тога морало доћи. С мало више бриге за људе...“ или: „Чиме се може објаснити овако мали број учесника. Организатори кажу...“ У оба примера требало је уместо тачке да стоји упитник.

Упитник се не ставља уз зависно-упитне реченице, нпр. „Питамо се да ли је до тога морало доћи.“ – „Остало је неизвесно чиме се може објаснити овако мали број учесника.“ У насловима се упитник може али не мора ставити, зависно од интонације, нпр. „Шта нам доноси нови закон?“ и „Шта нам доноси нови закон“.

У низу реченица које су смислом тесно везане једна за другу, иза упитника може доћи и мало сло-

во: *Ко? зар ја? – Где је убијен? ко га је убио? због чега? Све је то остало неразјашњено.* И при навођењу директног говора, с цртом или без ње, текст се наставља малим словом: *Зашто ми је то требало? помисли Петар. – Где сте? – викала је старица.*

уплитати, **уплићем** и **уплетати**, **уплећем**.

у поводу (нечега) добро је као и **поводом** (нечега).

у подне.

упознати, **уознавати**: **уознајући** (не **уознавајући**). „Упознали су га о резултатима у спровођењу плана“ погрешно, треба: **уознали** су га с резултатима. Такође погрешно „Упознати смо да је било сукоба“, треба: **обавештени** смо да је било сукоба.

упола.

у помоћ, не **упомоћ**.

упослен и **упошљен**; **упослење** и **упошљење**.

у почетку.

упражњавати (нешто), русизам: готово увек може се заменити

глаголом **бавити се** (нечим).

упразно (тако у речнику Матице српске, мада га правописни приручници не бележе; уп. **напразно**).

упркос нечему, не **упркос нечега**.

у пролеће.

упронастити: као **запрепастити** (в. то).

у противном.

упрсте (прилог, нпр. **знати упрсте**).

ура, ређе **хура** (узвик).

уравниловка је руска реч, али потребна у нашем језику, јер нема одговарајуће замене.

уразумити (се): **уразумим**, они **уразуме**; **уразуми**, **-имо**, **-ите**; **уразумио**, **-ила**; **уразумљен**.

уранијум или **ураниј** (хемијски елемент); **Уран** само као назив планете или божанства.

у раскорак (одвојено према П).

Урлих не него **Улрих** (в. то).

-ус (латинско): в. **-ос**.

усахнути: **усахнуо**, **-хнула** и **усахао**, **-хла**.

у се (= себе).

уселити. „Усели се стан“ и „неусели се стан“

нису граматички правилни облици (усељава се човек а не стан), али се у недостатку бољег израза морају прихватити. В. ТРПНИ ПРИДЕВ.

усељење, не **уселење**.

усисивач, **усисавач** и **усисач** једнако су добри облици (први је најуобичајенији).

уситно.

ускипети, **ускипео**, **ускипеће** (ијек. **ускипјети**, **ускипио**, **ускипјела**), не **ускипити** итд.

ускличник: у Правопису је усвојен термин **узвичник** (в. то).

Ускрс (мало у само кад је заједничка именица, у значењу **ускрснуће**). Уп. **Васкрс**.

услед: ијек. је **услед** и **успјед**.

успананка, дат. **успананци**.

успети. Уместо безличних облика као „Не успева ми да отворим”, „Успело им је да побегну”, граматичари препоручују личне („Не успевам да отворим”, „Успели су да побегну”) или траже да се глагол **успети** замени изразом **поћи за руком**.

успут: састављено, нпр. „Рекао је то некако **успут**”, „Свратио бих ја, али ми није **успут**”. Уз **пут** само у дословном значењу (= поред пута).

усред; **усред среде**.

уста: ген. мн. **устију** не сматра се књижевним.

УСТАНОВЕ. Називи установа, предузећа, организација, удружења и политичких тела имају велико почетно слово само у првој речи (и у оним речима које су и саме имена): **Градски секретаријат** за саобраћај, **Предузеће** за производњу чарапа и предива „**Космај**”, **Енергоинвест**, **Нолит**, **Српска демократска странка**, **Доњи дом**, **Палестинска ослободилачка организација** итд. Исто важи и за називе скупова, конгреса, сајмова, изложби, спортских такмичења и других повремених манифестација: **Трећи међународни конгрес слависта**, **Фестивал малих и експерименталних сцена** **Југославије**, **Олимпијске игре**, **Сајам моде** итд. Ве-

ликим словом, према П, могу се (необавезно) писати и незванични називи од придева имена места и врсте установе, нпр. **Београдски универзитет** (званично: **Универзитет у Београду**), **Берлинска опера** и сл. В. **КЛУБОВИ**; **СПОРТСКА ТАКМИЧЕЊА**; **ВОЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ**.

Ако је назив сложен, тј. кад означава посебно тело у оквиру неке шире организације, оба дела задржавају велико слово прве речи: **Савет гувернера Народне банке Југославије**, **Извршни одбор Удружења новинара Србије** итд. Када специфичном имену претходи ознака врсте установе, њена прва реч може се писати малим или великим словом: **издавачко** (**Издавачко**) **предузеће**, „**Народна књига**”, **фудбалски** (**Фудбалски**) **клуб**, „**Железничар**”.

Ако се уместо пуног назива узима само једна именица из њега, и она се пише великим словом: **сутра**

је састанак Удружења, **то је одлука Савета**, **дописује се с Академијом**. Ипак, писаће се мало слово ако је именица одређена неком заменицом или придевом, нпр. **наше удружење**, **овај савет**, **поменути академија**.

И за транскрибоване стране називе, према П, великим словом пише се само прва реч: **Стејт департамент**, **Форин офис**, **Манчестер јунајтед**, **Комеди франсез** итд. Али уколико нисмо сигурни да друга реч није име, боље је и њу писати великим словом.

у ствари.

устврдити (рећи, изјавити) пореклом је хрватски глагол, али потребан као свршени према несвршеном **тврдити** (Он је увек **тврдио** да... – Он је јуче **устврдио** да...). Није исто што и **утврдити** (установити, констатовати).

у стопу.

у страну.

усукати: као **засукати** (в. то).

у сусрет.

Утах: в. **Јута**.

у те (= у тебе).

утеха, дат. *утехи*.

уто и утом (= у тај мах, у том тренутку).

утоваривати, утовару-
јем, не утоварати,
утоварам.

утолико в. *уколико*.

утроје.

утрти: као *сатрти* (в.
то).

ухлебље (ијек. *ухљеб-
ље*) или *ухљебије* (по
црквенослов. облику).

уцело.

учас (одмах, убрзо).

учаурити, обичније
него *учахурити* (в.
чаура).

учестали, -ла, -ло (*уче-
стале претње* и сл.),
учесталост; није добро
учестан, учестаност.

учетворо, *улеторо*,
ушесторо итд.

учитељица, *учитељи-
чин*.

Учка, на *Учки*.

ушетати се (и кад зна-
чи „усходати се”: не
узшетати).

ушироко (али : у *ши-
рину*).

ушити: *ушиј*, *ушијмо*,
ушијте.

Ф

Фабијус је боља
транскрипција за фр.
Fabius (према уобича-
јеном начину прено-
шења имена на -*ius*)
него *Фабијис*.

**ФАБРИЧКИ НАЗИ-
ВИ:** в. *МАРКЕ*.

фајда: в. *вајда*.

фак(а)т: може се увек
заменили са *чињени-
ца*. Мн. *факти* или
по латинском *факта*
(мада су овај дру-
ги облик критиковали
поједини граматичари
из истих разлога као
и *акта*: в. то).

фаланга, дат. *фаланги*,
ген. мн. *фаланги* и
фаланга.

ФАП, **ФАП-а**, **ФАП-у**
(фабрика); *фал* (ка-
мион).

фарисеј, *фарисејски*,
обичније него *фари-
зеј*, *фаризејски*.

фасцикла и *фасцикл*.
фашистоидан (близак
фашизму): не *фаши-
зоидан*, *фашизоидан*.

FBI, **FBI-ја** (боље ла-
тиницом), или *Еф-Би-
-Ај*, *Еф-Би-Аја*.

фер: *фер однос*, *фер*
играч итд.; *фер-плеј*.

ферије: множина ж.
рода, не ср. род.

ФИДЕ (непроменљиво
према П) или *Фида*,
Фиде, *Фидин*.

физичкохемијски (који
се односи на физичку
хемију); *физичко-хе-
мијски* (физички и
хемијски). В. **СЛО-
ЖЕНИ ПРИДЕВИ**.

фијаско (м.), мн. *фијас-
ка* (ср.), обичније не-
го *фијасци*.

фијат (аутомобил); *Фи-
јат*, *Фијата* или
ФИАТ, **ФИАТ-а** (фа-
брика). В. и *МАРКЕ*.
фикс-идеја (с цртицом);
предлагано је, али без
стварног разлога, да
се замени са „фиксна
идеја”.

филозоф, *филозофски*,
филозофија, *филозо-
фирати*, према нашем
традиционалном изго-
вору грчких речи: в. с
и з. Нису оправдани
облици *философ*, *фи-
лософија* итд., прим-
љени из руског.

филтар, *филтра*, ген.
мн. *филтара*, боље
него *филтер*, *филте-
ра*.

финале се употребљава
у мушком и у сред-
њем роду: у спорт-

ском значењу чешћи је ср. род.

фиока, у **фиоци**.

Фиренца: Фирентинац, -инка, **фирентински**. Јављају се и облици Флорентинац, **флорентински** (према лат.) и Фјорентинац, **фјорентински** (према итал. *fiorentino*).

фирер (нем. *Führer*): малим словом, према П. В. **ТИТУЛЕ**.

фирнајс (и **фирнис**, према П).

фића (аутомобил).

ФИФА: в. **СКРАЋЕНИЦЕ НА -а**.

Фјодоров (руско презиме), не Федоров.

Фјумичино (*Fiaticino*, римски аеродром): не Фјумићино, Фијумичино.

фламенко (шпанска игра), не **фламенго**.

фламинго (птица): по ПР 60 множина је **фламинзи**. В. -о (**ИМЕНИЦЕ**).

Флашинг Медоуз (*Flushing Meadows*).

фоаје је м. рода, множина **фоајен**.

фока, дат. **фоки**.

фокстеријер.

Фоли Бержер (*Folies Bergère*), не **Фоли Берже**.

фолк: **фолк** певач,

фолк репертоар и сл. (необавезна цртица: в. **ЦРТИЦА 3, 6**).

фолклор и придев **фолклорни** означавају целокупну културу и обичаје једног народа; погрешно је сводити их на значење народних игара (плесова). Израз **национални фолклор** је плеонастичан: треба рећи само **фолклор** или **национални обичаји**, **народна уметност** и сл.

фон: в. де.

ФОНЕТСКО И ИЗВОРНО ПИСАЊЕ: в. **ИЗВОРНО ПИСАЊЕ**.

Форин офис (*Foreign Office*). Погрешно је „Форењ”. В. **УСТАНОВЕ**.

Формен (енгл. *Foreman*), не **Фореман**.

фото-: по П увек спојено, без обзира на значење (**фотоапарат**, **фоторепортер**, **фото-монтажа**, **фотокопија**, **фотокопирати**; **фото-хелија**, **фотоелемент**, **фотосинтеза**). Предност цртици се даје само у „слободним и случајним везама” као **фото-атеље**, **фото-изложба**, **фото-материјал**.

фотос није добро уместо **фотографија**, **снимак** или **слика**.

Фоча, **фочански**, **Фочак** (ређе **Фочанин**), **Фочанка**. Последњих година преименована у Србиње, али без стварног разлога (**Фоча** је старо словенско име грчког порекла).

фра: в. **дон**.

Франкенштајн (*Frankenstein*), не **Франкештајн**.

франкофон (који говори француски: **франкофоне земље Африке**), боље него **франкофонски**.

Франсоа (*François*): због два вокала на крају, најпогодније је да испред презимена остане непромењено (нпр.: **Франсоа Митерана**, **Франсоа Митерану** итд.). Само ако нема друге могућности, може се мењати „**Франсоје**”, „**Франсои**” итд.

Франсоаз (*Françoise*) или **Франсоаза**; у промени **Франсоазе**, **Франсоазин** итд. В. -е (**ФРАНЦУСКО**).

ФРАНЦУСКА ИМЕНА: в. **ДВОСТРУКА ИМЕНА**.

Франческо (*Francesco*),

Франческа (*Francesca*), не **Франћ**. **Франчески** (*Franceschi*), **Франческија**, не **Франческог**.

Фрањо, **Фрање**, **Фрањи**: в. -о (**ИМЕНА**); св. **Фрањо Асишки**; **фрањевац**, **фрањевачки**, боље него **францисканац**, **-ански**.

Фрањо Јосиф (аустријски цар), боље него **Франц Јозеф** (по нем. *Franz Joseph*). У преводима с других језика среће се и „**Франц Џозеф**”, „**Франсоа Жозеф**” и сл., што је сасвим погрешно. В. **ИМЕНА ВЛАДАРА**.

фреквенц(и)ја: в. -нца.

фреска: дат. **фрески** и **фресци**, ген. мн. **фресака**.

фри-клајминг (такмичење у пењању по зидовима или стенама). Не **фри-клајмбинг** (у енгл. *free-climbing* слово **b** се не изговара).

фри-шоп (и **дјути-фри шоп**, в. то).

фронт: в. **ИСТОРИЈСКИ ДОГАЂАЛИ**, **ВОЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ**.

Фрушка гора; **фрушкогорски**.

фудбал, **фудбалер**, **фудбалски**: не **футбал** итд.

функционер и **функционар**.

Фурланија, фурлански; становник је Фурлан, ж. Фурланка. Сувишно је употребљавати итал. назив Фријули (*Friuli*).

ФУТУР: в. **БУДУЋЕ ВРЕМЕ**.

Фуџијама или (планина) Фуџи; сувишно је „планина Фуџијама” јер реч *јама* значи планина. В. **ЈАПАНСКА ИМЕНА**.

Х

х. Известан број речи, као *алва, ам, амаџија, амал (амалин), амам, асура, атар, чаура* (са изведеницама), *јова, уњкати, уњкав*, биле су проглашене погрешницама у ПР 60, који је допуштао само *халва, хам, хамаџија, хамал(ин), хамам, хасура, хатар, чахура, јоха, хуњкати, хуњкав*. Овакво ограничење не одговара стварном стању у књиж. језику источних крајева, где се облици са *х* готово уопште не употребљавају. У новом ПР углавном се једни и други облици прихватају као равноправни. В. и поједине речи са *х*.

Хабзбург (боље него Хабсбург, према П), *хабзбуршки*; Хабзбурговци или Хабзбурзи (династија).

Хавана (град), *хавана* (цигара).

Хаити, са Хаитија, на Хаитију (не на Ха-

итима, јер није множина). Уп. **Тахити**.

хајде, хајдемо, хајдете; крњи облици *хајд, хајдмо, хајте* према ПР 60 пишу се без апострофа. Облици са *х*, према ПР, бољи су него *ајде, ајдемо* итд.

Хајде де (није потребан зарез после прве речи).

Хајд парк (*Hyde Park*).

Хајдук Вељко, Хајдук-Вељка, Хајдук-Вељков итд. (или све без цртице): в. **ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА, НАДИМЦИ**.

хајка, дат. *хајци*, ген. мн. *хајки*.

хај фиделити (енгл. *high fidelity* – висока верност), чешће у скраћеном облику *hi fi*, изг. *хај фај* (погрешно је *хај фи*).

Хал (*Hal*, енгл. лично име): разликовати од презимена Хол (*Hall*).

халапљив, халапљивост, не *алапљив*.

хало и ало (телефонски позив).

Хамфри (*Humphrey*), не Хемфри.

хапс, халсана, (у)хапси-ти, (у)хапшеник, не апс итд.

харакири, мн. *харакирији*. Не *харикири*.

харинга, дат. *харинги*, ген. мн. *харинги* и *харингѝ*.

харлекин: в. *арлекин*.

Харли (*Harley*, енгл. презиме) као у називу лондонске улице Харли стрит или марке мотоцикла Харли-Девидсон. Друго је Херли (*Hurley*), као у презимену глумице Елизабет Херли.

хармонијум и *хармониј*.

Харт (енгл. *Hart, Harte*): разликовати од Херт (в. то).

харчити, боље него *арчити*.

Хаџи-. Према Правопису, презимена с додацима *хаџи*, *узу* и сл. пишу се састављено, без цртице: Хаџипавловић, Хаџиомеровић, Узунмирковић, Белимарковић и сл. Ово свакако важи и за презимена на *Поп*- (*Попдимитров* и сл.). Правописна одредба ипак не искључује право носиоца презимена да сам одреди начин писања у складу с породичном традицијом (нпр. Цинцар-Марковић).

хвале вредан (не *хвалевредан*).

Хедер (*Heather*, енгл.

женско име): не Хетер, Хитер.

Хелен, Хелада: в. *Јелин*.

хелидром (узлетиште за хеликоптере). Не *хелиодром* (елемент хелио- долази од гр. *хелиос*, сунце, и јавља се у сложеницама као *хелиотерапија*, *хелиоцентричан* и сл.).

хелијум и *хелиј*.

хеликоптер (не *хелихоптер*).

Хелсинки, Хелсинкија, *хелсиншки*; Хелсинчанин, -анка.

ХЕМИЈСКА ЈЕДИЊЕЊА. Сложени називи чији је први део непроменљив пишу се с цртицом: *натријум-хлорид*, *магнезијум-сулфат*, *угљен-диоксид*, *сребро-нитрат* итд. Они са спојним вокалом *о*, као *хлороводоник*, *суппороводоник*, пишу се састављено.

хемисфера, не *хемисфера*.

хемороиди (шуљеви), не *хемероиди*.

Хемпшир (*Hampshire*), не Хемпшајр.

Хемфри не него Хамфри (в. то).

Хенрих или Хенрик се често употребљава за

имена појединих европских владара из прошлости. Пошто то није ни изворни ни одомаћени облик, боље је име наводити у оригиналу: Хенри (*Henry*) за енглеске владаре, Хајнрих (*Heinrich*) за немачке, Анри (*Henri*) за француске итд. Уп. *Виљем хепиенд* (без *ј* јер је сложена реч).

хербаријум и *хербариј*.

Херод не него Ирод (в. то).

хероин.

херој, хероизам, *хероина*, *хероика*.

Херт (*John Hurt, William Hurt*, глумци): друго је презиме Харт (в. то).

Херцег Нови (боље одвојено према П), Херцеговљанин, -анка, *херцеговски*.

Хесиод, боље него Хезиод. В. *с и з* (изговор).

хидратантни крем (који влажи кожу), не *хидрантни*.

хидро- увек састављено: *хидроцентрала*, *хидроелектрана*, *хидроавион* итд.

Хиландар, *хиландарски*, боље него Хилендар, *хилендарски*.

хиљадарка, дат. -*арци* и -*арки*, ген. мн. -*арки*.

Хималаји, на Хималајима: није уобичајено Хималаја, на Хималаји.

хипер- увек састављено: *хипермодеран*, *хиперпродукција* итд.

хиперреализам, *хиперреалист(а)*, -*истички*.

хиџа, *хиџа*, мн. *хиџи*.

Хју (енгл. *Hugh*), не Хјуг, Хјуџ; Хјуз (*Hughes*, презиме).

хлапати: као *исхлапати* (в. то).

хоби, *хобија*, мн. *хобији*.

Хок, **Хокинс** (*Hawk(e), Hawkins*): не Хоук, Хоукинс.

хокус-покус.

Холандија: нагласак је на другом слогу, не на првом.

ХОЛАНДСКА ИМЕНА. Холандски језик има сложен вокалски систем и недоследну ортографију, па је тешко дати сигурна правила за транскрипцију. Спој *ae* се преноси као *a* (*Claes* – Клас), *ee* као *e* (*Vermeer* – Вермер), *oo* као *o* (*Joop* – Јоп), *oe* као *y* (*De Boer* – де Бур), *ou* као *au* (*Houten* – Хаутен), *ij*

као *ej* или *aj* (*Dijkstra* – Дејкстра или Дайкстра), *ui* и *iu* као *oj* (*Zuider Zee* – Зојдер Зе, *Cruyff* – Кројф). Спој *sch* се чита *cx* (не *ш*), нпр. *Scheveningen* – Схевенинген; слово *g* се готово увек изговара *x*, али се код нас по традицији преноси као *г* (*Van Gogh* – Ван Гог, *Huugens* – Хајгенс или боље Хојгенс). За исцрпније податке в. Правопис, тачке 165-169.

холокауст (грчка реч, данас у значењу „покољ Јевреја под нацистима“): нема потребе да се преноси енглески изговор *холокост*.

Хон, Голди (*Goldie Hawn*), не Хоун.

Хонгконг (боље него Хонг Конг); *хонгконшки*.

Хондурас, Хондурашанин, -анка: *хондурашки*, боље него *хондурашки*.

хонорисати или *хонорирати* (награђивати хонораром), не *хоноарисати*.

хо-рук (узвик).

Хорхе (шп. *Jorge*); португалско (и бразил-

ско) *Jorge* изговара се Жорже (не Жорге).

Хосе (шп. *José*), не Хозе. Португалско (и бразилско) *José* изговара се Жозе.

хоћеш-нећеш; хоћу-нећу.

Хо Ши Мин или Хошимин (бивши Сајгон), *хошимински*.

хранилац (не *храниоц*), мн. *храниоци*, *хранилаца*.

храпав, *храпавост*, не *рапав*, *рапавост*.

хрбат, *хрпта* или *хрбата*.

хрвати се, *хрвач* погрешно, треба: *рвати се*, *рвач*.

хрвастина, не *хрватштина*.

хрид је обично ж. рода, али се допушта и м.: *те високе хриди* или *ти високи хриди*.

Христос, боље него Христ; у падежима само: Христа, Христу, Христов.

хромозом, обичније него *хромосом*.

хропац и *ропац*.

хрскати, *хрскав*, *хрскавица*, не *рскати*, *рскав*, *рскавица*.

хрчак, мн. *хрци* или *хрчкови*.

Хсинхуа (агенција) не него Синхуа.

хтео не хтео (без црте према П). Исто важи и за друге спојеве овог типа: *знала не знала*, *радио не радио* итд.

хука, дат. *хуци*.

хумка, дат. *хумци*, ген. мн. *хумки*.

хумореска: као *гротеска* (в. то).

хура и *ура* (узвик).

Ц

с латинско в. **ЛАТИНСКА ИМЕНА.**

-са. При изворном писању имена из латинице као *Tosca, Petrarca*, према тачки 1016 Правописа, у промени треба с заменити са *k*: *Toske, Petrarkin, Salamanku* итд.

-ца и -ција: в. **-нца и -нција.**

Цавтат, цавтатски, Цавтаћанин, Цавтаћанка (ређе Цавтајка).

Царско село (у Русији), боље него *Царскоје Село* (чл. 1576 Правописа).

CBS: в. **Си-Би-Ес.**

цвилети, цвилео, ијек. *цвиљети, цвилио, цвиљела:* не *цвилити.*

цедиљка, дат. *цедиљки,* ген. мн. *цедиљки* и *цедиљака.*

Цезар. Када је француско име (*César*) треба га транскрибовати према изговору *Sèzār, Сезара.*

цело- састављено у сложеницама: *целобројан, целовечерњи* итд.

цело време: боље *све време.*

ценкати се и цењкати се: оба облика су у употреби у књиж. језику, мада приручници обично дају предност облику са *н.*

центар је реч која се злоупотребљава у називима установа: „образовни центар” уместо *школа*, „клиничко-болнички центар” уместо *болница*, „тржни центар” као назив за већу продавницу, „центар за збрињавање деце” уместо *дечји дом* итд. Увек је боље употребити специфичан назив поједине установе. Уместо „насељени центар” довољно је рећи *насеље.*

центиметар, боље него *сантиметар:* погрешно је *цантиметар.* Скраћеница *цм* (без тачке: в. **СКРАЋЕНИЦЕ МЕРА**).

Централноафричка Република.

Цесарец, Цесарца, Цесарчев.

Цетиње: уобичајено је на *Цетињу, са Цетиња,* али се допушта и у *Цетињу, из Цетиња.*

цеце-мува (цеце-муха, *цеце-мушица*).

ЦИА: в. **СКРАЋЕНИЦЕ НА -а.**

цивилизацијски (и *цивилизациони*) значи „који се односи на цивилизацију” уопште; не ваља га употребљавати наместо *цивилизован* или *културан* („цивилизацијско понашање” и сл.).

Циганин: в. **ИМЕНА НАРОДА.**

цигла: ген. мн. *цигала.*
цијанкалијум и *цијанкалиј.*

цикцак (састављено); *цикцак линија, цикцак кретање* и сл. (цртица необавезна: в. **ЦРТИЦА** ?).

цилиндар, цилиндра, не *цилиндер.*

цирада и церада (облик са *е* ближи је оригиналу).

цифра је само појединачни знак за писање бројева (0, 1 итд. до 9). Погрешни су стога изрази као „астрономске цифре”, „Забележена је цифра од двадесет хиљада посетилаца” и сл., где треба рећи *број, односно износ, свота, количина* и сл.

ЦИФРЕ (писање). У саставу реченице, ма-

ње бројеве (поготову оне до десет) није пожељно писати цифром: не „Долазио је 8 пута” него „Долазио је осам пута”. Није уобичајено почињати реченицу цифром: уместо „46 људи је поднело пријаве”, „1972. године се уписао на факултет” боље је „Четрдесет шест људи...”, „Године 1972. се уписао...”. Не треба мешати цифре и слова у истом броју: не „115 хиљада” него или „115.000” или „сто петнаест хиљада”. Приближни бројеви као „дванаестак”, „сто педесетак” морају се писати словима, не „12-ак”, „150-так” и слично. Види и: **ТАЧКА УЗ ЦИФРЕ; НУЛА; ДАТУМИ.**

цицамаца.

CNN: в. **Си-Ен-Ен**

Црвена армија, црвеноармејац, -ејски.

црвенети се, црвено се, ијек. црвењети се, црвенио се, црвењела се. Облик *црвенити, „чинити црвеним”,* данас је готово потпуно изашао из употребе. В. **-ити.**

црвенокожац, *црвенокошца* (мало ц). В. **ИМЕНА НАРОДА**. **црвеносмеђ**, *црвеножут* (нијансе); *црвено-жут* (комбинација двеју боја); *црвено-плаво-бела* застава.

Црес, *црески*, Црешанин, Црешанка.

црква, ген. мн. *црква* (не *цркви*).

ЦРКВЕ. Званични називи црква и верских организација пишу се великим почетним словом прве речи (*Српска православна црква*, *Католичка црква*, *Исламска вјерска заједница*), незванични малим (*протестантска црква*). Називи храмова и манастира пишу се малим словом (*црква светог Марка*, *катедрала у Милану*), али само име великим (*Свети Наум*, *Бурђеви ступови*). В. *свети*; **УСТА-НОВЕ**.

цркнућ (погрешно): в. **ТРПНИ ПРИДЕВ**.

црмпураст (са м, према П 60 и речнику Матице српске). Види: *н*. **Црна Гора**; *Црна гора* (име неколико планина и висоравни).

црнац, *црпкиња*, *црпче*

(увек малим словом, као и *белац*, *црвенокожац*). В. **ИМЕНА НАРОДА**.

Црни континент (Африка): великим словом прве речи. Уп. *Нови свет*.

црно-бео, *црно-црвен* итд. (с цртицом за комбинације двеју боја; спојено *црносив* – нијанса). П допушта и спојено писање у устаљеним изразима као *црнобели филм*, *црнобели телевизор*: В. **БОЈЕ**.

црно-жута (*црножута*) **монархија** (= Аустроугарска).

црпсти, *црпем*, они *црпу*; *црпући*; *црпао*, *црпла*, *црпен*. Допушта се и *црпити*, *црпим*, они *црпе*; *црпећи*; *црпио*, *црпила*; *црпљен*.

ЦРТА (повлака) има двојаку употребу: као знак интерпункције и као правописни знак. У првом случају означава паузу (нпр.: „Све је добро почело, а сад – видиш и сам“), издваја уметнуте делове реченице („Под црковом је – бар се тако прича – закопано благо“), уводи нешто

неочекивано („Отрча на благајну, а кад тамо – мрак“), замењује предикат у насловима („Звезда и Партизан – домаћини турнира“), уводи објашњење значења („лат. *mobilis* – покретан“) или ближе одређење теме („Фудбал – правила игре“) и означава почетак и крај директног говора у дијалозима (– Мене чекате? – упита Вера). – Може послужити (као у овом примеру) и за одвајање последње реченице или групе реченица у оквиру пасуса.

Као правописни знак, црта има значење „до“, нпр. 10–12 метара, 45–50 степени, *Фредерик Шопен (1810–1849)*; такође означава везу између два или више имена, нпр. *пут Београд–Сарајево–Мостар*, *Иљф-Петров, разговори на релацији САД–Египат–Израел*. У начелу, црта као знак интерпункције одваја се белинама, а као правописни знак пише се без размака, осим у случају кад су један

или оба израза које црта повезује вишечлани: *утаковица Партизан – Квинс парк ренџерс*, *Иво Андрић (10. IX 1892 – 13. III 1975)*. У неким ознакама напоредних веза, као рубрика *изгубљено-нађено*, *акција село–град*, пакт *Немачка–Италија–Јапан* и сл., П допушта писање и с белинама и без њих.

Црту треба разликовати од цртице: у нашој штампи редовно се срећу погрешни облици као *Баш – чаршија*, *кад – тад* и сл. уместо *Баш-чаршија*, *кад-тад*. У изразима типа *хоћеш-нећеш* пише се цртица, али ако су им саставни делови вишечлани, П захтева употребу црте с размаком: *иди ми – дођи ми*, *држ – не дај* (или без икаквог знака: *хтео не хтео* итд.), *двадесет-тридесет* али *двадесет пет – тридесет* итд.

В. и **ЦРТИЦА**; од: *између*; **НАДИМЦИ**.

цртанка, дат. *цртанки* и *цртанци*, ген. мн. *цртанки*.

ЦРТИЦА (у штампарству названа и дивиз или тире), за разлику од црте, није знак интерпункције него само правописни знак; употребљава се у поупложеницама или за разграничавање делова речи. Пише се увек без размака. П је донекле смањено употребу цртице у односу на Правопис из 1960.

(1) Остаје и даље употреба цртице у сложеним придевима (в. то), после цифре у сложеницама (в. **СЛОЖЕНИЦЕ С БРОЈЕМ**), испред наставка у промени словних скраћеница, нпр. *чланице ММФ-а, у ЖТП-у*, и при растављању речи на крају реда (в. то). За употребу цртице уз имена в. следећу одредницу.

(2) Цртица се пише у симетричним спојевима (од две речи исте врсте које се узајамно одређују) као *марксизам-лењинизам, како-тако, тамо-амо, брже-боље, наврат-нанос, повуци-потегни, рекла-каза-*

ла, хоћеш-нећеш итд. (али: *иди ми – дођи ми*, в. **ЦРТА**) и у приближним ознакама као *десет-петнаест, годину-две*. Не пише се у изразима као *човек жаба, сликар аматер*, јер ту друга реч одређује прву.

(3) У спојевима двеју именица од којих прва, непроменљива, одређује другу, цртица се задржава у традиционалним изразима као *спомен-плоча, рак-рана, клин-чорба, жар-птица, узор-мајка, фетен-алва*, па и у новим уколико представљају појмовну јединицу, као *фикс-идеја, фри-шоп, далај-лама, генерал-пуковник, мас-медиј, кварц-лампа*. Ту спадају и називи хемијских једињења (в. то). Тамо где није у питању устаљени израз, него повремене сусрет двеју именица које се могу наћи и у другим комбинацијама, цртица није обавезна: *цез концерт, рок певач, поп звезда, такси станица, индиго копија, шунд роман, жиро*

рачун, колор фотографија, дизел локомотива, бантам категорија, „Сава“ центар, Оријент експрес итд.

(4) Писање без цртице препоручује се кад је испред именице непроменљива реч страног порекла, придевског или прилошког значења, нпр. *соло тачка, бруто тежина, нето зарада, експрес кафа, инстант чорба, гала вечера* итд.

(5) Ако је на првом месту слово, цртица се пише, нпр. *Х-бомба, г-жица*, али није обавезна уз имена слова (*алфа честица, гама зраци*) нити уз скраћенице (*ПЕН клуб, LP плоча*).

(6) Не треба писати цртицу када две или више непроменљивих речи одређују именицу (*поп и рок музика*) нити кад иста реч одређује две или више именица (*фолк певачи и певачице*).

(7) Ако први елемент сложенице већ садржи цртицу, не треба писати и другу: *це-мол акорд, дјуги-фри шоп*. Из сличних

разлога П препоручује да се пишу састављено *цикцак, пинг-понг, думдум, лонг-плеј* итд. (због сложених израза као *цикцак(-)линија, пинг-понг(-)турнир* и сл.).

За спојеве с елементима *ауто, мото, фото, кино, радио, видео, мини, макси* в. те речи.

ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА. Кад личном имени претходи титула, надимак, ознака сродства или занимања, и када је тај претходни део непроменљив, П 60 је захтевао да се цртица пише у свим падежима осим номинатива: *кума Мица* али од *кума-Мице, Чича Илија* али *са Чича-Илијом*, и тако исто *Хајдук-Вељка, Змај-Јови, баба-Ружо* итд.; једнако и у при својном придеву (*мајстор-Дејанов, кума-Мицин*). Према новом Правопису цртица је необавезна, а не треба је никада писати ако је прва реч сама по себи непроменљива (тј. ако уопште нема облика за друге

падеже, што бива код титула страног порекла): *кир Јању, хаџи Јована, ефенди Митин, с дон Педром, о фра Брни, сер Џозефе* итд. В. *дон, фра, сер.*

Када је непроменљиво име на првом месту а титула на другом, цртица се пише у свим падежима: *Смаил-ага, од Смаил-аге, Феруз-паша* итд. (в. ага).

В. и **ДВОСТРУКА ИМЕНА; ДВОСТРУКА ПРЕЗИМЕНА.**

цурити, цурио, цуриће, не цурети итд.

Ч

ч и **ћ**: В. -*ич*, као и поједине речи. У италијанским и шпанским именима треба увек писати **ч** а не **ћ**: Челини, Чезаре, Челентано, Чинечита, де Амичис, Пучини, Феличе, Беатриче, Виченца, Веспучи, Кроче, Фалачи, Франческо, ла Фениче, Пачино итд.; Мачадо, Манча, Санчо, Кончита, Камачо, Ечеверрија итд. В. и: **ЈАПАНСКА ИМЕНА.**

Чаадајев: в. *аа*.

чавка, дат. *чавки* (обичније него *чавци*, како је у ПР), ген. мн. *чавки; чавчији и чавчји*.

Чајавец, Чајавца, Чајавчев.

чајанка, дат. *чајанки и чајанци*, ген. мн. *чајанки*.

Чаковец, у Чаковцу; *чаковачки*.

чак штавише, плеоназам: треба само *чак* или само *штавише*.

Чампи (итал. Ciampi), не Ђампи.

чар (драж, привлачност); *ћар* (добит).

чарка, дат. *чарци*, ген. мн. *чарки*.

чартер: *чартер аранжман, чартер лет* итд. (цртица није обавезна: в. **ЦРТИЦА 3**).

чаршав, не *чаршаф*.
ЧАСОПИСИ: в. **ИМЕНА ЛИСТОВА**.

чаура, *ишчаурити се, учаурити се, зачаурити се*, обичније него *чахура* итд. В. *х*.

чачанка (ракија), дат. *чачанки и чачанци*.

чворуга, дат. *чворузи*.

Чезаре (итал. Cesare), не Ђезаре; нагласак је на првом слогу.

Чејс (енгл. Chase), не Ђејз.

чело: в. *на челу*.

Челси (Chelsea), не Челзи.

чемер (отров), *ћемер* (појас за новац).

Чернобил (не Чернобил), *чернобилски*.

честитка, дат. *честитки*, обичније него *честици*; ген. мн. *честитака и честитки*. В. -*тка*.

често пута погрешно, треба *многу пута, доста пута, више пута, или често*.

четворка, дат. *четворци* и *четворки*, ген. мн. *четворки* и *четворака*.

четворо, *четворица* итд.: в. **БРОЈЕВИ** (*збирни*).

четвородушли погрешно ум. *четвороструки*. В. *тродушли*.

четвороипособни, *четвороиопосатни*, *четвороиопогодишњи* итд.

четворо-петоро.

четвртфинале: ср. рода, чешће него мушког. В. *финале*.

четири, *четирију* итд.: в. **БРОЈЕВИ** (*промена*).

четиристо, *четири стотине*, *четиристоти*; *четири хиљаде*, *четири хиљадити*.

Чешир (*Cheshire*), не Чешајр.

Чешка; **Чешка Република** (ово друго само у званичном опхођењу).

Чивава (*Chihuahua*), савезна држава у Мексику; *чивава* (врста пса).

Чивитабекија (*Civitavecchia*), боље него *-кја* према П; не *Тивитабекија*.

чији год (било *чији*), *чијигод* (нечији).

чика: *чика Милан*, *чи-*

ка-Милане, *чика-Миланов* итд. (или све без цртице: в. **ЦРТИЦА УЗ ИМЕНА**).

Чилеанац (становник Чилеа); *чилеанац* (учесник светског фудбалског првенства у Чилеу).

чилети: као *ишчилети* (в. то).

Чилипи, не *Ћилипи*.

Чинечита (итал. *Cinecittà*), не *Ћинећита*.

чинилац, не *чиниоц*; мн. *чиниоци*, *чинилица*.

чипка, дат. *чипки* (обичније него *чипци*, како је у ПР 60), ген. мн. *чипака* и *чипки*.

чистији, *најчистији*, не *чишћи*, *најчишћи*.

чистоћа у материјалном смислу (куће, одела и сл.), *чистота* у духовном (осећања, језика, обичаја итд.).

читалац (не *читаоц*); мн. *читаоци*, *читалаца*.

читанка, дат. *читанци*, ген. мн. *читанки*.

читања проба (у позоришту), не *читајућа*.

читуља је цела рубрика посмртних огласа, или списак умрлих: ум. „Дали смо читуљу у новинама” боље је „Дали смо посмртни оглас”.

-чица. Присвојни придев од именица на *-ица* завршава се на *-ичин* (*Миличин* и сл.), али од тог правила, ради благозвучности, П (тачка 85ц) изuzeо је именице на *-чица*. Отуда ће бити *девојичин*, *Анчицин*, *певаичин*, *кројачин*, *чичичин* итд.

чича: као *чика* (в. то); *Чича Илија* (Станојевић: с великим Ч јер је стални део надимка).

чичица, **чичичин**: в. *-чица*.

ЧЛАН у страним именима: в. **НАСЛОВИ**.

човек жаба (без цртице: в. **ЦРТИЦА 2**).

човечји (боље) и *човечји*.

чоха (дат. *чохи*) и *чоја*; *чохан* и *чојан*.

чуди ме (нешто), *то га је чудило, зар вас то чуди?* и сл. Старији језикословци осуђивали су прелазну употребу глагола *чудити* као германизам, захтевајући да се каже само *чудим се, чудно се томе, зар се томе чудите?* итд. Ова забрана углавном је остала без дејства, јер се изгубило из вида

да готово сви глаголи сличног значења имају и повратни и прелазни облик: *зачудио сам се и зачудило ме је, изненадио сам се и изненадило ме је, запрепастио сам се и запрепастило ме је*, итд. В. *радује ме*.

чудовиштан (боље; П допушта и *чудовишан*), *чудовишна*, *-шно*.

чука, дат. *чуки*.

чукунбаба, *чукундеда*, *чукунунук* (боље него *шукунбаба* итд.).

чучећке и *чучећки*.

Ц

цабе и **цаба**.

цак (врећа), **џак** (ученик).

цакузи (од америчке фабричке марке *Jacuzzi*: када или басен с вештачким струјањем воде). Не **џакузи**.

цамахирија, нова арапска именица која значи отприлике „свепнародна република”. Не треба уместо Либија употребљавати израз (Либијска) Цамахирија, осим у текстовима где се и друге државе означавају пуним званичним називом.

чангризати, **чангризав**, **чангризало** и **чангризати** итд.

џбун: обичније **жбун**.

џез: **џез оркестар**; **џез музика** и сл. (необавезна цртица, в. **ЦРТИЦА 3**).

џем (пекмез), **џем** (део коњске опреме).

џем сешн (енгл. *jam session*): не „сејшн”.

Џемс или **Џејмс** (енгл. *James*); П даје пред-

ност првом облику као традиционалном.

Џерси (*Jersey*): енгл. изговор је **Џерзи**.

Џибсон: погрешно ум. Гибсон (*Gibson*).

џида (копље); **џида**, **џида** (јунак).

џијуџицу, **џијуџицуа** (састављено према П; данас углавном замењено изразом **џудо**).

Џилберт: погрешно уместо Гилберт (*Gilbert*).

Џингис-кан.

Џо (*Joe*), не **Џое**.

Џоана се код нас употребљава за два енгл. женска имена, *Joanna* (или *Joanne*: скраћено од *Josephine Anne*) и *Joan*. У овом другом случају исправнија је транскрипција **Џоун**.

Џои (*Joey*), облик одмила од **Џо**; разликовати од ж. имена **Џој** (*Joy*).

Џонг, Ерика (не **Јонг**).

Џоу Енлај (или **Чу Енлај**, према старијој транскрипцији). В.

КИНЕСКА ИМЕНА.

џубокс је код нас примљено преко италијанског: према изворном облику (енгл. *juke-box*) тачније би било **џук-бокс**.

џудо: правилно је **џуда**,

џуду, **џудом** итд., а у пракси чешће **џудоа**, **џудоу**, **џудоом**. Ова друга промена могла би се бранити тиме што је реч сложена, с елементом **до** који се јавља и у другим јапанизмима (**аикидо**, **бушидо** итд.). Изведенице: **џудиста**, **-истички**, **џуаш**, **-истички**, **џуаш**.

џул (јединица мере); **џул** (ружа, турцизам).

џус: в. **џус**.

III

шајка, дат. *шајци*.
шампита; *шамролна*.
шанка, дат. *шапци* и *шапки*.
шарац (шарен коњ; врста митраљеца); *Шарац* (име коња).
шарка, дат. *шарки* (обичније него *шарци*, како је у ПР).
шаров (шарен пас), *Шаров* (име пса).
шаролик, не *шаренолик*.
шароња (шарен во), *Шароња* (име вола).
Шар-планина, *шарпланински*; *шарпланинац* (пас).
шаруља (шарена крва), *Шаруља* (име краве).
Шат ел Араб.
шега, дат. *шеги*.
Шејла, не него *Шила* (в. то).
шема, *шематски*, *шематизовати*, обичније него *схема* итд. Само облик *шема* употребљава се у смислу техничких нацрта.
Шербур (*Cherbourg*), *шербурски* (не *шербушки*).

шери-бренди с цртицом према ПР); још тачније би било *чери-бренди*, пошто је реч енглеска (*cherry brandy* – ликер од трешања). Друго је *шери*, врста вина (енгл. *sherry* од шпанског *jerez*).

шестсто (= шест стотина), *шестстогодишњи* (= 600-годишњи), *шестстоти* пишу се са *стс* (мада се тако не изговарају) да би се разликовали од облика броја 6: *шесто*, *шестогодишњи* (= 6-годишњи).

шест хиљада, *шестхиљадити*.

Шибеник, Шибенчанин, -чанка, *шибенски* (ретко *шибенички*).

шизофренија, -ичан, -ичар, обичније него *схизофренија* итд.

Шила (енгл. *Sheila*), не Шејла.

шимпанзо или *шимпанза*, оба мушког рода. У множини женског рода (*афричке шимпанзе*).

шио ми га Ђура (по П боље него с цртицама, *шио-ми-га-Ђура*).

шипка, дат. *шипци*, ген. мн. *шипка* и *шипки*.

-шир. Завршетак *-shire* у називима енгл. по-

крајина изговара се *шир*, не *шајр*: *Јоркшир* (*Yorkshire*), *Девоншир* (*Devonshire*), *Дорсетшир* (*Dorsetshire*) итд. Тако и *Њу Хемпшир* (*New Hampshire*), држава у оквиру САД.
шити: *шиј*, *шијмо*, *шијте*. В. ЗАПОВЕДНИ НАЧИН.

шишарка, дат. *шишарци*, ген. мн. *шишарки*.

шишка, дат. *шишки*, ген. мн. *шишки* и *шипка*.

-шки: овај наставак се јавља уместо наставка *-ски* ако се основа завршава на *ш*, *ж*, *х*, *г* или на *к* коме претходи још један сугласник: *кицош* – *кицошки*, *лупеж* – *лупешки*, *Влах* – *влашки*, *Праг* – *прашки*, *Њујорк* – *њујоршки*. Ако завршном *к* претходи вокал, наставак ће бити *-чки*: *Астек* – *астечки* (не *астешки*).

За основе са завршетком *с* или *з* нема одређених правила: чешћи је наставак *-ски*, као у *циркуски*, *туниски*, *одески*, *кавказки*, *врбаски* (боље него *врбашки*), *тексаски* (боље него *текса-*

шки), али се јавља и *-шки*: *вишки*, *велешки* (у ПР 60 као придеви од *Вис* односно *Велес*), *купрешки* (поред *купрески*, од *Купрес* у ПР), *витешки* итд.

Сасвим је погрешно употребљавати наставак *-шки* за имена са завршетком *р* или *н*, нпр. *Шербур*, *Мелбурн*, *Тонкин*, *Кантон*, *Гетинген* итд.: њихови придеви гласе искључиво *шербурски*, *мелбурнски*, *тонкински*, *кантонски*, *гетингенски*.

ШКОЛСКИ ПРЕДМЕТИ: в. ПРЕДМЕТИ (ШКОЛСКИ).

шкољка, дат. *шкољци*, ген. мн. *шкољака* и *шкољки*.

шкорпија, обичније него *скорпија* (ПР без разлога забрањује први облик): *шкорпион* (оружје).

Шкотска: *Шкот*, *Шкоткиња*. Нису препоручљиви облици *Шкотланђанин*, *Шкотланђанка*, *сковани* по угледу на немачки.

шкрга, дат. *шкрги*.

Шлеска или *Шлезија* је наш традиционални назив за покрајину на југозападу Пољске и

северу Чехословачке: придев *шлески*. У штампани се последњих година уобичајно облик Шљонск (према пољском, погрешно транскрибовано уместо Шлонск), који се не може употребити за чешки део покрајине нити за ранија историјска раздобља. Уп. *Фурланија*.

шљака, дат. *шљаци*.

шљука, дат. *шљуки*.

шминка, дат. *шминки*.

Шо (*Shaw*), не Шоу; Џорџ Бернард Шо (*George Bernard Shaw*), боље него Бернард Шо.

Шон (*Sean*, ирско име често у земљама енгл. језика): не Син.

шортс, боље него *шорц*; мн. *шортсеви* и (ретко) *шортсови*.

шоу, англицизам с чијом се употребом претерује: ако приредба садржи само музичке тачке једног извођача (без гостију, балета, скечева итд.) треба је назвати *концерт* а не *шоу*. Сложенице: *шоу-бизнис*; *шоумен*.

шофершајбна некијевно, треба рећи *ветробран*, *ветробранско стакло* или *предње стакло*.

шпанац: по П малим словом у значењу „учесник грађанског рата у Шпанији”.

шпаркаса (боље: *штедна касица* односно *штедионица*).

шпекулација, *шпекулисати* (-ирати) и *спекулација*, *спекулисати* (-ирати) могу имати исто значење, али је облик са *ш* обичнији у значењу „трговина у циљу стицања велике добити” (уп. *шпекулант*), а облик са *с* у значењу „нагађање, разматрање, теоретисање” (уп. придев *спекулативан* – који се тиче размишљања).

шперилоча.

Шри Ланка: тачније је Сри Ланка (*шри* је индијски изговор); Шриланчанин (Сри-), *шриланчански* (сри-). У географском смислу (за разлику од политичког) може се и даље употребљавати име *Џејлон*, *Џејлоњанин*, *Џејлонски*.

штаб, *штабни* или *штапски*.

штавише (=чак, поред свега). (Али: „*Штавише* да кажем?”). В. *чак*.

штајерац (мало *ш* кад означава врсту коња).

Штајнбек (*Steinbeck*): боље Стајнбек, по америчком изговору овог презимена.

штака, дат. *штаци*.

штипаљка, дат. *штипаљци*, ген. мн. *штипаљки*.

штипати, *штипам*, они *штипају*, *штипајући*; данас ретко *штиплем*, *штиплу*, *штиплући*.

што и *да*: в. *да*.

што год и **штогод**: в. *год*.

Штокхолм: боље Стокхолм (в. то).

што ли.

штоно: *штоно реч*; *штоно рече*, *штоно рекоше*, *штоно кажу* итд.

штрајкбрехер, *штрајкбрехерски*.

Штрбац, Штрпца, Штрпчев.

штука, дат. *штуки*.

шукун:- боље *чукун* (в. то).

шумадијски, данас обичније него *шумадински*.

шунд литература, *шунд роман* и сл. (необавезна цртица: в. *ЦРТИЦА 3*).

шунка, дат. *шунки*.

шупаљ, *шупљији*, нај-*шупљији*.

шут: *шутом*, *шутови* (боље) и *шутем*, *шутеви*.

шчврснути се.

Шчећин (*Szczecin*), не Шћећин.

Иван Клајн

РЕЧНИК ЈЕЗИЧКИХ НЕДОУМИЦА

Шесто, допуњено и измењено издање

Издавач

Српска школска књига
Београд, Прерадовићева 4

☎ 011/30-30-929, 30-30-930
063/83-80-555

За издавача

Владимир Перић, директор

Компјутерска припрема
Апђелка Секулић
Зоран Табаковић

Почетни тираж: 10.000

Штампа

КИЗ „Алтера”, Београд,
Живојина Жујовића 2

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41'35(038)

КЛАЈН, Иван

Речник језичких недоумица /Иван Клајн.
- 6. допуњено и измењено изд. - Београд:
Српска школска књига, 2004 (Београд:
КИЗ „Алтера”). - 268 стр.; 17 см. -
(Мала лексикографска библиотека)

Тираж 10.000

ISBN 86-83565-12-2

а) Српски језик - Речници, правописни
COBISS.SR-ID 105022988